ISSN 1302 - 6938 52

GÜNEY

52

nisan • mayıs • haziran '10
nîsan • gulan • hezîran '10
4 ytl • 4 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

46 YIL SONRA... YENİDEN... ALTIN AYI...

BAL

AVATAR

Susuz Yaz, 1964

Bal, 2010

- Tunay Bozyiğit ile Söyleşi
- Dersim'in kayıp kızları bulundu!
- Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (8)
- Mauthausen Temerküz Kampı III

tan doğan

nâr ile nar

'kadınım'a

sâhidir: *nâr* ile *nar* yaraşır birbirine *-cehennemimden bilirim*
yalandır elma olduğu 'yasak meyve'nin *-sor mel'ûn âdem'e inanmaz isen*
n'ola şarap olsa şurup içtiğim: 'ışk' içre her mâyi bir can
soyun da gel ey *kadınım* ol sâfînazar: ol zar yırtılsın da duy *beni*
köz ise 'köz' *-lâfügüzâf ötesi*: bir sana bir *bana* bûse
her dem taze ter ile dolsun ipekten kâse
akarken rûhumuzun kanı deryâya
'dünyâ' denen küpte 'biz' olalım sır

'yanmak' mecnûn'da san'at *-eksiksiz*
içi-dışı bir kılmak bir ömr
gül ne ki dikende yürürken fer
delinen dağ değil 'yangın evi'
ki orda lâl olur âdem ve de âmâ
konuşur sükût kendi kendine
gönül gözünde bir ışık: renkâhenk
misk kokar her vakt 'cansuyu'
bunun'çin zor zanaattır 'hayât'
çûn içtiğim nâr *-gülsuyu ne ki*
n'ola şurup olsa şarap *-şerab değil ki*

sâhidir: *nâr* ile *yâr* yaraşır birbirine *-cennetimden bilirim*
'biz' 'ışk'tan öğrendik gayr: elma yalan *nar meğerki*

merhaba

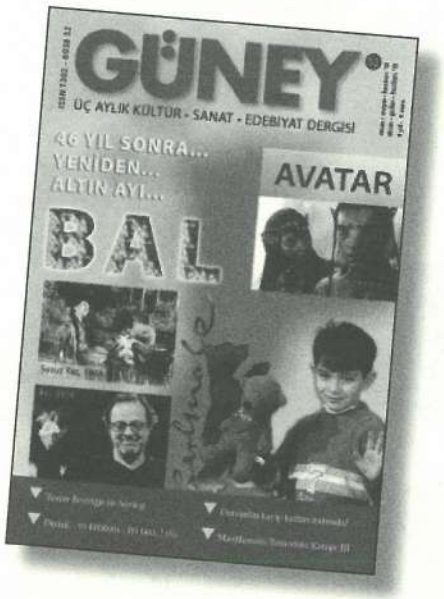

Merhaba,
dergimizin 52. sayısı ile yeniden sizlerleyiz. Yine dergimize ulaşan fakat yer sorunundan dolayı yayınlayamadığımız birçok yazı, şiir ve öyküyü arşivimizde saklamak zorunda kaldık. Bu konuda dergimize ürün gönderen tüm dostlarımızın bizi anlayışla karşılayacağını umuyoruz.
Bu sayımızda ilgi ile takip edilen "Dinini... ve Kitabını... iyi tanı!" başlıklı dosyamızın 8. bölümünü yayınlıyoruz. Ayrıca "Mauthausen Temerküz Kampı" ve "Devrimci Saflarda Erkek Egemenliği" isimli yazıların da 3. bölümleri bu sayımızda.
Süren bu yazılar dışında tiyatro haberleri, Sinema Notları, birçok öykü, şiir ve röportaj ile 52. sayımız dopdolu. Sinema Notları'nda 2010 Berlin Film Festivali'nde (Berlinale) gösterilen filmlerin eleştirilerinin yanı sıra, Sinema Notları'nın ikinci bölümünde Avatar filminin eleştirisini de bulabilirsiniz.
Ayrıca "İki tutam saç, Dersim'in kayıp kızları" adlı, 1937-1938 yıllarında Dersim'de gerçekleştirilen katliamdan kurtulan ve ailelerinin katillerine evlatlık verilen kız çocuklarının anlatıldığı belgeselin haberini okuyabilirsiniz.

Dolu dolu yeni bir sayıyla buluşmak dileğiyle.

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Aziz Özer
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:

ZUHAL OFSET®
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com
Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 20 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 - BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

İçindekiler

	3	merhaba	GÜNEY
deneme	5	10 Soruda Türkiye Panoraması	Adil Okay
kısa kısa	7	Haykırış (Kadın Gibi Kadın) sahnelendi	GST
tanıtım	8	Nefes Alamıyoruz...	Sibel Özbudun
şiir	9	Kimse Bilmesin	Güney Yılmaz
kısakısa	10	27 Mart Dünya Tiyatro Günü Etkinliği Yapıldı...	GKM
öykü	11	Dedemin Gözleri	Mehmet Söğüt
inceleme	13	Dil'in Etrafında Dönen Dünya	Hüseyin Yılmaz
söyleşi	14	Tunay Bozyiğit ile Söyleşi	Suna Baran
öykü	16	Bu Adam Senin Baban	Üzeyir Lokman ÇAYCI
dosya	21	**Mauthausen Temerküz Kampı III**	**GÜNEY**
öykü	30	Günebakan	Nilay Akçay
şiir	31	Terbiyesizlik Zamanlarında	ilker gören
inceleme	32	İnce Memed'den bu yana ne değişti?	Ömer Acıoğlu
güncel	35	**Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (8)**	**GÜNEY**
araştırma	51	Katliamlar	Hasan ILDIZ
öykü	52	Cemile...	Kenan Can Yoldaşlar
şiir	55	Sıradan Bir Gün	Bahumyan
araştırma	56	**Devrimci saflarda erkek egemenliği-III**	**Seher Yeğin**
araştırma	59	Maraş Katliamı ve Gerçekler	Seher Yeğin
tanıtım	63	Dersim'in kayıp kızları bulundu!	GÜNEY
şiir	64	Zaman	Levent Uğur
öykü	65	Albayın Kesik Kulakları	Ahmet KAHRAMAN
şiir	69	Savaş	Erdal Turt
kısa film	70	**Sinema Notları / Berlinale 2010**	**Anuş Pazarcıyan**
söyleşi	93	Sinema Notları - 2	Anuş Pazarcıyan
şiir	97	Bi Navê Du Kesan Erzûhalek	A. Karabax (Sewta Berbangê)
karikatür	98	Karikatür	Meray Ülgen

AVATAR

(sayfa 94-95)

10 Soruda Türkiye Panoraması

Adil Okay

Hayatın her alanı test oldu. Çocuklar anaokulundan başlıyor test çözmeye. Koca-man adam ve kadın oluyorlar, anne baba oluyorlar ama hala test çözüyorlar. Sistem onları hayatta ve ayakta kalabilmek için test manyağı olmaya zorluyor. Test çözemezseniz Anadolu lisesine, test çözemezseniz üniver-siteye, test çözemezseniz memuriyete başlayamazsınız. Tabi sınav listesi, bu sayfanın sığamayacağı kadar çok uzun. Ben hala tümünü anlayabilmiş ve kavrayabilmiş değilim. Ancak anladığım bir olay var. Oldukça vahim. O da test çözerek büyüyen çocukların ufku daraltılıyor. Sorgulama yetenekleri dumura uğratılıyor. 4 ya da 5 seçenek var. Özgür seçenek, yaratıcılık yok. Öğrenciye 'senin görüşün ne, bir seçenek de sen sunabilir misin' diye sorulmuyor. Doğru cevap bu dört veya beş şık arasında deniliyor. Bunu reddeden hayatta sınıfta kalır diye de tehdit ediliyor.

Madem sistem insanları test çözmeye alıştırdı, bari alternatif test soruları hazırlayayım dedim. Bu sorular aynı zamanda günümüz Türkiye'sinin panoraması olsun. Çok mu iddialı oldu. Olur olur, siz de katkı yapar benim sorularımı çoğaltırsanız olur. Hazır mısınız? Başlayalım:

1– 'Sakıncalı' bir mitingde, 'sakıncalı pankart' taşıyan iki kişi, yasalar karşısında aynı suçu işlemiş sayılır ve aynı cezayı alırlar. Peki, hangi muz cumhuriyetinde aynı pankartın bir ucun-dan tutana 10 ay, diğer ucundan tutana 6 yıl hapis cezası verilir?

a) Nijerya. b) Suudi Arabistan. c) Peru. d) Maalesef Türkiye. e) Yok devenin pabucu. Abartmayalım.

2– Çocukken hepimiz hırsız polis oyunu oynamış ve polis rolündeki çocuklara taş atmışızdır. Gerçek hayatta polislere taş atmak suçtur. Ancak bu taşı atan çocuksa, 'büyükler' gibi cezai müeyyide uygulanmaz. Büyükler taş atsa da, demokratik bir ülkede en fazla polise mukave-metten 1–3 yıl ceza alırlar. O ceza da ertelenir. Peki, taş atan çocuklarına beş yıl, on yıl hapis cezası veren, işkence yapan ucube ortaçağ adalet sistemi hangi ülkede vardır.

a) İsrail. b) Irak. c) Yemen. d) İran. e) Türkiye. f) 21. Yüzyılda bu dediğiniz olamaz. Şaka olmalı.

3–Dünyanın en zengin –rüşvet aldığı tescilli– emekli veya muvazzaf generali kimdir?

a) Michel Platini. b) Vladimir Putin. c) Pinochet. d) Beşir Esad. e) Kenan Evren'in sağ kolu, suç or-tağı Tahsin Şahinkaya.

4– Başbakan Tayyip Erdoğan, Gazze'de İsrail'in öldürdüğü çocuklar için ağladı. Ama Filistinlilerle dayanışmaya giren ve İsrail'e karşı savaşta hayatını kaybeden onlarca Türkiyeli dev-rimci için ağlamadı. Neden?

a) Başbakan canı istediği zaman ağlayabilecek yetenekte. b) Başbakan. İsrail'e karşı savaşan Türkiyeli devrimcileri görmezden geliyor. c) Başbakan ağlamak için gözüne limon sıktı. Yok yok soğan soydu. d) Siz de çok kötü niyetlisiniz, daha ne yapsın padişahımız -pardon başbakanımız- bildiği iki kelime olan İngilizce ile 'one minute' dedi ya. e) Başbakan '12 Eylül ve Filistin Günlüğü' adlı Ütopya yayınevinden çıkan kitabı okumamış. O nedenle İsrail saldırılarında öldürülen Türkiyeli devrimciler için ağlamadı. Oysa bu kitap meclis kütüphanesinde var. Bir an önce okumalı.

5– Kaçak işçiler dünyanın birçok ülkesinde var. Sadece Avrupa'da 300 bin kaçak Türk işçisi yaşıyor. Kaçak göçmenlerle mücadele tüm hükümetlerin programında yer alır. Peki, bir baş-bakan, 'kaçak işçilerin sarışın olanları iyidir, esmer olanları kötüdür' der mi? Örneğin, 'X ül-kesinden gelenler kalsın, Y ülkesinden gelenler zorla geri gönderilsin' diye ırkçı konuşmalar yapar mı?

a) Ne saçma soru bu. b) İnanamıyorum faşizm ikinci dünya savaşından sonra bitti sanıyordum. c) Avrupa'da ırkçı faşist partiler var ama hükümet olacak güçleri yok. Dolayısıyla ara sıra böyle münfe-rit çatlak sesler duyulur. Ama maazallah bunu bırakın bir başbakanı, bir bakan bile söylese hemen istifaya zorlanır. d) Bunu bilmeyecek ne var. Hali hazırdaki milliyetçi muhafazakar padişahımız -pardon başbakanımız- bu kararı alabilir. Bu tür konuşmalar yapabilir. Zira o bir gün demokrat, bir gün şeriatçı,

başka bir gün de ırkçı faşist kimliğe bürünebilir. e) Konuyu anlamadım. Ama araştıracağım.

6– Defalarca ameliyat olan, adli tıpın tahliye edilmesi gerekir diye rapor verdiği Erol Zavar, Taylan Çintay, İsmet Ayaz ve aynı durumda 49 ağır hasta tutsak neden hala hapistedir?

a) Cezaevinde tahliye edilmeyen kanser hastası mı var. İnanmam. b) Hükümet muhalefetle mahalle maçı yapmaktan bu konulara zaman ayıramıyor. c) Cumhurbaşkanı köşke Dijitürk taktırmış. Kov-boy filmleri izlediğinden bu konularla ilgilenmeye zaman bulamıyor. Aslında o çok iyi bir insan ama ah o danışmanları yok mu? d) Adalet Bakanı entel görünmek için briç ve satranç öğrenmekle meşgul. e) Bu da soru mu? Burası Türkiye. Başı ağrıyan mafya şefi, dişi ağrıyan yargısız infaz amiri tahliye edilir ama sol politik tutsaklar kanser, felç veya ağır çölyak hastası da olsalar tahliye edilmezler.

7– Wernicke Korsakof ne demektir?

a) Paris St. Germain takımında bir oyuncu. b) '19 Aralık Hayat Söndürme Operasyonu'nun mimarı (eski Adalet Bakanı) Hikmet Sami Türk'ün cezaevlerine bulaştırdığı bir hastalık adı. c) Bilmiyorum. Ama öğreneceğim. Daha İngilizce kursuna yeni başladım. d) F tipi cezaevlerinde, bir avuç gökyüzü, üç adım volta, üç cümle sohbet uğruna yapılan ölüm orucundan sağ kurtulan tutsaklarda oluşan hastalık. e) b ve d maddeleri doğru cevaba yakın.

8– Dünyanın hangi ülkesinde potansiyel darbeciler, darbe yapmayı düşünen veya planlayanlar yakalanıp hapse atılırken, bizzat darbe yapan, ülkeyi kan gölüne çeviren, 17 yaşındaki çocukları asan ve bir milyon ocağı söndüren darbeci generaller ve suç ortakları, otuz yıldır bir elleri yağda, bir elleri balda gezerler.

a) Şili. B)Yeni Gine. c) Türkiye. d) Bu çok kolay bir soru. Ama cevap verirsem yargılanabilirim. Şimdi hapse girmek istemiyorum. Daha önümde KPSS var. e) Ya ben daha çok gencim. ÖSS'ye hazırlanıyorum. Bu soruya çalışmamışım. f) Annemle babam da 12 Eylül mağduru. Bana 'Solcular haklı, ama sen yine de onlardan uzak dur. Önce okulu bitir, para kazan, evlen ondan sonra politikayla uğraşırsın' dediler. Şimdi siz solcu olduğunuz için sorularınızı yanıtlarsam bana kızarlar.

9– Türkiye'de tüm cezaevlerinde yönetmelikler ve mevzuat aynıdır. O halde neden bir çocuğun (çocuk Öykü'nün) Bingöl, Gaziantep, Adıyaman cezaevlerinde yatan tutsaklara yolladığı küçük balonlar sakıncasız bulunup verilirken, İzmir, Kocaeli, Burdur, Siirt, Tekirdağ, Ankara ve Bolu cezaevlerinde aynı balonlar 'sakıncalı ve tehlikeli' sayılıp tutsaklara verilmemektedir.

a) Balonları gardiyanlar veya müdür çok beğenmiş ve çocuklarına götürmüştür. b) Yahu memleket-te bu kadar sorun varken balon da neymiş. Küçük işlerle uğraşmayın. c) Balonlar renkli olduğu için verilmemiştir. D, F, M, H, L tipi cezaevlerinde sadece siyaha izin vardır. Çocuk Öykü de siyah balon bulamamıştır. d) Cezaevlerinde sevinmek, gülmek, türkü söylemek yasaktır. Balon da sevinç yara-tır. Bu nedenle yasaktır. e) 'Sözde Açılım' cezaevlerine uğramamaktadır. f) Ya bu kadarı da fazla, valla haberim yoktu, dünyadan bi haber yaşıyordum. Bi de solcuyum, muhalifim diye ahkam kesiyor ama bir yaralı parmağa işemiyordum. Arasıra kafa çekip kimsenin duymadığı yerlerde slogan atı-yordum. Yarından tezi yok tecrite karşı eylemlere katılacağım.

10– Bu anket sorularını hazırlayan şahsın başı ağırabilir mi?

a) Hayır zira düşünce özgürlüğü var. b) Tabi ki ağırır. Daha dün şarkıcı Rojda okuduğu şarkı sözlerinden dolayı 20 ay hapis cezasına çarptırıldı. c) Temel Demirer gibi yazarlar sadece yazı yazdıkları ve konuştukları için 301'den mahkum oldular. Bu anketi hazırlayan da aynı akıbete uğrayacaktır. d) Başı ağırmak ne demek, linç edilebilir. Trabzon'da başlayan linç girişimleri İzmir'e, oradan Edirne'ye geçmiştir. Linç ordusu, potansiyel katiller güruhu çoğalmaktadır. Bu anketi sadece hazırlayan değil, cevaplayanlar da linç edilebilir. e) Bu anket eksik. Örneğin Tekel işçileri yok. Tekel işçilerini desteklediklerı için okuldan atılan lise öğrencileri yok. Devamını bekliyoruz.

SONUÇLAR: Bu ilk aşama sınav sorularıdır. Cevap anahtarı www.adilokay.com sitesinde bulunabi-lir. Birinci sınavı geçenler, ikinci sınava hazırlanacaktır. Hazırlık için tüyo: Öğretmenleri yarı köle, öğrencileri sağılacak inek gören ticarethanelerden yani dershanelerden uzak durulacaktır. Milli eğitimin tarih, coğrafya kitapları ile yemek, burç–astroloji ve moda kitapları bir kenara bırakılacaktır. Televiz-yonda dizi izlenmeyecek, az satan gazete ve dergiler ile reklamı yapılmayan roman ve şiir kitapları okunacaktır. Etrafa soran, sorgulayan gözlerle bakılacak, empati yapma yeteneği geliştirilecektir.

kısa... kısa...

Haykırış (Kadın Gibi Kadın) sahnelendi

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kapsamında Haykırış (Kadın Gibi Kadın) adlı oyunumuzu başarıyla sahneledik. Adil Okay'ın yazdığı ve topluluğumuz bünyesindeki Ayna Tutanlar Tiyatrosu tarafından sahneye konulan oyun beğeni ve ilgiyle karşılandı. Yönetmenliğini Burcu Yılmaz'ın yaptığı oyunda Burcu Yılmaz'ın yanı sıra, Fatma Yaldızoğu, Miray Zöhre, Zeynep Tutuk, Esra Yılmaz ve Mehtap Yanık rol aldı.

28 Şubat günü Mersin'de Mersin Kadın Platformunun organizasyonuyla oynanan oyun yaklaşık 200 kişi tarafından izlendi.

Oyunun diğer gösterimleri Adana'da Güney Sanat Topluluğu tarafından organize edildi.

"Haykırış" oyunda adı geçen bazı kadınların, kadın emekçilerin, ülkelerimizdeki ve dünyadaki kadın eylemlerinin ve son olarak Rosa Luxemburg ve Clara Zetkin gibi kadın önderlerin resimlerinden oluşan ve oyunun bir parçası olarak tasarlanan slayt gösterimi ile başladı. Ardından Ayna Tutanlar Tiyatrosu tarafından oyuna giriş olarak tasarlanan ve kadınların baskı altında yaşadıklarını, şiddet gördüklerini ve buna karşı mücadele ettiklerini betimleyen dans gösterisi sunuldu. Oyun kadınlara yönelen baskının, erkek egemenliğinin hayattaki yansımalarını anlatan bölümlerle sürdü.

Oyunda demokrasi, devrim, kadın- insan hakları ve özgürlük mücadelesinde yitirilen, töre ve namus katliamlarına kurban verilen Ayşenur Şimşek, Behice Boran, Berna Saygılı Ünsal, Canan ve Zehra Kulaksız kardeşler, Didar Şensoy, Dilek İnce, Güldünya Tören, Hayganuş Mark, Lütfiye Kaçar, Mine Bademci, Naciye Atmaca ve daha birçok anıldı. Kadınların her alanda yaşadıkları baskı ve şiddetin teşhir edildiği oyunda, buna karşı kadınların dayanışma içerisinde olarak mücadele etmesi vurgusu yapıldı.

Haykırış bir cesaretin ürünü...

Adil Okay yazdığı oyunun adı konusunda "Oyuna verdiğim ad (Kadın Gibi Kadın– Haykırış!) bir slogan çağrıştırıyor olabilir. Ben bu ifadeye, içinde itirazın olduğu bir metafor diyorum. Neye itiraz? Öncelikle 'Adam gibi adam', deyişine ve bu deyişin arka planında yatan erkek egemen dile ve dünyaya itiraz. İşte bu dünyanın yargılanmasına oyunun adıyla başlamak ve oyun içerisinde izleyiciye, okuyucuya başka bir dünyanın, başka bir dilin, başka bir ilişkiler ağının mümkün olabileceğini göstermek istedim. Kimi zaman aykırı gibi duran bir cümle–sözcük, içinde dolaylı sezilebilen sembolleri, kodları taşıyabiliyor ve onlarca sayfa betimlemenin yapamadığı etkiyi –iyi veya kötü– yapabiliyor." derken oyun sonrası alınan olumlu tepkileri de önceden bildiriyordu.

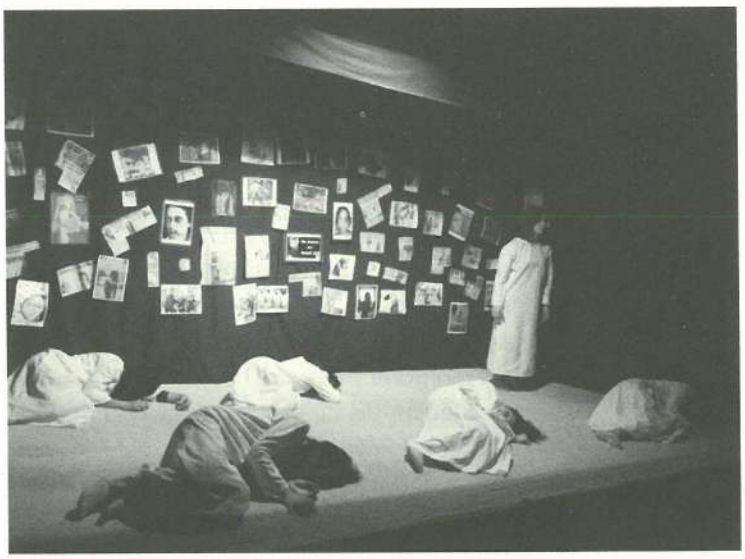

Haykırış'ın (Kadın Gibi Kadın) sahnelenmesinde yaşanan deneyim politik tiyatronun hemen hemen hiç yapılmadığı bir dönemde bu konuda daha birçok şeyin yapılabileceğini de göstermiş oldu. Güney Sanat Topluluğu olarak oyunun yazarı Adil Okay'a, oyunun sahnelenmesine katkıda bulunanlara ve oyunculara teşekkür ederiz.

09.03.2010
Güney Sanat Topluluğu

Nefes Alamıyoruz...

Sibel Özbudun

"Olduğu yerde donup kalmış koşulları, kendi şarkıları eşliğinde dans etmeye zorlamalıyız..." [1]

Nefes alamıyoruz... Bu ülkede hiçbirimiz nefes alamıyoruz. Adıyaman'da "erkeklere bakıyor" diye babasıyla dedesinin, evinin önündeki kümesin altına diri diri gömüp üzerine beton döktüğü 16 yaşındaki Medine'yle birlikte [2] solumak için çırpındıkça, toprak doluyor ciğerlerimize...

Nefes alamıyoruz... 16 Şubat 2009 günü, İstanbul'un en "nezih muhitlerinden biri", Şişli'de, aldatılma kuşkusundaki kocasının boğarak öldürdüğü Akkadın Baş gibi, ya da "sigara parası vermediği" için yine kocası tarafından oracıkta boğazı kesiliveren 23 yaşındaki Küçükçekmeceli Nuray Akça gibi, boğazımız sıkışıyor hava almaya çabaladıkça...

Yol ortasında, banyoda, yatakta, gecenin karanlığında, ya da güpegündüz, herkesin ortasında, kırda, kentte... bıçaklandıkça, vuruldukça, boğazlandıkça, baltayla yarıldıkça nefes alamıyoruz hiç birimiz [3] ... Fırat'ın ne doğusunda ne de batısında... Bir yanda "töre" diye güzellenen taammüden kolektif, bir yanda "namus", "cinnet", "şiddetli geçimsizlik" diye hafifletilen, kasten bireysel katliamların "maktule"leri olmayı sürdürdükçe... Soluğumuz kızgın alev olup kavuruyor ciğerlerimizi...

Adına "neo-liberal kapitalizm" denilen kasırga yurdum insan(cık)larını önüne katıp savurdukça, işini, iş bulma umudunu yitiren, maaşıyla ay sonunu getiremeyen, karşı köşeye açılan market karşısında kepenk indirmek zorunda kalan, iflas eden, çekleri dönen, kredi kartı borcunu çeviremeyen, evine haciz gelen, kirayı ödeyemediği için kış ortasında evinden atılan, işyeri kapanan... erkek yurttaşlar ta bebekliklerinden bu yana şişirilen "eril" egolarının sönüverdiğini görüyorlar bir anda. "Erillik" denilen o muhteşem "iktidar alanı", birden koflaşıp güdükleşiveriyor...

Kadınlar ise... Kadınlar da değişti. Eskisi gibi boyun bükük durmuyorlar babalarının, ağabeylerinin, kocalarının karşısında. Dikleniyorlar, talep ediyorlar, meydan okuyor, "tahrik" ediyorlar...[" 'Sana ne, sen benim babam mısın?' dedi, kendimi kaybediverdim. Aklım başıma geldiğimde Münevver'in ölüsü yerde yatıyordu," diyor çocuk-katil Cem Garipoğlu mahkemede, "cinnet"ini "ağır tahrik" indirimine tahvil etme beklentisi içinde...) Kıran kırana kapitalist muharebenin mağlubu yurdum erkekleri için bardağı taşıran son damla da bu oluyor. İyiden iyiye tahriş olmuş son iktidar kalelerini savunmak için harekete geçiyorlar: gözleri kararıyor, bir an kendilerini kaybediyorlar, cinnet geçiriyorlar... Sonra... Sonrası, yalnızca 2009 yılının ilk on ayında kendini yakan 135, intihar eden 47, "namus cinayeti"ne kurban giden 50 kadın [4]... Yaklaşık her gün bir kadının toplumsal istikrar ve yön yitimine kurban edildiği bir kan banyosu...

Bu toplumun -özellikle de çoğunun egosu şişirildikçe şişirilmiş, eril gururları okşanarak özene bezene büyütülmüş erkeklerinin- toptan bir rehabilitasyona ihtiyacı var... "Namus" denilen şeyin kendilerine zimmetli bir kara kutu olmadığını... kadınların kafaları bozuldu mu yere çalacakları oyuncak arabalar, hırslarını çıkartacakları kum torbaları değil, kendilerine özgü kişilik, duygu, düşünce, istek, özlem vb.leri olan, kendilerinden bağımsız insan-bireyler olduklarını... kadın ile erkeğin omuz omuza verdi mi hayatın güçlüklerine karşı mücadelenin çok daha kolaylanacağını... insan-insan ilişkisinin yan bakma-küfretme-itme-kakma-bıçaklama-boğazlama-rastgele ateş açma değil, anlama, paylaşma, dayanışma temeline yerleşti-

ğinde dünyanın çok daha yaşanılası bir yer hâline geleceğini...

Bu "rehabilitasyon"un şimdilerde "kreş, sığınma evi, filan... Kadınlar çok masraflı oluyor. Ev işleri nelerine yetmez?" diyen devletlûlardan; canı sıkıldıkça ellerinin altındaki kadınları pataklayan "sanatçı"ları baş tacı yapan, "prime time"larını onbeş dakikada bir, bir kadının suratına şamar patladığı dizilere hasreden medyadan; "Kadınlara danışmayın, onlara muhalefet edin. Kadınlara muhalefet edin, zira kadınlara muhalefet berekettir," [5] buyuran bir din anlayışından; "kadınların aybaşını mı takip edeceğim; hepsini kapı önüne koyveririm, olur biter," diyen patronlardan beklenmeyeceği açık...

O zaman iş, yine başa düşüyor.

Adil Okay "***Haykırış – Kadın Gibi Kadın***" oyunuyla böyle bir göreve soyunmuş. Oyun, üçüncü sayfalarda yitip giden kadın öldürümlerinin, olaylar arka arkaya dizildiğinde nasıl bir vahşet boyutunu yüklendiğini, çarpıcı bir biçimde gözler önüne seriyor. Hepimizi, elini kolunu sallaya sallaya içimizde dolaşan, hergün bir kadının boğazına sarılan bu sıradan, gündelikleşmiş vahşet üzerine kafa yormaya, bizi günlük yaşamımızı dönüştürme ve sağaltma çabasına çağırıyor.

Tıpkı;

"Yürüyoruz yürüyoruz, günün aydınlığında...
Yaşamak için ekmek
Ruhumuz için gül istiyoruz!
Yürüyoruz yürüyoruz kol kola
Saflarımızda ölüp gitmiş arkadaşlarımız
Ve türkümüzde onların kederli 'Ekmek!' çığlıkları
Çünkü bir köle gibi çalıştırıldı onlar
Sanattan, güzellikten, sevgiden yoksun
Biz de bugün hâlâ onların özlemini haykırıyoruz
İş ve ekmek istiyoruz
Ama gül de istiyoruz," dizelerindeki üzere...
Tıkanan soluk borularımız, hiç kuşku yok ki, bu anlayış ve pratiğiyle açılacak...

15 Şubat 2010 08:46:32, Ankara.

KÜNYE: Adil Okay. Haykırış – Kadın Gibi Kadın. Oyun tek perde. Güney Yayınları. Nisan 2010.

[1] Karl Marx.
[2] Hacı Bozkurt, "... 'Töre' 16'sındaki Medine'yi Öldürüp Kümese Gömmüş", Radikal, 4 Aralık 2009, s.13.
[3] Mehmet Aktaran, "Sadece İstanbul'da 16 'Karım Yanlış Yaptı, Öldürdüm' Cinayeti...", Radikal, 2 Ocak 2010, s.9.
[4] Neşe Doster, "Kadın Karnemizdeki Kırıklar...", Cumhuriyet, 7 Aralık 2009, s.2.
[5] Kadınlara Dini Bilgiler 44, 45 Suyuti, Leali II, 147; İbn Arrak, Tenzihü'ş Şeria II, 210.

Kimse Bilmesin

Güney YILMAZ

bulutlara değerken başım
alnımı dayadığım güneşe taptığımı
kimse bilmesin

bir ağaç köküyüm
toprağım yaşama sımsıkı sarıldım
yine de dokunsalar dalıma
kuruyacağımı kimse bilmesin

ellerinizi tutmak için uzandım
gözlerimi kaçırdım gözlerinizden
ateş ateş yandı aklım
yetişemedim
çadır altından bakamadım yıldızlara
soğukta olsa titreyemedim
içimdeki yangını kimse bilmesin

bir umut, bir haber, bir sevinç bekledim
kırılgandı isteklerim
yarısını verseniz sarılacaktım ellerinize
yaratacaktım hayatı yeniden
ne çok gördünüz
oğluma tebessüm etmemi
ne çok gördünüz
kızıma umut vermemi

içim bir volkan
içim bir dağ
içim bir ırmak
içim bir güneş
bugün değil
yarın patlayacağım
patlayacağım çağı kimse bilmesin

1 Şubat 2010

27 Mart Dünya Tiyatro Günü Etkinliği Yapıldı...

"Hey Oradakiler...
Size bu kutlama metnini "2010'da Avrupa Kültür Başkenti" ilan edilmiş bir kentin, tiyatro salonlarından yoksun bırakılmış, seyircisi ve oyuncusu ötekileştirilmiş, yoksullaştırılmış, kimsesizleştirilmiş, karmaşanın ve koca bir yalanın esiri haline getirilmiş İstanbul'dan yazıyorum....."
(Orhan Aydın)

Güney Kültür Merkezi'nin düzenlemiş olduğu, 27 Mart Dünya Tiyatro Günü etkinliği 28 Mart Pazar günü GKM'nin tiyatro salonunda yapıldı. Saat 15.00'da başlayan etkinliğe oyuncu Orhan Aydın'ın 27 Mart Dünya Tiyatro Günü'ne dair yazdığı metnin okunması ile başlandı.

Beş ayrı tiyatro topluluğunun katıldığı etkinlik, Alternatif Sanat Oyuncuları (ASO) Genel Sanat Yönetmeni Yakup Kadri'nin yaptığı sunum ile devam etti. Yakup Kadri konuşmasında sanatın medya tarafından anlamsızlaştırılmasından, reyting kaygısından dolayı basitleştirilmesinden, anlam ve içeriğinin boşaltılmasından bahsederek, gerçekte sanatın asi, başkaldıran ve özünde devrimci olduğuna vurgu yaparak, tiyatronun önemi ve rolü üzerine değerlendirme yaptı.

Sunumun ardından Gölge Tiyatro Topluluğu, Selda Özen'in yönettiği Bakırköy ve Hazerfen Ahmet Çelebi Neden Uçtu? adlı iki kısa skeci sahneledi. Çoğunluğu lise öğrencilerinin oluşturduğu, kadın-erkek ilişkilerini irdeleyen topluluğun sahnelendiği skeçler beğeniyle izlenildi.

Temelde erkek egemen sistemi irdeleyen, kadın ve erkek ilişkilerini mizahi bir şekilde ele alan ve kadının erkek boyunduruğu altında olmadan da yaşayabileceğini anlatan, Kadın Sığınma Resort adlı skeci Tiyatro Veto oyuncuları sergiledi. Ferhat Turgay'ın yönettiği skeç sık sık kahkahalarla bölündü ve ilgiyle seyredildi.

Etkinlik kısa bir aradan sonra, Alternatif Sanat Oyuncuları'nın oynadığı Lakırdılar adlı skecle devam etti. Yakup Kadri'nin uyarladığı ve yönettiği oyun günümüzde başkalaşmış, sıradanlaşmış, doğallaşmış birçok olumsuzluğun bir gün dünyaya hakim olacak bir virüs ile tepe taklak olacağı ve yeniliklerle var olan düzenin değişeceğini anlatıyordu. Sahne anlamında hayli hareketli olan oyun büyük ilgiyle seyredildi.

Esenyurt Belediye Tiyatrosu (EBT) oyuncuları ise Nazım Hikmet'in Sabahat adlı oyunundan kısa bir bölüm sergilediler. Cenk Yavuz'un yönettiği oyun, Murat'ın hapishaneye düşmesiyle Sabahat'ın onun asılacağını duyması ve onu kurtarmak için verdiği çabayı anlatıyordu.

Son olarak Tiyatro Güney'in kolektif çalışmaları ile yönettikleri ve Songül Akbaba'nın yazdığı İs The Wtac adlı skeç sergilendi. İzdivaç programlarına göndermelerde bulunan, aslında bu tür programlar sonrasında yapılan evliliklerin çoğunun sonlandığı, özellikle kadınların şiddete maruz kaldığı ve kişiler üzerinde olumsuzluklar yarattığını anlatan skeç beğeniyle seyredildi.

Dünya Tiyatro Günü Etkinliğine katılan tüm tiyatro grupları dostlarımıza, özellikle de bu etkinliğin düzenlenmesinde, organize edilmesinde katkılarından dolayı Tiyatro Veto'ya teşekkür ediyoruz.

27 Mart Dünya Tiyatro Günü etkinliği, bol tiyatro, bol kahkahalı, tüm katılımcıların samimi, sıcak ve tekrar birlikte olma beklentilerinin dile getirmesiyle son buldu.

29 Mart 2010

Dedemin Gözleri

Mehmet Söğüt

Karanlık çökmek üzereydi. Babam hızla çalılıklara doğru yürüyordu. Biz ise ona ayak uydurmaya çalışıyorduk. Dedem yaşına aldırmadan kucağına almıştı beni. Annem ise kız kardeşimi taşımakla meşguldü. Katliam olacakmış haberi bir bomba gibi düşmüştü orta yere. Ve can derdine düşmüştük. Köy dağınık olduğu için her aile başının çaresine bakmak zorundaydı. Babamın silahı vardı, hem de kocaman. Henüz yedi yaşımdaydım. Ama her şeyi dünmüş gibi hatırlıyorum.

Dedem fısıltı halinde benimle konuşuyordu bu arada. "Korkma" diyordu, "Bir şey olmaz. Bak, babanın elinde silahı var. Gelirlerse baban onları vurur. Oldu mu yiğit oğlum. Korkma emi..." Korkma demesiyle içime yerleşen tuhaf korkunun daha da çoğaldığını hatırlıyorum. Fısıltıyla anlatılan, katliam söylentileri yüreğime doluşmuştu birden. Etrafımı kolaçan etmiştim aceleyle ve dedemin önce ellerine, sonra da gözlerine kilitlemiştim gözlerimi. Ferahlar gibi olduğumu hatırlıyorum. Kedi gibi dedemin kucağında büzülmüştüm yine de. Titrememem kesilmişti. Dedemin mavi gözlerine bakarak daha fazla huzur bulmaya çalıştım.

Özelliklede ağzına baktım sonra da. Çünkü onun ağzından çıkacak her şey benim için sihirliydi, gerçekçiydi. Şimdi düşündüğüm zaman, dedemin gerçekten sihirli olduğuna inanıyorum. Varlığı insana huzur verirdi çünkü. Dedem bir bilgeydi. Okumamıştı, evet. Yalnız onu hayat pişirmişti; hem de fazlasıyla.

Çınarın hafifçe eğilmiş dalları insanın içinde acıma duygusu uyandırıyordu. Çınarın etrafındaki çalılıklar bize saldırıp, yüzümüzü gözümüzü yaralamak için tetikte bekliyorlardı sanki. Karanlık çökmüştü. Ben, dedem, kardeşim, annem ve babam sığınağımızdaydık. Babam çalılıkların içinde taş duvarla kalacağımız yerin etrafını sarmıştı. Duvar ancak yarım metre kadar çıkardı. Yere de annem minder sermişti. Kız kardeşim korkudan titriyordu. Annem kulağıma eğilerek, "Korkma,"dedi. Eğer gelirlerse kız kardeşini bırakır, seni kaçırırım." Babam elindeki koca silahıyla sürekli çalıların arasındaki delikten dışarıyı gözlüyordu.

Karanlık usulca çöküvermişti ve içimizdeki korku da dağ gibi büyüdükçe büyümüştü. Artık her çalının içinde, her ağacın kovuğunda ve her kayanın arkasında saklanmış bir düşman olabilirdi. Korkutucu ve can sıkıcıydı bekleyişimiz. Uzun süre taş gibi durduk, baktık bir şey yok, saklandığımız yerden dışarıya çıkmaya karar verdik. Babam açtığı yolun önüne çalı koymuştu, çalıyı geriye atıp dışarıya çıktık ve çimenlerin üzerine uzandık. Rahatlamıştık biraz.

Mehtap gökyüzünde asılıymış gibi duruyordu. Sarımtırak saçlarını cömertçe üstümüze salıvermişti. Birbirimizin yüzünü görebiliyorduk. Çalılıkların hemen yan tarafındaydık. Bir şey olsaydı koşup yerimize sığınacaktık. Yaşlı çınar ağacı üzgünce boynunu bükmüştü yine. Yukarıdan bize bakıyordu. İçli bir sızısı vardı sanki. Ya da bana öyle gelmişti. Dedem o zamanlar henüz dimdikti. Kalbim göğüs kafesimi zorluyordu. Hala tüm ayrıntılarına kadar o korkulu anları hatırlıyorum. Ve her hatırladığımda dişlerimi sıkarak, "Gün gelecek, bu yaptıklarınızın hesabını vermek zorunda kalacaksınız" diyorum.

Bir çıtırtı duyuldu. Hızla açılan yoldan çalılıkların arasına dalıverdik. Girdiğimiz deliği sökülmüş çalıyla tekrar kapattık. Babam çalıyı hızla çekip girdiğimiz deliği kapatmak isterken çalı hepimizin yüzünü yalayıp geçmişti. Yüzümüz çizikler içindeydi. Benim de yüzüm kanıyordu. Çalının açtığı yara acıtıyordu. Çıtırtı sesi daha da yaklaşmaya başladı. Kalbim durmak üzereydi. Nefesimi tutuyordum. Ter

basmıştı her yanımı. Ekşi bir ter kokusu yayılmıştı çalılıkların arasında. Ellerim dedemin avuçları arasındaydı. Titriyordum. Kalbim gümbürtüyle göğüs kafesimi zorluyordu. Babam silahına yapıştı. Annem korkudan ne yapacağını şaşırdı. Kız kardeşim ağlamaya başladı. Annem ağzını kapattı. Bir süre sonra kız kardeşim ağlamaktan vazgeçti.

Her an gelip bize saldırmalarını bekledim. Dedem hepimizden daha sakin görünüyordu ve bizi teskin etmeye çalışıyordu. "O çıtırtıyı çıkartan yabani bir hayvandır, korkmayın" diyordu fısıltıyla. Öldürülmekten deli gibi korkuyordum. Dedem konuşmadan önce sadece kalbimin sesini duyuyordum.

Geleceklerdi, Maraş'ta yaptıkları gibi annemin karnını deşeceklerdi. Duymuştum Maraş'ta neler yaptıklarını. Beni alıp çınar ağacına çakacaklardı. Çünkü diğer çocukları da duvarlara çakmışlardı. İhtiyar bir köylümüzün gözlerini oyduktan sonra öldürmüşlerdi. Bunları düşündükçe de çılgına dönüyordum. Dedemin gözlerini de oyarlar mıydı acaba? Zaman ilerledikçe sakinleştim. Babamın silahından çok, dedemin varlığı bana birazcık da olsa güven veriyordu. Dedem o yumuşacık sesiyle yine geçmişte gördüğü acımasızlıkları anlatıyordu fısıltıyla. Göremiyordum gözlerini. Çalılıkların içi zifiri karanlıktı.

"Oğlum, bu gözler nelere tanık olmadı ki. Ölümler gördüm. Feryatla kaçan insanlar gördüm. Henüz küçüktüm. Babamı zaten hiç görmedim. Amcam da evde yoktu. Dönem yine zulüm dönemiydi. Bir Ermeni, bir gece gelip kapımıza dayandı. Sesinden yaralı olduğu belliydi. Kapıyı açmamızı istedi. Korkudan açamadık. Evde erkek yoktu. Ne olur, ne olmaz diye kadınlar kapıyı açmamıştı. Ermeni ağladı. İnledi. İlendi. Kapıyı açmamız için yalvardı. Bazen yapabildiği kadar bağırmaya başladı. Giderek sesi kısıldı ve sabah kalktığımızda Ermeni delikanlı kapıda can vermişti. Bir kedi yavrusu gibi büzülüvermişti bir köşeciğe. Kan kaybından ölmüştü zavallı. İşte o Ermeni'nin ahı tuttu bizi. Amcam öldü. Amcamın çocukları sırasıyla ölmeye başladılar. Amcamı ise toprak bile kabul etmedi. Gömüldüğü günün sabahı, amcamın cesedine ait parçaları dışarıda bulduk. Yabani hayvanlar mı çıkarmışlardı, yoksam toprak mı kabul etmemişti amcamın cesedini, bilinmez. Halbuki amcam hiçbir şey yapmamıştı. Biz açmamıştık kapıyı. Tabii amcamın karısı da öldü kısa bir süre sonra, annem de. Ailede erkek olarak tek ben kaldım. Koca bir aile olan bizler, yaptığımız bir hata yüzünden perişan olduk. Fakirlik içinde büyüdüm kız kardeşimle. Şunu anladım çektiğim onca acıdan sonra: Alma mazlumun ahını çekersin aheste aheste. Bu atasözü çok yerinden söylenmiş. Onun için rahat ol evladım. Bir gün ahımız tutacak ve bu zalimlerin başına taş yağacak. Rezil rüsva olacaklar. O günleri belki sen de görürsün."

"Dede niye bizi öldürmek istiyorlar. Niye Ermenileri öldürdüler" diye sormuştum. Dedem ağlamaklı, "Ah bir anlayabilsem!"demişti. Üstüne gitmedim. Rahat bıraktım dedemi. Çünkü o küçücük halimle biliyordum, dokunsam çocuk gibi hüngür hüngür ağlayacağını.

Mehtabın önü bulutlarla kapanmış ve hala zifiri bir karanlık vardı. Bizler ise sabahı bile görebileceğimizden emin değildik. Dedem hala konuşuyordu. Gözkapaklarım ise gittikçe ağırlaşıyordu. Uyurken tuhaf rüyalar görmeye başladım. Dedemin de gözlerini oyuyorlardı. Birkaç kez çığlık atarak uyandığımı hatırlıyorum. Dedem başucumdaydı.

Son çığlığımla birlikte sabah olduğunu gördüm. Bir şey olmamıştı. Yaşıyordum. Tüm ailem yaşıyordu. Dedemin gözlerine baktım uzun uzun. Dedemin her iki gözü de yerinde duruyordu.

İlhami Erdoğan

Dil'in Etrafında Dönen Dünya

Hüseyin Yılmaz

Kendi emeğiyle, ayaklarının üzerine dikilip de yaşamdaki görünür nesnel gerçeklikleri, dil'in olanakları çerçevesi içinde "konuşmak" edimine dönüştürmeyi başaran insanoğlu, kendisini hayvandan ayıran "aklın" sınırlarını da bu şekilde çizmiştir.

Bundan tam 40.000 yıl önce, iskan belirtileri bulunan ve düşündüğünün farkına varan ***Homo Sapiens Sapiens***'in, tarih sahnesine, modern insan olarak çıkışıyla, primat soylarının aralarında kurmuş oldukları ses, jest ve mimiklerden oluşan çağrı işaretlerinin, konuşma diline doğru süreğen bir şekilde evrilerek, bugünkü halini aldığını söyleyebiliriz.

İnsan türünün, toplumsallığının ürünü olarak ortaya çıkan dili, avcı-toplayıcı kabileleri; ilk ortak yaşamlarından başlayarak, doğa olayları karşısında oluşturdukları söylencelerini, yazıya dökme uğraşına, M.Ö. 3200 yıllarında yazıyı bulan Sümerlilerin; Gılgamış, Yaradılış Destanları ve Tufan Hikayesi ile başlayacaklardır. Dilin kullanımıyla, efsanelerin yazıya dökülmesi arasında uzun bir diyalektik süreç vardır.

Dil ve anlam arasındaki ilişkiye ***yazı***'yı da eklemleyerek, tarihsel ekinin sonraki kuşaklara aktarımının ancak bu şekilde kalıcılaşabileceği düşüncesi, bilimsel bir gerçekliktir. *"Dilsel bir bildiriyi, sanat yapıtı yapan nedir?"* [1] sorusuna yanıt arayan Jakobson, yazın olayını bir dil olayı olarak görmüştür.

Derilere yazılanları saymazsak, ilk olarak Orta Çağ'da yazılmaya başlanılan ve genelde kutsal içerikli olan kitaplar, daha sonra doğa, hukuk ve tıp konularında, ağırlıklı olarak Latince yazılmıştır.

Yeni Çağ'da ise özellikle Avrupa'da derebeyliklerin yıkılışının ardından; ihtilaller, devrimler ve birbirini izleyen coğrafi keşifler, Rönesans, karşı Reform hareketleri, Aydınlanma ve Hümanizm, bütün dünyayı etkileyecek bir literatür çıkaracaktır ortaya.

Endüstri Devrimi'nden sonra paylaşım kavgalarının neden olduğu büyük dünya savaşları, yazın sanatını besleyen akımların doğuşunu sağlayacaktır.

Bunlardan biri sayılan Gerçekçilik; kuramsal anlamda, Romantik, Eleştirel ve Sosyalist Gerçekçilik olarak üç türe ayrılarak incelenmiştir. Gerçeküstücülük'de buraya kadar anlatılan tarihsel sürecin ürünüdür. 19.ve 20. Yüzyıl edebiyat tarihi açısından yazının doruk noktasıdır. Dünya klasikleri, felsefi ve edebi akımlar, toplumsal çalkantılar en çok insanı etkilediğinden, romanın, şiirin, öykünün, denemenin de konusu elbette bu yaşananlar olacaktır.

Çağdaş dilbilimin kurucusu ve yapısal dilbilim akımının öncüsü Saussure, dil ile düşünce arasındaki ilişkiyi "Dil, bir tabaka kağıda benzetilebilir: düşünce kağıdın önyüzü, ses ise arka yüzüdür; kağıdın önyüzünü kestiniz mi, ister istemez arka yüzünü de kesmiş olursunuz. Dilde de durum aynı: Ne ses düşünceden ayrılabilir, ne de düşünce sesten."[2] imgesiyle ifade etmiştir. "Göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyecek bilim" olarak tasarladığı Göstergebilim'de, "Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir. Onun içinde, yazıyla, sağır-dilsiz alfabesiyle, kutsal nitelikli simgesel törenlerle, bir toplumda incelik belirtisi sayılan davranış biçimleriyle, askerlerin bildirişim belirtgeleriyle, vb. vb. karşılaştırılabilir. Yalnız, dil bu dizgelerin en önemlisidir." [3]

Bu açıdan bakıldığında dil; tiyatro, sinema gibi görsel ve müzik gibi sessel sanatlara da kaynaklık etmiştir. Romanlar ve oyunlar senaryolaştırılarak sahnelenmiştir.

Yazın denilince aklımıza sadece edebiyat tarihi gelmiyor elbette. Anayasa metinleri, toplumsal sözleşmeler, ticaret anlaşmaları da bu dil sayesinde kağıda dökülebiliyor.

Daha doğrusu varoluşumuzu onun aracılığıyla ancak ifade edebildiğimiz dil, katliamlar ve yıkımlar karşısında, bir savunma mekanizması, acıyı seslendiriş olarak, insanın en güçlü karşı duruşunu anlatabildiği bir silahtır. Propaganda ki; zehirli gazlar gibi yayılan bir retorik/söylem içerir. Metafor, ironi ve imge ve bütün söz sanatları onun gücünü aldığı kavramlardır.

[1] XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları-Mehmet Rifat-Yapı Kredi Yayınları

[2] Dil Hapishanesi-Yapısalcılığın ve Rus Biçimciliğinin Eleştirel Öyküsü-Fredric Jameson-Çev: Mehmet H.Doğan-Yapı Kredi Yayınları

[3] Göstergebilim-Pierre Guiraud-Çev: Prof.Dr. Mehmet Yalçın-İmge Kitapevi Yayınları

"İşin mutfağına kimse bakmıyor..."

Tunay Bozyiğit ile Söyleşi

Suna Baran
suna@ecmmedya.com

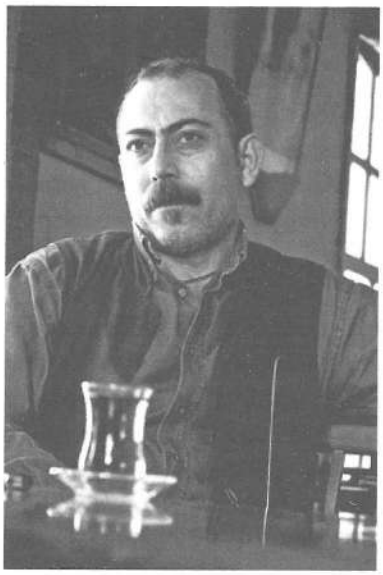

1) Kendinizi Hasan Sabbah ile özdeştirmenizin nedeni nedir?

Tarihteki sistem karşıtı aykırı kişilikler hep dikkatimi çekmiştir. İyi bir tarih okuyucusuyum. Hasan Sabbah da onlardan biridir. Köken olarak İran Azerilerindenim. Beyoğlu'ndaki mekanımın isminin Alamut Kalesi olması tesadüf değildir. Hasan Sabbah'ın örgütçü olması, işgale başkaldırması ve yaşama yeni bir yorum getirmesi beni etkilemiştir. Şahrud Alamut Kalesinin kurulduğu alanın adıdır aynı zamanda Alamut'un altından akan ırmağın adıdır ama herkesin yanlış bildiği gibi Seyduna ile Sahrudun öyküsü tarihten bir öykü değil benim öz yaşamımdan yarattığım bir öyküdür.

2) Şiirlerinizde ve ezgilerinizde imgesel bir dil kullanıyorsunuz ve Arapça /Farsça kökenli kalıplara ve tamlamalara yer veriyorsunuz neden?

İmge bence dizenin yüreğidir. Ben toplumsal gerçekçi zemine basan ama ikinci yenicilerden etkilenip dilini öyle kurgulayan bir şairim. Kendine has bir dilim olduğuna inanıyorum. Bir dil kuramamışsam kendimi şair saymam. İmgelere bu yüzden yer veririm.

3) Etkilendiğiniz şairler kimlerdir?

Türk şiirini Nazım'la başlatırım. Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreyya, Enver Gökçe, Hasan Hüseyin ustalarımdır. Ben hayatın ve onların çırağıyım. Bugüne kadar dört şiir kitabım yayımlandı. Lal, Leyli Lal, Şewe, Elahar Belcesi ve Şeweren ile Hazeri. Yeni bir kitabım çıkmak üzere ismi Bir Mesel Tapınağı Gün Dökümü. Adından da anlaşılacağı gibi bu kitap iki bölümden oluşuyor. Bir bölüm öykü diğeri ise şiirlerden oluşacak.

5) Ezgilerinizde yakın sol tarihine yer verdiğinizi görüyoruz. Neden?

Ben devrimci bir sanatçıyım. Şiirlerimde ve ezgilerimde emeğin yanında saf tuttuğum açık ve nettir. Mayıs eserim hem emekçilerin hem de onların önderleri Deniz Gezmiş'lerin idamına bir karşı duruştur. Aynı zamanda her albümümde mutlaka Kürt sorununu işleyen bir şiirim veya ezgim olmuştur. Sanatçının ya da aydının yaşadığı toplum sorunlarına duyarsız kalmaması gerektiğine inanıyorum. Şu anda beşinci albüm için stüdyodayım. Orda da Lice'de öldürülen 13 yaşındaki Ceylan için bir ağıdım var ve Hrant Dink için bir şiirim ve ezgim olacak.

6) Sanatçı duruşunuzu nasıl yorumluyorsunuz?

Üretken olduğum için kendimi sanatçı sayarım. 5 kitapla beraber 5 albüm yaptım. Hepsinin sözleri ve müzikleri bana aittir. Çağımın tanığı ve tutanakçısıyım ve devrimci bir sanatçıyım. Öyle ki acıya gülmek eserimi Diyarbakır'daki Gün TV benden habersiz bir klip çekmiş, klibin arka planında ustam Yılmaz Güney'in filminden karelerle kolaj yapmışlar. Bana gönderdiklerinde ağlamıştım. Çünkü Yılmaz Güney'in sinema dilini şiirlerimde ve ezgilerimde kendimce yaşatmaya çalışıyorum. Örnek aldığım bir ustadır.

7) Dile bakışınız nasıl?

Dil sadece iletişim aracı değildir bir halkın varlık sebebidir. Güneşin altında her halk ve onun dili eşittir. Başka bir dili ezen sömüren dilin özgürleşme şansı yoktur. Ülkemizde yirmiden fazla dil ve lehçe varken tek dile hapsediliyoruz. Bu bir zulümdür. Oysa her dilden şiir veya destan okumak nasıl bir zenginliktir. Nasıl da dil açısından zengin bir ülkeyiz. Bir gün bütün diller özgürce konuşulduğunda anlayacağız gerçeği. Kendi adıma başta Kürtler olmak üzere ülkemizdeki diğer dilleri bilmediğim için özür diliyorum. Çünkü benim doğduğum köyde Azerilerle beraber Kürt evler de vardı. Komşuyduk onlarla. Öğrenilebilirdi.

8) Size neden hüznün ve ayrılıklarım şaiiri diyorlar?

Çünkü az gelişmiş toplumlarda sömürünün amansız çarkından etkilenen toplum öyle ya da böyle acıyı içselleştirir. O nedenle de acıyı ayrılığı işlediğim eserleri daha öne çıkarıp popülerleştiriyorlar. Bir anlamda yüreklerinin dilleri oluyorum.

Ben hüznün nağmesinden beslenirim. Ayrıca Şahrud ile Seyduna'nın yitik öyküsü samimiyetle dile geldiği için herkes kendi yaşamından bir parça bulur. Ayrılık acısıyla karşılaşmayan bir birey yoktur toplumumuzda.

9) Eserleriniz toplum tarafından dinlenip bilinirken neden Tunay Bozyiğit yerine Seyduna ön plana çıkıyor ya da eserlerinizi seslendirirken sanatçılarla anılıyor?

Haklısınız, Acıya Gülmek denilirken Hakan Yeşilyurt, İstanbul Ağlıyor denilirken Gülay akla geliyor. Oysa iki eserin arasındaki şiiri de ben okuyorum, söz-müzik bana aittir. Ama benim ismim, esamem okunmaz. Tek sesli bir toplum olduğumuzdan duyduğumuz sesi kodluyoruz. Tembel ve araştırmadan uzak bir toplumuz, işin mutfağına kimse bakmıyor. Ben de popülizme karşı olduğum için öne çıkmıyorum. Sahne almaya yeni başladım. Konserlerde eserlerimi yorumladığımda herkes şaşırıyor.

10) Albümünüzdeki sanatçıları siz mi belirliyorsunuz ?

Ben bestelerimi doğaçlama yaparım, söz ve müzik aynı anda gelir, herhangi bir enstrümanla değil ıslıkla yaparım, eser bittiğinde karakteri itibariyle hangi sanatçının sesine denk geldiğini bilirim ve ona göre dağıtım yaparım sanatçılara. Örneğin İstanbul Ağlıyor bittiğinde evet bunu Gülay okumalı demiştim. Aldı Gitti eserim bittiğinde bu Yasemin ablanın sesine yakışır demiştim, bu güne kadar yanılmadım.

11) Bu albümde kimlerle çalışacaksınız?

İlkay Akkaya, Cevdet Bağca, Handan Aydın, Metin Yılmaz vs. Ayrıca her albümde olduğu gibi yine iki tane amatör sese yer vereceğim. Türkülerimiz kan tazeliyor bu seslerle. Bu albümde Özge Öz isimli amatör sese çok güveniyorum.

12) Neden 4 albüm yayımlamanıza karşın 1 tek eser yorumladınız?

Neden sorusuna cevap olsun diye. Çünkü hep bu yönde baskı vardı ben sesimi beğenmediğim için okumadım. Kendime o anlamda güvenim yoktu, üstelik ülkemin en güzel sesleriyle çalışıyorum. Ama bu albümde iki eser okuyacağım çünkü kimse türkünün beyaz yakasından o kirli ellerini çek demedi.

13) Şiirlerinizde ve ezgilerinizde farklı bir projeniz var mı?

Çıkacak olan kitabımdaki Mesel Tapınağı öyküsünü sinema filmi ya da tiyatro için dram olarak tasarlıyorum, tabi bunun için bir senaryistle çalışmam gerekecek çünkü senaryo farklı bir tekniktir.

14) Niye Kazım Koyuncu odası?

Kazım Alamuta çok gelirdi. Üç albümde de beraber çalıştık. Hatta bu albümde Kazım için bir şiirim ve ezgim olacak. Çok özel bir dostumdu ve ülkem için özel bir sanatçıydı. Yeri kolay kolay doldurulamayacaklardan, nacizane Almut'un üst katına Kazım Koyuncu odası demişim çok mu? Her köşesinde anısı var.

Söyleşiyi yapan:
Suna BARAN
suna@ecmmedya.com
Fotoğrafları çeken:
Ahmet KARABUDAK
http://www.
ahmetkarabudak.com

Üzeyir Lokman ÇAYCI

Dört Mevsim Kasabası'nda esnaflık yapan Ferit Efendi herkes tarafından sevilen bir kişi idi. En küçüğü üç yaşında olan üç çocuğu vardı. Hanımı okul arkadaşıydı. Oldukça mutluydular.

Yezit Ağa, Gülek Kasabası ve çevresindeki kasabalarda, baskıları, tacizleri ve cinayetleriyle tanınıyordu. Bir çok araziyi ucuz fiyatlarla ele geçiren Yezit Ağa Ferit Efendi'nin arsasına da sahip olmak istedi. Adamlarından Neco ile Keço'yu Dört Mevsim Kasabası'na gönderdi ve Ferit Efendi'nin yolu kesildi. Onlar ona «Bizi Yezit Ağamız gönderdi. Senin Gölek Tepesi'nde bulunan arazini satın almak istiyor... Sana bir hafta müddet veriyoruz. Düşün... taşın acele bize cevabını ver» dediler.

Ferit Efendi de onlara : « Düşünüp taşınmaya gerek yok. Çoluk çocuğumun rızkı için ekip biçtiğim baba yadigarı tek bir arsam var... Bunu da satmaya niyetli değilim» cevabını verdi. Onlar : «Demek koskoca Yezit Ağa'nın isteğine olumsuz cevap veriyorsun... Biliyorsun ki o tuttuğunu koparır. İyi düşün, acele etme... Sonra dönüşü olmayan bir yola girersin. Seni kimse kurtaramaz. » dediler.

Ferit Efendi onlara : «Önünüzde oyuncaklarınız olduğu sürece çocuksunuz... Bugün zayıf eşeklere zorla taşıttıklarınızı yarın mutlaka siz taşıyacaksınız! » dedi.

Yezit Ağa, Ferit Efendi'nin verdiği olumsuz cevaba oldukça sinirlenmişti. Adamlarına : «Gidin, bir hafta o bölgede kendisini ve hanımını takip edin... Evlerinden ayrılış saatlerini tesbit edin. Çocuklarının yaşlarını, dışarıya ne zaman çıktıklarını öğrenin!» dedi.

Adamlarından Zebani ve Yabani hemen harekete geçtiler. Dört Mevsim Kasabası'nda bir hafta süre içinde Ferit Efendi'nin eşi ve çocuklarını adım adım izlediler. Bir hafta sonra da Yezit Ağa'ya elde ettikleri bilgileri aktardılar.

Zebani : «Ağam en küçüğü üç yaşında oğlan olmak üzere iki de kız veledleri var. Avradı her gün öğle namazı sonrasına gelen bir vakitte çocuk arabasıyla kasabanın Yeşil Vadi Parkı'na gidiyor.»

Yabani : « Karısının gezdirdiği bu oğlan çocuğu üç yaşında. Her sabah yedi ve dokuz yaşlarındaki iki kızı da öğrenci aracıyla evlerinin önünden alınarak okula götürülüyorlar. Onları hergün annesi ve babası uğurluyorlar. Akşama doğru aynı şekilde evlerine getiriliyorlar, aynı şekilde annesi ve babası tarafından karşılanıyorlar. »

Zebani : «Oğlanın ismi, Cemal... Kızlarının isimleri, Zennure ve Mihriban... Avradının ismi ise Hacer... »

Yezit Ağa : «Pekiyi Ferit ne iş yapıyor Ferit ?

Zebani : «Onun küçük bir dükkanı var, Gölek Tepesi'nde bulunan tarlasında yetiştirdiği sebze ve meyvelerden satıyor. Kasaba halkı, çoluk çocuk herkes onu çok seviyorlar. Hatta ilerde onu belediye başkanı yapacaklarını dahi söylüyorlar.»

Yezit Ağa bir hafta sonra tekrar adamlarından Neco ile Keço'yu Dört Mevsim Kasabası'na gönderdi ve Ferit Efendi'nin yolu kesildi. Onlar ona «Bizi Yezit Ağamız gönderdi. Senin Gölek Tepesi'nde bulunan arazini satın almak istiyor... Sana bir hafta müddet veriyoruz. Düşün... taşın bize cevabını ver» dediler.

Ferit Efendi de onlara : « Düşünüp taşınmaya gerek yok. Ayrıca çoluk çocuğumun rızkı için ekip biçtiğim baba yadigarı tek bir arsam var... Bunu da satmaya niyetli değilim» cevabını verdi. Onlar : «Demek koskoca Yezit Ağa'nın isteğine olumsuz cevap veriyorsun... Biliyorsun ki tuttuğunu o mutlaka koparır. İyi düşün, acele etme... Sonra dönüşü olmayan bir yola girersin. Seni kimse kurtaramaz.» dediler.

Ferit Efendi onların arkasından : «Paranın aşağıladıkları kişiler sustukça, makamların aşındırdıkları beyinler söz sahibi oldukça siz daha çok gelip gidersiniz!» dedi.

Yezit Ağa, Ferit Efendi'nin ikinci kez verdiği olumsuz cevaba oldukça sinirlenmişti. Adamlarına : «Gidin, bir hafta o bölgede hanımını ve kendisini takip edin... Akşamları evlerinden çıkıyorlar mı? Evlerinin dış kapısı olup olmadığını, duvarlarını, köpekleri var mı? Bunları tek tek araştırın...» dedi.

Adamlarından Zebani ve Yabani hemen hare-

kete geçtiler. Dört Mevsim Kasabası'nda bir hafta süre içinde Ferit Efendi'nin eşi ve çocuklarını adım adım izlediler. Çeşitli araştırmalar yaparak, bir hafta sonra da istediği bilgileri Yezit Ağa'ya aktardılar.

Zebani : «Ağam, her akşam evlerine bir çok aile çoluk çocuklarıyla ziyarete geliyorlar. Sevenleri çok yani.»

Yabani : Evlerinin duvarları oldukça yüksek. Kapı açılıp kapanırken dışarıdan bahçelerindeki oldukça iri, saldırgan köpekleri görünüyor. Duyduğumuza göre hayvan yiyeceklerini dahi kontol edecek hassasiyete sahipmiş. Kötü niyetli olanları kalp atışlarından hissediyormuş.

Zebani : Yani fırsat bulursa adamı parçalayacak gibi, heybetli ve korkunç.

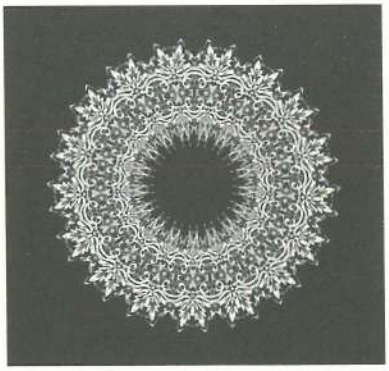

Yezit Ağa : «Pekiyi Ferit ne yapıyor Ferit ?

Yabani : Cuma namazlarını hiç kaçırmadığı söyleniyor.. Oldukça inançlı ve dürüst. Herkes hoca olmadığı halde ona "hoca" diyor. Teraziye çok dikkat ediyor, Sebze ve meyveleri satarken darasını koymayı unutmuyor. Müşterileri onu çok seviyorlar. «Bir emrin var mı Ferit Ağabey?» diye gelen giden uzaktan bağırarak ona yakınlıklarını ifade ediyorlar.

Yezit Ağa bir hafta sonra üçüncü kez adamlarından Neco ile Keço'yu Dört Mevsim Kasabası'na gönderdi ve Ferit Efendi'nin yolu kesildi. Onlar ona «Bizi Yezit Ağamız gönderdi. Senin Gölek Tepesi'nde bulunan arazini satın almak istiyor... Sana bir hafta müddet veriyoruz. Düşün... taşın bize cevabını ver» dediler.

Ferit Efendi de onlara : « Düşünüp taşınmaya gerek yok. Ayrıca çoluk çocuğumun rızkı için ekip biçtiğim baba yadigarı tek bir arsam var... Bunu da satmaya niyetli değilim» cevabını verdi. Onlar : «Demek koskoca Yezit Ağa'nın isteğine olumsuz cevap veriyorsun... Biliyorsun ki o tuttuğunu mutlaka koparır. İyi düşün, acele etme... Sonra dönüşü olmayan bir yola girersin. Seni kimse kurtaramaz.» dediler.

Ferit Efendi onların arkalarından bağırarak : «Tehditle, kötülük yaparak yaraladığınız kuşları asla uçuramazsınız! Düşmanlıklarla da dostluk kapılarını açtıramazsınız! Aptalların, hainlerin ve zalimlerin oyuncağı olmayın... Çiçeklere saygılı olanlar yaradanına da saygılı olurlar.» dedi.

Yezit Ağa, Ferit Efendi'nin üçüncü kez verdiği olumsuz cevaba da oldukça sinirlenmişti. Bir ay sonra adamlarından Zebani ve Yabani'ye : «Gidin, bir hafta o bölgede hanımını ve kendisini takip edin... Hanımı Yeşil Vadi Parkı'na gittiği zaman küçük çocuğu Cemal'i iz bırakmadan kaçırın! » dedi.

Zebani ve Yabani on dört kilometre uzaklıkta bulunan Dört Mevsim Kasabası'na geldiler. Zebani o bölgede bulunan fakir bir bayanla anlaştı. Öğleden sonra saat 14.00'de Yeşil Vadi Parkı'nın girişinde kendisini beklemesini istedi. Öğleye kadar çeşitli araştırmalar yaptılar. Zebani Yabani'ye : « Bak! Ferit Efendi'nin Avradı Hacer velediyle buraya doğru geliyor. Ben hem atları kontrol edeceğim, hem de anlaştığımız avratla görüşeceğim. Hacer ne zaman yerinden kalkar, çocuğu arabasında bırakarak ters istikamete yönelirse sen şu ağacın arkasından çıkarak çocuğu al ve kaç. Atların bulunduğu yere git, atına bin ve süratle kasabadan uzaklaş. Ben arkadan sana atımla yetişirim. Tamam mı? »

Yabani : «Tamam» dedi.

Zebani, girişte bekleyen bayana önce 50 lira verdi. Sonra park içinde bulunan geçitte bir müddet onunla yürüdükten sonra durdu. Bak bir dakika sonra "Hacer Abla, Hacer Abla! diye olanca gücünle buradan bağır! Tamam mı? Ben biraz sonra geri geleceğim" dedi. Zebani, Yeşil Vadi Parkı'nın çıkışına doğru hızla yürüdü ve orada beklemeye koyuldu. Sonra gür sesiyle bayanın sesi duyuldu : «Hacer Abla! Hacer Abla!»

Hacer Hanım can havliyle oturduğu kanapeden kalktı, çocuk arabasında uyuyan çocuğunu orada bırakarak arkasına bakmadan sesin geldiği yere doğru yöneldi. Kadın yere çakılmış gibi Zebani'yi bekliyordu. Hacer onu görünce : «Bacım biraz evvel Hacer Abla! Hacer Abla! diye bağıran sen miydin ?» dedi. Bayan : «Evet, bendim» dedi. Hacer : «Bir şey mi oldu? Benim ismimi nereden biliyorsun?» dedi. Bayan : «Hiç... Birisi bana 50 lira para verdi ve "Hacer Abla, Hacer Abla! " diye bağır, dedi. Ben de bağırdım.... Hemen geri geleceğim, burada bekle, dedi sonra. Şu an onu bekliyorum.»

Hacer oldukça kuşkulanmıştı. Çocuğunun bulunduğu yere doğru geri döndü. «Çocuğum araba-

sıyla yerinde duruyor çok şükür...» dedi içinden. Rahatlamıştı. Sonra arabanın üzerinde bulunan tülbenti çekerek çocuğuna bakmak istedi. Cemal yerinde yoktu. İşte o zaman çığlık çığlığa bağırdı : «Cemal'im Cemal'im yok! Biricik evladımı çaldılar. »

O sırada oradan geçenler Hacer'e yardımcı olmak istediler... Hacer, yutkunarak bir bayanın "Hacer Abla, Hacer Abla! " diye bağırdığını, bu sesle yerinden fırladığını, çocuğunu orada bırakarak sesin geldiği yere yöneldiğini «Bacım biraz evvel Hacer Abla! Hacer Abla! diye bağıran sen miydin ?» diye ona sorduğunu, bayanın : «Evet, bendim» dediğini, söyledi. Hacer : «Bir şey mi oldu? Benim ismimi nereden biliyorsun?» diye sorduğunu, bayanın : «Hiç... Birisi bana 50 lira para verdi ve "Hacer Abla, Hacer Abla! " diye bağır, dedi ben de bağırdım.... Hemen geri geleceğim, burada bekle, dedi sonra. Şu an onu bekliyorum.» dediğini söyledi. Oradakiler hala yerinde bekleyen kadının yakasına sarılarak ona çeşitli sorular yönelttiler. Kadın ise Hacer'e anlattıklarını tekrarladı.

Hacer tekrar gözyaşları içinde : «Cemal'im Cemal'im yok! Biricik evladımı çaldılar. Ne olursunuz çocuğumu bulun! Bana yardım edin ! » diye hüzünlü bir şekilde bağırdı.

Oldukça yaşlı bir adam kalabalığın arasına girerek : «Olup bitenleri dinledim. Yapacağınız tek iş polise haber vermek olmalı... Kasabanın dışına çıkarılmadan çocuğun bulunması gerekir. Değilse organ mafyasının veya dilencilerin ellerine geçerse çok tehlikeli sonuçlarla karşılaşabilirsiniz.» dedi.

Çok geçmeden polisler olay yerine geldiler. Kadın gözaltına alındı. Soruşturma derinleştirildi. Ama en ufak bir iz bulunamadı. Mahkeme para alan kadını suçsuz buldu ve serbest bıraktı.

Cemal, Yezit'in eline geçmişti. Zebani ve Yabani ona : «Ağam sen her şeye kadirsin» diye taltifte bulundular. Yezit de önce sırtlarını tapışladı sonra onları para ile ödüllendirdi.

Zebani bir cuma günü, «Kasabanın yeni imamının camide cemaate ağalıkla ilgili vaaz verdiğini ve ağaları kötülediğini» söyledi.

Yezit Ağa : «Ne dedi... ne dedi ?»

Zebani : «Ağam, ben de kulaklarımla işittim... Zalimlerin beşiklerinde çocuklar uyuyamazlar! Şu modern çağda ağalara, ağalığa fırsat vermeyin, topraklarınıza sahip çıkın... Haklarınızı mahkemelerde arayın... Hukuk devleti olmanın gereği bu. Atatürk sevgisini ve demokrasiyi herkes içine sindirmelidir. Hiçbir şeyden korkmayın... Allah'a kul olun... Kulun kula kulluk yapması dinimizde de yok» dedi.

Yezit Ağa : Vay edepsiz vay! Demek bizim yüksek irademizi tanımıyor... Neco... Keço! Hemen gidin kaza süsü vererek ot arabalarımızdan birini onun evine doğru devirin, sonra ateşe verin... Yakın hainin evini!

Yabani : Ama ağam, günah olur... Allah diyen adamın evi yakılır mı hiç?

Yezit Ağa : «Ulan bizim Tanrımız para, toprak... Siyaset, hava... Neco!... Keço!... gelin buraya götürün şu Yabani'yi... Once onu iyice her tarafı moraracak şekilde dayakla ıslatın, sonra bölgemizin dışına atın! Bir daha buralara uğrarsa öldürün onu.

Neco ile Keço «Emrin başlarımızın üstünde ağam» diyerek Yabani'yi oradan uzaklaştırdılar.

Yezit bir bayan bakıcı tutarak Cemal'in kulaklarına hergün «Ferit Efendi bizim en büyük düşmanımız...» diye fısıldattı. Bu eziyet yıllarca sürdü.

Cemal kasabada okula gidiyordu. Çok sevdiği arkadaşı Mehmet'in dedesi, Atatürk'ün çok sevdiği ve ödüllendirdiği bir kahramandı. Yezit de dürüstlüğünden dolayı Mehmet'i çok seviyordu. O bölgede Cemal'le birlikte büyüdüler.

Yezit, Lise son sınıftan mezun olduktan sonra Cemal'i çağırdı : «Bak evladım, artık büyüdün, sana bir görev vereceğim... Benim hayatta tek bir isteğim var! Dört Mevsim Kasabası'na gideceksin, orada Ferit Efendi ismiyle tanınan bir adam var... Hayatta hiç kimse benim isteğimi geri çevirmedi. Bu adam adamlarımı kasabasında hem dövdürttü, hem tehdit etti, hem de kasabanın dışına attırdı. Bana da oğlun Cemal'in leşini görmek istemiyorsan bir daha kasabamıza girme diye haber gönderdi. Ya evladım, şimdi bu adamdan intikam alma işi sana düşüyor. Al... sana yakışan bir at, modern bir tabanca ve kırmalı bir tüfek... Ancak senin gibi bir yiğit, tereyağından kıl çeker gibi bu işi bitirir... Aslan oğlum yolun açık ola!

Zebani ve Yezit onu yolcu ettiler. Cemal yola koyulmadan önce atını nallatmak ve semer almak için Kasaba çarşısına gitti.

On dakika geçmemişti, Yezit'in arkadaşı Yahya, Güngörmez Kasabası'ndan ziyaret için gelmişti. Yezit evinin odalarını gösterdi. Cemal'in odasına girdikleri sırada pencere açıktı. Cemal'in arkadaşı Mehmet her zaman olduğu gibi dışarıdan pencereyi tıklatarak onu çağırmak için oraya iyice yaklaştı.

Oradaki konuşmalar dikkatini çektiği için görün-

meden dinlemeye koyuldu.

Yahya : Cemal nerede?

Yezit : «Belki biliyorsundur... Cemal benim oğlum değil... Onu küçük yaşta kaçırttım... Biraz evvel de babasını düşmanımız gibi göstererek oğluna yani Cemal' e vurdurtmak için gönderdim. Bir kaç saat sonra Dört Mevsim Kasabası polisini ve jandarmasını arayarak Cemal'in Ferit Efendi'yi öldürdüğünü ihbar edeceğim. Yani bir taşla iki kuş vurmuş olacağım. Böylece eski bir hesap uzun süreli bir projeyle bugün kapanmış olacak. Ve onun Gölek Tepesi'nde bulunan arazisini nihayet ele geçirmiş olacağım. »

Mehmet bütün konuşmaları dinlemişti. Koşarak evlerine gitti. Annesine atıyla gezintiye çıkacağını söyledi. Silahını da alarak oradan uzaklaştı. Kestirme yollardan Dört Mevsim Kasabası'na geldi. Önüne çıkan ilk kişiye Ferit Efendi'yi sordu. Kasaba'da uzun süre belediye başkanlığı yaptığı için ona bölge halkı «başkan» diye hitap ediyorlardı. Evini kolayca buldu. Saçları bembeyazdı. Sağ elinde baston vardı. O esnada hanımı balkondan bakıyordu.

Atatürk'ün çok sevdiği ve ödüllendirdiği bir kahraman olan Mehmet Efendi'nin torunu olduğunu söyleyerek önce kendini tanıtan Mehmet : «Teyze, Allah rızası için Ferit Efendi'yle birlikte kasabanın girişine kadar gelir misiniz?» dedi.

Ferit Efendi, Mehmet'in isteği üzerine bir çok tanıdığını telefonla arayarak kasabanın girişine gelmelerini istedi. Mehmet Dört Mevsim Kasabası'nda bulunan bir yakınını bularak onu da tanıdığı çalgıcılarla birlikte kasaba girişine davet etti. Kendisi, Cemal gelmeden önce onu karşılamak üzere kasabanın girişinde yer aldı. Atı zaman zaman kişniyordu. Zor zaptediyordu onu.

Ferit Efendi ve Hacer de bir yakınının minibüsüyle geldiler. Epey kalabalık vardı. Herkes birbirine : «Ne var, ne oluyor burada, önemli birisi mi geliyor?» diye çeşitli sorular soruyorlardı. Çalgıcılar da gelince orası düğün yerine dönmüştü.

Mehmet, Cemal atıyla uzaktan görününce oradakilere : «Dostumuz geliyor! » dedi. Cemal oraya yaklaşırken kalabalığı görünce kendi kendine : «Burada ne olup, ne bitiyor? » dedi. Sonra çok sevdiği arkadaşı Mehmet'le karşılaşınca atından indi. Mehmet de ona doğru yaklaştı. Çalgıcılar da orada bulunanlar gibi sessiz bir şekilde onları izliyorlardı. Cemal ve Mehmet ellerindeki silahlarıyla birbirlerine sarıldılar.

Mehmet : «Senin buraya niçin geldiğini ve bazı gerçekleri bugün Yezit Ağa'nın ağzından duydum. Seni üç yaşından itibaren kendisine mahkum eden o insafsız adam sana hiç tanımadığın öz babanı vurdutturacak, arkandan polis ve jandarmaya ihbar ederek seni tutuklattıracaktı. Biraz sonra çevremizi saracak polis ve jandarmalarla bu sözlerimin doğruluğunu gözlerinle göreceksin. Sana bir sorum olacak, buradaki insanlar duysunlar diye soruyorum, senin adın ne ?»

Cemal : «Adım Cemal !»

Mehmet : «Bir daha, gür bir sesle söyle!»

Cemal : «Adım Cemal !»

O an eşi Hacer ile Ferit Efendi kalabalığı yararak öne çıktılar... Hacer «Cemal'im Cemal'im yok! Biricik evladımı çaldılar. » diye çığlık attığı anları tekrar yaşıyor gibiydi. Geçmiş günleri hatırlayarak her ikisi birden gözyaşlarını tutamadılar.

Mehmet : «Bak Cemal, buraya senin için geldim. Yıllarca senin hasretinle yanıp tutuşan annen ve baban burada. Tam karşındalar yani. Sana bu güzel insanları düşman gibi gösteren ve çevresindekilere kendisini senin baban gibi gösteren Yezit de orada, yani Gülek Kasabası'nda. O hain ve zalim biri... Kendisi gibi olan siyasetçileri de arkasına alarak bölgemizde yemediği nane kalmadı! Kararını ver.»

Mehmet, Ferit Efendi'yi göstererek « işte hasretinle saçları tuz gibi bembeyaz olan bastonlu bu adam senin baban...Yanındaki teyze de senin annen...»

Cemal aniden silahını onlara doğru doğrulttu. Sonra yere atarak önce annesi Hacer'e «anam» diye sarıldı, sonra da babasına...

Oradakiler gözyaşlarını tutamadılar. 15 yıl sonra Cemal'e kavuştukları sırada, kasabanın içinden gelen polis araçları etraflarını sardılar...

Komiser kalabalığa hitaben : «Hanginiz Cemal?» dedi.

Cemal : «Benim memur bey...»

Komiser : «Kimi öldürdün?»

Hacer : «Komiser bey, o benim oğlum... Pırıl pırıl kalbiyle hiç kimseyi öldüremez... O sineğin kanadını dahi incitmez, babası gibi insan sevgisi taşır. Biz babasıyla yıllarca onun hasretiyle yandık kavrulduk. »

Komiser : «Gülek Kasabası'ndan Yezit Ağa bizi arayarak Cemal'in Ferit Efendi'yi öldürdüğünü ihbar etti.»

Bu ifade Mehmet'in açıklamalarını da doğrular

şekildeydi.

Ferit Efendi : «Komiser Bey, ben kasabamızda yıllarca belediye başkanlığı yapmış bir kişiyim. Şu an anlıyorum ki oğlumuzu Gölek Tepesi'nde bulunan arazimizi zorla ele geçirmek isteyen Yezit Ağa kaçırmış... Şimdi de hala kinini sürdürüyor. Beni oğluma vurdurtmayı ve oğlumu da hapse attırmayı planladığı anlaşılıyor. Tutuklanacak birisi varsa bu da oğlumdan yıllarca bizi koparan Yezit Ağa'dır. İhbar ediyorum, onu hemen tutuklayın...

Jandarmalar da oraya gelmişti. Komiser Jandarma komutanına : «Herhangi bir vukuat yok komutanım. Telsizle o bölgedeki emniyet görevlilerine derhal haber verelim, kirli işler ve kanunsuzluklar içinde bulunan Yezit Ağa derhal tutuklansın» dedi.

Mehmet de onlara : «Yezit Ağa çok tehlikeli bir adam... Bölgemiz kasabalarındaki bir çok araziyi sahiplerine baskı yaparak, yakarak, yıkarak ele geçirdi. Bir çok vatandaşımız kasabalarını terketmek zorunda kaldılar. Şu an onların bir çoğu da büyük şehirlerde dilencilik yapıyorlar.... Bir kaç saat önce bizzat ben birisiyle konuşurken duydum. Yıllar önce kaçırttığı Cemal'e babasını vurdutturacaktı. Ben vakit kaybetmeden ve buraya geldim ve cinayeti önledim» dedi.

Yahya'nın daveti üzerine Yezit Ağa eski aracıyla Güngörmez Kasabası'na gitmek üzere yola koyuldu. Gülek Kasabası'nın çıkışında bulunan Nartepe'ye geldikleri zaman Yahya, yolun kenarında kanlar içinde yatan bir kişiyi gördü. Aracını yol kenarında durdurdu. Aşağıya indi. Yezit Ağa külüstür aracıyla tozu dumana katarak uzaklardan kendisine yaklaşıyordu. Yahya yerde yatan kişiye : «Sen kimsin?» dedi. O da mosmor haline getirilmiş başını yukarı kaldırarak : «Yahya Ağabey senin amcanın oğlu Yabani...»

Yahya gözyaşlarını tutamadı. Onu kucaklayarak arabasının arka koltuğuna yatırdı. Tekrar yola koyuldu.

Yezit Ağa aracıyla ona yaklaşmaya çalışıyordu. Güngörmez Kasabası'nda evinin önüne geldiği zaman aşağıya indi. Oğlu Hasan'a : «Oğlum arabamızın içinde bir hastamız var. Benim şu an üzüntüden başım dönüyor, sen onu hemen hastaneye yetiştir. Tedavisi için ne gerekiyorsa yap, masraflarını da karşıla. Sonra görüşürüz.»

Yezit Ağa'yı evinde uzun süre bekledi. Ama o gelemedi.

Ertesi günü, hastaneden çıktıktan sonra Yabani olup bitenleri Yahya'ya anlattı. O oldukça sinirlenmişti. Yezit Ağa hakkında dava açtırmak üzere avukatını çağırttı. Gülek Kasabası'nda görev yapan imamın evini yaktırmaktan, Yabani'yi öldüresiye dövdürtmekten, halkı baskı ve tehditlerle sindirmekten, zorla arazilerini gasbetmekten Yezit Ağa hakkında dava açıldı.

Ama iki gün önce Ferit Efendi'nin oğlu Cemal'i kaçırmaktan, uzun süre evinde alıkoymaktan, tertiplerle devleti ve devlet kurumlarını kendi ihtiraslarına alet etmekten tutuklanmıştı.

Yezit Ağa gibi halka zulmeden diktatör insanlara göz yuman, zalimlerle işbirliği içinde bulunan, din maskesi altında hırsızlık ve haksızlık yapan, emperyalist ülkelerin güdümünde olan iktidar partisi de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış, yöneticileri de yüce divanda yargılanıyorlardı.

«Ne mutlu Türk'üm diyene!» diye haykıran herkes Yezit Ağa'dan ve onun gibilerden kurtulmanın sevincini yaşıyorlardı. Ay yıldızlı bayraklar da yıllar sonra yine devletin asil güçleriyle birlikte bölgede yerlerini almışlardı.

Ankara, 29.10.2009
Üzeyir Lokman ÇAYCI
55, rue Louise Michel
78711 Mantes la Ville/France
http://www.artmajeur.com/serap/

Desen : Üzeyir Lokman ÇAYCI

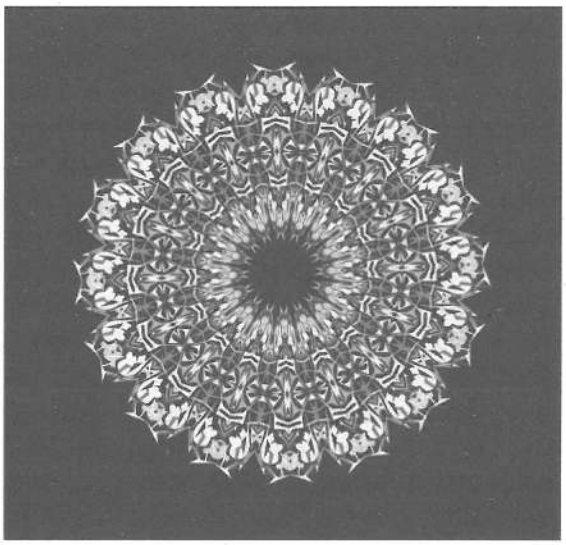

Mauthausen Temerküz Kampı *örneğinde* Hitler-Faşizminin Barbar Baskı Sistemi

- III -

Şimdi Mauthausen temerküz kampına yeni gelen bir tutsağın izlemesi gerektiği yolu izleyerek MTK'daki gününün nasıl geçtiğine bakalım.

Önce bilinmesi gereken buraya sevkedilen tutsak hakkında kural olarak herhangi bir mahkeme kararı olmadığı ve tutsaklık halinin ne kadar süreceğinin önceden öngörülmediğidir.

Anne-babasını ve erkek kardeşini kaybeden, 13 yaşında Auschwitz Temerküz Kampına gelen, bu felaketten sağ kurtulan Leon ZELMAN şu tesbitleri yapıyor:

"Başlangıçta kamp yoktu ve krematoryumlar da yoktu; başlangıçta nefret, hoşgörmezlik ve insanlıkdışılık vardı, ve ancak daha sonraları insanlar insanlıklarından dıştalandılar ve ancak daha sonrasında kamplar geldi ve ancak daha sonrasında imha etme geldi. Hatırlamamız gereken işte budur. TK başta ilk olmadı; bilakis insanlar diğer insanlara karşı kışkırtıldı; Yahudinin farklı birşey olduğu... farklı olduğundan dolayı katledilmesi gerektiği söylendi." (Club 2,1985).

Çünkü o farklı/öteki olarak görüldü ve o aşağılandı, onun başına gelenler daha birçoklarının da başına geldi.

Peki bu duruma nasıl gelindi?

1. Dünya Savaşı 1918 de sona erdi. Eziyet, açlık, nefret alıp başını gitmişti, çok yaygındı. Bu arada hançer darbesi efsanesi yayıldı. Buna göre, dışardan yenilgiye uğratılmak değil, bilakis "içerdekiyle mücadele etmeli"ydi; kastedilen ***"Yahudi bolşevizmi"*** idi. Yahudiler kültürü tahrip edenler olarak görüldüler ve böylece bir "ya herro" "ya merro", yani, ya kültürü yaratanlar ya da kültürü tahrip edenler durumuna gelindi. Ayrımcılıklar, örneğin Yahudi yıldızı ile işaretlenip, damgalanmalar, veya pasaporta "J" yani Yahudi, ibaresi basmalar ve sonunda imha etmeler gerçekleşti.

1938 de bu durumun suçlusu ve çıkış yolu soruşturuldu. Demokrasiye karşı atmosfer yaratıldı. Avusturya'da siyasi hasımlar Avusturya faşizmi ile zaten tasfiye edilmişti. 1938 de alttan (önceden illegal örgütlenen Avusturyalı Nazilerin devralması) ve üstten (Austro-faşizmi ve Anavatancı Cephe) İlhak. İktidar bir diktatörlükten diğerine geçti ! Bunun beraberinde getirdiği ağırlaştırılmış takibat, gasp, cinayet...

Avusturya Moskova Deklarasyonunda kurban olarak kabul edildi; bu ise kurban efsanesini kırmayı zorlaştırmaktadır ve genç 2. Cumhuriyette kurbanlara neden böyle davranıldığını açıklamaya katkı sağlamaktadır.

Yahudi çocuklar artık okullarına gidemez oldular; mülksüzleştirmeler gerçekleşti; resmi binalarda, sinemalarda ve tiyatrolarda ***"Yahudilerin girmeleri yasaktır"*** tabelaları asıldı; ***"Yahudi yıldızı"***nı taşımak zorunlu kılındı ve Yahudilere karşı aşağılayıcı davranışlar vardı. Gettolar ve temerküz kamplarını kurulmaları gerçekleşti (Bkz: Elias, 1992, s. 13). *"Yahudilerin sürgün edilmeleri anlatılamaz bir titizlik ve planlamayla başladı. Her mahalle, her köy, her kent "Yahudilerden arındırıldılar".*

Gettolarda insanların dış dünya ile bağlantıları kopmuştu. İnsanların medya araçlarına ulaşmalarına izin yoktu ve gıda maddelerine ulaşma çok sınırlıydı. Yeşeren yaban otları uğruna çoğu kez tutuklular çekişiyorlardı. (Bkz: Elias, 1992, s. 14).

"Kurtarılmadan 45 yıl sonra – bugüne kadar daima hala düşünceler ve çağrışımlar beni takip ediyorlar ve bu travmadan kurtulmayı başaramadım. Böylece ne yapayım, bununla ölümüme kadar birlikte yaşamak zorundayım. Evet, beni takip edenler, beni takip etmeye devam etmeyi başardılar." (Bkz: Elias, 1992, s. 14).

Gerçekleşen şey görülebilir ve algılanabilir idiler. Yahudi mağazalarının boykot edilmesi için çağrılar gazetelerde yayınlandı ve onların dükkanlarının önünde oldu. Yahudileri ihbar eden Hıristiyan vaizler de vardı. Yahudiler müzik aletlerini ve bisikletlerini teslim etmek zorunda bırakıldılar. Bir grup insanların tamamen toplumdan dıştalandığı, onların artık kendi aralarında olmadıklarını bilmek "normal" olana kadar pekala görünüyordu. Aynı şekilde birçok insan, cürümlerden hiç mi hiç haberleri olmadıklarını, Yahudilerin artık burada olmadıklarını ve onların maruz kaldıkları şeylerin söz edilebilir, olağan, çok doğal olup, önemsiz hale düştüğünde bahanelerine sığındılar ve böyle davrandılar (Bkz: Steffensky, 1992, s. 121). "Cürüm her yerde olduğundan görünmez hale geldi [...] Alışma bilgi ve vicdanı gasbeder" (Bkz: Steffensky, 1992, s. 121 vd).

"You may not live among us as Jews" (= *"Sizler aramızda Yahudi olarak yaşamak istemiyorsunuz"*) Toplumda kabul edilmek için Hıristiyanlığa geçmek mümkün...

"You may not live among us" (= *"Sizler aramızda yaşamak istemiyorsunuz"*) : Dıştalama siyaseti, gettolaşma, insanları bir yere kapatarak izole etme...

"You may not live" (=*"Sizler yaşamak istemiyorsunuz"*) : Şimdiye kadarki gelişmelerin getirdiği sonuç: İmha etme (Bkz: Schreier, 1992, s: 202)

Çoğu kez Nazilerin iyi iktisadi siyaset uyguladıkları söylenir. Oysa burda söylenmesi gereken onların kendilerinden öncekilerin iktisadi programlarını devr aldıklarıdır. Otoban inşaatı asla halk için değildi; bilakis savaş açılmasında en başından itibaren planlandığı için her zaman sadece tanklar için düşünülmüştü.

Zorla sürgün edilmeler, nüfus sayımına dayanılarak "mükemmel" bir bürokratik düzenle kılı kırk yararak kayıt edildi ve belgelendi.

Sistemin başarısı herşeyden önce onun önceden bilinen şeylere dayanmasıydı... yani dünyayı yeniden keşfetmedi, bilakis zaten varolan anti-semitizm (Yahudi düşmanlığı – ÇN) üzerine inşa etti. Kilisenin, hıristiyan antisemitizmine dayanarak biyolojik antisemitizmine gelindi. Böylece propaganda da önceden hazır olanı temel aldı.

"Sokaktaki basit insan" için basit (radikal) "çözümler" getirildi. Olaylar için günah keçileri bulundu. Ön planda duran insan değil, "ırk" idi.

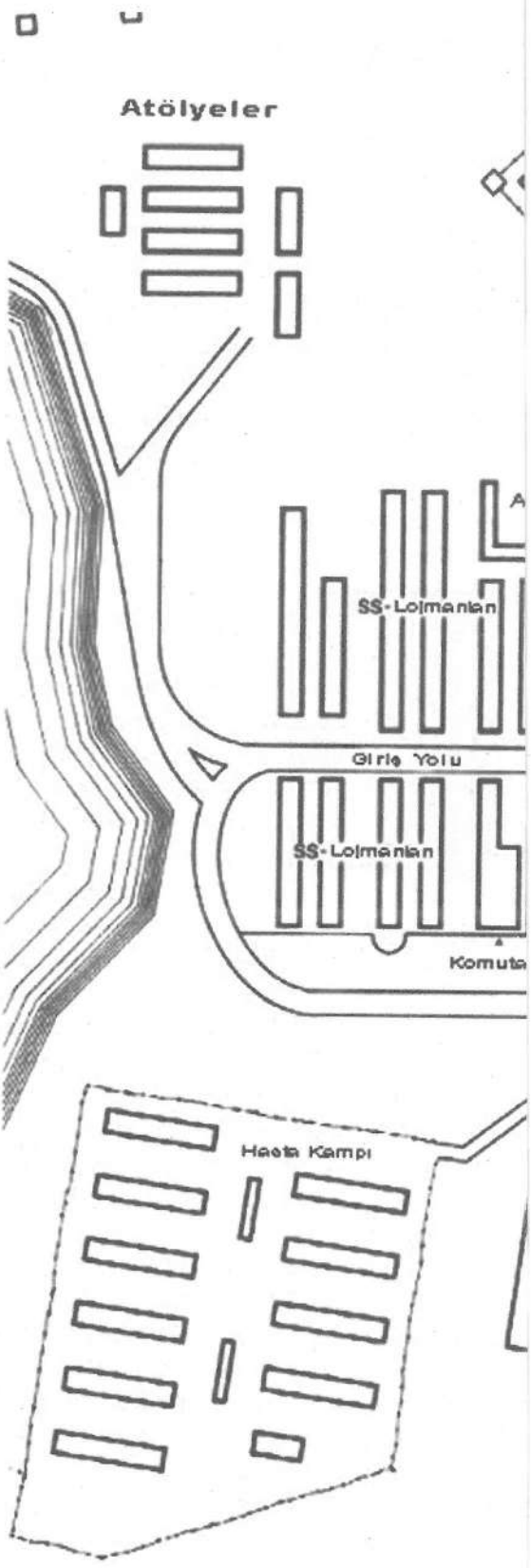

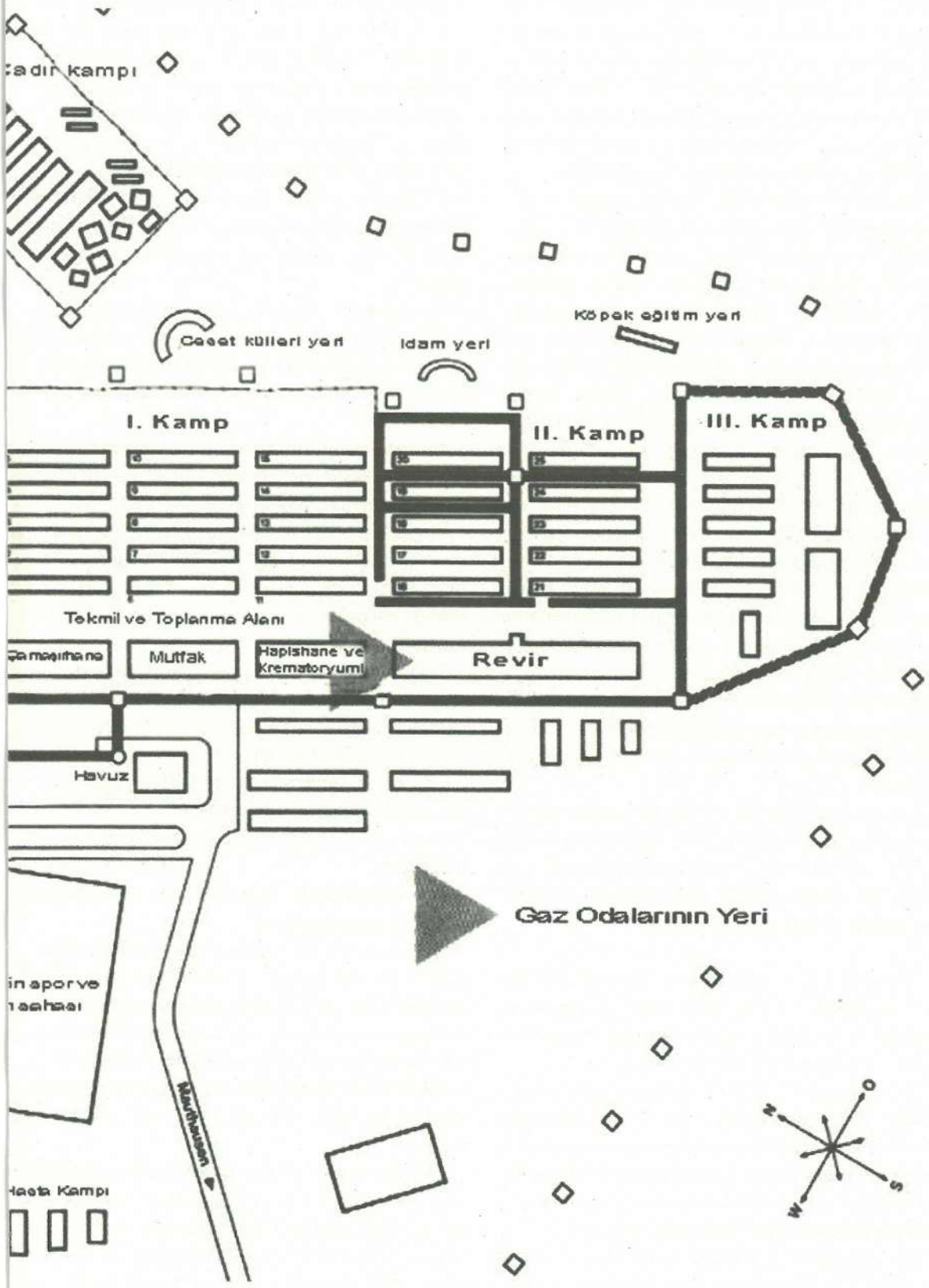
Çadır kampı
Köpek eğitim yeri
Cesetlerin yakıldığı yer
İdam yeri
I. Kamp
II. Kamp
III. Kamp
Tekmil ve Toplanma Alanı
Çamaşırhane
Mutfak
Hapishane ve Krematoryumu
Revir
Havuz
Gaz Odalarının Yeri
Hasta Kampı

Revir Kampı

Veya da "Ruslar Kampı" olarak adlandırıldı. Yaklaşık 2-3 futbol sahası kadar alanı kapsıyordu; ve orada yaklaşık 12000 insan hapsedilmişti (büyük bir küçük kent büyüklüğünde). Tutsaklar çok dar yerde yaşamak zorundaydı; burası her zaman kapasitenin üzerinde olarak tıkabasa doluydu. Burası 1941 yılında bizzat tutsaklar tarafından inşa edilmişti.

Bu kampın bulunduğu yerden aşağıya doğru bakıldığında çok şeyler görülmektedir. Yakınlarda hem şimdi, hem de o zamanlar insanlar oturmakta, çiftçilik yapmaktaydılar, hala da yapmaktalar. Burada bu kadar yakında oturan insanların burada olup bitenlerle ilgili söyleyecek bir şeyleri olmaması, onların hiçbir şey görüp, bilmedikleri kesinlikle inandırıcı olamaz. Çünkü burada Mauthausen'da oturanlar, aynı zamanda TK'da gardiyan, nöbetçi, bekçi olarak çalıştılar.

Ayrıca buraya gelen binlerce tutsağın görülmemesi imkansızdı. Yani bu yeni gelen tutsaklar Mauthausen tren garından TK'na giden yolu yürüyerek, marş hızında tüm kasabayı baştan sona geçerek [SS- (NSDAP = Ulusal Sosyalist (Nazi) Alman İşçi Partisi – ÇN) nin bir parti örgütü, paramiliter bir birlik] lerin " daha çabuk, devam edin" gibi emirleriyle kat etmek zorundaydılar... Diğer taraftan birçok tutsak ta başka bir TK'na sevk edileceklerinden Mauthausen'dan gara gittiler. Örneğin Pointner ailesi HER sevkiyatın önünden geçtiğini gördüğünü anlatıyor.

Aslında bütün bu olanlar oranın sakinler tarafından, özel, farklı bir şey değil de, "normal" olarak görüldüler. "Bizim için TK aynı her diğer ev gibi, aynı her başka komşu gibi idi." diyen Gusenbauer ailesinin ifadesi de bunun altını çiziyor.

Zaman Tanığı, Komşu Bayan Katharina WİNKLER:

O çoğu kez, bir gün önce birileri kurşuna dizilmişse, beyinlerin yolun üstünde durduğunu gördü... "bu beyinleri kaldırmadılar bile"...

O şunun gibi: " Tempo, Tempo, haydi devam edin..." bağırmalar duydu SS-ler, kısmen Capos (Capo'lar: hem barakalarda, hem de zorunlu çalıştırma sırasında deyim yerindeyse 'kalfa'lık yapan, esas olarak adi suçlulardan seçilen KZ-yönetiminin çanak yalayıcıları-ÇN) böyle haykırıyorlardı.

Tahta bankta oturmak gibi kamp üzerindeki görüş iyi olduğunda tarlada çalışmak kısmen yasaktı... 3 nolu kamp onların çiftliğine çok yakındı...

Corti: "Nöbetçilerle kontağınız var mıydı?" Winkler: Aslında yoktu. Önümüzden gelip geçerlerken..."

Marsalek: " Eh öyleyse, şıra içmeye gelmediler mi ?" Winkler: "Nöbetçiler sık sık şıra içmeye geldiler ve geldiklerinde bazı şeyler anlattılar... ölüm adaylarından anlattılar, bir defasında epeyi hareketlenme vardı" ... Kaçma söylentileri... " krematoryumdan bahsettiler, orada çoklarının yakıldıklarını"...

O kitlesel mezarlığa at arabasıyla transportun farkına varmış ... ve insanların orada nasıl içine atıldıklarını görmüş... "Geceleyin meşalelerle orda durdular!"

"Bir daha asla bir daha asla bir TK'nın yanında evde kalmak istenmez, çünkü burda insanın gördükleri ve duydukları ve bunları insanın başkalarına anlatamaması, anlatma izni olmaması yüzünden... !"

Krematoryum: Kötü koku! Sisli havada herşeyden önce tüm kasabanın üstüne çöktü... SS-ler kimin hangi tanınma üçgenini taşıdıklarını bile anlattılar...

O aynı zamanda marş yürüyüşlerine de tanıklık etti. Burada insanlar içlerinde solucanların vs. bulunduğu su birikintilerinden bile içtiler. Marşlar sırasında birçokları öldü, katl edildi... Cesetler bir yere toplandı!

Savaşın bitmesinden hemen önce kendisinin tutsaklara, onlar çok aç olduklarından, her hafta 3 kez ekmek yaptığını ve bir domuz kestiğini ve de çok fazla çay yaptığını anlatıyor...

Dışarda çalışıldığında bu görülebiliyordu. Örneğin cezalandırılan bölük görüldü!!! Ziyaretçiler de TK'nın içine girebiliyorlardı... Yabancılar durup kalamazlardı!

Buradaki barakalar esas kamptaki barakalardan çok farklı görünüyorlardı.

Bu kamp, aslında "Ruslar" için düşünüldüğünden "Ruslar Kampı" olarak adlandırıldı; ama orada az "Rus" vardı; çünkü bunlar daha cephede, Alman Ordusunun esirhanelerinde çoğu kez Alman askerleri tarafından katl edilmişlerdi. Son tahlilde SS'in beklediğinden daha fazlası Mauthausen'a gelmedi! Kampın temelleri zeminde halen bile görülmektedir.

1943 de kampın işlevinin dönüştürülmesi gerçekleşti; çünkü bu tarihten itibaren oraya "çalışamıyacak insanlar" geldiler. Peki "çalışamıyacak durumda olmak " ne demek ? Bu bir Nazi jargonudur. Eğer birinin yarılmış, iltihaplanmış ayak tırnağı varsa, onlara göre bu kişi çalışamıyacak durumda olan biri-

siydi. Hastalıklar, yaralanmalar ve salgınlar nedeniyle insan kural olarak kamptan canlı çıkmazdı.

Çoğu insanlar yüksek ateşleri olmasına karşın kendilerini hasta bildirmediler; çünkü revir kampına gitmek istemiyorlardı. Veya bir Roman kadın şunları anlatıyor: Bir TK- kadın gardiyanı köpeğini bir tutsak kadına saldırttığından; köpek bu kadın tutsağı ısırdı; kadın dizinin üstüne düştü ve kadın gardiyandan köpeğini geri çağırmasını istedi... gardiyan bunu yaptı... Isırılan tutsağıh her yanı yarabere doluydu ve diğer tutsaklar ona revir kampına gitmektense yara-berelerini idrar ile dezenfekte etmesini tavsiye ettiler.

Ana kamptan revir kampına gelen biri aslında artık geri dönmedi. Çünkü çalışabilir halde olmak en azından gelecek günde yaşamda kalabilmek anlamına geldi (bunun güvencesi yoktu; çünkü SS'linin her 5. kişiden birini öldürmek kafasına estiğinde, bu kişinin çalışabilir halde olup olmaması fark etmiyordu; yine de insanın en azından ertesi günü hayatta geçirebilme şansı vardı); SS'in gözünde yaşam hakkı olmayan olarak kabul edildiğinden çalışmayacak halde olmak ölmek zorunda olmak demekti; buranın adı bu nedenle "ölüm kampı" idiydi de. Burada hiçbir tıbbi bakım yoktu; oradaki tutsaklara diğerlerinden çok daha az yemek verildi; pekala bilindiği üzere salgın hastalıklar dikenli tel tanımadıklarından SS-ler, birşeyler teslim etmek için bile bu kampa girmeye cesaret edemiyorlardı. Neden kaçış olmadığına olası bir yanıt: Hastalar kaçmak için çok hastalardı... Sağlamların ise çalışabilir halde olunduğu sürece hayatta kalmak için daha iyi olanaklar olduğundan belki başarabileceklerine dair umutları hala vardı. Ayrıca sağlıklılar da normal koşullarda örneğin bugün hasta denebilecek durumdaydılar, yaptıkları ağır iş dikkate alındığında bugün yaklaşık olarak günde 4000 kaloriye gereksinim olduğu hesaplandırırsa, onlar ise o zamanlar 1200 kalori alıyorlardı !!!

Orada bir kimsenin giderek ölmesi artık beklenmemeye başlandı; seleksiyonlar yoluyla ölümler hızlandırılmaya çalışıldı. Diğer kamplardan bilindiği gibi sağdan soldan, sağdan soldan vs. ... İnsanlar ya gaz odasına atıldılar; veya Hartheim Şatosuna sevk edildiler (onlar "değersiz insanlar" ve çalışamaz durumda olarak kabul edildiklerinden genel olarak burada özürlü insanlar katl edildi); veya gaz arabalarına atıldılar. Yani; Mauthausen'dan Gusen' yan kampına sevk edilen tutsaklar yolda, kamyonun eksoz dumanlarını (veya siklon B gazını) araba içine yönlendirerek bir kamyonda katl edildiler. Mauthausen Gusen arası mesafe 5 km. dir.

Gusen'e de bazı tutsaklar bu kamyonda getirilmişler ve Mauthausen'e giderken yolda aynı tarzda öldürülmüşlerdir.

Gaz vagonu belirli dönemlerde hatta her gün yoldadır! Sadece kamyon aracılığıyla yaklaşık 900-1000 ölü ! Bu kamyon kasabada hatta "Yeşil August" adıyla tanınan gaz vagonuydu.

1945 de kamp çok doldu, taştı; bu ise Ziereis (Kamp komutanı – ÇN) ı çok hastaları katl etme fikrine götürdü; hem de Müttefiklerin dehşetin tümünü görmemeleri nedeniyle!

Hartheim Şatosu: Burası 1940/41 de bir ötonazi kurumuydu. 1944 sonunda ise gazla zehirleyip imha etme kurumu haline geldi. Burası için "şifa yurdu, sanatoryum" vs. gibi kamufle adları vardı. Oradaki krematoryum fırıncısı, başlangıçta yakmalardan kalıntıların Tuna Nehrine attıklarını; sonra gömdüklerini söyledi.

Hartheim Şatosunda da tıbbı denemeler yapıldı ve gazla zehirleyip öldürmeler gerçekleşti.

Mauthausen'da da tıbbi deneyler yapıldı. Hasta tutsaklar, onların kalplerine benzin ile dolu enjeksiyon iğnesi batırılabilmesi için zorla soyundular ve bayıltıldılar. Bu işlem sonucu ölüm tesbit edildiğinde, sıradaki içeri alındı. Özürlü çocuklar Hartheim Şatosuna getirildiğinde sanayisel, fabrikasyon usulü öldürmeler başladı. 1942 den itibaren hastaların ve Sovyet tutsakların gazla zehirlendirelek katl edilmesi başladı. Onlar başlarına gelecek olanı bilmesinler, panik çıkmasın diye kurbanlar son dakikaya kadar kandırıldılar.

İlaçlar insanlar üzerinde test edildiler; bu konuda bu ilaçları üreten şirketler en azından bilgi sahibi idiler. Hapishanede tutsaklar üzerinde deneyler de yapıldı.

Mauthausen TK-Anma Yerinin "Anıtlar Bölgesi"

Mauthausen TK-Anma Yeri, kendi türünde Avrupa'da biricik olan ve anma yerinin görünüşüne esaslı olarak damgasını vuran bir "anıtlar bölgesine" sahiptir. Eski SS-spor meydanında, kurtarılmadan kısa bir süre sonra ABD-Ordusu tarafından düzenlenen mezarlık ilk anıt yapımıydı. Anıtlar Bölgesinin gelişmesi 1948 ve 1949 yıllarında Sovyet Anı-

tı ve Sovyet Ordusunun generali Karbişev'e ithaf edilen bir anıt levhası ve Fransız kurbanlar için anıtın inşa edilmesi ile önceden belirlenmişti. 1950'li yılların başından itibaren eski SS-kampı alanında, bunların arasında örneğin İspanyol Cumhuriyetçiler gibi ulusal siyasi grupların da bulunduğu 20 den fazla ulusal anıtlar kuruldu. 2001 yılında Ukraynalı kurbanlar ve de Mauthausen eski Temerküz Kampındaki çocuklar ve gençlerin anısına anıtlar kuruldu. En yeni anıt 2007 yılında Mauthausen'daki kadınların anısına kuruldu. Bunlara ek olarak tek tek kişilerin, ama herşeyden önce örneğin eşcinseller veya Yehova Şahitleri gibi belirli grupların anısına 40 dan fazla da anma levhaları vardır. bu anma levhalarına büyük sayıda mevcut küçük parçaları da eklemek gerekir; bunlar arasında eski krematoryumda bulunan yüzlerce ölüm plaketleri de vardı. *(Bkz: Fiederer: Mauthausen TK-Anma Yerinin Kısa Tarihi, Bu araştırmanın bilinci bölümü, Güney, s. 50, sf: ...)*

Anıtların Kurulması

Başlangıçta sovyetler tarafından Şubat 1948 de MTK'da katledilen Sovyet Ordusunun generali **Karbişev**'in onuruna bir anıt koyuldu. Sovyetler, (şimdi artık yetkili olması gereken) Avusturya makamlarını bilgilendirmeksizin önceki tutsaklar kampının ana kapısının hemen önüne küçük bir anıt diktiler; aynı zamanda ağlama duvarına bir anı levhası taktılar. Anıt ve anı levhasını sovyet yüksek komiseri 28 Şubat 1948 günü resmen törenle açtı.

Mimar Wilhelm SCHÜTTE 1957 yılında SS-Barakalarının eski alanında ***"Anıtlar Parkı – Direnişin Uluslararası Formu"*** tesisinin planlanması ile görevlendirildi (O sırada Fransa, SSCB ve İtalya uluslarının anıtları zaten kurulmuştu). Bu ise, "monumantal/ abidevi ahenk" ve bununla bir "Direnişin Uluslararası Formu"nun yaratılması hedefiyle anıtların birbirleriyle ahenkli bir uyumunu talep eder.

Sarkofaj / Lahit

1949 da Mauthausen Temerküz Kampı bir "kamusal anıt" olarak ilan edilir. Eski toplanma /yoklanma meydanında "Ölüm akibetinden yaşayanlar öğrensinler" Latince yazıt ile bir lahit dikildi. Bu mekan sadece Avusturyalılara değil, bilakis tutsaklara ve tüm ulusların kurbanlarına ayrılmıştır. Yaklaşık 1500 siyasi tutsak ve yaklaşık 2000 civarında kampın üçgen şeklindeki tanımlama şeridini taşıyan adi suçlu ve asosyal tutsaklar olarak Avusturyalılar grubu sayısal olarak küçüktü.

Arnavutluk Anıtı

İlk Arnavutlar Mauthausen'a Şubat 1944 de geldiler. Bu dönemin askeri durumu nedeniyle sevk nakliyatları kısmen altı – yedi hafta kadar sürdü.

Belçika Anıtı

Bu anıt Belçika arduvazı/ kara taşın bir çeşidi kullanılarak Mauthausen eski tutsağı ve mimar Jack SOKOL tarafından tasarlandı.

İlk Belçikalı tutsaklar 1942 de Mauthausen'a geldiler (direnişçiler, sendika fonksiyonerleri, komünist aydınlar, burjuva yurtseverler) – birçok Belçikalılar sözde "hiç kimsenin tutuklandığından haberi olmadığı tutsaklar" idiler; bu da onların alışılmamış yüksek ölüm oranlarını açıklıyor. Hemen hemen 1000 tutsaktan 742 si hayatta kalmadı.

Bulgar Anıtı

Bulgar Anıtı gerçekçi stilde bir anıttır. Bu anıt 1976 da dikilmiştir. Mauthausen'da bulunan Bulgar tutsaklar Cumhuriyetçi İspanyolların safında mücadele eden Enternasyonal Tugay mensuplarıydılar.

Demokratik Alman Cumhuriyeti' (DAC) nin Anıtı

DAC-Anıtının inşa edilmesi daha 1959 da SED' (Almanya Birlik Partisi- ÇN) nin Merkezi Komitesi tarafından kararlaştırıldı ve Mayıs 1967 de açıldı. Bu anıt mimar Kurt TAUSENDSCHÖN ve Avusturya kökenli ve savaştan sonra DAC'ne göç eden heykeltraş

Fritz CREMER tarafından tasarlandı ve gerçekleştirildi. Cremer anıt hakkında şunları söyledi: " Ana Almanya figüründe ben bütünüyle bilinçli olarak Brecht'in Almanya Şiirinin son kıtasını çıkış noktası aldım. Bu, figürün teması idi, ve onun (annenin-ÇN) şimdi çok statik olarak orda oturmasını izlemek benim için ilginç idi; ve buna rağmen ben bu statik içerisinde hareketlerin diyalektiğini, hassasiyetlerini ve duygularını ifade etmeye çalıştım... O genel olarak bedeniyle kampın karşısına yüzünü dönmüş bir şekilde – sol tarafta taş ocağı, sağ tarafta Mauthausen yoluna doğru yukarı çıkış, orda SS-lerin barakaları vardı, oturuyor... " Almanya'dan ölü olarak söz eden metin bir dizi DAC-fonksiyonerleri arasında tartışmalıydı.

Fransız Anıtı

Fransız Anıtı ilk büyük ulusal abide olarak 22 Eylül 1949 da açıldı. Bugün anıtın bulunduğu yerde kamp sırasında SS-sineması bulunuyordu. Parisli mimar Andrè Bruyère tarafından tasarlandı; bu tasarım Vianalı profesör Wilhelm SCHÜTTE tarafından realize edildi. 20 metre uzunluğundaki duvarla çevrelenen Oberlisk altın bir kalp taşımaktadır. Mayıs 1942 de Mauthausen'a ilk Fransız tutsaklar geldiler. Savaşın sonuna kadar yaklaşık 9200 Fransa'nın tüm bölgelerinden insan orda bulundu.

Yunan Anıtı

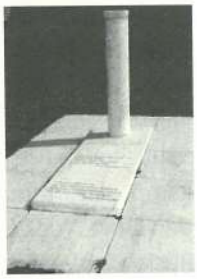

Yunan Anıtındaki yazıt şöyledir: "Burada öldürülen bizleri unutmayın; çünkü şerrin unutulması onun tekrar edilmesine izin vermektir." Mauthausen'a zorla getirilen toplam yaklaşık 1100 Yunanlı vardı; ama aynı zamanda yan kamplarda da Yunanlı tutsaklar bulundu. Onlar sadece kırlık alanlardan partizanlar değil, aynı zamanda kentsel aydınların temsilcileriydiler de.

İngiltere Anıtı

Mauthausen'a savaş tutsağı olarak gelenlerin çoğu subaydılar. Mauthausen'daki kadınlar arasında İngiliz kadınlar da vardı. Onlar diğer şeylerin yanında bir uçak bombardımanı saldırısı sonrasında Amstetten garında ortalığı toplamak işlerinde çalıştırılmalıdır. Onlar yeniden çalıştırılmak istendiğinde bir kadınlar delegasyonu SS'lere gitti ve bunu reddettiler; SS-ler şimdiye kadar böyle bir şeyle karşılaşmamışlardı. Kadınların hepsi bunkere atıldı; ama tutsakların fonksiyonerleriyle yapılan görüşme sonucu yine serbest bırakıldılar.

İtalyan Anıtı

Daha 1941 de İspanya savaşçıları olarak tutuklanan on İtalyan Mauthausen'da idi. 1944/45 Kışındaki büyük sevkiyatlarla birçok İtalyan kampa geldiler (bunlardan birçoğu zaten Mussolini iktidarında partizan olarak tutuklanmışlardı veya kodese atılmışlardı). Tutuklanma nedenleri farklıydı (örneğin 1944/45 Kışında hepsi hala kendilerinin mavi elbiselerini üstlerinde olan büyük sayıdaki İtalyan işçileri Mauthausen'a geldiler – onlar direkt fabrikadan alınarak tutuklanmış ve temerküz kampına yollanmışlardı).

Yahudi Anıtı

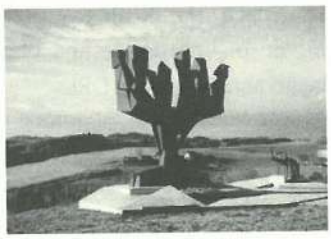

Kudüs'deki Yad Vashem Anma Yeri'nin girişimi ile kurulan Yahudi Anıtı 1976 da açıldı. Stilize edilmiş Menorah, 70 yılında tahrip olan Kudüs'deki tapınağın yedi kollu şamdan, Yahudi tarih ve dininin bir sembolüdür. Mauthausen'a ilk Yahudi tutsağı 28 Eylül 1939 da Dachau'dan geldi; Mayıs 1944 e kadar yaklaşık 2700 Yahudi tutsak vardı. Yahudi kurbanların büyük sayısı doğudaki imha kamplarının boşaltılması ile oluştu. Mauthausen'da

toplam olarak yaklaşık 15000 Yahudi tutsak katl edildi.

Yugoslav Anıtı

İlk Yugoslav tutsakları Mauthausen'a Yugoslavya'nın işgal edilmesinden daha üç hafta sonra geldiler. Ağustos 1941 de 259 Gestapo (Hitler rejiminin siyasi polisi-ÇN)-tutsağı Maribor'dan kampa geldiler – onlar için yarım yıllık bir tutukluluk süresi öngörülmüştü. Onlar gerçekten Mart 1942 de serbest bırakıldı, ne var ki onlardan sadece 110 u bu altı ayda kampta hayatta kalabildi.

Lüksemburg Anıtı

Lüksemburg Anıtı Büyük Dükalığın haritasını göstermektedir. 12 Mayıs 1968 de bizzat kendisi Mauthausen'da tutsak olan Lüksemburg dışişleri bakanı Pierre GRÉGOİRE katılımıyla açıldı. Mauthausen'a ilk Lüksemburglu 1941 de geldi (o Yahudi idi); ilk büyük grup Nisan 1943 de geldi. Toplam 176 Lüksemburglu tutsaktan 60 ı öldü.

Hollanda Anıtı

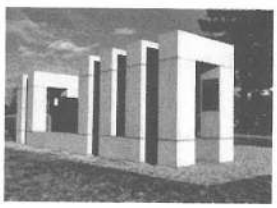

Hollanda Anıtı ziyaretçileri kurbanların isimleriyle karşı karşıya getiriyor. Bu anıt, onu yaşam hattı olarak bir tapınak biçiminde tasarlayan sanatçı Appie DRİELSMA tarafından planlandı. Bununla bir yandan koruma sunan mekanlar; diğer yandan kamp ile bağlantı kuran bir açıklık yarattı. Drielsma, tarihin hattı olarak bir boşluk ile koparılan bir ritm bulma fikrine de sahip idi. Çünkü savaşın boşluğu insanların yaşam hattını kesmektedir. Bu anıtın üstünde yaklaşık 1700 isim okunmaktadır – onları hatırla(t)mak anıtın derdidir. Mauthausen'a kampa ilk Hollandalılar (Yahudi öğrenciler ve delikanlılar) daha 1941 de geldiler – bu ise Yahudi Hollandalıların sistematik bir şekilde zorla alınıp götürülmesinin başlangıcı oldu.

Polonya Anıtı

8 Mart 1940 da ilk 448 Polonyalı tutsaklar Mauthausen'a geldiler; onlar diğerleriyle birlikte Gusen'deki barakaların inşasında çalıştırıldılar. İki ay sonra onlardan artık sadece 60 tutsak yaşıyor- du. Herşeyden önce Polonya'ya baskın saldırısından sonraki ilk aylarda birçokları Mauthausen'a geldiler – onlar Polonya aydınları, papazlar, üniversite profesörleri, avukatlar, hekimler, müzikçiler, ama aynı zamanda Polonya aristokrasisinin, siyasetçilerinin ve devlet memurlarının mensupları idiler.

Roman und Sintilerin Anıtı

Avusturya Uyarı Anıtına 1994 Alman Sintiler ve Romanları Merkezi Konseyi ve Avusturyalı Roman ve Sintilerinin Kültür Derneğinin ortak bir fikri doğrultusunda girişildi. Uyarı Anıtı üzerinde düşünmeye sevk etmeliydi – bu izlenim taş ocağını görmeyi mümkün kılan cam duvarla güçlendirilmektedir. Metaldan temel levha haç olarak tanınabilir (Roman ve Sintilerin ağırlıklı kesiminin Hıristiyan inancına mensup olduklarının sembolü olarak) durumdadır. Anıta giden ray hattı Avrupa'nın tüm bölgelerinden sevkiyatı sembolize etmektedir. Çelikten direklerin üzerlerinde Auschwitz, Ravenbrück, Bergen-Belsen ve Buchenwald gibi diğer büyük temerküz kamplarının yazıtları bulunmaktadır.

Slovenlerin Anıtı

İlk Slovenler 1941 Sonbaharında Mauthausen'a geldiler; kampın sonuna kadar toplam 5300 Sloven tutsak vardı. Onlar kamp dayanışmasına, herşeyden önce Yugoslav halkları ve Ruslar içerisindekine ama aynı zamanda Avusturyalılarla eski iç ilişkiler nedeniyle de aktif bir şekilde katıldılar. 1942 deki Hitler'in doğum gü-

nünde – SS-ler için bu gün özel bir "şeref günü"ydü – 47 Sloven (4 ü kadın) kurşuna dizildi.

Sovyet Anıtı

İlk Sovyet savaş tutsakları Ekim 1941 de Mauthausen'a geldiler – yaklaşık 5600 tutsaktan 20 den daha fazlası sağ kalmadı. Rus (gerek Mauthausen TK- Külliyatlarında, gerekse Avusturya'da genel olarak Sovyet halkları kastedildiğinde yanlış olarak kısadan, topluca Ruslar denip geçiliyor, aynı şey "Ruslar Kampı" için de geçerli – ÇN) tutsakları ikinci büyük tutsaklar grubunu oluşturdular – onlar savaş tutsakları, ülkenin çeşitli birliklerinin üyeleri, direniş savaşçıları, zorla çalıştırılan işçiler ve K- (Kugel:Kurşun yani önceden öldürülecekleri belli) denilen tutsaklardı.

İspanyol Anıtı

Ağustos 1940 da ilk İspanyollar Mauthausen'a geldiler; onlar general Franco'ya karşı savaşan Cumhuriyetçi İspanyollardı. İspanya iç savaşında İspanya Cumhuriyeti'nin safında savaşan birçok enternasyonal tugaycı da bunlar arasında bulundu. İspanyol olarak adlandırılan tutsaklar arasında Romanyalılar, Yugoslavyalı, ama aynı zamanda Küba, Paraguay ve Uruguay vatandaşları da vardı

Çekoslovakya Anıtı

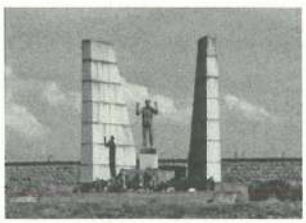

Mimar Zdenek ROSSMANN tarafından "çekoslovakyalı, antifaşist direniş savaşçıları" için tasarlanan Çekoslovakya Anıtı 24 Mayıs 1959 tarihinde açılmıştır. Anıtın yeri tesadüfen seçilmedi - arkasından geçen kamp duvarlarının kesimi 1941/42 Kışında Çekler tarafından inşa edildi. 1940 ile 1943 yılları arasında çok çeşitli direniş grupları mensupları olan 300 – 400 civarında Çek Yahudileri Mauthausen'a geldiler. Heydrich suikastinden sonra 263 Çek Yahudileri daha gazla zehirlenerek katledildikleri Mauthausen'a geldiler. Nisan 1945 deki son gazla öldürmelerden biri Brünn ve İglau'dan Çeklere rast geldi. Viyanalı Çeklerin yüksek sayıda varlığı ile Çekoslovakyalı tutsaklar siyasi direnişin kamp dayanışmasının içine çekilmeyi çok kısa bir süre içinde başardılar.

Ukrayna Anıtı

Ukraynalı kurbanlar için anıt 2001 yılında kuruldu.

Macar Anıtı

Macaristan'ın Hitler'den kopmasıyla Haziran 1944 de, içlerinde Kállay -Hükümetinin de bulunduğu büyük bir Macar tutsakları Mauthausen'a geldi. Nisan 1945 de zorla, meşakkatli uzun yürüyüşler sırasında binlercesi kırılan birçoklarının yanında sözde Ostwall= Doğu Duvarı (Nazi Almanyası'nın müttefik ordularının saldırısına karşı savunma için doğu cephesinde tanklar oluşturduğu mevzi –ÇN) -Yahudileri de vardı.

FAC (Federal Alman Cumhuriyeti) nin Anıtı

Federal Alman Cumhuriyeti'nin Anıtı 16 Kasım 1983 tarihinde açıldı. Bu anıt heykeltraş Fritz KÖNİG tarafından tasarlandı ve realize edildi. Paslanan demir faniliği sembolize etmekte ve aynı zamanda çaresizliği ve umitsizliği ifade etmelidir. König, anıtı şöyle tanımlıyor: "İki birbirine benzemeyen, enine kesitte kama şeklinde paslanan demirden cisim, ayakta ve yatarak birbirlerinin karşılarına konarak, yumuşak tümsekli çevrenin önünde sert, tam da lanetli taş ocağının sarp yamacının üstüne konmuş büyük yüzeyli, stereometrik bir bünyeyi oluşturmaktadır. Eğik yüzeylerin yükselen duvarla karşılaşması, çukur ve içinde bir figürün yattığı açık mezar düşüncesini sembolize etmektedir. "

Sovyet Savaş Tutsakları için Anıt

„ Avusturya Federal Hükümetinin Rus Savaş Tutsakları için Anıtı" 1955 de "Ruslar Kampı"nın arazisinde açıldı.

Gençlik Anıtı

Gençlerin 15000 den fazla katledilen çocukların ve gençlerin anısına gençlik anıtının şekillenmesini planladıkları 2. den 5. Mayıs 2001 e kadar süren gençlerin bir uluslararası seminer haftası gerçekleşti. Salıncak çocuklar için ulaşılamıyacak bir yükseklikte asılıdır; bu, çocukların TK-ında hiçbir oyuncağa sahip olmadıklarını sembolize etmektedir. Salıncağın üstündeki resim, çeşitli gökyüzülerini ve asıl ve asıl olmayan gerçeği resmeden bir fotograf çalışmasıdır.

Üç kürsü taşında Kurt TUCHOLSKY'nin bir metni, bir fotograf çalışması ve bir de karda bir ayak izi bulunmaktadır. Kayak, kendisini zar-zor doğru/dik tutabilen bir kız figürünü tasvir etmektedir; ortadaki dövülmüş demir bölümünden çocukların hadsiz-hesapsız acıları akıp gitmelidir. Sembollerin şu anlamlara gelmektedir: 3 ok (1934 – 1938): Kapitalizme, faşizme, gericiliğe karşı sosyalist sembol (bu üç ok adını çoktan sosyaldemokrat parti olarak değiştiren o zamanların Avusturya Sosyalist Partisi'nin bayrağındaki üç oktur. Bu parti, bayrağında 6 ok bulunan CHP'in Sosyalist Enternasyonal'den kardeş partisidir. – ÇN) ; Beyaz Gül: Hıristiyan direniş, Münih'deki direniş hareketi (Sophie SCHOLL); Yumruk: Bir parmak kolay kırılabilir; parmaklar bir yumruk olarak birleşirlerse, kırılmaz; Açık el avucu: Dur-İşareti, 80'li yıllardan anti-ırkçılık işareti; ayrıca bu anıtta belirli tutsak kategorileri için üçgen renkleri bulunmaktadır: Sarı: Yahudi; Lila (açık mor, eflatuni): İncil araştırıcıları (Yahova Şahitleri – ÇN); Yeşil: adi suçlu; Siyah: Roman ve Sintiler ve asosyaller; Mavi: Göçmenler; Kırmızı: Siyasiler.

(Devam Edecek)

Günebakan

Nilay Akçay

Her yer karanlık. Kör olmuş güneş. Zaman yok. Duygu yok. Bacaklarımla ellerimi karıştırıyorum. Kalbimden bedenime yayılan, hücrelerime işleyen derin bir sızı... Sızıyı anlatacak ünlemler kayıp.

Kapı gıcırdayarak açıldı. Kör karanlığa güneşten tozlu bir parça süzüldü. Günlerdir bir yudum ışığa hasretim; ama gün ışığı aydınlık değil gözlerimi rahatsız eden bir ışık topu sadece. Tıpkı gecelerce gözüme tutulan, gözümün içine içine sokulmaya çalışılan fenerler gibi. Sesler geliyor kulağıma. Seçemiyorum, ad koyamıyorum, anlamlandıramıyorum. Bütün sesler aynı. Bütün sesler bir çığlık artık. Çünkü günlerdir sadece çığlık dinliyorum. Duvarları, hücreleri parçalayacak kadar büyük acıların büyük çığlıkları... Onlar istediler başka sesler, başka sözcükler duymayı; ama onların da duydukları sadece çığlıktı. Başı dik, ağlamayan, inlemeyen, direnen... Bir tokat gibi patladı çığlıklarımız suratlarında. Onlar tekmeledikçe çığlıklarımız kesti suratlarını. Kulaklarından beyinlerine girip sinir uçlarına dokundu.

Takıyorlar kollarına götüreceklermiş. Yine mi, yine mi yoksa? Bu kez daha büyük bir odadayım. Eşyalar var. Oturuyorum bir sandalyeye. Düşünmüyorum ne olacak diye.

Tanıdık bir ses... Bir yerlerden hatırlıyorum:

"Kızım"

Kaldırıyorum başımı. Bakıyorum sesin gözlerine. Annem... Geldi yanıma. Hıçkırık sesleri ile aldı gövdemi. Ölü bir balık gibi tepkisiz, donuk gözlerim çözülüverdi. Irmaklar gibi çağlamaya başladı gözyaşlarım. Sanki yıllarca kapatmışım onları bir sandığa ve örtmüşüm üstünü siyah örtülerle. Direncimin, inancımın zırh olduğu yaşlar çözülüverdi annemin kollarında.

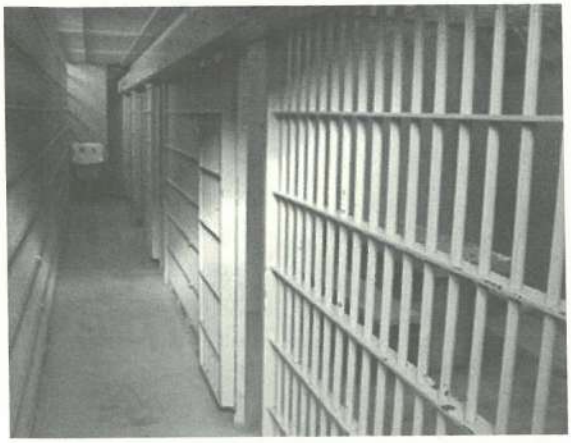

Aldı beni.

Evdeyim...

Bir şeyler soruyor. Duyuyor konuşmuyorum. Harflerimi yitirmişim sanki. Eşyaları gösteriyor, algılayamıyorum, kitap getiriyor. Açıp önüme koyuyor, bakıyorum, okuyorum ama algılayamıyorum. Kopuk kopuk anlamlar... Birleştiremiyorum. Uyumak istiyorum, uykuya dalamıyorum. Korkuyorum gözlerimi kapatmaktan. Kapattığımda geçmişi yaşıyorum. Bir titreme alıyor vücudumu, ağlama krizleri baş gösteriyor. Dalsam bir sancıyla bölünüyor uykularım. Çığlık çığlığa kan ter içinde uyanıyorum. Yatağa büzüşüp kaskatı dolanıyorum çarşafa.

Aylarca bir hücrede tecrit edilmişliğin verdiği uyumsuzlukla çırpınıyor bedenim, duygularım. Belki de hiçbir şey sağlam olmayacak. Karanlıkta körleşmiş beyinler ve duygular yığınıyım. Hayata uyumsuzluğun verdiği sersemlik benim sendelememem. Artık saatlerce kitap okuyamayacağım, uzun uzun müzik dinleyemeyeceğim, düşünemeyeceğim. Bir yanım kör, topal, sağır, yarım...

Aradan kaç gün geçti bilmem; günler, aylar geçiyor ama ben hala aynı kâbuslarla, kan ter içimde, bir güne uyandım. Uyumak bile ağır geliyor bedenime. Yavaşça doğruldum yatağımdan. Ağır aksak adımlarımla banyodayım, bir avuç su çalıyorum yüzüme. Birkaç lokma alıyorum ağzıma, zar zor yutuyorum. Annem, anlatırken bir şeyler kapı zili çaldı. Birden irkildim. Tedirgin oldum bu gürültüden. Biri yaklaştı masaya. Tanıdık bir yüz, hayal meyal bir fotoğraf sanki belleğimden. Yaklaştı yanıma, konuşmadık, gözlerini sürdü gözlerime. Sevcan... Gelen Sevcan'dı. Geceleri ve gündüzleri, hayatı, sevdayı, mücadeleyi paylaştığım Sevcan... Doğruluyorum. Kollarında gülümsüyorum ilk defa. Öyle bir sarılmışım ki sanki bıraksam kederimle dolacak ruhum. Konuştuk. Günlerce biriktirdiklerimi konuştum.

"Dışarı çıkacağız." dedi.

Oysa benim ne gücüm ne de cesaretim vardı gün yüzü görmeye. Odama gittik, giyinmeme yardım etti, huzur bulduğum kollarında adımlıyordum sokakları. Bedenim yorgun düştüğü için sık sık oturmak zorunda kalıyorduk. O hep gülümseyen yüzüyle güç veriyordu bana. Bir tarlaya geldik. Ayçiçekleri uzanıyordu önümde. Ayçiçeği tarlasındaydık. Yaz gelmiş olmalıydı. Çiçeklerin üzerinde, ufukta onları aydınlatan bir kızıllık beliriyordu. Gün bitmek üzereydi. Bütün çiçekler, yüzünü onları aydınlatan ışığa dönmüştü. Ilık bir rüzgâr değdi yüzüme. Ferahlık hissettim. Rüzgâr, umut üfledi yüreğime sanki. Bıraktım Sevcan'ın kolunu. Ayçiçekleri arasına karıştım. Onları hissettikçe güçleniyordu bedenim. Eğildim kokladım her birini. Onların yanına yakıştığımı hissettim, evet ben de onlar gibiyim: Ufalmış bedenim, yarı açık bilincimle taç yapraklarını, yolunu aydınlatan ışığa uzatan, yüzü daima güneşe dönük, bir günebakanım. Cesaretim, umudum ve direncimle dimdik ayaktayım.

Terbiyesizlik Zamanlarında

ilker gören

korkudan aşağı düşen tay aldırdı kaşını aldırmamışlığa
onda sivilce vardı uzakların şeytanlığından habersiz
vardı ve gönüldü istenen

gönül gelmiyordu uzakların şeytanlığına
ama yine de bağırsak dolusu bir oyuncağı vardı

o zaman ben susmuştum o zamanın o zamanına
ve kan kusmuştum aldırmazlığa

biliyorum yalanın ve korkmanın mantığında kendine
süvari diyen bir kadındır atlı
ama bana bırakmaz aydınlığı
bırakmasın ey şair
bırakmasın

İnce Memed'den bu yana ne değişti?

Ömer Acıoğlu

İnce Memed bir eşkıya. Ağalık düzenine baş kaldırmış. Abdi ağa'yı, Kel Hamza'yı, Ali Sefa Beyi öldürmüş. Diğer ağaları, sıra bana geldi korkusu, uyutmuyor. Çukurova'nın tüm jandarmaları İnce Memed'in peşinde. Yetmiyor Maraş yöresinden yüzbaşılar takibine çıkıyor.

Kasaba, yüzbaşıdan savcıya, yargıçtan kaymakama, öğretmeninden ağasına kadar bil tekmil tüm güç sahibi olanlar toplantı üstüne toplantı yapıyor onun ölümü üstüne. Aman Ankara duymadan bu eşkıya ortadan kaldırılmalı. Yılanın başı küçükken ezilmeli... Olmuyor, genç cumhuriyetimize bir tehdittir diye Ankara'ya gizliden gizliye telgraflar çekiliyor. O da olmadı hileye başvuruluyor. Akçasaza sahip olmuş, Anavarza ovasının büyük bir kısmını elinde tutan Talip Bey öldürülünce fırsat bu fırsat deyip İnce Memed'in üstüne atılıyor. Halk ondan desteğini çeksin diye karakollarda sorguda döve döve öldürülenler, kasabayı basıp zavallı insanları katlediyor diyerek yine ince Memed'in üstüne atılıyor.

Evet, ağalar ne kadar İnce Memed'e düşmansa onların zulmü altında inleyen halk da o kadar dost ona. Yaralarını tedavi ediyor, evlerinde yatırıyor. Azığını, cephaneliğini veriyor. Öldüğünde üstüne ağıt yakıyor. Yok, ölen o değilmiş dediklerinde ise düğün dernek yapıyor aynı halk.

Efsunlu İnce Memed bir ermiş. Bir kahraman. Ağaların korkulu rüyası. Köylünün kurtuluş sevdası...

Tüm ağalara karşı onu bağrına basan köylünün içinden de Tazı Tahsinler, Feleksiz Fazlılar eksik olmuyor tabi. Gün geliyor dağdaki taş bile ona ihanet ediyor. O öldü diye düğün dernek yapıyor. Gün geliyor geceye bir ışık yağıyor. Ak libaslar giymiş binlerce kadın onu Mahmut Ağanın esaretinden kurtarıyor.

Mahmut Ağa: insanı atına çiğneten adam. Bir sözüyle köyleri boşaltan adam. Mahmut ağa, İnce Memed'i gözünde büyütüyorlar, diye diğer ağalara kızıyor. Gider onu kulağından tutar size getiririm, diyor. Mahmut Ağa namına nam katsın diye

İnce Memed'i yakalayıp kasabaya getirmeyi kafasına koyup, düşüyor yola. Gece gündüz demeden onu arıyor.

Ve Kasabaya İnce Memed yakalanmış, diye haber geliyor. Önce bir sevinç dalgası yayılıyor tüm kasabanın üstüne. O sevinç dalgasının içinde Faruk Yüzbaşının yüzü gergin. Ben dururken İnce Memed'i Mahmut Ağa nasıl yakalar, diyor. Onu bir kahraman gibi karşılamamak için askerini alıp kasabadan çıkıyor. Sonra diğer ağalar ayılıyor. Sevinçleri hüzne dönüşüyor. Onu Mahmut Ağa yakalayacağına keşke dağlarda kalsaydı, diyorlar. Bundan sonra Mahmut Ağa, Arif Saim Bey'in (Adana mebusu) Ankara'nın gözünde milli kahraman olur diye telaşlanıyorlar.

Mahmut Ağa Ankara'nın gözünde kahraman olmadan çözümü buluyor ağalar: İnce Memed'in Abdi Ağayı öldürdüğünü kim görmüş ki? Onun Kel Hamza'yı, Ali Safa Bey'i öldürdüğünü gözüyle gören var mı? Talip Beyi de çocukları öldürmedi mi? Muhtar Kenan'ı da Kertiş Ali onbaşının döve döve öldürdüğünü herkes biliyor... Delil yoksa kimse İnce Memed'i mahkûm edemez...

İnce Memed'den gelen haberlere göre ağaların tavrı anında değişiyor. Ama İnce Memed'in ağalara karşı olan isyanı dinmiyor. Bir gece vakti gelip dikeliyor Mahmut Ağanın başına. " Beni tanıdın mı Mahmut Ağa, benim adım İnce Memed." diyor. Ve filintasından çıkan kurşunların yelinden duvardaki lamba sönüyor...

İnce Memed serisinin üçüncü kitabı özetle böyle.

Ağalar beyler istedikleri zaman İnce Memed'i bir eşkıya, istedikleri zamansa masum biri yapabiliyorlar. Onların iyi dediğine kimse kötü; kötü dediklerine de kimse iyi diyemiyor...

Yaşar Kemal otuz iki yılını vererek yazdığı bu destanda Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarını anlatıyor. O yıllardaki düzenin işleyişini adeta kayıt altına alıyor. Ve o dönemden günümüze neredeyse bir asır geçiyor. Geçen bunca süreden sonra Cumhuriyet Türkiye'sinde ne değişti soruyorum şimdi...

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE – BÖLÜM VIII

TUFAN MESELESİ

En çok benzerlik gösteren ve hemen hemen tüm dinlerde var olan büyük efsane ***"Tufan"*** meselesine gelince. Gerekçe hemen hep aynı; *"tanrının cezalandırması"*yla sonuçlanan bir felakettir.

Bu konuda sorunu detaylı ele alanlardan biri de J. Campbell'dir. O şöyle yazar: *"Mezopotamya şehir devletlerinde bulunan sel tabakası tarih olarak birbirlerini tutmamaktadır. Şuruppak ve Uruk'dakiler MÖ 3000 de, Jemdet Nasr döneminin sonlarında yaşanmışken, Urdaki Obeid döneminin sonlarında, Kiş'deki iki veya üç yüzyıl sonra yaşanmıştır. Her biri (evrensel olmayı bırakın) Mezopotamya'yı kaplayan bir felaket bile olmamıştır, yalnız yerel kalmıştır. Fakat konunun çağdaş inceleyicileri olarak, bu tür yanlış değerlendirmelere kapılarak, kuyruğuna düşen darı tanesini görüp, "kaçın! kaçın! dünya yıkılıyor" diye telaşlanan tavuk gibi davranmamalıyız. Bilinen en eski Tufan öyküsü, yaklaşık 17'ye 12 cm boyutlarında pişirilmiş kil üstüne yazılı, Pennsylvania Üniversitesinde bulunan, fazlasıyla zarar görmüş bir tablettir."* (J. Campbell: Doğu Mitolojisi, sf. 149)

J.Campbell'in burada bahsettiği tablet Sümerlerden kalma tablettir. Bu tablette yer alan hikaye Gılgamış destanında masalımsı olarak geniş bir şekilde anlatılır.

Tekvin (Musa 1) Kitabındaki semitik anlatımıyla bize kadar gelmiş eski Tufan masalının çok daha eski bir anlatımı olan Sümer biçimi incelendiğinde biçim ve içerik benzerliği son derece birbirine yakınlık göstermektedir. Tekvin kitabındaki 'Yehovacı' anlatım herhalde MÖ 9. yüzyıldan kalmadır. Biçimleri ve içerikleri karşılaştırma konusunda M. İlmiye Çığ'ın "Kuran, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni" adlı eseri (sayfa 49-55) dikkate değerdir.

"Nuh Tufan"ı tek tanrılı dinlerde ortaktır. Bu ortaklık aynı Sami soyundan türemeden kaynaklanmaktadır. Bunun için de Nuh peygamberin oğlu Sam'dan türediklerini kabul edenlere semitik kabileler denir. Sami soyunun ispatlanabilir tarihi bilindiğinde kültürlerin-destanların-masalların birbirini nasıl etkiledikleri daha iyi anlaşılır. Buna göre:

1. Akadlar, Sümer ülkesini fethettiler ve krallığı Agade kentine taşıdılar (Sargon'un Agadesi) MÖ y. 2350 (Ur'un restorasyon dönemi bundan sonradır, MÖ y. 2050-1950).

2. Amoritik Babilliler, Sümer ve Akad'a coup de grace (acıya son vermek için indirilen son darbe) son darbeyi indirdiler MÖ y. 1850 (Hammurabi, MÖ y 1700).

3. Sonraki Amoritler, Antik Eriha kentini fethettiler, MÖ y. 1450 ve orayı yıkıntılar içinde bıraktılar;

4. Kenaniler (Fenikeliler), onların peşinden Suriye ve Filistin'e geldiler,

5. Sahilin yakın akraba Fenikelileri;

6. İbrahiniler (Saul, MÖ 1010);

7. Asurlular, MÖ 1100'de Babil'i fethettiler ve güçlerinin doruğunda, Asurbanipal döneminde (MÖ 668-626) bütün Güneybatı Asya'ya hükmettiler;

8. Kaldeliler, MÖ 635'ten 550'ye kadar kısa süreli efendiler;

9. Aramiler -tanımlamaları pek net değil- dilleri Sina'dan Suriye'ye kadar yayılıyor, ticaret dili olarak ta Hindistan'a kadar;

10. Son olarak Araplar, İslam'ın zaferiyle birlikte İS 7. yy. 16.yy.a kadar arkaik dünyanın tarihinde en yaygın kültürel egemenliğin efendileri oldular.

Daha Sargon'un zaferlerinden önce, göçebe semitik savaşçılar Sümer ülkesine akınlar düzenleyip burayı sık sık yağmalamaya başlamışlardı (Doğu Mitolojisi, s. 155).

Tüm burada bahsi geçen kabilelerin hepsinde "Nuh Tufan"ı anlatımının ortak olmasının mantığı yukarıdaki tarihi kronolojide yatmaktadır. Görülüyor ki, temel Sümerlere kadar dayanmaktadır. Bu akraba kabilelerinde hikayeler-masallar-destanlar nesilden nesle aktarılmıştır. Genellikle felaketler dini motiflerle birleştirilip süslenince, ortaya çok abartılı benzetmelerin çıkması da normaldir. Tevrat'taki ve sonra gelen kutsal kitaplardaki Tufan anlatımları böyle bir anlatımdır. Bunlar günümüzdeki doğa felaketleriyle (depremler-seller-tsunami vb.) karşılaştırılınca "devede kulak kalır" diyebiliriz.

Süleyman'ın Meselleri (Şarkıları-Ezgilerin Ezgisi):

Tevrat üzerine araştırma yapanları yüzlerce yıl meşgul eden ve nedeni bir türlü açıklanamayan Ezgilerin Ezgisinde yer alan erotik şarkı ve türkülerin kutsal kitapta ne işi var sorusunun cevabıdır. Bu sorunun cevabını, arkeolojik araştırmalar-kazılar gün ışığına çıkarmıştır. Sorun Sümer metinlerinin çözülmesi ile açıklığa kavuşmuştur... Tevrat'taki "Süleyman'ın Şarkılar Şarkısı" bölümü. Açık erotik aşk-meşk şiirlerinden oluşmaktadır. Bir dizi din yorumcusuna göre onlar ne dinle, ne de tarihle ilgiliydi. Bu şarkı-türkülerde bir seven, bir de sevilen söz konusudur. Bunlar, ne kilise papazlarının ileri sürdüğü gibi, İsa seven, kilise sevilen, ne de İbranilerin ileri sürdüğü Yahova seven, İsrail sevilen idi. Bu tür yorumlar tarihin üstünü örtme çabalarıdır. Bir kısım Yahudi ise bunların İsrail düğünlerinde yapılan tören ile ilgili olduğunu ileri sürmüştü.

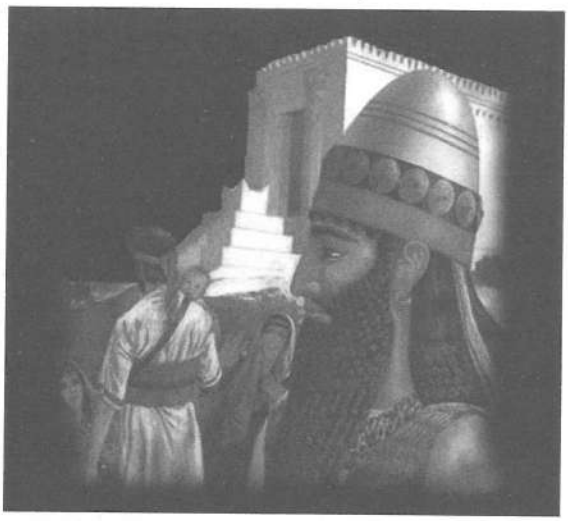

Bugün İstanbul Arkeoloji Müzesi arşivinde yer alan Sümer edebi metinleri okunup çözülünce, "Süleyman'ın Ezgilerin Ezgisi"ndeki benzer erotik şiirlere rastlanmıştır... Yapılan incelemeler sonucu bu "şarkıların-türkülerin" Sümerlerin yeni yıl bayramlarında, sazlar eşliğinde söylenen şarkılar ve ilahiler olduğu anlaşılmıştır. (Bu konuda geniş bilgi için Bkz. M. İlmiye Çığ'ın aynı eseri sf. 62)

Sümerlerden bir örnekle bir başka benzerliğin kökenine bakalım.

"Sevgilim, kalbimin adamı,
Sağ elini vulvama koydun,
Sol elin başımı okşadı,
Ağzını ağzıma dayadın,
Dudaklarımı başıma bastırdın."
(M.İ. Çığ age. Sf. 65)

Arkeolojik kazılara göre; Sümerlerde kutsal evlenme ayinlerinde kral, tanrıça İnanna'yı temsil eden kutsal rahibe ile bir tören sonucu birleşirdi. Çünkü Sümer inancına göre kral ile güzel bereket tanrıçasının törensel evliliği toprağın verimliliği ve doğurganlık için gerekli görülürdü. Bu, ülkeye refah ve insanlara mutluluk anlamına gelmekteydi. Bu tür bir törenin ilk tarihsel kaydı Uruk'ta Sümer Kralı Dumuzi'nin (Tevrat'ta

Temmuz'dur) yaşadığı MÖ 3000 yıllarına rastlar ve sonrası gelenek haline gelir. Tevrat'ta belirtilen Süleyman'ın haremindeki 700 kadının bir kısmı, bu vb. törenler için yetiştirilmiş rahibeler olduğu da ileri sürülür. (Kaynak: S.N. Kramer, Tarih Sümer'le Başlar) Yani sözün kısası, Kral Süleyman'ın Ezgilerinin kaynağı Sümerlerdir.

Eyüp Peygamberin "sabrı" meselesi

Yukarıda özetlediğimiz Eyüp kitabında gördük ki, tanrı Eyüp'ün şahsında insanın sabrını sınamaktadır. Bu sınavda Eyüp Peygamber her türlü eziyet-işkence ve zulüm çektikten sonra sarsılsa da tanrısına baş kaldırmamaktadır. Bunun ödülü olarak ta daha fazla dünya nimetine sahip olmaktadır.

Günümüzde de karşımıza sıkça çıkan "Eyüp Peygamberin Sabrı" hikayesinin temelinin yine Sümerlerde yattığı arkeolojik araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen Sümer metinlerinin bir kısmı Amerika'da Philadelphia Üniversitesinde, bir kısmı ise İstanbul Arkeoloji Müzesindedir. Uzun lafın kısası Sümer metnini karşılaştırabilmek için olduğu gibi aktarıyoruz:

Bilinmesinde yarar olan birkaç nokta: Tevrat'taki şiir, Sümer'dekinden bin beş yüz yıl sonra yazılmıştır. Sümer tabletlerindeki kırıklardan dolayı okunamayan bölümlere rağmen, şiir daha yalın ve sadedir. Tevrat'ta ise daha kapsamlı, birçok bilgelik dolu sözlerle süslenerek 1040 satırı kapsayan bir şiir haline getirilerek o güne uyarlanmıştır. Sümer şiirinden bazı bölümleri aktarıyoruz.

SÜMER ŞİİRİNDEN PARÇALAR

1

Ben anlayışlı şimdi bana kimse değer, vermiyor Doğru sözüm yalana döndü. Hilenin adamı beni güney rüzgarı gibi sardı, ona iş yapmaya zorlandım Bana saygı duymayan, senin önünde beni utandırdı. Bana durmadan yeni üzüntüler verdin, Eve girdim ruh ağır, sokağa çıktım kalp sıkıntılı, Cesur, dürüst çobanım bana kızdı, düşmanca baktı, Düşmanı olmadığım çobanım bana fenalık aradı, Yoldaşım doğru bir söz söyleyemedi bana Arkadaşım, dürüst sözümü yalanladı, Hilenin adamı bana tuzak kurdu ve sen tanrım ona engel olmadın! Ben bilgin, neden genç cahiller içine sokuldum? Ben anlayışlı, neden bilgisizler arasında sayıldım? Her yerde yiyecek var, şimdi benim aşım açlık! Herkese paylar verilirken, benim payım üzüntü oldu! Tanrım önünde durmak istiyorum, İniltili sözlerimi söylemek istiyorum, Acılarımı bildirmek istiyorum

Tanrım gün ışıdı, benim günüm karanlık, Gözyaşları, ağıt ve sıkıntı sardı beni,

2

Göz yaşlarımdan başka bir seçeneğim yokmuş gibi üzüntü kapladı beni, Kötü kader eline aldı beni, çalıyor yaşam soluğumu Fena hastalıklar yakıyor bedenimi Tanrım, beni var eden babam, başını kaldır, Ne zamana kadar beni ihmal edecek, beni korumayacaksın? Ne kadar zaman beni rehbersiz bırakacaksın? Bir doğru söz söylüyor akıllı bilginler, «Asla günahsız bir çocuk annesinden doğamaz, Günahsız bir genç, en eski zamandan beri yoktu».

Mutlu Son

İnsanın tanrısı onun acı göz yaşlarına ve ağlamalarına kulak verdi, Genç adamın yalvarış ve yakarışları tanrısının kalbini yumuşattı. Söylediği doğru sözü tanrısı kabul etti, Adamın dua dolu tövbeli sözünü Tanrısı fenalıklardan elini çekti, Kanatlarını geren hastalık cinlerini uzaklaştırdı, Adamın üzüntüleri sevince döndü, Tanrısı yanına koruyucu bir cin koydu, Ona müşfik bir melek verdi. (Muazzez İlmiye Çığ s. 56-58).

Aktardığımız bu bölümün Tevrat'tan aktardığımız Eyüp masalıyla çok yönlü benzerliği vardır. Masal Tevrat'a gelene kadar elbette değişikliğe uğramıştır. Ama motifler, eziyet ve mutlu son. Mesela bu şiirdeki ***„hilenin adamı"*** Tevrat'ta ***"şeytan"*** olmuştur. Eziyetler ve işkence o güne uyarlanmıştır. Dualar sonuçta tanrıyı ***"yumuşattı"***, ***"üzüntüler sevince döndü"***; yani tanrıya bağlılık mutlu sonu getirir. Ödüller aynı değildir, çünkü dönem değişmiştir.

Bu konuda J. Campbell ise şunları yazar:

"Eyüp gibi, dinin kendisine yüklediğinden fazla din görevlerini yerine getiren bu sofu ruhların kaçınılmaz hayal kırıklıkları da söz konusudur. Babil'li Eyüp olarak bilinen yaşlı, sofu kral Tabi-utul-Enlil'in, MÖ y. 1750, düştüğü durum budur."

"1500 yıl sonra Eyüp'ün geleceği gibi, yaşlı kral Tabi-utul-Enlil tanrının acımasız sınavına tabi tutulsa da, tanrısı tarafından terk edilmemiştir. Eskisinden de büyük talihe konacaktır" (J. Campbell age. S.170- 171).

Bugün Eyüp Peygamber sabrının ödülü ***"öbür dünyaya"*** havale edilmiş ve ödülün bu dünyada tanrı için yapılan yatırımlarla değerlendirileceği beyinlere işlenmektedir.

KÖLE/EFENDİ - TANRI/HABERCİ -PEYGAMBERLER- İLİŞKİLERİ

Musa'nın dini köleci toplum yapısına sahiptir. Tanrı -Rab- "Efendi" konumunda; kurallara uyması gerekenler "köleler"dir. Efendiye bağlılık itaat, yani boyun eğme ile ölçülür. Efendi ile köle arasında Musa ve sonraki peygamberler, elçiler "kahinler" ve de "ilahi varlıklar" vardır. Bu "ilahi varlıklar" ölümlülerdendir ve "efendi" adına palazlanırlar. Sümerler ve Eski Mısır'daki efendiler Musa ve Tevrat'taki "Rab'in" çıkış versiyonlarıdır. Aradaki fark, Eski Mısır ve Sümerlerde ayrı olan iyilik ve kötülük tanrıları Tevrat'ta teke (monist) inmiş, günün koşullarına uygun bir yenilik olarak sunulmuştur. Eski Mısır'da Ra'nın (Güneş Tanrısı) yeryüzündeki temsilcisi-elçisi firavun iken, Sümerlerdeki Güneş Tanrısı Utu'nun yeryüzündeki elçisi kraldır vs. Asur'da insan (peygamber) yoluyla alınan bilgiler/haberler tabletlere geçirilmiş ve bu tabletler günümüze kadar gelebilmiştir. Mesela Musa'nın On Emri tanrıdan aldığı, Tevrat ile kayıtlara geçmiştir. Musa'dan en azından 400 yıl önce MÖ 1750'ler de Babil Kralı Hammurabi'nin güneş tanrısından "Hammurabi Kanunlarını" alışı da birbirine benzerlik göstermektedir. Elbette Musa'nınki aşırmadır. Yukarda on emir benzeri yazıların Eknaton tapınağında olduğuna dikkat çeken alıntılar yapmıştık.

Musa peygamber olarak, temelde üç özelliğe sahiptir:

- Rab'inin yardımı ile bilinmeyenleri bilen haber veren,
- Rab'inin yardımı ile olağandışı durumlar (mucizeler) yaratan,
- Rab'in ile ilişkiye geçen ondan direktifler taşıyan kimsedir.

Aynı özelliklere benzer özelliklerin Musa öncesi toplumlarda da ve öncelikle Sümer ve Eski Mısır'da olduğunu gördük. Fazla uzatmadan devam edelim. Her durumda çıkan sonuç, insan hem haberin kaynağı, hem yaratan, hem de taşıyandır.

TANRININ GÜÇ DENEMELERİ

Hemen hemen Musa'nın Tevrat'ında yer alan tüm "güç gösterileri" yine Eski Mısır ve Sümerlerdeki tanrılarda da rastlanan güç gösterileridir. İncelemelerimiz içinde aktardık; tekrarı gerekli görmüyoruz. Güç denemelerinde Musa'nın tanrısı teke düştüğü için, kudreti daha fazla abartılıdır. Günümüzde bu abartı, "takdiri ilahinin" gücüne odaklanmıştır.

MEZHEPLER

Mezhepler meselesi içinde uygulamaya ilişkin ayrılıkları barındırdığından üzerinde fazla durmaya gerek yok. Çünkü tüm mezhepler sahip oldukları dinin temel ilkelerini yadsımadan **uygulamaya** ilişkin noktalarda itirazlar üzerine kuruludur.

Yahudilerde mezhepleri din bilginleri 3 dönemde ele almaktadırlar. Şöyle ki:

a) İsa öncesi MÖ II. yüzyıla rastlar. Bu döneme Makkabiler devri denir; burada üç ana mezhep söz konusudur:

o **Sadukiler:** Kral/Peygamber Süleyman zamanında başrahip Zadok'un isminden geldiği ileri sürülür. En önemli özelliği Musa gibi ölümsüzlüğü, yeniden doğuşu ve gelecek yaşamı kabul etmez. Kaderi reddederken, kişinin kendi iradesiyle Rab'ine yakınlaşmasını savunurlar. Temel Yahudi geleneklerine bağlılık konusunda tutucudurlar. İçlerinde aristokratların ve zenginlerin ve de rahiplerin olması onlara siyasal parti görünümü sunmuş, güç kazandırmıştır.

o **Ferisiler,** ayrılmışlar anlamına gelen "paruşim" sözcüğünden gelir ve birbirlerini sofu-dindar anlamına gelen "şabirim" diye çağırırlar. Kuralcıdırlar. Helenleşmeye karşı oldukları için de "doğmacılar" da denir. Öteki dünyaya inanır, bu dünyada dinin kurallarına eksiksiz uyumun ödül karşılığının öbür dünyada olacağını savunurlar. Cinlere, meleklere ve yeniden doğuşa inançları ile diğerlerinden ayrı konumdaydılar... Dini eğitime aşırı önem verdikleri için okulları vardı. O dönemde moda olan Haggadah'a itibar etmezler; Tora'ya(Tevrat'a) sadıktırlar. Din bilginleri İsa'nın İncil'indeki "ikiyüzlü - Ferisi" tiplemesiyle, gerçek Ferisilerin alakası olmadığı ileri sürülürken, aynı zamanda İsa'nın çarmıha gerilmesinde rol aldıkları da söylenir.

o **Zelotlar;** Filistin'de Roma işgali sırasında ortaya çıkan milliyetçi bir grup-mezheptir. Ferisilere yakınlıklarıyla bilinir. Mesih beklentileri olan, gele-

neksel kuralcı, dinlerine bağlı, Yehova'ya kayıtsız şartsız itaatkar olmalarından, Roma İmparatorluğuna karşı başkaldırıda önemli role sahip olmuşlardır. Rab'inden başka tanrı tanımaz, ölümü başkalarının yönetimine (esaretine) girmeye tercih ederler.

o **Esseniler;** "Tanrının doktorları" anlamına gelen "Medici Dei" olarak adlandırılır. Aziz dindar anlamına gelen "Esse" sözü ile isimlerinin yakınlığı olduğu söylenir. Kendi kutsal kitaplarından günümüze bir şey kalmamıştır. Gizemli yapıları olduğu, Hindistan'dan etkilendiklerini ileri sürenlerin yanı sıra; "Helenik Yahudi" bir grup oldukları da ileri sürülür. Kardeşlik bağları güçlü, komün yaşamı içinde, güne dua ile başlar, sürekli vaftiz yapar, beyaz giyinir, kanlı kurban törenlerine karşıdırlar. Zevklerin insanlar için "kötü" olduğunu savunurken, dünya hayatını hapishane şeklinde görürken "Vaiz" Peygamber'i anımsatırlar. İsa'nın tarih sahnesine çıkışıyla kaybolmuşlardır. İsa'nın bir Esseni olduğunu ileri sürenler de vardır. Çünkü yaşam tarzları uyumluluk göstermektedir.

b) İslam'dan sonraki mezhepler

o **İshakiyye**; ismini Ebu İsa İshak'tan alır. Mesih'in kendisi olduğunu ileri sürmüş, gündelik üç ibadeti yediye çıkarmıştır. Kudüs'ten ayrılma durumunda et yeme ve şarap içmeyi yasaklamış, büyük çoğunluğu tarafına çektiği ileri sürülür.

o **Yudganiyye**; Ebu İsa'nın ölümünden sonra Yahudiler içinde iktidarı ele geçirip yerine geçen Yudganın ismiyle anılan bir mezheptir. Kendinden öncekilerin bir dizi kuralını korumakla birlikte, cennet ve cehennem konusunu yeniden yorumlamış, insanın özgür olmasını savunmuştur. Eylemin kişiye ait olduğunu savunmasına rağmen, zahitlik (kaba sofuculuk-dinin yasak ettiği şeylerden sakınmak) hayatını emir edip, et ve içkiyi yasaklamıştır. Kendini peygamber ilan edenlerdendir.

o **Karaim;** MS 13. yy.da yaşamış olan Ananben David isimli kişi tarafından kurulan bir mezhep olmasına rağmen Tanah'ı çok okumalarından dolayı "Karaim" ismini almışlardır; Talmud'u (hüküm günü) kabul etmezler, hareketlerini ve yaşamlarını Tevrat'a göre ayarlamışlardır.

c) Günümüz Yahudi Mezhepleri

o **Muhafazakar Yahudiler**; 19. yy. ortalarında Alman Yahudilerinin tutucu hareketidir. Isaac Bermany (1791-1849) ve Zacharia Franklen (1801-1871) önderleridir. Amerika'da da taraftar toplamış olan bu mezhep geleneklere bağlı, laikleşmenin karşısındadır.

o **Ortodoks Yahudiler**; Kudüs'teki Süleyman'ın yaptırdığı tapınağın yıkılmasından bugüne kadar yaşayan resmi inanç ve geleneklere bağlı kalanların mezhebidir. Günümüzde de en fazla taraftara sahiptir. İsrail devletinin kurulmasından günümüze kadarki yönetimde ağırlıkta olan mezhep Ortodoks Yahudileridir. Musa yasalarına sıkı bağlıdırlar, Şabat (Cumartesi) günü çalışmayı kesinlikle reddederler.

o **Reformist Yahudiler**; Filozof Moses Mendelssohn'un (1727-1786) başlattığı harekete mensup olanların mezhebidir. Yahudilikle, çağdaş-burjuva laik anlayışı birleştirmeye çalışırlar. Hem geleneklere uygun yaşama, hem de modern çağa ayak uydurma temel dürtüleridir. Dini uygulamayı genel kültürün engeli görmezler, bunların bir kısmı Hıristiyanlaşmış ve bir kısmı da geleneklerini değiştirmiştir.

(Buraya kadarki bilgiler –***members.tripod.com*** adresinde Erhan Altınay, ***kadilim.wordpress.com*** ve Türkçe Vikipedia internet sayfalarından derlenmiştir.)

Sanıyoruz yukarda özetlenerek sunulan mezheplerle ilgili genel bilgi yeterlidir. Bu noktayı kaparken, tüm bu mezheplerin birbirleri arasındaki **nüans** farklarına rağmen temel dürtü yine aynıdır; yani tek tanrılı dinin başlangıcı olan Musa ve Tevrat'ını temel çıkış noktası almaktadır. Yukarıda eleştirdiğimiz ve devam edeceğimiz temel eleştirilerimiz hepsi için geçerlidir.

DOMUZ YEME YASAĞI MESELESİNİN İÇ YÜZÜ

Yenmesi yasak olan hayvanlar bağlamında bugün de en çok tartışılan konu domuz meselesidir. İslam'a da Yahudilikten yadigar olan bu meselede Tevrat'ta yazılanları yeniden aktarmaya gerek yok. Temel düşünce *"çatal ve yarık tırnaklı, geviş getirmez"* (Çık. 14:8) denilerek yenilmeyecek hayvanlar haram listesinde yer alır. Daha sonraları bu gerekçelere *"hijyen ve trişin kurtçuğu"*nun yanı sıra, *"dişiyi kıskanmayı"* ortadan kaldıracağı,

bağnazlığı-saçmalıkları da eklendi. Tüm bunlar bilimsel olarak açıklanabilen ve çürütülen gerekçelerdir. Bizim derdimiz esas olarak bu yasağın kaynağıdır. Antik çağda domuzla ilgili anlatılan bir hikaye vardır; o da; Antik Yunanlı filozof yazar Herodot'un versiyonuna göre; domuz, Eski-Mısır'da Tanrı Osiris'in düşmanı rakip tanrının hayvanı olduğu için o tanrıya *"domuz"* denir. Domuz tanrı gecelerin ve kötülüklerin tanrısı olduğu için de *"mehtaplı"* gecelerde ona domuz kurban edilir ve eti de yenirdi. Tevrat'ı yazanların bunun bilincinde olduğu söylenebilir.

Domuz etinin sağlığa zararlı olduğunu ileri sürenlerin gerekçeleri, bu etin içinde trişin (insan, domuz ve birçok memelinin ince bağırsağında yaşayan kurtçuklar - mide ve barsak yoluyla kana karışıp hastalık yaratır) olmasıdır. Aynı zamanda bu hayvanın kendi pisliğini yemesi de yenme yasağına gerekçe olarak gösterilir... Bu tür gerekçelere verilecek en basit cevap; 'koyun ve kuzudan şarbonun bulaşabileceği ve bu hastalığın kurtçuklardan daha tehlikeli olduğu', kendi pisliği bağlamında 'tavukların her türlü pislikten beslendiklerini bilmeyenimiz var mı?' olabilir. O zaman ne tavuk yemeli; ne de kuzu-koyun eti! Her türlü hayvan etindeki zararlı mikroplar iyi temizlenir ve gerektiği şekilde pişirilirse sağlıklı yenilecek konuma gelir. Domuz etinde var olabilecek trişinin 70 derecelik bir sıcaklıkta öldüğünü de bilmekte yarar var... Diğer yandan domuzun eşini kıskanmadığından da dem vurulur, keçi veya koyunun eşini kıskandığını bilenimiz var mı? Saçmalık ortada diyebiliriz. Özellikle İslam'da bunca safsatanın altında yatan gerçek bu tuhaf yasağın Tevrat'ta yer almasıdır. Onlara da yukarda açıkladığımız gibi Mısırlılardan bulaşmasıdır. Çünkü gördük ki, Yahudiliğin temeli de Eski Mısır'da atılmıştı... Evet, bu yanlış, gerici gelenek, günümüzde de Yahudilerde ve Müslümanlarda sürdürülmektedir.

Bugün İsa yolunda gidenler, domuz yeme konusunda katı olmamalarına rağmen onlar da belirli kutsal günlerde domuz etinden uzak dururlar, örneğin ***Paskalya*** ve ***Pantkot (Pfingsten)*** yortusunda hiç et yemezler.

Ayrıca beslenme kuralları içinde yer alan eti yenilecek hayvan kesiminde de son derece dini ritüeller söz konusudur. Buna göre; kesimi din görevlisi ***"Şohet"*** olarak adlandırılan kişiler tanrı adını anarak yapmalı, kesme eylemi hayvan *"acı çekmesin"* diye şahdamarı veya nefes borusu tek darbede kesilmelidir. Bu yetmez; hayvan kesildikten ve tuzlandıktan sonra kanın süzülmesi için et bir saat bekletilmelidir. Eğer tuzlama işi 72 saat içinde yapılmaz ise, o et mundar olur. Bu vb. kurallar Koşer olarak adlandırılır. İslam'da buna ***"Helal Kesim"*** denilmektedir. Bu benzer kurallara Musa öncesi toplumlarda da rastlamak mümkündür.

Ayrıca Tevrat'ta Rab'in mundar, ölmüş hayvan etini ***"yabancıların"*** yemesinde bir sakınca görmemektedir.

"Kendiliğinden ölen hiçbir hayvanın etini yemeyeceksiniz. Ölü hayvanı yemesi için kentlerinizde yaşayan bir yabancıya verebilir ya da öteki yabancılara satabilirsiniz. Siz Tanrınız RAB için kutsal bir halksınız. "Oğlağı anasının sütünde haşlamayın" (Yas.14: 21).

Yani buradan Rab'inin ***"yabancıların"*** Rab'i olmadığı sonucunu çıkarmak pekala mümkündür. Yabancı da insan olduğuna göre; hani Rab'in ***"insanı kendi suretinden yaratmıştı"***, ***"yabancı"*** O'nun suretinden değil mi? Artık bu kadarı olur, deyip devam edelim.

Yukarıda aktardığımız bir dizi **Ayet/Bab**'ta gördük

ki, Tevrat'ta yer yer krallar tanrının elçileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Süleyman Peygamber/Kral'ı anlatırken, bu ilişkinin tanrı için ev-tapınak kendisi için saray yaptırdığını ve her ikisinin de kutsandığını öğrendik. Bu ilişki Musa sonrası daha belirgindir. Hem Eski-Mısır'da, hem de Sümerlerde tanrı hem kral, hem aynı zamanda tanrıdır. Kralın oturduğu yer hem saray, hem tapınaktır. Bu gelenekteki tek değişiklik tanrının yerini Musa'nın ve Süleyman'ın almış olmasıdır. Tanrı **"arş"**ında (bunun kelime anlamı da yüksekteki tahttır) kalmış, O'nun elçilerinin "arşı" ise saraylar-tapınaklar olmuştur. Tanrı-

nın "**Babil Kulesi**"ne karşı çıkışındaki temel gerekçe de "arş"ını tehdit altında görmesindendir. Eski Yunan'da tanrılar hep "arş"ta (**Olympos Dağı**'nda) otururlardı ve ihtiyaç duyduklarında aşağı inerlerdi... Sümerlerdeki Gök Tanrısı Anu'ya aynı zamanda *"göklerin sarayında"* anlamına gelen "**Anosmas**" da denirmiş.

Tanrının orduları, orduların tanrısının Tevrat'ta krallar olduğunu gördük, Rab'in ordusunun komutanları olduğunu okuduk. İstila için gerekli olan askeri güç tanrı/kral ikileminde aynı amaca hizmet etmişlerdir. Tanrı adına yürütülen tüm savaşlarda *"başkomutan"* hep kral/elçi olmuştur. Bu durum Musa ve Tevrat öncesi de farklı değil ve Musa'nın icadı bir durum da değildir. İsa ordulara sahip olmadı; ama Muhammed Peygamber pekala *"başkomutan"* olarak tanrı adına savaşlar yürüttü. Zaferler kazandı. Tapınak ve saraylar bu savaşların sonunda ganimetlerle doldu. Saray ve tapınaklar yalnızca savaşlar aracılığıyla değil, aynı zamanda, savaşlarda yenilip te hayatları bağışlananların verdikleri haraç-vergilerle de doldu. Yer yer tek tanrı inancına sahip olanlar, tek tanrı adına savaşları kaybedenlerin saray ve tapınaklarının yıkıldığı ve yağmalandığını da okuduk. Yani Tanrının kendi evinin yıkılmasını engelleyemediği durumların da söz konusu olduğunu öğrendik. Musa ve Tevrat'ta bu bağlamda anlatılanlar, Eski Mısır ve Sümerlerde olanlardan farklı değildir.

MASALLAR

Birbirlerinden aşırılmasına rağmen her dinin kendine uygun temel inançları olmuştur. Yukarıda gördük ki, bir dizi masal bir takım değişikliğe uğrayarak nesilden nesle aktarılmasına rağmen temel içerik kaybolmamıştır. Örneğin yaradılış masalı, tufan masalı vb. Bu masallarda andaki duruma uymayan çelişmeler inanma dürtüsüyle şerbetlenmiştir. İlkel insan için "mucize", "keramet" bugün bebeklikten yeni çıkma 1-3 yaş arasındaki bir çocuğun her şeyin olabileceğine inanması gibidir. İlkellikten yeni çıkmakta olan toplumlar için ise, bu *"mucize"* ve kerametlere dini motifler eklenince efsaneler daha etkileyici ve inandırıcı olmuştur. Bu masalların birbirinden aşırılmasında tek tanrılı dinlerin mekansal konumu da önemli rol oynamıştır. Tek tanrılı dinleri üretenler, Eski Mısır, Sümerlerle olan mekan yakınlığı avantajını iyi kullanmışlarıdır.

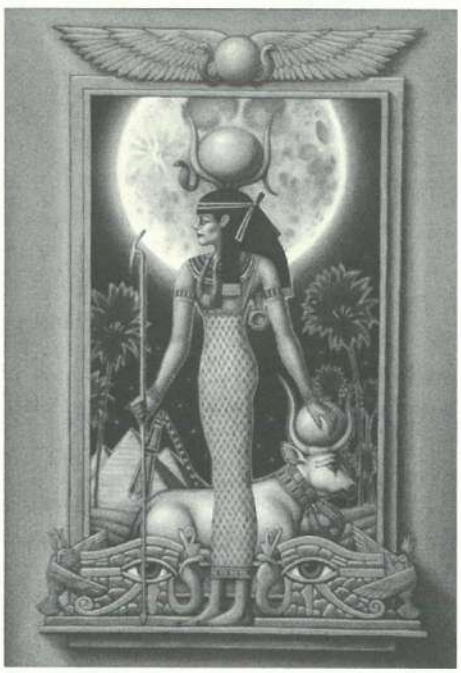

Burada Turan Dursun'un **Aisopos**'tan aktardığı masalı aynen aktaracağız:

"Balıkçılar balığa çıkmış, uğraşmış bir şey tutamamışlar. Kayıklara oturmuş 'nedir bu bizim başımıza gelen' diye düşünmeye koyulmuşlar. Tam o sırada, daha büyük bir balığın elinden kurtulmaya çalışan bir palamut, can korkusuyla, kendini kayığa atıvermiş. Balıkçılar alıp kente götürmüşler, orada satmışlar" (T. Dursun, Kutsal Kitapların Kaynakları 2, sf. 126)

T.Dursun gibi, biz de soruyoruz, böyle bir masala din motifi eklediğinizde ne olur? Cevabını herkes kendisi bulmaya çalışsın.

Tevrat'taki bir dizi olayın benzerinin Sümerlerde karşılığı vardır. Biz bunları cümleler halinde özetleyeceğiz; fazlasını merak edenlere kaynağını gösterip geçeceğiz.

- Havva'nın Adem'in kaburga kemiğinden yaratılması efsanesini Tevrat'ta aktardık, Sümerlerde benzer olay Dilmun ülkesinde vardır.
- Tanrılardan haberi Sümerlerde Bilgelik Tanrısı Enki taşır, Tevrat'ta ve Kuran'da ise bu işi Cebrail yapar.
- Adem-Havva'nın oğulları Habil ve Kabil olayına benzer olay, Sümer'de Gök Tanrısı Enlil'in, Emeş (Yaz) ve Enten'in (Kış) sunduğu ürünler üzerine yürüyen tartışmalarda vardır.
- Musa'nın mucizeleri/belaları olarak Tevrat'ta anlatılanların benzeri, Sümer'de birbirine kızan tanrıların ülkeye çeşitli felaketler getirmesine benzemektedir.
- İbrahim Peygamberin karısı Sara'yı Firavuna kardeşi olarak tanıtması/sunması olayının benzeri Sümer'de Aşk ve Bereket Tanrıçası İnanna ile Çoban Tanrısı Dumuzu ara-

sında geçen olaya benzer.

• Lut Peygamberin kızlarıyla yatma olayının MÖ 1500 yıllarındaki Ken Efsanesine dayandığı sanılır.

• Tevrat'ta yer alan Babil Kulesi ile ilgili olarak, bu kulenin MÖ 1700 yıllarında Hitit Kralı I. Murşil tarafından yıkıldığı arkeolojik kayıtlara geçmiştir, bu hikayeden çalıntı olsa gerek.

Daha geniş bilgi isteyen, hem ***T. Dursun***'a, hem de ***M.İ. Çığ'a (Kuran, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni)*** başvurabilir.

Babillerde (MÖ. 1100) Rab'in *"seçilmiş halkı"*nı sürgüne yolladıktan sonra İsrailoğullarının başına gelmedik kalmaz. Sürgün yaşamında katliamlar, felaketler ve her türlü zulmü yaşarlar. İspanya'da katliama uğrar; Osmanlıya sığınırlar... Almanya'da Naziler fırınlarda yakar, Nazi felaketinden kaçanların büyük bir bölümü Sovyetlere ve ABD'ye sığınırlar. ***Siyonizm*** ve ***anti-semitizm*** birbirini kovalar. 1948'de İsrail devletini kurmalarına kadar tarih sahnesinde kalabildilerse bunu **Tevrat**'ın birleştirici gücünün yanı sıra, varlıklarını devam ettirme mücadelecisi olmalarına ve ***Hitler-Nazi*** soykırımı döneminde ***SSCB***'nin verdiği desteğe borçludurlar. Rab'in *"seçilmiş halk"*ı olmaları bunca zulüm ve katliama uğramalarında rol oynamış mıdır? diye sorulursa, bu soruya cevap aramak, *anti-semitist* düşüncelerin yolunu açmak olur.

Ama bir gerçek var ki, ***"İsrailoğullarının"*** ideolojik etkileri, dün olduğu gibi bugün de sayısal güçlerinin çok çok üstündedir. İnsanlığın başına tek tanrı düşüncesi belasını sarmışlardır. İnsanlık 3000 yılın üzerinde sömürü sistemiyle iç içe geçmiş bu bela ile uğraşmakta ve daha ne kadar uğraşacağı da belli değil...

Şimdi artık bu belanın diğer versiyonlarına geçebiliriz.

HIRİSTİYANLIK

KUTSAL KİTAP İNCİL VE İSA PEYGAMBER

Günümüzde dünyada 2 milyar insanın inandığı ve en fazla devleti etki alanında tutan Hıristiyanlık, Yahudilikten doğan ona rekabet içinde gelişen tek tanrılı bir dindir. Dün sömürgeciliğin, bugün ise, kapitalizmin/emperyalizmin dini de dersek yanılmayız. Miladi Takvim İsa'nın doğumu olan 0 ile başladığına göre bu dinin başlangıcı MS (Milattan Sonra) 30'lu yıllara tekabül eder. Milattan Sonra bir başka anlamda da İsa'dan sonra anlamına gelmektedir. Bugün hemen tüm dünyada kullanılan Miladi Takvimde başlangıç İsa ile belirlenmiştir. İsa'nın 30'lu yıllarda çarmıha gerildiği ve Hıristiyanlığın ilk kitabı olarak kabul edilen Matta'nın MS 50'lerde yazıldığı ileri sürülür. İsa mekan olarak ta Yahudi dininin egemen olduğu, Filistin'de bir Yahudi olarak doğdu. Başlangıçta prensiplerdeki benzerlikler, gelişme sürecinde temelde ayrılıkları beraberinde getirdi. Hıristiyanlar bugüne kadar Eski Ahid dediğimiz Tevrat'ı kendileri için de başlangıç olarak kabul ederler. Bir önceki bölümde Yahudi mezheplerini incelerken öne çıkan üç mezhepten Sadukiler-Ferisiler ve Essenilerden bahsetmiştik. Hıristiyanlık doğarken bu üç mezhebin rolü önemlidir. Sorunun diyalektik gelişim seyrini anlayabilmek ve doğru kavrayabilmek için, öncelikle dönemin özelliklerine göz atmak gerekmektedir. Buna göre:

• Filistin-Kudüs/"İsrailoğullarının" yaşadığı bölge

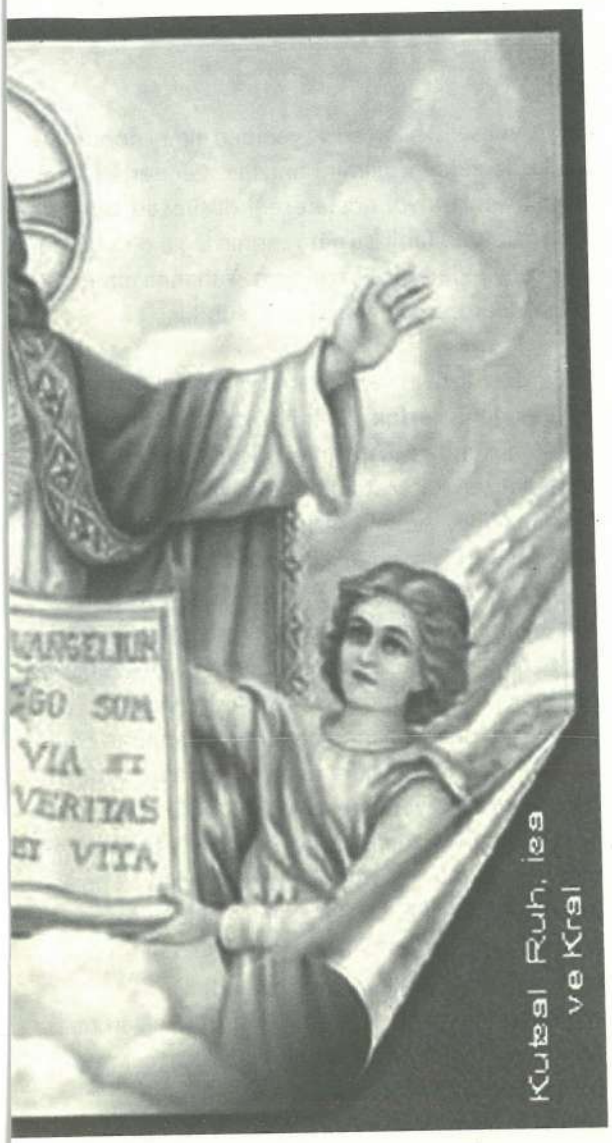

İsa Mesih'in vatanı, Kuzey Filistin'e bağlı Celile'nin Nasıra kentiydi. Yöre halkı, tarım ve balıkçılığın yanı sıra ticaret ile uğraşmaktaydı.

Dönemde Eski Ahid/Tevrat yanında "Yahudi Bilginleri"nin Tora'dan esinlenerek yaptıkları yorumlar sonucu "Kutsal yazılar" anlamına gelen Babil ve Kudüs Talmud'u ortaya çıkmış ve kabul görmüştü. Böyle bir ortamda "Gezginci Vaiz" olarak ortaya çıkan marangoz Yusuf'un oğlu olarak kabul edilen İsa Mesih bir Yahudi'dir. İsa, Roma İmparatorluğu'nun bir vatandaşı olarak; "Bakire Meryem"den Filistin Nasıra'da dünyaya gelmiş olarak kabul edilir. Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye eyaletinin Valisi Pontius Pilatus'un emri ile Kudüs'te MS. 29-36'da çarmıha gerilerek öldürülür.

4. yüzyılda Roma İmparatorluğunun resmi dini olarak kabul gördükten sonraki gelişme sürecinde dünyanın en güçlü dini haline gelir. Kutsal sembolleri İsa'nın öldürüldüğü çarmıhı andıran Haç'tır. Tanrı Evi olarak kabul ettikleri tapınaklarına ise Kilise adı verilir.

İsa ile birlikte hareket eden 12 havarisi (öğrencisi) vardır. Bunların yorumuna dayanan Kitabı Mukaddes'in (Kutsal Kitabın) Yeni Ahidi (Yeni Antlaşması) olarak kabul edilen ve Yunancada "evangelion" "İyi Haber –Müjde" anlamına gelen İncil'in 4 Ana Kitabını 23 Ek Kitap tamamlar. Ek Kitaplar genelde elçiler ve havarilerin (öğrencilerin) kiliselere yazdıkları mektuplardan oluşur.

Hıristiyan Yunanca "khristianos" demektir. Yunanca İsa "Khristos" tur. Bu kökten türeyen "khristianos" ve "khristian" kelimeleri de, İsa taraftarı, İsa'nın yolundan giden anlamına gelmektedir. Hıristiyanlık, Filistin bölgesinde doğmuştur. Başlangıçta, bir Yahudi -Mesihi hareketi niteliğindedir. İsa, İsrail'i gelecek tanrı krallığını hazırlamak, Yahudileri günahlarından arındırmak ve kurtarmak için hareket eden bir gezgin vaftizci iken, bugünkü Hıristiyanlık İsa'nın havarilerinin arasına sonradan giren Pavlus'un yorumlarıyla değişik bir yapıya bürünmüş, dünyanın en yaygın dini haline gelmiştir.

Roma İmparatorluğunun işgali altındadır.

• Yahudiler 4 ana mezhep olmak üzere irili ufaklı bir sürü mezheplere bölünmüş, çoğunlukta olan Saduki ve Ferisiler Roma ile işbirliği içindedir.

• Kahinler ve din adamlarının halktan kopuk sefahat içindeki yaşamı, Rab'in ile yapılan antlaşmaya uymayan, yasaları çiğneyen yozlaşma içindedir.

• Halkın vergi toplayıcıları, kahinler ve din adamlarına tepkisi gelişmekte, bu tepki aynı zamanda Roma işgaline tepkiyle yer yer birleşmektedir.

• Yoksullaşma çok sayıda gezgin vaiz (Şanderer Prıdiger) Yahudi türetmiş, dilencilik çok yaygın hale gelmişti.

Hıristiyanlığın Peygamberi olarak kabul edilen

İsa'nın yaşamını anlatan İNCİL'in 4 ana

Kitabı

• ***MATTA İncili***; 12 havarinin ilklerinden olan Roma vergi memuru Celile'li Matta tarafından yazıldığı için bu adı alır. Yeni Ahid'in ilk bölümüdür. MS 52-68 yılları arasında henüz Kudüs Romalıların eline geçmeden (yıkılmadan, yağmalanmadan) önce İbranice yazıldığı ileri sürülmektedir. İbranice "Efendimizin Hediyesi" (Babamızın Hediyesi) anlamına gelmektedir. 28 Bab/Sure ve 1071 ayetten oluşmaktadır. İsa'nın soy ağacı ile başlar, havarilerin seçimi ve İsa'ya katılışı ile devam eder. Beklenen "Kurtarıcı" (Mesih) olduğuna okuyucuyu inandırmaya çaba sarf eder. Matta İncil'inde Tevrat'a bolca atıflar vardır.

• ***MARKOS İncili***; İsa' halefi olarak kabul edilen, 12 havariden biri olan Petrus'un yakın arkadaşı, Yuhanna Markos tarafından yazılmıştır. Kitap içindeki bilgilerin Petrus tarafından Markos'a anlatıldığı söylenir. MS 60-70 yılları arasında Roma'da yazıldığı ileri sürülür. Matta ve Luka İncillerinin kaynağı olarak ta ileri sürülür... İbranice "Nazik ve Parlayan" anlamına gelmektedir. 16 Bab/Sure ve 678 ayetten oluşmaktadır. Vaftizci Yahya'dan İsa'nın göğe yükselişine kadar olan bölümü anlatır. İsa'nın "mucizeleri" en fazla bu İncil'dedir. Latince fazla kelimenin yer almasından dolayı, Romalılara hitaben yazıldığı da iddia edilir.

• ***LUKA İncili***; Yahudi olmayan bir ailenden gelen, doktor ve ressam olduğu söylenen Antakyalı Luka Pavlos'un arkadaşı-doktoru ve öğrencisidir. Pavlos'ta Petrus'un tanıdığı olarak bilinir. Luka'nın ikinci ve hatta 3. ağızlardan edindiği bilgilerle bu kitabı yazdığı ileri sürülür. Yazıldığı tarih olarak MS 80-85 yılları arasındadır. 24 Bap/Sure ve 1151 ayetten oluşmaktadır. İsa'nın Kutsal Ruh ile bağını anlatırken Kutsal Ruhu öne çıkarır. Kusursuz insan ve tanrının bilgeliğini İsa'da arar. Aynı zamanda Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesi bu kitapta açıklanır. Eski Yunancada Luka aydınlık ve temiz anlamına gelmektedir.

• ***YUHANNA İncili***; 12 Havariden biri olan Evacelist ve İsa'nın havarilerinden olduğu ileri sürülen Yuhanna tarafından MS 90-110 yılları arasında Efes veya Antakya'da yazıldığı ileri sürülür. İbranicede "Sevgili" (Sevilen) anlamına gelir. 21 Bab/Sure ve 875 ayetten oluşmaktadır. Vaftizci Yahya'dan İsa'nın göğe yükselişi hikayesi ve yeniden diriliş-dönüğüne kadar ki zaman dilimini anlatılır. Cennetteki Krallığın insanlara yol göstereceği düşüncesi temelde durmaktadır. Tabii İsa'nın Tanrının Oğlu olduğu düşüncesiyle de bolca karşılaşırız. Yuhanna'nın felsefi olarak Platona yakınlığı da ileri sürülür.

Bu dört İncil'in yazılış tarihleri ile ilgili zamanları bilerek geniş tuttuk, çünkü her birinin yazılış tarihleri konusunda Hıristiyan bilimcilerinin arasında fikir birliği yoktur. Matta mı önce, yoksa Markos İncili mi daha önce yazılmış bizler açısından onca önemli de değildir. Bizim andaki derdimiz içeriği ile ilgilidir.

Konu benzerliğinden dolayı ilk üç İncil "benzerlik" anlamına gelen "sinoptik" İnciller olarak ta anılır. İsa'nın hayatına ve "mucize"lerine ilişkin anlatımlar bu üç İncil'de nerdeyse "kelimesi kelimesine" aynıdır. Yuhanna İncil'inde anlatımda dönemin özelliklerini içeren detaylara daha fazla değer verildiği için "sembolik" yan öne çıkar. Bu dördüne tarihi ve yasa - kanun ve kuralları içerdiği için "kanonik" İnciller denir. Aynı zamanda kilisenin gerçek-hakiki kabul ettiği İncillerdir. Geri kalan 23 kitap ise; "esinlenme" anlamına gelen ve havarilerin mektuplarını içeren "Talimi" İnciller olarak adlandırılır.

Markos ve Lukas İncillerinin görgü tanıkları tarafından yazılmadığına bir kez daha dikkati çekmekte yarar var. Hatta bazı kaynaklar Yuhanna İncilini yazanın havari Yuhanna olmadığını da ileri sürmektedir. Dikkat çekmemizin önemi, dilden dile aktarımlarda ve anlatımlarda eklemelerin-abartıların dozunun artışında yatmaktadır. Abartmaya elverişli bir alan olan ilahi-dini sorunlarda bu önem bir kat daha artar.

Veriler göstermektedir ki, Hıristiyanlığın Kudüs ve çevresi dışında yayılmasında zamanın bütün dinlerinden haberdar olan eğitilmiş Pavlus'un rolü çok büyüktür. Hatta Pavlos'un Mektuplarının tarihi

Havari Pavlus

olarak MS 57-62 ileri sürülmektedir. Yani en azından 3 İncil'den öncesine tekabül ettiği kabul gören bir düşüncedir. Zaten Hıristiyanlığın yayılmasında oynadığı rol dikkate alınırsa, İncillere temel teşkil eden bilgilerin kaynağı, görgü tanığı olmasa da, bir anlamda Pavlus denilebilir.

İsa'nın ölümü ile İncillerin kaleme alınması arasında geçen zaman, her durumda Musa Peygamberin ölümünden Tevrat'ın kaleme alınması arasındaki geçen zamandan çok kısadır. Bu 25-30 yıllık zaman diliminin kısalığı, bir dizi bilgi eksiklik ve kaybına rağmen, Kutsal Kitap İncillerde yer alan düşüncelerin İsa Peygambere ait olma ihtimalini Musa Peygambere göre daha da güçlendirmektedir. Çünkü Musa Peygamberin yaşadığı öne sürülen MÖ 1250-1100 arası zaman ile Tevrat'ın kaleme alınışı (Babil Sürgünü sırasında MÖ 500'lü yıllar) arasında geçen zaman anlatımlara göre en az 500-700 yıl arasındadır.

Eldeki İncillerin gerçek olup olmadığı ile ilgili de bir dizi söylenti ve tartışma mevcuttur. Katolik Kilisesi/Papalık Kurumu eldekilerin gerçek olduğunu söylerken, İncilleri tanrının sözü olarak kabul eden İslam din bilginleri, İncil'lerin değiştirildiğini iddia ederler.

Bu iddialarına dayanak olarak ileri sürdükleri tezler:

- İsa'nın soyu Luka İncilinde başka, Matta İncilinde başka şekilde anlatılmıştır.
- Tanrıyı görme konusu İncillerde değişik anlatılmaktadır.
- İsa'nın doğum yeri değişik verilmektedir.
- İncil yer yer "Tanrının İncili", yer yer de "Oğlumun İncili" olarak ifade edilmektedir
- Kurtarıcı bazen "Tanrı" bazen de İsa olarak anlatılmaktadır.
- Körlerin gözlerini açma "mucizeleri" farklı sayılardadır.
- Vaftizci Yahya bir İncil'de "çekirge ve yaban balığı yemiş", yine aynı İncil'de "hiçbir şey yememiş" şeklinde anlatılmıştır.

Bu vb. değişikliğe dair Kuranı Kerim'den ayetler ve bizzat İncil'den bazı ayetler, "değiştirildi" düşüncesine dayanak olarak ileri sürülür. Bunlardan bir kaçı:

"Çünkü doğrusu size derim: gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, şeriattan en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır" (Matta 5:18).

"Gök ve yer geçecek, fakat benim sözlerim geçmeyecektir" (Matta 24:35). Ayrıca bkz. 2. Petrus 1:21, Malaki 3:6, Mezmur 119:160, Mezmur117:7-8, Luka :16:16-17).

Bu iddialara karşı, Hıristiyanlar ise, Kuran'da belirtilen İncil'in Banaba İncil'i olduğunu, bunun da Kuranı Kerimin yazımından sonra İslam savunucuları tarafından propaganda amaçlı yazıldığını ileri sürmekteler. Bizler bu iddialar ile fazla uğraşmayacağız, yeri gelince ve dikkatimizi çektiği oranda İncillerin kendi içlerindeki çelişmelerle birlikte karşılaştırmalı temel düşünce farklılıklarını kendi sınıf bakış açımızla değerlendirmeye çaba sarf edeceğiz.

İncili ele alıp incelerken izleyeceğimiz yöntem Musa Peygamberin Tevrat'ında yaptığımız gibi olacaktır. Konu konu yapmak belki anlaşılması açısından daha kolay görünebilir. Fakat hiç beklenmedik yerde beklenmedik düşünceyle karşılaştığımız için tarzımızı değiştirmedik. Anlaşılması için ve okuyucu konu ile bağı kaybetmesin diye uzun olsa da alıntıları bütünlük içinde yapacağız. Mümkün olduğu kadar konulara uygun kitaplarda ortak olan noktaları da birleştirmeye çaba sarf edeceğiz. Musa Peygamberin Tevrat'ıyla olan benzerliklere yeri geldiğinde sadece değinip geçeceğiz. Çok önemli gördüğümüz yerlerde yeniden Tevrat'tan kısa alıntılar yapacağız ya da konunun yerini/Bab'ını belirteceğiz. Bu bölümü okuyup incelemeden önce Musa Peygamber ve kutsal kitabı Tevrat üzerine yazdıklarımız mutlaka incelenmeli veya yeniden gözden geçirilmelidir. O zaman bu İncil bölümü daha iyi anlaşılır. Çünkü hem birbirini tamamlar, hem de Tevrat İncil'in başlangıcı ve kaynağıdır.

Bu aktardığımız alıntılar için kullandığımız İNCİL; Almanca Protestan Kilisenin 1984'te yayınladıkları ve Martin Luther Tercümesine uygun olan İncil ile yer yer karşılaştırılarak sunulmaktadır. Tercümede problem gördüğümüz yerler sırası geldiğinde belirtilmiştir.

Şimdi bu girişten sonra Hıristiyanlığın ana kitaplarını tek tek incelemeye geçebiliriz.

MATTA İNCİLİ

Matta Kitabı İsa'nın soyağacıyla başlar. Söylenenler şöyledir:

İsa Mesih'in Soyu

«İbrahim oğlu, Davut oğlu İsa Mesih'in soy kaydı

şöyledir:

İbrahim İshak'ın babasıydı, İshak Yakup'un babasıydı, Yakup Yahuda ve kardeşlerinin babasıydı, Yahuda, Tamar'dan doğan Peres'le Zerah'ın babasıydı, Peres Hesron'un babasıydı, Hesron Ram'ın babasıydı. (Musa soyundan akrabalar BN)... İşay Kral Davut'un babasıydı, Davut, Uriya'nın karısından doğan Süleyman'ın babasıydı, Süleyman Rehavam'ın babasıydı, Rehavam Aviya'nın babasıydı, Aviya Asa'nın babasıydı,... Yakup Meryem'in kocası Yusuf'un babasıydı. Meryem'den Mesih diye tanınan İsa doğdu. (demek ki, Meryem'in kocası belli - BN) Buna göre, İbrahim'den Davut'a kadar toplam on dört kuşak, Davut'tan Babil sürgününe kadar on dört kuşak, Babil sürgününden Mesih'e kadar on dört kuşak vardır."* (Mat.1:1- 17) (Luk.3:23-38) (Yeni Lukas Kitabı 3 Sure/Bap 23-38 arasındaki surelerde aynen tekrar söz konusudur. Bundan sonra bu şekilde tekrarların yerleri de aktarılacaktır.)

Şimdi neden bunları aktardık? Burada yapılmak istenen Musa Peygamberin Tevrat'ında da sıkça yapılan "kutsal soy"dan gelme, soyağacını göstermektir. Çünkü o dönemde saygı gösterilenler kral, peygamber, yani yüksek dereceden birilerinin soyundan gelenlerdir. Bu anlamda da soy sağlama alınmaktadır. Yani 32 kuşak öncesine gitmenin andaki duruma ne yararı olur diye ancak bugünün insanı bunu saçma ve mantık dışı bulabilir. O günün koşullarında maalesef durum farklıymış. Sonuçta yapılandan çıkan; Tevrat'ta sıkça tekrarlanan İbrahim, Yakup, İshak'a burada otomatikman İsa eklenmiş olmaktadır. Böylece dönemin kutsal kabul ettiği inancın temsilcileriyle akrabalık bağı sağlanmış ve kurulmuş oluyor. Öte yandan burada soy erkekten erkeğe aktarılmaktadır. "Yakup Meryem'in kocası Yusuf'un babasıydı"; yani soya uygun olarak Mesih'in babası Yusuf'tur. Bu sonuç mantıki düşünen beyin içindir. Ama inanan için durum farklıdır. Şimdi bu farklılığı görelim:

Soy bağlamında Luka 3:23-38'de benzer şeyler tekrarlanır, acayip isimler karmaşası sonuç olarak,

"Yakup oğlu, İshak oğlu, İbrahim oğlu, Terah oğlu, Nahor oğlu, Seruk oğlu, Reu oğlu, Pelek oğlu, Ever oğlu, Şelah oğlu, Kenan oğlu, Arpakşat oğlu, Sam oğlu, Nuh oğlu, Lemek oğlu, Metuşelah oğlu, Hanok oğlu, Yeret oğlu, Mahalalel oğlu, Kenan oğlu, Enoş oğlu, Şit oğlu, Adem oğlu, Tanrı Oğlu'ydu." (Luk.3: 34-38) denilerek iş Adem'e oradan da tanrıya bağlanıp sonrasının yolu kapanır. Daha ötesi olur mu? Ne sonuç ama. Değil mi? Yukarıdaki üç satırda tekrarlanan isimleri biz yazmadık... Aynen aktardık...

Buradaki soyları ele alıp ciddi ciddi değerlendirsek acayip bir saçmalıkla uğraşmış olmaz mıyız acaba? Avusturya'da birileri işin ticareti gereği, hem (Bul ve resmi koy - Dinle ilgili Fotoğraflar dosyası) Musa'nın Tevrat'ında, hem de İncil'deki "kutsal" isimleri bir araya getirip bir soy ağacı yapmaya kalkmış; bin tane isim yazabilmişler. Yukarıdaki mantıkla hareket edildiğinde her birimiz, biz de dahil "kutsal" soyun temsilcileriymişiz de haberimiz yokmuş. Vay be... Soysuz sopsuz peygamber olunur mu hiç? Yalnız dikkatimizi çeken bir şey de Musa Oğlu yok... Gereken dikkat gösterilmiş, Musa'nın Tevrat'ta belirtilen oğlu olmadığı için de O'nun soyu sopuna dayanılmamış. Bir sürü kıymeti harbiyesi olmayan ipe sapa gelmez isimler sayılır; ama Musa'nınki yoktur. Kendisiyle tükenmiş mi? Yani Sümerlerde, Eski Mısır'da, Eski Yunan'da ve Musa Peygamberin Tevrat'ındaki uygulama geleneğini bozmayarak burada da tekrarlanmıştır. Aynı geleneğin İslam'da nasıl uygulandığını göreceğiz. Rakipler birbirini dıştalar. İsa yanlılarının da Musa'yı rakip görmüş olmasının sonucudur Musa'nın isminin yazılmaması, ne de olsa Musa'nınkinden farklı yeni bir dinin temeli atılmaktadır.

Soy sop meselesinde ciddi düşünüldüğünde, Davut'tan İsa'ya geçen zaman az uz bir zaman değildir. Bugün sıradan bir Türk kalksa, ben padişah soyundan geliyorum dese veya sıradan bir Alman ben 2. Ludwig'in soyundanım dese veyahutta sıradan bir Rus çıkıp, ben Çar Aleksander 2 soyundanım dese, bu insanlarla alay edilir. Zır delisin denir. Bu saydıklarımızın günümüz tarihinden en kaba deyimle 150-200 yıl zaman farkı olduğu söylenebilir. Fakat Davut ile İsa arasındaki zaman farkı ise 1000 yıl civarında... Yani ne soy, ne de sop kalır. Yani Davut ile İsa'yı aynı soydan açıklamaya kalkmak zır deliliğin de ötesinde bir şey olsa gerek. Görünen o ki, asil bir soy sop olmayınca peygamber olunamayacağı merkezde duran düşüncedir.

İsa Mesih'in Doğumu

"İsa Mesih'in doğumu şöyle oldu: Annesi Meryem, Yusuf'la nişanlıydı. Ama birlikte olmalarından önce Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe olduğu anlaşıldı. Nişanlısı Yusuf, doğru bir adam olduğu ve onu herkesin önünde utandırmak istemediği için ondan sessizce

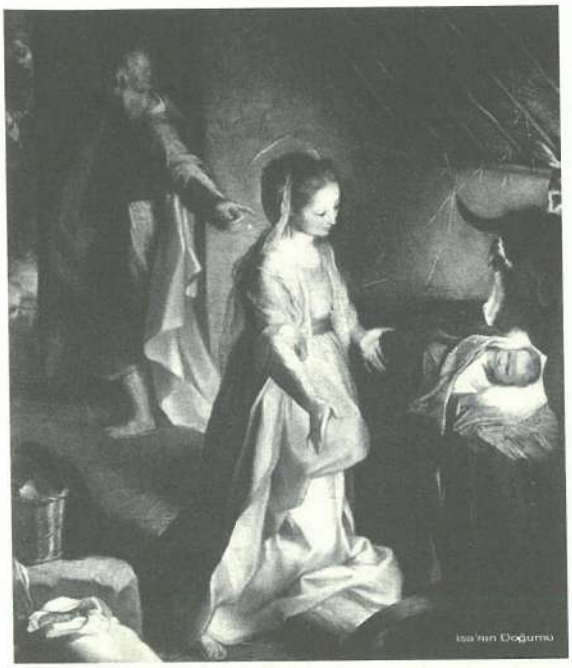

ayrılmak niyetindeydi. Ama böyle düşünmesi üzerine Rab'bin bir meleği rüyada ona görünerek şöyle dedi: "Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine eş olarak almaktan korkma. Çünkü onun rahminde oluşan, Kutsal Ruh'tandır.

Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından O kurtaracak." Bütün bunlar, Rab'bin peygamber aracılığıyla bildirdiği şu söz yerine gelsin diye oldu:*

"İşte, kız gebe kalıp bir oğul doğuracak; adını İmmanuel koyacaklar." İmmanuel, Tanrı bizimle demektir. Yusuf uyanınca Rab'bin meleğinin buyruğuna uydu ve Meryem'i eş olarak yanına aldı. Ama oğlunu doğuruncaya dek Yusuf ona dokunmadı. Doğan çocuğun adını İsa koydu" (Mat.1: 18-25) (Luk.2:1-7).

Meryem Yusuf'un karısı, ama burada bu kez "nişanlısı" deniyor, o da nasıl oluyorsa İncil'in sırrı, Almancada burada kullanılan "nişanlı" kavramının karşılığı olarak "vertrautes Weib" kavramı kullanılmış, Türkçe karşılığı "güvenilir karı"= mahremim = mahremim avradım anlamına gelmektedir. Fakat Meryem "Kutsal Ruh'tan gebe". Bu durum döneme uygun olmadığı için işin içine "kutsal ruh" ikinci kez girip, ya da Rab'in meleği aracılığıyla Yusuf el aleme rezil olmaktan kurtarılıyor.

Çünkü Yasa Kitabında yazan *"Yasa dışı doğan biri* (Piç - BN) *RAB'bin topluluğuna girmeyecek. Soyundan gelenler de onuncu kuşağa dek RAB'bin topluluğuna girmeyecektir* "(Yas.23:1-2); dikkate alınınca durumu kurtarmak ve Rab'bin lanetinden de kurtulmak için, **"Kutsal Ruh"** devreye sokuluyor. Yani dert Yusuf'un rezil olmasından öte, yasa kitabına uyum sağlama zorunluluğu. Yasa Kitabının Tevrat olduğu ileri sürülebilir. İleride göreceğiz, yasa kitabının yasaları İsa tarafından da sahiplenilmektedir. Zaten Yeni-Ahid (İncil 4 Kitapta da) yazarları, Eski-Ahid'in (Tevrat'ın) genel kurallarını asla reddetmemişlerdir. Yeri gelince yaptıkları önemli eklemeleri ve birliktelikleri vurgulayacağız.

Diğer yandan, burada kadının aşağılanması işin başında başlıyor. Evet, İncil'in başında harekete geçirilen **"Kutsal Ruh"** sonuna kadar her şeye yön vererek Musa'nın Tevrat'ta gördüğü görevden daha üstün yanı devreye sokuluyor. Meryem **"Kutsal Ruh"**tan hamile olunca yine Musa'dan üstün olmayla karşılaşıyoruz. "Tohum" kutsal ruhtan olduğu için de bir kez daha Musa'ya üstünlük sağlanmış oluyor. Yusuf o kadar temiz biri ki ***"oğlunu doğuruncaya dek"*** Meryem'e dokunmuyor. Dokunsa ne olur diye sormayın... Yoksa Meryem kutsaldı diye mi? Eh soy erkektendi, ne oldu, soy yoksa **"Kutsal Ruh"**a yükseltilerek Musa'ya karşı üçüncü bir üstünlük mü sağlandı? Yani "Kutsal Ruh"ta erkek. Kısaca Meryem'in kocası birden tanrı oluverdi ve "benim zevceme dokunma" diye bir vahiy mi indirdi? Orası açık değil ama anlaşılan gerçek hayat karşısında daha sonra "kocalık" işi dış dünyadaki görüntü olarak yine Yusuf'a kalıyor...

Doğan çocuğun ismiyle ilgili de bir karmaşa söz konusu; birer sure arayla isim "İmmanuel"den yani "Tanrı bizimle"dirden İsa'ya *"Rab'in kurtarır"*a değişiyor. Daha sonra "Mesih", "Müjdeci" eklenerek 4. kez Musa'ya darbe vurulmuş oluyor. Burada Tevrat'tan farklı olarak melekler artık devreye girmiştir, Rab'in ile sıradan insan arasındaki bu "yüce" soya sahip biri de olsa, elçilik görevini melekler üstlenmiştir. Çünkü **"Kutsal Ruh"**la donanmış o güne kadar rastlanmayan **"Tanrının Oğlu"** dünyaya gelmiştir. Bu geliş öyle bir geliş ki, *"halkını günahlardan o kurtaracak."* İşte İncil'in tanrısı da görevine-işe böyle başlar. Ama biz bu vaka ve vazifeye Musa'da rastlamıştık. Çünkü Tevrat'ta da doğmadan ne olacağı belirlenen bir sürü olay var. İncili yazanlar o vakalardan da yararlanmışlar. Günahtan arındırma görevinde herhangi bir değişiklik yok, iş-vazife-görev aynı kalıyor. Yukarıda aktardıklarımızı deli saçması ve bilim dışı bulanlar olabilir, fakat bunlar 2000 yıldır insanları hala etkilemektedir.

Bu bağlamda Luka İncil'inde yazılanlar biraz daha

farklı, ama sanki eksiği tamamlayıcı gibi...

"O günlerde Sezar Agustus bütün Roma dünyasında bir nüfus sayımının yapılması için buyruk çıkardı. Herkes yazılmak için kendi kentine gitti. Böylece Yusuf da, Davut'un soyundan ve torunlarından olduğu için Celile'nin Nasıra Kenti'nden Yahudiye bölgesine, Davut'un kenti Beytlehem'e gitti. Orada, hamile olan nişanlısı Meryem'le birlikte yazılacaktı.*

Onlar oradayken, Meryem'in doğurma vakti geldi ve ilk oğlunu doğurdu. Onu kundağa sarıp bir yemliğe yatırdı. Çünkü handa yer yoktu"* (Luk.2: 1-7).

Meryem'in kimden hamile olduğunu tartışma konusu yapmaz, sadece Roma İmparatorluğu Sezar'ın emrinin yerine getirilmesi gereği *"Davut'un kenti Beytlehem"* gidildiğine vurgu yapılır. Bu vurgunun sebebi ise, kenti kutsallaştırmaktan öte değildir. Herkes kendi kentinde sayılacaksa, Nasıra'dan 300 km uzaklıktaki Kudüs'e gitmenin ne anlamı var. Davut ile olan soy yakınlığını yukarıda koyduk, Kudüs'e gidiş gerçekten de sırıtmaktadır. Bu doğum işi bugün ünlülerin çocuklarına ABD vatandaşlığı almak için doğumu ABD'de yapmalarına benziyor. Doğum yerinin Nasıra olması bize daha mantıki görünmektedir. Daha sonraları zaten Nasıra'lı İsa olarak ta anılmaktadır. Aynı zamanda İsa'nın doğum yerini belirlemek içindir. Luka İncil'inin Matta'dan sonra yazıldığını düşünürsek, tarihçilerin görüşü de bu yönde, doğum yeri tezimiz haklılık kazanır. "Nişanlı" kavramı ile burada da karşılaşmaktayız. Yukarda aktardığımız gibi birçok yerde Yusuf "koca"dır, İsa "marangoz Yusuf'un oğlu"dur (Mat. 13:55). "Nişanlı" Meryem'in "Kutsal Ruh"tan hamile kaldığı Luka İncilinde yer almaz. Aslında bütün yollar Yusuf'a çıkar ve Yusuf'un İsa'nın "öz baba"sı olduğu tartışma götürmez gibi durur. Yoksa kendinden olmayan birini kendi nüfusuna niçin kayıt ettirsin? Ayrıca buradaki "nişanlısı" kavramı Almancada "vertrautes Weib" İngilizcede "espoused wife"dir. Yukarda belirttiğimiz gibi, argo "güvenilir karı= mahremim=mahremim avradım anlamına gelir ve zamanına da uygundur.

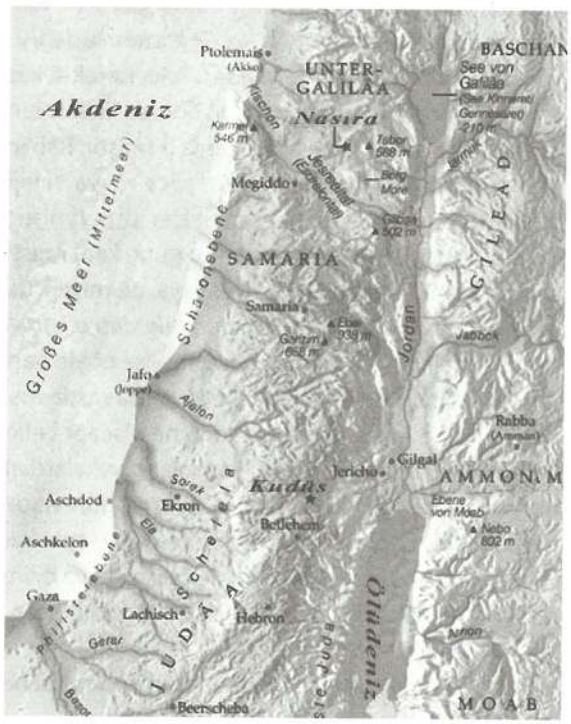

Dönemin şartlarında, aile yapısını Musa'nın yasalarına bağlı ele alırsak, "zina" korkusu Yusuf'un Meryem'in kocası olması, Meryem'in Yusuf'tan hamile olmadığı söylense de, çok fazla ihtimal dahilindedir. Eğer gerçekten İsa Yusuf'un bazı yerlerdeki anlatımlara göre üvey oğlu ise, o zaman Meryem Yusuf'u aldatmış mı? Yoksa İsa'nın ileri sürülen kardeşleri kimden? Bir ihtimal de Meryem hamile iken canını kurtarmak, "zina" gazabına-yasasına uğramamak için Yusuf'a sığınmış da olabilir mi?. Çünkü kardeşlerinin hepsi İsa'dan küçük (Mat 12:46-47 / Mar. 3:31) olarak lanse edilir. Yoksa bütün bunlar İncil'i yazanların zorlama bilmeceleri midir? Bu son bir soru ile sinek bacağı sayımını bırakıyoruz.

Dedik ya doğum yerini belirlemek için Yusuf ve Meryem sayıma katılırlar. Burada olan diğer olaysa, İsa, handa yer olmaması sonucu, bir yemlikte ("in eine Krippe" (Almanca) Türkçe tam deyim olarak küçük bir ahır-ağıl olarak ta tercüme edilebilirdi) dünyaya gelir. Ne kadar alçak gönüllülük "her şeye kadir Rab'in" kendi çocuğunu bir ahırda dünyaya getirir. Kralların çocukları saraylarda dünyaya gelirken ve de Rab'in adına yapılmış tapınaklar varken, sen "yemlikte" (ahırda) dünyaya gel Tanrının-Rab'in yüceliğine yakışır mı böyle gereksiz alçak gönüllülük gösterileri? Biliyoruz ki, en azından Süleyman'ın yaptırmış olduğu, bahsi geçen Muhteşem Tapınak henüz Romalılar tarafından yıkılmamıştı. Bugüne kadar tek duvarı kalmış, onu da "ağlama duvarı" yapmışlar. Orada dünyaya gelemez miydi? Bir sürü detay düşünülmüşte bu niye es geçilmiş acaba? Yoksa bizimle mi alay ediyorlar? Hayır, o vb. tapınaklar egemen din Yahudiliğin tapınaklarıdır, egemene alternatif çıkması düşünülen ve planlananın duruma göre ne kadar ihtişamdan uzak durulursa, o kadar taraftar toplar mantığıyla hareket edile-

rek doğum "ahırda" yaptırılmış, tarihe böyle geçmiştir. Öbür türlü andaki peygamberlik vasfına zeval gelirdi. Yukarıda o zamanki din görevlilerinin durumunu anlatmıştık. İncil'i yazanlar bu durumu dikkate almış olsalar gerek... Bugün bile "ahır" doğumu taraftar toplamaktadır. Hıristiyan memleketlerde, Noel dönemlerinde küçük çocukların körpecik beyinlerine İsa'nın "ahırdaki doğumu" kuzularla içi içe resimleri ve yapma ahırlarla süslenmiş İsa taraftarlığı şırıngalanmaktadır.

Matta bölüm 2'de "yıldız bilimcilerinin ziyareti" (falcıların kahinlikleri) altında İsa'nın bir kutsal "yıldız" olarak doğduğu ileri sürülür. Söylenenler:

"İsa'nın Kral Hirodes devrinde Yahudiye'nin Beytlehem Kenti'nde doğmasından sonra bazı yıldızbilimciler doğudan Yeruşalim'e* gelip şöyle dediler: "Yahudiler'in Kralı olarak doğan çocuk nerede? Doğuda O'nun yıldızını gördük* ve O'na tapınmaya geldik." Kral Hirodes bunu duyunca kendisi de bütün Yeruşalim halkı da tedirgin oldu. Bütün baş kahinleri ve halkın din bilginlerini* toplayarak onlara Mesih'in nerede doğacağını sordu"* (Mat.2:1-4).

Yukarıda aktardığımız dört ayet içinde gelecek, şimdiki ve geçmiş zaman birbirine girmiştir. Doğmuş olan yeniden dünyaya getirilmiştir. Bu tür mantıksızlıkların Tevrat'ta da bolluğuna rastlamıştık, malzeme ve kaynak aynı olunca farklısını beklemek biraz abes olurdu. Falcıların "doğudan" gelmesi düşüncesi, yeni doğan ile ilinti olmakla birlikte, aynı zamanda hayat veren güneşin doğuşu "ışık"la da bağlantılı olsa gerek. Kral Hirodes'in tedirginliği, İsa'nın **"Yahudilerin Kralı"** olarak doğmasından veya zararların bu hissi vermesinden olsa gerek. Aynı hikaye doğacak çocuk, tehlike olacak, onun için çocuğun kraldan gizlenmesi ve kaçırılması gerekliliği vs. vs. Bu tür masalların hem Tevrat'ta hem de öncesi Sümer ve Eski Mısır'daki varlığını önceki bölümlerde aktarmıştık. Burada yine karşımıza çıktı.

"Yıldızbilimciler gittikten sonra Rab'bin bir meleği Yusuf'a rüyada görünerek, "Kalk!" dedi, "Çocukla annesini al, Mısır'a kaç. Ben sana haber verinceye dek orada kal. Çünkü Hirodes öldürmek için çocuğu aratacak" (Mat.2: 13).

Musa'daki ve bir dizi Sümer, Eski Mısır ve Antik Yunan'daki hikayenin tersinden versiyonu, çünkü diğerlerinde falcılar-kahinler daha çocuk doğmadan rüyalara girer. Burada doğduktan sonraya alınarak duruma uygun değişiklik yapılmış. Ya da gelişi güzel uyarlanmaya çalışılmış.

Bu sorun tekrar yazımızın gündemine gelince, aklımıza *"Bu Diyar Baştan Başa 2"*de halkın anlattığı ve Yaşar Kemal'in aktardığı Zalim Nemrut, O'nu öldürecek çocuğu mağarada doğuran Zeliha ve ceylan sütü ile beslenen çocuk Halil İbrahim Peygamber'in hikayesidir. Musa'nın Kitaplarında geçen İbrahim Peygamberdir, bu Halil İbrahim. Anlatım biraz farklı olsa da hikayenin başı, gelişmesi, özü ve amacı hep aynı, bu araştırmamızdakilere çok benzemektedir. Tamamını merak edenler age. Adam Yayınları, sayfa 166-167 ye bakabilirler... Sağ olsun, Yaşar Kemal çok ta hoş aktarmış. Biz İsa'ya dönelim.

Yukarda aktardığımız Bab'ta görüyoruz ki, "kaçış Mısır'a" "Hirodes'in ölümüne dek orada kaldı. Bu, Rab'bin peygamber aracılığıyla bildirdiği şu söz yerine gelsin diye oldu: *"Oğlumu Mısır'dan çağırdım"* (Mat.2: 15) ve Musa'daki gibi elbette dönüşte Mısır'dan olacaktır. Tehlike kalmadığı için **"Rab'in Oğlu İsa"** Filistin'e geri dönebildi. Yalnız bundan sonra gelen Bab bir tersliğin varlığına dikkat çekmemizi gerekli kılmaktadır:

"Hirodes, yıldızbilimciler tarafından aldatıldığını anlayınca çok öfkelendi. Onlardan öğrendiği vakti göz önüne alarak Beytlehem ve bütün yöresinde bulunan iki ve iki yaşından küçük erkek çocukların hepsini öldürttü" (Mat.2: 16).

Ya Bab-Surelerin sıralamasında bir problem var (Almancaya baktık aynı) ya da yazarlarımızın dikkatsizliği, çünkü önce kral ölüyor, sonra çocukları öldürtüyor. Çocukların öldürülmesi eylemi burada geciktirilmiş. Galiba, yazarlarımız biraz değişiklik olsun dediler, ama öncelik sonralık ilişkisini gözden kaçırdılar.

Yalnız Bablar-Sureler arasındaki kopukluk;

"Hirodes öldükten sonra, Rab'bin bir meleği Mısır'da Yusuf'a rüyada görünerek, "Kalk!" dedi, "Çocukla annesini al, İsrail'e dön. Çünkü çocuğun canına kıymak isteyenler öldü" (Mat.2: 19-20) burada da kendini göstermektedir. Önce söylenen burada tekrarlanır, tekrarı anladık, ancak sıralamadaki mantığı anlayabilmiş değiliz. Çocuğu öldürmek isteyen tekil burada çoğula "isteyenlere" dönüşür. Bunların veya kralın kaç yıl sonra öldüğü, ne kadar Mısır'da kaldıkları, vb. noktalarla ilgili bilgi verilmez. Bu bilgi çocuğun eğitimi açısından önemlidir. Daha sonraları döneme göre ağzı bu kadar laf yapabilen birinin belirli bir eğitim görmesi gerekli değil mi? Musa

tartışmasında gördük ki, O'nun önemli bir eğitim aldığı söz konusudur. Bu konuda İncil'in önemli dört ana kitabında da herhangi bir bilgi yer almaz. Mısır'a çocuğu götüren Yakup'un oğlu marangoz Yusuf'un konumu nedir, Mısır'da nasıl yaşamışlar, nasıl geçinmişler? Bilgi verilmez... Ama bize öyle geliyor ki, bu tür bilgiler mevcut olsaydı, Musa ile yarış içinde mutlaka aktarılırdı. Bu vb. bilgi kopuklukları İsa'nın Mısır'a kaçırılmadığı vs. kanısını bizde uyandırıyor. Dikkatimizi çeken neden emirler hep rüyada geliyor - Yusuf da mı peygamber? Kutsal sayılan anne Meryem erkek egemenliğinden dolayı mı geri planda? Rab'in bu Bab'ta emrinde ***"Oğlum"*** yerini ***"çocukla annesi"***ne bırakır. Diyelim çocuk kutsal ve Rab'in O'nu koruyor, çünkü O Rab'inin kutsallığını yayacak... Ama bu kutsallığı yayacağı en verimli yaşında 30'ların başında O'nun çarmıha gerilmesine neden engel olmuyor? Yoksa bilinmiyor mu? Hani Rab'in her şeye muktedirdi! Önceden gördü! Yoksa bize mi öyle gösterilmeye çalışılıyor?

Sürü çoban benzetmesi (Mat.2:6) burada da mevcuttur. Kitleler sürü, dini önderler ise çoban. Güden ve güdülen.

Mısır'dan dönüşünde; *"Oraya varınca Nasıra denen kente yerleşti. Bu, peygamberler aracılığıyla bildirilen, "O'na Nasıralı denecektir" sözü yerine gelsin diye oldu."* (Mat.2: 23) ile anlatılan açık olmasa da kendinden önceki peygamberlerin O'nun gelişinden haberdar olduklarının tekrarlanmasıdır. Buradan **"Kudüs"**ün sırf İsa'nın önemini artırmak istediği için doğum yeri olarak kullanıldığı sonucunu çıkarmak yine mümkün.

Matta 3. Bölüm/Bab tümüyle çölde yaşayan Vaftizci Yahya ile ilgilidir.

"O günlerde Vaftizci Yahya Yahudiye Çölü'nde ortaya çıktı. Şu çağrıyı yapıyordu: "Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşmıştır" (Mat.3: 1-2).

Neden göklerin egemenliği, çünkü eski Yunan'daki gibi Hades – yeraltı lanetli ve gömüldü mü çürüyen vb. Gök, uçulan ulaşılması zor olan yükseklik vb. özelliklerden dolayı daha yüce olduğundan. Ayrıca ilerde göreceğiz ki, İsa göğe çıkar... Bu çıkışın başlangıcıdır.

"Yeruşalim, bütün Yahudiye ve Şeria yöresinin halkı ona geliyor, günahlarını itiraf ediyor, onun tarafından Şeria Irmağı'nda vaftiz ediliyordu... Gerçi ben sizi tövbe için suyla vaftiz ediyorum, ama benden sonra gelen benden daha güçlüdür. Ben O'nun çarıklarını çıkarmaya bile layık değilim. O sizi Kutsal Ruh'la ve ateşle vaftiz edecek" (Mat.3: 5-11).

Vaftizci Yahya aynı zamanda sözü dinlenen önceden haberci-falcı biri olsa gerek. Ruhla vaftizi (kutsanmayı) anladık ta, "ateşle vaftizin" nasıl olduğunu bir türlü anlamadık, çünkü açıklanmaz. İş-güç gezgin dervişlik olunca, kutsanmanın tek düze olması sıkıcı olsa gerek. Yani kutsanma olayına renk katmak için çeşitli yöntemler ileri sürülür. Bugün de doğduğunda çocuklar, evlendiğinde gençler, öldüğünde yaşlılar kutsanmaz mı? Vaftiz edilmez mi? Edilir! İşte günümüzde de başvurulan bu tür "günah çıkarma" eylemleri o günden bugüne yadigardır. Büyüklerin "günahları" olabilir de, çocukların günahını bir türlü anlayabilmiş değiliz. Eğer çocuklara yapılan "vaftiz" bir nevi aşı olarak günahlara karşı tedbir almak olarak kavranıyorsa, temiz olan çocuk, aslında büyüdükçe toplumun pisliklerikötülükleri ve iyilikleriyle yüz göz, haşır neşir olur. Çünkü insan doğduğundan itibaren toplumsallaştığı oranda hayvansal içgüdülerinden arınır.

Biz devam edelim.

"Bu sırada İsa, Yahya tarafından vaftiz edilmek üzere Celile'den Şeria Irmağı'na, Yahya'nın yanına geldi. Ne var ki Yahya, "Benim senin tarafından vaftiz edilmem gerekirken sen mi bana geliyorsun?" diyerek O'na engel olmak istedi... İsa ona şu karşılığı verdi: "Şimdilik buna razı ol! Çünkü doğru olan her şeyi bu şekilde yerine getirmemiz gerekir." O zaman Yahya O'nun dediğine razı oldu... İsa vaftiz olur olmaz sudan çıktı. O anda gökler açıldı ve İsa, Tanrı'nın Ruhu'nun güvercin gibi inip üzerine konduğunu gördü... Göklerden gelen bir ses, "Sevgili Oğlum budur, O'ndan hoşnudum" dedi (Mat.3: 13-17).

Anlaşılan Yahya çölde değil, Şeria Irmağının kıyısında yaşamaktadır. Usta çırak ilişkisinde İsa alçak gönüllü bir şekilde Yahya'nın ustalığına zeval getirmek istemez. "Doğru olandan" anlaşılıyor ki, herkes sırasını bilmeli, aynı zamanda vaftiz olmak "kutsanmak"la arındığı için İsa'ya göklerden yer açılmış, Rab'in oğlundan memnun olduğunu da ilan eder. Bu kutsanma-vaftiz işi bu şekilde Hıristiyanlıkta kural haline gelir, İsa vaftize kendi geldiğine göre artık büyümüştür. Bugün hala sürdürülen vaftiz geleneğinde Hıristiyan çocukları bebeklik

döneminde kutsanırlar. Biliriz ki, kutsanmaya rağmen insanlar bir türlü kötülük ve günahlardan arınmamışlardır. Bu da günah ve kötülüklerin temelinin hep yanlış yerlerde aranmasıyla ilintilidir.

İsa deneniyor

Matta 4. Bölüm/Bap ta "kutsanan" İsa deneye tabi tutulur. Bu bölüm/Bab (Mar.1:12-13; Luk.4:1-13) aynen tekrar edilir. Yeri gelmişken belirtelim, bölümler üzerinde bu kadar fazla durmamızın sebebi diğer tekrarlanan İncil'lerde işimiz kolaylaşsın, diyedir.

Deneme/sınamanın nasıl yapıldığına bir göz atalım:

"Bundan sonra İsa, İblis tarafından denenmek üzere Ruh aracılığıyla çöle götürüldü... İsa kırk gün kırk gece oruç tuttuktan sonra acıktı... O zaman Ayartıcı* yaklaşıp, "Tanrı'nın Oğluysan, söyle şu taşlar ekmek olsun" dedi. .. İsa ona şu karşılığı verdi: "İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, Tanrı'nın ağzından çıkan her sözle yaşar" diye yazılmıştır."*

"Sonra İblis O'nu kutsal kente götürdü. Tapınağın tepesine çıkarıp, "Tanrı'nın Oğluysan, kendini aşağı at" dedi, "Çünkü şöyle yazılmıştır: 'Tanrı, senin için meleklerine buyruk verecek.' 'Ayağın bir taşa çarpmasın diye Seni elleri üzerinde taşıyacaklar.'... "İsa İblis'e şu karşılığı verdi:" 'Tanrın Rab'bi denemeyeceksin' diye de yazılmıştır.".. İblis bu kez İsa'yı çok yüksek bir dağa çıkardı. O'na bütün görkemiyle dünya ülkelerini göstererek, "Yere kapanıp bana taparsan, bütün bunları sana vereceğim" dedi... İsa ona şöyle karşılık verdi: "Çekil git, Şeytan! ,Tanrın Rab'be tapacak, yalnız O'na kulluk edeceksin" diye yazılmıştır. "Bunun üzerine İblis İsa'yı bırakıp gitti. Melekler gelip İsa'ya hizmet ettiler"* (Mat.4:1- 11).

Abartmaları bir kenara bırakırsak, önce deneme sonra "kutsama" daha mantıklı olurdu. Dinde mantık aranmadığına göre, biz de devam ediyoruz. Denemede Tevrat'ta olduğu gibi burada da "**Şeytan-İblis**" başrol oynamaktadır. Deneme emrinin kimden geldiği belli değildir, yalnız "Ruh aracılığıyla" deneme alanına götürüldüğünden, "kutsal ruhun"da bu işin içinde parmağı olduğu sonucu çıkabilir. Bir kere bu denemede Eyüp denemesinden daha ucuz ve basit bir denemedir. "İblis"mi yoksa "Rab'in"mi gaddarlıktan uzaklaşmış bir görünüm sunuyor? İncil yazarlarının biraz daha inandırıcı olmak gibi dertleri olsa gerek, yoksa *"İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, Tanrı'nın ağzından çıkan her sözle yaşar"* denilerek yaşama meselesinde *"inancın yanı sıra ekmeğin"* gerekliliği kabul görmektedir. Ama biz diyelim *"Tanrının ağzından çıkan her söz"* zenginlerin-mülk sahiplerinin asalakların yaşamı için olsa gerek... Yoksa dün olduğu gibi bugün de açlıktan, hastalıktan, her türlü doğal felaketten nasibini alan, yaşadığı her an yaşamı zindan olan emekçi insanlar için söylenmemiş "sözlerdi" tanrının ağzından çıkan sözler.

İsa'nın burada "**İblis-Şeytan**" ile girdiği diyalogda sanki *'Tanrın Rab'bi denemeyeceksin'* derken sınavda olanın "Rab'in" olduğu sonucu da çıkarılabilir. İsa verdiği cevaplar içinde kendinden bir şey katmıyor, *"Yalnız O'na kulluk edeceksin"* derken, Tevrat'ta yazılı olanla yetiniyor. Anlaşılan İsa Tevrat'ı iyi hatmetmiş.

İblis bakıyor İsa'yı kandıramayacak, meleklerin O'na hizmet etmesi için çekip gidiyor. Melekler İsa'ya ne tür hizmetler sunuyorlar, bunları tespit etmek mümkün değil. Anlaşılan İsa'nın mükafatı meleklerin sunduğu hizmet. Yine de eziyet çekmeden hizmete muvaffak oluyor. Eyüp'ün çektiğine göre bin kere "şükür".

İsa bu bölümün (Mat. 4:14-17 ve (Mar.1:14-15; Luk.4:14-15) tekrarında *"O günden sonra İsa şu çağrıda bulunmaya başladı: 'Tövbe edin! Çünkü Göklerin Egemenliği yaklaştı.'"* müjdesini duyurmaya başlıyor. Ama bu arada Yahya'nın da tutuklandığı haberi geliyor, ne Rab'in, ne de İsa buna karşı herhangi bir şey yapamıyor. Müjdelenen *"göklerin egemenliği"*'nden önce hangi egemenliğin olduğu sorusu boştadır.

Bu Bab'ın devamında İsa havarilerini/elçilerini seçmeye başlar;

"İsa İlk Öğrencilerini Seçiyor" Mat.4 (Mar.1:16-20; Luk.5:1-11 tekrarı)

"İsa, Celile Gölü'nün kıyısında yürürken Petrus diye de anılan Simun'la kardeşi Andreas'ı gördü. Balıkçı olan bu iki kardeş göle ağ atıyorlardı. Onlara, "Ardımdan gelin" dedi, "Sizleri insan tutan balıkçılar yapacağım."... Onlar da hemen ağlarını bırakıp O'nun ardından gittiler... İsa daha ileri gidince başka iki kardeşi, Zebedi'nin oğulları Yakup'la Yuhanna'yı gördü. Babaları Zebedi'yle birlikte teknede ağlarını onarıyorlardı. Onları da çağırdı... Hemen tekneyi ve babalarını bırakıp İsa'nın ardından gittiler." (Mat.4: 18-22)

Burada aktardıklarımızda sanki bu insanlar "**tetikte**" bekliyormuş gibi, hemen işini gücünü bı-

rakıp İsa'nın ardından gidiyorlar. Böyle bir şeyin o dönemde de olabileceğini düşünemiyoruz. Sorun yazarların kafasında açık olduğu için İncil'e bu şekilde yansımış olsa gerek. Hiçbir hüner ve becerisini görmedikleri birinin arkasından gitmek pek akılcı değil. İnsanları bu kadar aptal yerine koymak ancak din kitaplarında mümkün olsa gerek... Burada bahsi geçen Petrus İsa'nın ölümünden hemen sonra İsa'yı ***"üç kez inkar eden"***, İsa'ya ihanet etmesine rağmen, daha sonları Hıristiyanlığın yaygınlaşması için diğer 11 havarinin başını çekip, ipi eline alan, meydanlarda propaganda yapan kişidir. Yuhanna ise, kendi yaklaşımıyla kendine göre İsa'yı yorumlayıp, 4. İncil'i yazan havarilerden olsa gerek. Ama farklı rivayetler de var, 4. Kitabı yazanın bu Yuhanna olmadığı akla daha yatkın. Çünkü O Yuhanna'nın balıkçılıkla pek ilişkisi olmasa gerek.

PETRUS

Hem Efes'de yaşadığı, aynı zamanda Platon felsefesine yakınlığı, yazdığı İncil'deki Latince deyimlerin fazlalığı ve de yazdığı tarih MS 90-110 yılları dikkate alınırsa, 4. İncili yazan Yuhanna havari Yuhanna değil, yaklaşımı daha doğru görünüyor.

Bu Bab'ın içinde öne çıkan bir başka nokta ise İsa'nın hastaları iyileştirme eylemleri ve yavaş yavaş taraftar toplama eylemleridir.

"İsa Hastaları İyileştiriyor" (Luk.6:17-19 Tekrarı)

"İsa, Celile bölgesinin her tarafını dolaştı. Buralardaki havralarda öğretiyor, göksel egemenliğin Müjdesi'ni duyuruyor, halk arasında rastlanan her hastalığı, her illeti iyileştiriyordu... Ünü bütün Suriye'ye yayılmıştı. Türlü hastalıklara yakalanmış bütün hastaları, acı çekenleri, cinlileri, saralıları, felçlileri O'na getirdiler; hepsini iyileştirdi" (Mat.4: 23-24).

Bu hasta iyileştirme "mucizeleri" 4 kitapta da bolca var... Buna bir nevi üfürükçülükte denir. Musa Peygamber'in kitaplarında da bolca karşımıza çıkmıştı... Bolca iyileşen hastaların büyük çoğunluğu ruhsal sorunlu olanlar. Ruhsal sorunlu olanlar da bir anlamda telkin yoluyla belirli düzelmeler görmek; bugün de psikoloji biliminde rastlanan olaylardır. Ama bir körün, bir cüzamlının, bir topalın, bir felçlinin telkin yoluyla iyileştirilmesi gerçekten "mucize"dir. Olmayacak şeydir. Artık bugün bilimin geldiği noktada bu kadarına inanan biri için gerçekten "kör" ve körlüğün yanı sıra "inanç şerbetiyle" sarhoş olmuş, beyni dumura uğramış deme hakkını kendimizde buluyoruz.

İnancın egemen olduğu toplumlarda kazara birinin "ettiği dua" ile birilerinde olumluya yönelik bir düzelme olursa, bunun yaygınlaşması son derece hızlı olur. İsa'nın eylemlerinin yaygınlaşması ve taraftar toplamasının sebebi bu olsa gerek. Bugün hala memleketimiz Türkiye'de Üniversite sınavlarına girmeden önce "yatır ve tekke" ziyaret edip, "hayır duası"'nda medet umanların sayısı pek azımsanmayacak derecede yüksek boyuttadır. Bunun 21. yüzyıl içinde ne derece korkunç bir durum olduğunu idrak edebiliyor muyuz?

Matta 5. Bab Mutluluk Tacirliği

Gerçek Mutluluk konusunda söylenenler: (Luk.6:20-23 - Tekrarı)

"İsa kalabalıkları görünce dağa çıktı. Oturunca öğrencileri yanına geldi... «Ne mutlu ruhta yoksul olanlara! Çünkü Göklerin Egemenliği onlarındır... Ne mutlu yaslı olanlara! Çünkü onlar teselli edilecekler... Ne mutlu yumuşak huylu olanlara! Çünkü onlar yeryüzünü miras alacaklar... Ne mutlu doğruluğa acıkıp susayanlara! Çünkü onlar doyurulacaklar... Ne mutlu merhametli olanlara! Çünkü onlar merhamet bulacaklar... Ne mutlu yüreği temiz olanlara! Çünkü onlar Tanrı'yı görecekler... Ne mutlu barışı sağlayanlara! Çünkü onlara Tanrı oğulları denecek... Ne mutlu doğruluk uğruna zulüm görenlere! Çünkü Göklerin Egemenliği onlarındır... Benim yüzümden insanlar size sövüp zulmettikleri, yalan yere size karşı her türlü kötü sözü söyledikleri zaman ne mutlu size! Sevinin, sevinçle coşun! Çünkü göklerdeki ödülünüz büyüktür. Sizden önce yaşayan peygamberlere de böyle zulmet-

İsa Eriha'da Hastaları İyileştiriyor

tiler» (Mat.5 :1-12).

Daha işin başlangıcında İsa'nın dağa çıkışı bize Musa'daki peygamberlik başlangıcını hatırlatır. Bir farkla, Musa Rab'inden 10 Emri getirmişti, İsa ise işin başlangıcında *"gerçek mutluluk"* üzerine tacirlik yapmaktadır. Burada anlatılan "mutluluğun" içi boştur. Çünkü *"ruhta yoksul olmak"*, inanç anlamında yoksul olmak, bir şeylere tapınmamak anlamına gelir ki, bunların *"göksel egemenliği"* saçma olmaz mı? Anlatılmak istenen maddi yoksulluk ise, mutluluk olarak sunulan *"göksel egemenlik"* karın doyurmaz. Yaslı olan nasıl bir teselli bulacak, yaşadığı için mi? Yeryüzünün sahipleri *"yumuşak huylu"*'ların tersine *"gaddar huylular"* değil mi? Tüm zenginlikler binlerce yıldır onlarda birikmemiş mi? Doğrulukla acıkıp, susayanların açlığı binlerce yıldır hala devam etmiyor mu? Her türlü entrika ve dalavere ile hareket edenler daha fazla doymuyor mu? Ne kadar merhametli ise, kandırılmaya o kadar elverişli konumda değil mi? Yüreğin temiz olmuş, tanrıyı görmüşsün, binlerce yıldır tanrının adaletinde değişen ne oldu? Doğruluk uğruna zulüm görmenin neresinde mutluluk? "Senin" yüzünden zulüm göreceksek, küfür işiteceksek, mutluluk bunun neresinde? Sen başımıza bela mısın? Zulme sevinme saflığını gösterene (?) ne demeli? Ben peygamberim mi ki, beni onlarla kıyaslıyorsun?! Tüm bu saçmalıklara daha söylenecek çok şeyler bulabiliriz... Hep belirtiriz, bu tür saçmalıklar bugün de taraftar buluyorsa, işte en büyük tehlike budur! Biz de bu tehlikeye her fırsatta dikkat çekmeye devam edeceğiz. Eğer lanse edilen sorun, toplumun çıkarları ve kurtuluş ise, büyük ozan Nazım Hikmet'in dediği gibi; *"ben yanmazsam, sen yanmazsan nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa?"* düşüncesinde yer alan ana fikir ise, amenna. Ama İsa'nın burada vazettiği mevcut olana boyun eğ, kaderine razı ol, kandırıl ve bundan mutluluk duy! Yeter artık kanmak istemiyoruz seslerinin yükselmesi içindir, bu yazdıklarımız.

Bu bölümde kutsal yasa ile ilgili;

«Kutsal Yasa'yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim... Size doğrusunu söyleyeyim, yer ve gök ortadan kalkmadan, her şey gerçekleşmeden, Kutsal Yasa'dan ufacık bir harf ya da bir nokta bile yok olmayacak"* (Mat.5 : 17-.18).

Elbette burada anlatılan *"Kutsal Yasa"* Musa'nın Tevrat'ında yer alan 10 Emir vb. yasalarıdır. Problem görenler olduğundandır ki, bu yasayı tamamlayacaklarını açıklama ihtiyacı duyarlar. Bir anlamda Musa'yı sahiplenme, O'nun otoritesine sığınma tepkileri aza indirgemek içindir. İnsan biraz düşününce, *"yer gök"* ortadan kalktığında yasaya da ihtiyaç kalmaz. Musa'nın yasalarının bırakın tek harfini, içeriğinin nasıl değiştiğini aşağıda birlikte izleyelim. İslam düşünürleri bu Bab ve sureye dayanarak İncilin değiştirildiğini ileri sürerler. Bizce bu da saçmalık. Nedenini ileriki bölümlerde detaylı bir şekilde anlatacağız.

Devamla;

"Size şunu söyleyeyim: Doğruluğunuz din bilginleriyle Ferisiler'inkini* aşmadıkça, Göklerin Egemenliği'ne asla giremezsiniz!"* (Mat.5 : 20).

İki sure sonra söylenenlerle yukarıda aktardıklarımız bir zıtlaşma içindedir. Bir taraftan "yasadan ufacık bir harf bile yok olmayacak" denirken, o yasanın uygulayıcılarıyla problem olduğu kendini gösterir. Oportünist bir tavır ile *"onlar da doğru, ama siz doğrulukta onları geçmelisiniz"* ki, "göklerin egemenliğine giresiniz" deniyor. Dönemin din bilginlerinin, göklerin egemenliği diye bir derdi yoksa o zaman İsa'nın söyledikleri boştur. Ya da İsa dönemin din bilginlerinin yozlaştığını ima etmek istiyor, ama dili bir türlü varmıyor. Bu tavır İncil'in bütününe hakim olan tavırdır. Dönem ile ilgili sosyal analizimizi başa koyduğumuz için tekrarlamaya gerek yok.

Bir dahaki sayımızda İsa ve İncil'lere devam edeceğiz. 9. bölümde buluşmak üzere hoşça kalın...

KATLİAMLAR

Hasan ILDIZ

(Sivas İçin)

Umutlar domursa da yitirilmiş her ozanın yüreği,
Taşısa da hüznü uzaklara göçücü kuşlar,
Bir tapınmadır yine de fücurlar doğuran bahar.
Hadi ötün baykuşlar!
Ötün felaket kargaları!
Söyleyin, sevinsin darağaçları ve zindanlar.
Sevinsin sorgular ve idamlar.
Artık bir yangındır bu şehirde katliamlar.

12 Ağustos 1993/Alaşehir

Cemile...

"Bir Tekel Direnişçisinin Öyküsü..."

Kenan Can Yoldaşlar

İlk kez kar görüyordu Cemile, ilk kez gördüğü kar'ın soğuğuyla iliklerine kadar üşümüştü. Bu işe girebilmek için çok çabalamıştı. Elini çantasına attığında, her para çıkarışında ilk aldığı maaşı hatırlıyordu nedense. Garip bir güzelliğinin olduğunu düşünüyordu bu duygunun.

Yan taraftaki çadırda "Adıyaman'dan" gelen kendi gibi işçilerden biri yanık sesi ile türkü söylüyordu...

Uy Aman Aman Aman
Burası Adıyaman
Âlem Düşman Kesilir
Seni Sevdiğim Zaman...

Cemile düşmemeleri için kirpiklerinde tuttuğu iki damla gözyaşını fazla tutamadı.

Elinde salatalığı soymadan yiyen Elife'ye şakayla karışık hafiften kızdı Cemile.

"Soyda ye kız, azıcık medeniyet öğren!"

"Amannn be abla sende" dedi Elife, lafı değiştirmek ister gibi "Bir yerde okumuştum bu hıyarın asıl vitamini kabuğundaymış, zengin karılar kabuklarını her yerlerine sürüyorlarmış!" dedi, döndü.

"Cemile abla be Bir kebap ısmarlasana, canım çekti... Ne güzel gider şimdi, avcarlanmış tike'leri şişe takıp közde... Yanında 'şalgam'..."

Cemile gülümsedi "iyi olur tabii ki Elife" dedi. Ya da "şırdan" ya da "kelle, paça"...

"Aç tavuk rüyasında kendini buğday ambarında sanırmış."

"Sen boş ver kebap'ı şu an nohut sulusu ve bulgur pilavı da olsa makbule geçerdi ne kaşıklardık valla..."

Elife yaptığı esprinin boşa gitmemesi gerektiğini düşündüğünden devam etti.

"Valla ben en çok TV'deki "Hanımın Çiftliği" dizisini özledim.

Güllü ne yaptı acaba?

Biliyor musun abla bu dizi başladığında o kadar donanımlı idim ki, çay ikramlarımı yapar ekranı en iyi görebileceğim bir yere geçerdim."

Dirseği ile dürttü Cemile Elife'yi "höösstt kız etrafına bak tek biz değiliz" dedi.

"Ne diyorsun sen Allah aşkına Elife, zaten iki yakamız bir araya gelmiyor aldığımız maaş yetmiyordu, şimdi de işten çıkarıldık, ev kira, iki çocuk ve sürekli baş ağrılarından şikayetçi bir anne.

İşliğimizin içinde kaybolmuş insanlarız biz. Bir iş'i olana bile imrenir olmuşuz.

Dalgamı geçiyorsun bak işimizden de olmuşuz gelmişiz memleketten buraya çocukları bırakıp hak aramaya. Evde çocuklar ne yapıyorlar? Ne yediler? Ne içtiler?

Evde zaten çalışırken ekmekten kısamıyordum ama çayı şekeri, yağı, pirinci, bulguru, salçayı idareli kullanıyordum.

Zaten oğlan da okulda öğretmeninden sürekli şikayet getiriyor ne yapacağım bilmiyorum.

Kredi kartları borcum yüzünden avukat bürosundan çıkmıyorum. Şakanın sırası mı diyor Elife'ye..."

Elife küser gibi yapıp biraz dolaşayım diyor.

Cemile sesini çıkarmıyor.

On, on beş dakika sonra koşarak Cemile'nin yanına geliyor Elife.

"Cemile abla Salah ağbi burada."

"Essah mı kız" diyor Elife'ye Cemile.

"He vallaha burada işte ilerde bir kenarda duruyor." Cemile, bakınca Salah'ı görüyor...

Salah sevdasından ve kendinden emin, ellerini montunun cebine sokmuş, dalgın ve düşünceli bir kenarda kendilerine bakıyordu.

Şaşırmıştı Cemile.

"Ne çabuk gördün onu?

Neden gelmiş ki" diyebildi Elife'ye.

"Abla geçen gün televizyon ekipleri bizleri haber yapmak için sana da mikrofonu uzatmışlardı ya!

Senin konuşmaların televizyonlarda yayınlanınca daha fazla dayanamamış seni görmeye gelmiş dedi" Cemile'ye...

"Konuştun o zaman Salah ile?"

"Konuşmam mı buraya kadar gelmiş. Aslında senin çocuklarını da getirmeyi düşünmüş ama hem okullarından olur hem de senin nasıl bir tepki vereceğini bilemediği için bu düşüncesinden vazgeçmiş."

Salah televizyonlarda Cemile'nin konuşmalarını evde annesi ile seyretmişti. Uzatılan mikrofona...

"Tüm işçilerin hak aramak için burada olduğunu biliyoruz, bizim öğrenmek istediğimiz kadın olarak zor gelmiyor mu size?" sorusuna cevap vermişti tüm kameralara...

"Neden zor olsun, kadın olarak her zorluğa zaten katlanmıyor muyuz?

Bizde işçiyiz aynı hakları savunmak için eyleme katıldık buradaki her işçiyle aynı şartlardayız, onları yalnız bırakamayız" demişti.

Salah annesi ile tartışmıştı, zaten daha önceleri de tartışıyordu. Oğlunun, Cemile'ye yanık olduğunu biliyor ve ondan vazgeçirmek için çok şey yapıyordu.

"Kadın başına ne işi var eylemde, çoluk çocuğunu bırakıp gidiyor oralara. Dul bir kadın mı bu işi başaracak huuhh gülerim ben bu işe.

Senin ne işin var onla oğul. Sana el, göz değmemiş, namuslu, terbiyeli eli iş tutan aile kızları layık. Ne işin var elin dul karısı ve çoluk çocuklu birini ne yapacaksın" deyip Cemile'den vazgeçirmeye çalışıyordu...

"Ne güzel bir şey bu sevgi be abla" diye mırıldandı Elife.

"Salah ağbi sağlam çocuktur abla, iyidir, hastır, merttir, adam gibi adamlıksa her şey var onda. Bak kalkmış ta buralara senin için gelmiş.

Kim gelir?

Kalkmış gelmiş işte bak senin için kötü mü?

Sana saygısından yanına bile gelmiyor.

'Yanlış anlaşılır' diyor hala seni düşünüyor. Baksana; baktığını ben bakışlarımla yakalayınca utanıyor başını hızla başka yöne çeviriyor. Hem abla ne olacak senin bu durumun, yazgına söv söv dur. Tamam, yıllar ikimizi de yordu. Hadi ben evde kalmış çirkin bir kız kurusuyum.

Sen öyle misin?

İki çocuklu olmana rağmen Salah ağbinin başını döndürüyorsan var gerisini sen düşün. Emekçi, namuslu ve güzel bir kadınsın, kendine bile yaşayamıyorsun, varsa yoksa çocukların."

"Yavaş konuş Elife" diyor Cemile arkadaşına. "Bu sohbetimizi duyup ta erkeklerin ilgisiz mi kalacağını düşünüyorsun. Kadın milleti mi sadece merak eder sanıyorsun bu konuştuklarımızın duyulmasının yersizliğini bir düşünsene?"

"Olsun be kimi ilgilendirir abla" diyor Cemile'ye Elife...

"İyi de niye ben Elife?

Salah yakışıklı, erkek güzeli, esmer, nane dalı gibi biri. Gül gibi kızlar varken?"

"Niyesi var mı be abla. Seviyor seni işte." dedi Elife...

"Sen öyle bir kadınsın ki abla yukarda Allah var komşu kadınlarını bırak mahalle erkeklerinin; 'Hayra alamet değil bu kadının halleri ya! Haydi, hayırlısı' bile dedikleri duyulmamıştır senin için.

Hem Salah ağbiyi de biliyoruz. Babasının erken vefatından sonra lise ikiden tahsilini bıraktı, ailesinin geçimini üslendi. Kız kardeşini münasip biriyle evlendirene kadar da evlenmeyi bile düşünmedi."

"Ah be Elife" diyor Cemile. "Evli komşu kadınlarımızdan Zekiye'nin başına gelenleri görmüyor musun? Kocasından yediği dayaklardan onun en ufak sesini yükseltmesinden çığlık çığlığa evinden kaçıp az mı bizim eve sığındı, korkuyorum anam evlenmekten."

"Saklamaya çalışma Cemile abla! Ne zaman Salah ağbiden bahsetsek yüreğin pır pır atıyor, bunu ben karşıdan bile duyuyorum.

Hem sana bir şey söyleyeyim mi kız abla; sana bir bakışı var ki Salah ağbinin, bir insanın yüzüne sığmasını isteyeceği en masum anı gibi valla...

Biri bana; Salah ağbinin, sana baktığı gibi baksın sevdiğine kaçmış taze bir gelin gibi sevinirim Allahıma" diyor...

Cemile, "Sana nooluyor kız?" diyor. "Sen de evde kalmasaydın, zaten üç beş tane taliplin vardı. Armudun sapı var, üzümün çöpü var deyip onları da beğenmedin."

Kendi kendine düşüncelere daldı Cemile, yatağında yalnız yatalı kaç sene olmuştu kim bilir!!!

Dehşet mahrem gecelerine dehşetli bir haz duyduğunu düşündü. İçinden ılık ılık bir şeyler kıpırdadı.

Çatlamaya hazır bir nar, bir yayla inciri gibi olduğunu hissetti. O duyguyu ve doruklarını iyi bildiğini ama çok uzun zamandır gem vurduğunu hissetti.

Hayıflandı, iç çekti.

"Sen var ya, sen ah be Cemile" dedi içinden.

Yalnız yatmamanın tadını gençkene yaşamadıktan sonra...

Bastırılmış arzularıyla, kadınlığının en zirve yapacağı dönemlerine kilit vurması doğrumu idi?

Korkuları, beklentileri ya da dedikodularımıydı göğüsleyemeyeceği...

Aslında "tutkular için" para da gerekmiyordu. İhtirasları hangi dağın ardındaydı. Hiç doğum gününü kutlamadığını düşündü.

Kim bilir her doğum gününde Salah onu hatırlardı. Hazırdı belki de yıllardır unuttuğu şeylere. İçi titredi. Kucaklamaya, kucaklanmaya, başını şöyle güveneceği, sevip sevileceğini bildiği bir döşe yaslamaya... Bu işin emekliliği yoktu. İnsandı müzminleşene kadar büyüttüğü yalnızlığını yaşama zamanımıydı?

Çocuklarının bahtlarını, geleceğini düşünüyordu Cemile... Nasıl kabulleneceklerdi baba diyebilecekleri birini. Ya baba demezlerse idi. Annelerini nasıl paylaşacaklardı. Ya Salah çocuklarına kötü davranacak olur muydu? Her şey Salah'ın muradına erene kadar ise ne olacaktı.

Hem alacağı tazminatın çoğu kredi kartları ve borçlara gidecekti. Ya tekrar bir iş bulamazsa o zaman nasıl olacaktı. Ya da iş bulması sanılandan uzun olursa idi. Ne yapacaktı hazırdan yiyecekti. Başka gelir de yoktu.

Düşünceler, düşünceler başını ağrıyordu Cemile'nin.

Acaba zor duruma düşeceğini bildiği için mi Salah aklından çıkmıyordu. Onun kendilerine kol kanat gereceğini mi düşünüyordu. Ya da gerçekten Salah'ı seviyor muydu, istiyor muydu. Salah'ın annesinin kendini istemediğini biliyordu. Ya çocuklarına kötü davranırsa, kendine de...

Dul kaldığından beri taliplileri olmuştu. Müdür yardımcısı, şef bile istemişti, yok demişti.

Yeter ki "he" desin Cemile diyordu Salah.

Allaha şükür aç değilim açıkta değilim. Çok zengin olmasa da "Mukennata muhtaç" olmayacak bir geliri vardı. Çalışmak isterse ona da izin verecekti, isterse zaten overlok'tan anlıyordu Cemile ona bir dükkan da açabilirdi ya da evde de yapabilirdi bu işlerini.

Hem meşgale olurdu hem de çocuklarıyla ilgilenirdi. Bir iş yapmasa bile isteğe bağlı ya da bir yerde çalışıyor gösterebilir sigortasını da devam ettirebilirmiş. Zaten kendisi de "Bağ-Kur'lu" imiş. Gül gibi geçinip giderlermiş.

Cemile'nin çocuklarını kendi çocuğu gibi görmezse "Allah'ımı inkar edeyim" demişti "aha da büyük yemin yeminimi tutmazsam anam avradım olsun" demişti de.

Salah'ın buralara kadar gelmesi Cemile'yi yüreklendirmişti aslında hoşuna da gittiğini hissetti. Hem Salah bir şekilde kendini ispatlamış sayılırdı. Gün batımı işten çıkıp eve gitmek için kahvehanesinin önünden geçerken kendisinin duyacağı şekilde;

Fabrikada tütün sarar
Sanki kendi içer gibi
Sararken de hayal kurar
Bütün insanlar gibi

Ahmet Kaya'nın şarkısını dinliyordu. Çömelip, kahvehane önündeki süs biberlerini sularken...

Hatta Tekel'in tütün bölümünde çalıştığı için derlerdi ki "tütün kolonyasından başka" kolonya kullanmazmış...

"Kendi saflığına benziyordu bu Salah..."

"Cemile ise Salah'ta bir yaban çiçeğiydi, içinde fırtınalar koparan..."

"İnsan bu korkunç yaşamda ağlamanın gülüşü, gülüşün ağlaması imiydi yoksa?...

"Bütün gün çalışmış bir işçi Cemile'nin gün batımında yüzüne bakacağı tek şey miydi Salah..."

Düşündü Cemile Salah'tan iyisini mi bulacaktı? En azından denemeliydi...

"Elife" dedi!

"Kaçarı göçeri kalmadı artık bu işin, bu sendikaya da 'Kulak asma' bu iş uzayacak galiba. Bu eylem bitene kadar buradayım."

"Kabul ettiğimi git söyle Salah'a. Memlekete dönsün bir an önce de nikah hazırlıklarına başlasın. Anneme göz kulak, çocuklara da mukayyet olsun, ben bu eylemi sonuçlandırmadan gelmeyeceğim..."

Elife, sevinçle Salah'ın yanına koştu. Elife'yi dinleyen Salah'ın yüzü şimdiye kadar görülmemiş bir sevince dönüşüyordu. Elife'ye döndü "Elife bacı, senin bu Salah ağbi diyen dillerini Salah ağbin yesin..." dedikten sonra "Allaaaahhhhh" diye bağırdı döndü koşmaya başladı. Ayakkabısının topuğu kıçına değiyordu.

"Yaşam devam ediyordu..."

Elife eylem yaptıkları çadıra geldi, yan çadırdan

davulcuyu çağırdı.

"Çal" dedi gardaş "Çal".

"Hep slogan mı atacağız, bu durumda bile davul zurna çalabileceğimizi gösterelim onlara..."

Beraber geldiği yan yana çömelmiş, dalgın ve düşünceli sigara içen işçi hemşerilerine seslendi.

"Yok mu benle oynayacak? gardaşlar" dedi.

Aralarından biri paltosunu çıkardı arka cebinden mendilini aldı.

"Abooovvv bacıma bak hele, oynamaz mıyım?"

"Gardaşın gurban olsun sana bacım."

"Allööööşşş" dedi.

Geçti karşısına Elife'nin, kaptırıp kendilerini davulun ritmine, bir keklik gibi sekiyor, bir serçe kadar sıçrıyorlardı...

"Oynuyorlardı..."

30.01.2010

Sıradan Bir Gün

Bahumyan

Oturuyorum
süs havuzunun önündeki bankta
Bir sürü insan oturuyor aynı anda
Kara kuru bir çocuk mendil satmak istiyor bana
aldırmıyorum
Alımlı bir kadın geçiyor önümden
Bütün başlar
(tabiî ki erkek başları)
onun gittiği yöne
dönüyor
bazıları iç geçiriyor (İğreniyorum)
Bir adam geliyor sonra
Cebinden birkaç kağıt çıkarıyor
bakıyor dalgın dalgın...
Elindekilerin faturalar olduğunu fark ediyorum
ve anlam kazanıyor dalgın bakışları
Hayal kuruyorum hemen
Öyle bir yerde (ve zamanda) olmalıyım ki...
Mesela kocaman bir şehrin merkezinde
Caddeye masalar kurulmuş
ilk masada ben varım
diğerinde mendilci çocuk ama öyle kara kuru değil
(artık mendil satmak zorunda da değil)
Aaa ne yapıyor oradaki adam? Neden yakıyor o kağıtları?
Dur bakalım! Bu adamı tanıyorum yaktığı kağıtlar faturalar...
Artık derdi değil faturalar... O da geçti bir masaya oturdu.
Oooo gelene bakın. Bizim alımlı bayan değil mi bu?
Ama bu sefer kimse ağzının suyu akarak bakmıyor ardından...
O da geçti kendi masasına
Yanımdaki masa boş...
yakındaki bir kafeden Dolores'in sesi geliyor hayret...
Aaa hakikaten Dolores!
Biraz ötemdeki masaya geçip müzik yapmaya başlıyor gitarıyla...
Şimdi herkes tamam.
Bir tek yanımdaki masa boş kaldı...

Mart 2010

Devrimci saflarda erkek egemenliği-III

Seher Yeğin
anna.berfin72@googlemail.com

Bu makalenin önceki bölümlerinde birçok sorunlarımızın olduğunu ve bu sorunları çözme noktasında öncelikle kadın erkek ilişkilerinde eşitliği geliştirmemiz gerektiğine değinmiştim.

Peki, bu eşitlik nasıl olacak?

Dünyayı değiştirme iddiasını taşıyanların devrimci teori ve yaşam tarzının uyum paraleli ve gerekliliğiyle öncelikle burjuva-feodal şekillenişini değiştirmesi ya da zaaflarına vurmaları gerektiğini yüksek sesle ifade etmede fayda var. Devrimci teori ile yaşam tarzı arasındaki uyum, bireyin iddia sahibi olduğu devrimci dünya görüşü karşısında hem bir tutarlılığa yol açacaktır hem de ona kendi davası karşısında dürüst olma gibi bir duruş kazandıracaktır. Birçok sorunda olduğu gibi özelliklede kadın erkek ilişkilerinde bu çelişkiyi daha sık yaşıyoruz. Eğer teorik olarak devrimci ideolojiyi savunuyor," kadın-erkek" ve ezilenler olarak kurtuluşumuzun ancak bir sosyalist sistemde olduğuna inanıyorsak bunun değişimini önce kendimizde uygulamamız gerekmez mi? Bizler yaşamımızın pratiğinde savunduklarımızı uygulayamıyorsak, bu da bizim savunduklarımızı ne kadar içselleştirdiğimizle alakalıdır.

Hiç şüphe yok ki, ekonomik ve sosyal formasyonlar çok daha hızlı bir şekilde değişebiliyor. Toplumu ve dolayısı ile toplumun içinden çıkan ve onun feodal yönlerini kendi pratiklerinde taşıyan devrimcilerin ve sosyalistlerin ilişkileri ele alış tarzı bu değişikliklere şu ya da bu şekilde ayak uyduruyor. 1980 ve öncesi kadın erkek ilişkilerin devrimci çevrelerde almış olduğu biçim ile neo-liberal ekonominin geliştirildiği ve toplumun birçok gözeneğine kadar sızdığı dönemde almış olduğu biçim arasında ya da daha sonra Kürt Ulusal Hareketinin gelişmesi, sahte sosyalist ülkelerde ki çözülmenin nihayete ermesi sonucu dünyanın emperyalistler tarafından yeniden şekillendirilmesi ile "Yeni Dünya Düzeni" ekseninde devrimcilerin düşünüş ve yaşam tarzının bu değişim karşısında ya çok "sol"a dayanması ya da sulandırılması ile farklı yozlaşmaya doğru hızla koşması gerçekliği ile sık aralıklarla karşılaştık/karşılaşıyoruz. Elbette ki gelişen dünya ve ülke konjonktüründen etkilenmemek imkansız. Fakat ne var ki, devrimciler burjuva-feodal kuşatmayı yarmak ve alternatif çıkışlar gerçekleştirmek durumundadır.

Bu genel tespit ve çözümlememiz ışığında, kadın erkek ilişkilerinde, devrimci örgütler ya da tek tek devrimci bireylerde dahi ciddi eksiklikler olduğunu görebiliriz. Bu çelişkinin erkekler lehine olması ve ancak kadının da burada rolünün olduğu gerçeğini yadsımaz. Nedir ki, erkek egemen bakış açıyla malul devrimcilik tam bir şizofreni durumundadır. İkiyüzlüdür. Bu şizofreni devrimcilik en fazla kadının ekonomik özgürlüğüne kadar kadın erkek ilişkisini düzenlemeyi ve buna hukuksal bir statü kazandırma doğrultusunda yoğunlaşır. Kadının bireyselleşmesi, kendisini yanlızca cinsel ve ekonomik bir argüman olarak gerçekleştirmesi şizofreni devrimcilik olarak kabul edilebilir bir durumdur. Fakat ötesi, soru işaretidir. Kadın, politik bir öncü olarak kendisini geliştirdiği oranda devrimcileşebilir ve erkeğin ayrıcalıklarını ve kendi lehine olan eşitsizliği parçalayabilir.

Şizofren devrimci erkek profili nedir? Derneklerde ya da masa başı tartışmalarda sosyalist olan erkek, evde eşine karşı klasik erkek profiliyle içsel

bir yaşam sürer. Ev dışında ki yaşamında devrilmedik dağ bırakmaz, sosyalizmin tüm sorunlarını çözmeye hazır olan erkek, evde kadının vasıfsız işçi gibi çalışması ya da çalıştırılmasında büyük bir çıkar görür. Evde ki tüm sorumluluklar kadının üzerinde kalmıştır. Çocuk bakımı, temizlik, yemek vb. Kadın günün büyük bir kısmını evde kendi aleyhine düzenlenmiş işbölümüne ayırır. Böyle bir durumda kadının kendisini geliştirmesi söz konusu olabilir mi? Sistemin kadına biçtiği rol zaten bu değil midir? O halde sözde devrimci ya da sosyalist erkeklerin evde kadına biçtiği rol ile kendisine biçtiği rol arasında ki çelişkinin adını ne koymak gerekmektedir? Dolaysı ile dünyayı değiştirme iddiasında olan bazı devrimcilerin erkek egemen bakış açısının ev yaşamında nasıl sürdürüldüğüne şahit olabiliyoruz. Tabloda ki ayrıntıları irdelediğimizde; erkek karşısında yedeklenmiş, kendisini geliştirme fırsatı ve zamanı darlaştırılmış kadın profili çıkıyor. Kadın, ağzı laf yapan erkeğin dudaklarından çıkacak lafa bakacak kadar geri role kadar düşürülebiliniyor. Erkek kadını eve hapsederek aile kurumunu derinleştiriyor. Yani burjuva sistem ve sistemin yaşam tarzı bu derinleşmeyle birlikte aile içinde kök salıyor. Dolaysı ile sistem ve onun dayattığı burjuva-feodal yaşam tarzı beş on adım önde duruyor.

Devrimci örgütlerde tıpa tıp aynı şeyler yaşanmasa da, erkek egemen bakış açısı esasta kırılmamış görünüyor. Dernek ya da parti kontenjanlarında hakimiyet esas olarak ve istisnalar hariç erkeklerin lehinedir. Bu, bir sonuçtur. Kadın sorunuyla ilgilenme ya da çözüm alternatifleri geliştirme model ya da projeksiyonuyla alakalı bir durumdur bu sonuç. Statükoya dayanarak, statükocu ve dogmatik düşünüş tarzıyla fevkalade barışık yaşayan bir kafa yapısından alternatif politikalar üretmesini beklemek bir hayalden öteye gitmiyor. Devrimcilerin dogmatik fikirleri ve statükoyla olan bağlantıları hiç şüphe yok ki sistemin burjuva-feodal aile kurumunu sağlamlaştırmasında önemli bir rol de oynuyor. Bu niyetlerle ilgili bir durum değildir. Her türlü aile kurumunun ekonomik bir gözenek yada ekonomik formasyonların yansıması olması gerçekliğini yüzleşmemiz, bu gözeneklerle barışık olmamız anlamına gelmemeli. Yarı-feodal ya da kapitalist üretim ilişkilerinin en küçük sosyal ve hatta iktisadi formasyonu olan, olarak kurumsallaşan ailenin ortadan kaldırılması sorunu bugünün irade sorunu değil, geleceğin üretim ilişkilerinin değiştirilmesi ile adım adım gerçekleşecek olan bir projeksiyondur. Gelişmiş kapitalist ülkelerde en küçük sosyal çekirdek örgütlenme biçimi olan ailenin çözüldüğünü çıplak gözlerle pekala görebiliyoruz. Ancak öte yandan da, ekonomik krizlerin derinleştiği, yoksulluğun artığı dönemlerde çözülen bu aile bağlarının tersine doğru genişleyebildiğini de görebiliyoruz. Aynı evde geniş aile birlikteliklerıyle yüksek kira, elektrik, doğalgaz, yaşam için gerekli olan yiyecek ve içecek hammadde gibi giderlerin üstesinden gelme tercihine zorunluluk olarak başvurulabiliyor. Dolaysı ile devrimciler şu gerçekliği görmek zorundadır: Aile kurumunu ortadan kaldırmak yalnızca bir niyet sorunuyla gerçekleşmez, nesnel bir tablonun değiştirilmesinin yani kapitalist sistemin kendisinin yıkılması ile mümkündür. Sosyalizmin belirli bir dönemecinde dahi aile kurumunun devam edeceğini düşünürsek, bazılarının şimdiden aile düşmanlığı yapmasının yel değirmenlerine karşı açılan savaştan farksız olduğunu görmek durumundayız. O halde yapılması gereken nedir? Aile bireylerinin devrimci dönüşümünü sağlayarak ailenin kendisini devrimcileştirerek bugünden yarına yok edilemeyecek (tıpkı devlet gibi) şeylerin devrimci dönüşümü yününde çaba harcamak gerekmektedir. Bu hiç şüphe yok ki bize, gereksiz yere aileye saldırıyı değil, aileyi dönüştürmeyi getirecektir. Bizlerin artık yıllardır alışık olduğumuz şablonlardan kurtulmamız, kitabi bilgilere gömülmekten uzaklaşarak günün somut koşullarını yakalayan politikalar geliştirme zamanımız geldi. Marksizm olmaksızın bugün ve geleceğe dair hiçbir politika üretmemiz beklenemez. Kapitalizm karşısında çaresiz kalırız. Ancak Marksizm'i bir dogma olmaktan kurtaramaz ve kitabi bilgiler olarak görürsek, tüm sorunlarda olduğu gibi kadın ve aile sorunlarında da tökezler ve bir adım ileri gitmemiz mümkün olmaz.

Takvimsel günlerde kadın sorununu anımsayan devrimciler ya da devrimci partiler; sömürü, ayrıcalık ve eşitsizlik sorununu her gün ve her an iliklerine kadar yaşayan kadınlara karşı devrimci-demokrat politikalar geliştirmede oldukça yetersiz kalınca doğal olarak bu boşluğu burjuvazi ve hatta İslami burjuvazi ve onların politik temsilcileri dolduruyor. Onlar kadın sorununu çözme adına bu boşluğu doldurmuyorlar. Onlar kadın sorununu silikleştirme, suni gündemlerle bu sorunu yok etme, ya da kendi dünya görüşü ve yaşam tarzı ekseninde kadını en-

tegre etme yolunu bir ideolojik-politik argüman ya da seçenek olarak sunuyorlar. Yalnızca burjuvazinin bu yönelimi dahi kadın sorunun ne kadar devasal olduğunu ve aynı şekilde tutarlılıkla tam hak eşitliği ve özgürlük çerçevesinde sosyalizm mücadelesine dahil etmenin zorunluluğunu gösteriyor. Tam hak eşitliği ve özgürlük sorununu sosyalizme ertelemek devrimcilerin politikası olamaz. Devrimci Hareket kendi kurum, yaratacakları örgütlülükler ve ilişkilerinde kadın erkek ilişkilerinde ki büyük devrimci dönüşümü elbette ki sosyalizme erteleyemez.

Sınıflı toplumlarda emekçilerin kendi öz deneyimlerinde ilk eğitimini bilinçlenmelerini yaşadıkları baskılarla karşılaştıkları andan itibaren politikleşme başlar. Ne var ki bu, emekçilerin kurulu sömürücü sistemi değiştirmelerine yetmiyor. Emekçilerin özel olarak kendilerine dışarıdan bilinç veren bir örgütlenmeye ihtiyaçları vardır. Dolayısı ile bu bilinci taşıyacak devrimci bir parti olmadan da hiçbir toplumsal dönüşümden ve yenilenmeden söz edemeyiz. Emekçilerin örgütlenmeleri partisel olarak örgütlenmeleri emek mücadelesinde yörüngelerine göre örgütlenmeleri gerekli ve zorunludur. Yoksul köylü ve işçi kadınlar içinde örgütlenmeden devrimci mücadelede başarılı olamazlar.

Ancak ülkemizde kadın yığınlarının örgütlenmelerinde ilkesel hatalar yapılmıştır. Bu hatalar kadını sendikalar, dernekler, devrimci örgüt ve kurumlarda azınlıkta tutmakla kalmamış aynı zamanda da devrimci hareket devrimci bir potansiyelden yoksun kalmıştır.

Kadınlar için seksiyon örgütler kurulmalıdır. Kadınların örgütlenmesi sınıf mücadelesinin bir yan sorunu bir yedek sorunu olarak kavranılmıştır. Oysaki kadın sorunu proletaryanın bütün sorununun bir bölümüdür. Yani yedek değil parçası değildir. Birikmiş sorunlarımıza karşı gerçek kitleleri kazanmak harekete kazandırmak bir zorunluluktur ve bu zorunluluğun yaşamda bir gerçek haline gelmesi pekalada mümkündür. Gerçek kitle katılımının zorunlu ve mümkünlüğüne derin bir inançla sarılmadan kadın kitlesinin yedek olduğu küçük burjuva düşüncesinden kurtulamayız. Kadına dair özel örgütlenme kadınları kitlesel bir şekilde devrimci demokrat mücadelenin öznesi haline getirebilir. Özel örgütlenme birinci aşamada demokratik kadın örgütlenmesidir. Demokratik kadın örgütlenmesi zorunlu olarak sosyalist kadın örgütlenmesine yol açmalıdır. Sosyalist kadın örgütlenmesi parti ve devrimci örgütlemede fiili eşitsizliği bozup kadının pratikte yönetici rolüne kavuşturmalıdır.

Devrimci bireylerin evliliklerinde ilk tercihi devrimci saflarda evlilik olmalıdır. Her türlü geri evlilikler ya da ilişkiler bireyin kendisini geriletebilir. Fakat bizim sorunu bu şekilde ele alışımız onu katı bir şekle büründürdüğümüz anlamı da taşımamalıdır. Cinslerden birinin ileri olması geri bir kadınla duygusal bir birliktelik geliştirmemesi gerektiği sonucunu da çıkarmamalı. İleri olan birey, geri olanı olduğu gibi kabul ederek ve onu değiştirme ya da ilerletme yönünde hedef ve politika koymayarak gerçekleştireceği ilişkinin kendisi devrimci bir ilişki değil gericidir. Keza ilişkinin kendisini üretmesinin ortak ve temel paydalarından biride ortak bir dünya görüşüne sahip olmaları ve politik kişilikleridir. Bu temel argümanın üzerinden atlayarak gerçekleştirilen ilişkiler yalnızca cinselliğe dayanan ilişkilerdir. Bu tür ilişkilerin tıkanması, yıkılması, yozlaşması vb. kaçınılmazdır. Hiçbir soruna mutlakçı yaklaşmayacağımız gibi kadın erkek arasında ki duygusal ilişkilere de mutlakçı bir eşitlikle yaklaşamayız. Fakat temel yaklaşımımız ve temel sorunlara ilişkin bir çizgimiz olmalı. Bu çizgi; ayrıcalıkları kaldırma, eşitsizlikleri de kısa, orta ve uzun vadede giderme üzerine oturmalıdır.

Devrimci saflarda mücadelenin sivri ucu dışa karşı kadın erkek karşıtlığına karşı, içerde de erkek egemenliğine karşı yönelmelidir.

Devrimci evliliklerde nikahlı birlik çocuğu ile nikahsız çocuk arasında hiç bir fark konulmamalıdır.

Bireylerin birlikleri bozulduktan sonra eşler ayrılıklarında yaşadıkları hiç bir sorunu ayrılık gerçekleştikten sonra birbirine karşı kullanma hakları yoktur. Ayrılık sonrası eşler yoldaşlık ilişkisini ilke olarak benimsemek zorundalar.

Ayrılıktan sonra eşlerin her birinin diğerinin özel yaşamına karışma hakkı olmamalı.

Devrimcilikte görev bölümü ve görevlendirmede örgütlü erkek kadroların eşleri örgütleme ve görevlendirmede ilk tercih olmamalıdır. Görevlendirmeye kadar geçen dönemin pratiğine göre görevlendirilmeyi hak edene öncelik verilmelidir. İlerici ve devrimci insan fahişe diye bir deyimi sosyal sınıflandırmada ilke olarak kullanmayı reddetmelidir. Her devrimci erkek yaşamında hangi zorlukla karşılaşırsa karşılaşsın fuhuşa bulaşmayı red etmelidir. Toplumsal örgütlenmede seks emekçilerini örgütlemeyi hiç bir zaman göz ardı etmemeli.

Eşcinsellerin resmen arkadaş ve birlikteliklerini kadın-erkek birlikteliği gibi meşru görmelidir. Bu sorun toplumda çok ciddi boyutlarda devam etmektedir. Eşcinseller bırakalım burjuvazinin kimi sivri uçları tarafından ya hastalık ya da sapkınlık olarak değerlendirilmeyi, kimi devrimci kurumlarda dahi sapkınlık olarak değerlendirilecek kadar bir kuşatma, baskı ve saldırı ortamında yaşamaktadırlar. Onların çelişkileri doğru bir şekilde eğilmemiz ve analiz etmemiz gerekmektedir. Eşcinsellik sorunu kendi başına ele alınması ve irdelenmesi gereken bir konu olarak önümüzde durmaktadır. Ana hatlarıyla değinmek gerekirse, eşcinsellerin sistemle olan çelişkileri çok derinlikli yaşanmaktadır. Toplum tarafından vebalı unsurlarmış gibi dışlanmaları, zengin eşcinseller tarafından cinselliklerini satmaya zorlanmaları erkek eşcinsellere askerlik dayatmaları, cinsel tercihlerinden dolayı bir çok sorunla karşı karşıya olmaları gerçeği, devrimcilerin eşcinsellere dair spesifik politikalar geliştirmeleri gerektiğini de göstermektedir. Bu sorunların üzerinden atlanamaz.

Toplumdaki yozlaşmada yeni nesillerin, çocuklarımızın zarar görmesini istemiyorsak önce kendimizi yani ebeveynleri eğitmemiz gerekiyor. Özgür aşk adı altında cinselliğin yozlaşmasına kendimizi de katarak mücadele cephesini oluşturmalıyız. Yozlaşmaya karşı çocuk ve gençlere karşı da somut politikalar geliştirmek ve bu genç jenerasyonu sistemin kucağına itmemek kapsamlı bir program ve perspektif gerektirmektedir. Deyim yerinde ise artık kör bakış açısından kurtularak kendi gerçekliğimizle hesaplaşmamız kaçınılmaz hale gelmiştir.

Kadın, cinsellik ve aile sorunun ciddi anlamda tarihsel, ekonomik, kültürel, sosyal, politik kökleri var. Bu kadar tarihi ve devamlılığı olan sorunların bir anda ve ya kısa bir zaman içerisinde çözülmesini beklemek hayalcilik olur. Ancak bizler öncelikle bu sorunun ne kadar önemli olduğunu görmek ve buna uygun politikalar geliştirmek durumundayız. Bu sorun bugünden yarına çözülebilecek bir sorun değildir. Devrimcilerin elinde hiç şüphesiz ki sihirli bir değnek yoktur. Ne var ki devrici erkekler önce kendinden başlayarak erkek egemen bakış açısını çözümlemeli ve çözmelidir. Devrimci parti ve örgütler emekçi kadınları yığınlar halinde örgütleyecek politika ve model gerçekleştirdiği zaman burjuvaziye karşı mücadele de gerçek bir ilerlemeden söz edebiliriz. (Bitti)

Maraş Katliamı ve Gerçekler

Seher Yeğin
seheryegin@yoltv.eu

Maraş Katliamı 23-24 Aralık 1978 tarihinde gerçekleşti.

Bu katliam insanlık tarihine kara bir leke olarak düştü. Maraş katliamını doğru tahlil etmek, "neden" ve sonuç ilişkilerini derinlemesine irdelemek, günümüze de ışık tutacaktır. Bu bağlamda gerçeklerin karartılması yolu ile toplumda yaratılmaya çalışılan bilinç kaybı, yeni nesle tarihsel olguları unutturma yolunu seçen anlayışa karşı da tarihin akıl süzgecinden damıtılan bilinç, irade ve müdahaleyi de gerçekleştirebiliriz.

1978 Sürecinin Tarihsel Gerçekliğinin Analizi

Maraş katliamının gerçekleştiği süreçte devrimci-demokrat muhalefetin yükseldiği tarihsel bir süreçten geçildiğini söylemek, bu sorunun özünü yakalamak açısından gereklidir. Bu muhalefetin özneleri olarak işçiler, yoksul köylüler, öğrenciler, Alevi

inancı ve kültürüne mensup geniş bir yelpazede yer alan kitleler ön planda yer alıyordu. Gelişen devrimci-demokrat muhalefet ABD'nin yeni dünya politikalarının yaşama geçirilmesinin de önünde ciddi bir engel teşkil ediyordu.

Neydi bu yeni-dünya konjonktürü? Bilindiği gibi 1970'lerde dünya da petrol krizi olarak bilinen büyük bir kriz patlak vermişti. Bu kriz sonucu kapitalist ekonomi ve politika artık eskisi gibi sürdürülebilirliğini yitirmişti. "Sosyal"-devlet politikası yeni kriz olgusu ile birlikte kapitalist-emperyalist iktisadında büyük tıkanıklara yol açmıştı. 1936'larda başlayan ve yaşama geçirilen "sosyal" devlet politikasının yerini artık neo-liberal ekonomi politikalar almalıydı. Neo-ekonomi yani parasalcılık; serbest piyasa düzenini, özeleştirmeyi, üretimi ucuz ham madde kaynaklarının bulunduğu ülkelere taşımayı ön gören yeni tarzda ekonomi politika ile içseldi. Bu politikaların yaşama geçirilmesi için başta ABD olmak üzere tüm emperyalistlerin önce kendi evinin içini akabinde arka bahçeleri ve yarı-yeni sömürge ülkeleri dizayn etmesi gerekiyordu. 1970'ler de, Arjantin ve birçok Latin Amerika ülkelerinde ve Güney Kore'de Amerika tarafından askeri darbeler gerçekleşti.

Bu tahlil ile bağımızı koparmadan direk olarak 1978'lerin Türkiye konjonktürüne geldiğimizde, dünya da geliştirilen neo-liberal ekonomi politikalara göre ekonominin ve devletin yeniden organize edilmesi gerekiyordu. Ancak ne var ki, sosyalist-devrimci muhalefetin güçlü duruşu emperyalist-kapitalist neo-liberal ekonomi politikaların Türkiye'de yaşama geçirilmesinin önünde en ciddi engel olduğunu söylemeden geçemeyeceğiz. Devrimci-sosyalist muhalefet; hem Türk egemen sınıflarının rahatını bozmuş, sömürü düzenini devam ettirmesinin önünde ciddi anlam da engel teşkil eder duruma gelmişti. Hem de, kapitalist-emperyalist politikaların yaşama geçirilmesinin önünde set olarak duruyordu. Dolayısı ile bu set in, direncin ve muhalefetin kırılması gerekiyordu. Bu anlam da, söz konusu devrimci-sosyalist muhalefetin ezilmesi içinde gerekli ortamın yerine getirilmesi egemenler ve onların ağa babaları açısından bir elzemdi.

Tarihsel olgular ve ilişkilerin zincirleme şekilde bir birine bağlı olduğu gerçekliğinden yola çıkarsak, tarihsel süreçlerde yaşanan her hangi bir olayın bir önceki ya da sonrasından koparılması bu diyalektik ilişkiyi anlaşılmaz kılar. Bu açıdan Maraş Katliamını anlamak için, sürecin kendisini doğru analiz etmek, önceki olayların sonraki süreci nasıl tetiklediğini tespit etmemiz ve bu çerçevede de bugüne ışık tutmamız zorunlu bir ödevdir.

Maraş Katliamı öncesi neler yaşandı? 1 Mayıs 1977 tarihinde, CIA direktifleriyle çalışan kontra gerilla tarafından onlarca işçi katledildi. Bu katliam toplumsal muhalefete verilen gözdağı ve 12 Eylül AFC (Askeri Faşist Cunta) sürecine götüren döşeme taşı işlevi görüyordu. Üniversitelerde öğrencilere yönelik katliamlar geliştirildi. Sonra Maraş katliamı. Maraş katliamı öncesi Maraş'ta birçok provokasyonlar gerçekleştirildi. Bu provokasyonlar sonucu alevi inancından birçok insanın evlerinin kapısına işaret konarak katliam başladı. Yüzlerce alevi, devrimci-demokrat bu katliamla katledildi. Katliamın alevi inancına mensup insanlara karşı gerçekleştirilmesi ne tesadüftür ne de tek başına alevi katliamıdır. Bu katliam, gelişen toplumsal muhalefeti ezmeye yönelikti. Aleviler bu toplumsal muhalefeti diri tutan, besleyen, tarihsel olarak direnişçi bir geleneğe sahip olan toplumsal bir olguydu. Göz göre göre geliyorum diyen bu katliamda, Bülent Ecevit'in başkanlığındaki hükümet iktidardaydı. CHP'nin hükümette olması tarihsel bir tesadüf olarak karşımıza çıkmıyor. Öncesinde Koçgiri, Dersim katliamlarının planlayıcısı olarak da CHP hep en ön saflarda yer almıştır. Ne tesadüf ki (!), tarihin ilerleyen sayfalarında da CHP bir ironi olarak karşımıza çıkacak. 1978 Maraş katliamı kitleleri sindirmeyi, örgütlülüklerini dağıtmayı, 12 Eylül AFC'sının gerçekleşmesi için zemin yaratmayı öngörüyordu. Bu katliamın örgütleyicilerinden ve gerçekleştirenlerden biri olarak yer alan faşist Ökkeş Kenger yine tarihin bir ironisi olarak Alevilerin karşısına çıkacaktı. 1978 katliamından sonra Çorum ve Amasya provokasyon ve katliamları gerçekleşti. Birçok ilerici, gazeteci, aydın ve demokrat katledildi. Bu katliamlar ve provokasyonlar sonucu ABD, Almanya ve onların Türkiye de ki işbirlikçileri 12 Eylül 1980 tarihinde darbe gerçekleştirdiler.

12 Eylül Askeri Faşist Cuntası'nın tank paletleri devrimci muhalefeti ezmiş, sokaklarda devrimci avına başlamış, katliamlarına sokaklarda ve işkence hanelerde devam etti. Artık emperyalistler ve Türk egemen sınıfları için ölü bir toprak yaratılmış, neo-liberal ekonomi politikaların yaşama geçirilmesi için gerekli zemin yaratılmıştı. Demirel'e uy-

gulaması için verilen 24 Ocak kararları (emperyalistler tarafından hazırlanan neo-liberal politikalar) 12 Eylül'ü gerçekleştiren cuntacılar ve onların iş başına getirdiği hükümet tarafından uygulanabilir ve yaşama geçirilebilirdi.

Maraş Katliamı 12 Eylül Sonrası da Devam Etti

Aleviliğin tarihi katliamlar tarihidir. Kendi tarihini bilmeyenlerin hep başkalarının tarihini yazmakla meşgul olacaklarının anlaşılması güç değildir.

12 Eylül sonrası da devletin Alevilere karşı inkârcı ve asimilasyoncu politikaları değişmedi. Alevi kitlesini adeta "laiklik"in kitle potansiyeli olarak gören sistem, Alevilerin hakları söz konusu olduğunda, elindeki "sol" (CHP, SHP) ya da sağ sopayı kullanmakta bir an bile tereddüt etmedi. 1990 sonrası Sivas'ta Madımak otelinde alevi ve aydınlara karşı gerçekleştirilen katliam gerçeklerin üzerini örtemeyecek kadar hafızalara kazılmıştır. Akabinde 1995 tarihinde Gazi Mahallesi katliamı gerçekleştirildi. Ulucanlar ve 19 Aralık hapishane katliamları devletin Alevilere, aydınlara, devrimci ve demokratlara karşı bakış açısını göstermesi açısından ibret vericidir. Sivas, Ulucanlar ve 19 Aralık hapishaneler katliamına baktığımızda yine hükümette SHP ve DSP hükümetlerini görebiliyoruz. Bu hükümetler sözde hep "sol" maskeli ve Alevilerin oy tabanının olduğu partilerdi. Anlaşılacağı gibi, cellâdına hayran olan bir toplumsal kültürün yaratılması, bu sistemin geleneğinde var. İşte tam da burası, aleviler açısından bir ayrım çizgisi ve onurlu bir duruşun göstergesi olmak zorundadır. Dersim katliamını bugüne perspektif olmasını isteyen CHP milletvekili faşist Onur Öymen ile aynı platformu paylaşmaktan kaçınmayan ve CHP'nin katliamcı çizgisini savunan birçok alevi kökenli milletvekillerinin duruş ve tavırlarını doğru ve derinlemesine tahlil etmek zorundayız. Sistemin istediği alevi prototipi işte böyle bir kişiliktir. Katliamını alkışlayan alçalmış kişilik, sistemin "alevi" kişiliğidir. Dolayısı ile aleviler açısından yol ayrımı da buradan başlıyor. Haksızlığa karşı boyun eğmeyen, direnen, mücadele eden Alevi kültürü ve yaşam tarzı yerine suskun, silik, kendi cellâdını alkışlayan bir Alevi kültürü ve yaşam tarzının ikamesi programına karşı, bir proje geliştirmek aleviler açısından kaçınılmaz ve tarihsel bir ödevdir.

AKP hükümetinin sözde Alevi açılımı da Alevileri iki senedir oyalayan, onların taleplerini budayan, maniple eden ve Alevi kültürü, inancı ve kitlesiyle adeta dalga geçen programlamanın adına bugün "Alevi Açılımı" diyorlar. Alevilere yedirmeye çalıştıkları zehirli yemek içinde ki malzemeleri doğru teşhis etmeden ne Koçgiri, ne Dersim, ne Maraş, ne Çorum, ne Sivas, ne Gazi katliamları anlaşılabilir. Bakınız en son örneği "Alevi Çalıştayı"na AKP hükümeti tarafından "davet" edilen faşist Ökkeş Kenger (Şendiller) ile Alevilere karşı verilen mesaj nedir? Maraş Katliamının tetikçisi faşist Ökkeş Kenger ya da namı diğer Şendiller'i "Alevi Çalıştay"ına çağırarak verilmek istenen mesaj, kendi cellâdınızdan medet ummakla eşdeğerdir. Tarihi boyunca katliamlara maruz kalmış Alevi kitlesi ile adeta alay eden sistemin gerçek niteliğini tüm bu olguların toplamı daha iyi göstermektedir. Aleviler kendi cellâdı ile arasında ki ayrım ve çizginin silikleştirilmesine, bulanıklaştırılmasına asla müsamaha göstermemelidir. Sistem çok ince bir tarzda, Aleviliğin kültür ve inancını tamamen sistem içine entegre etmenin hesaplarını yapıyor. Katliamlarla yapamadığında bunu "Alevi Açılımı" adı altında geliştirdiği yeni-asimilasyon politikası ile yapmaya çalışıyor. Aleviler kendi alternatiflerini kendileri yaratmalıdır. Yıllardır CHP'nin oy tabanı olan Aleviler; CHP'nin Alevilik üzerinde oynadığı katliamcı ve inkârcı rolü görmeli ve CHP'den radikal bir kopuş gerçekleştirmelidir. AKP'nin Alevi sorunlarını sulandırmasına, Alevi taleplerinin budanmasına izin vermemelidir. Tüm alevi kitlesini birleştirecek yeni bir program ve çıkış ile kendi politikalarına yön vermelidir. Maraş katliamının tarihsel anlamının anlaşılması ve yeni katliamların önüne geçmek için, bu eksende bir bilinç geliştirilmesi ve bu bilincin yaşama dökülmesi ile gerçekleşebilir. Tüm bunlara rağmen kimse, sistemin Alevilere yönelik katliamcı politikalardan vazgeçtiği yönünde bir düşünceye kaptırmasın. Alevi kültür ve inancı hala bu toplumda en aydın, ilerici kültür ve inançtır. Hak ve eşitlikten yanadır. Bu açıdan da olsa Alevi kültür ve inancı gericiler açısından bir tehlike olmaya devam ediyor. Buradan itibaren Maraş Katliamını canlı yaşayan amcamın anlattıklarıyla yazımı bitiriyorum.

Anlatım: Canlı tanık, REMZİ SAKA

Öncelikle konuşmama şöyle başlayayım. Olayların öncesinde iki öğretmen okuldan çıktıktan sonra yolda yürürlerken sokakta yolu kesilerek vuruldular. Bu öğretmenlerin ikisi de solcuydu, bi-

risi Elbistan (Yapalak'lı) diğeri de Maraş merkezdendi. Vurulduklarında acilen hastaneye kaldırıldılar. Yapalak'lı olan öğretmen olay yerinde yaşamını yitirdi, diğer öğretmende yaralıydı, ama kan kaybı çoktu, o yüzden acil kan aradık tüm aramalara rağmen kan bulunamamasından dolayı kan kaybından öldü. O gece morgda kaldı, ertesi gün otopsi yapıldı. Yapalak'lı öğretmenin vücudunda bir kaç kurşun bulundu, ama diğer öğretmende kurşun isabet ettiği yerde görülemediği için, Erdoğan Ademoğlu Röntgen çekilmesi için bana getirdi. Ben röntgen çektikten sonra kurşunun isabet ettiği yeri tespit ettim, kurşun göğsüne isabet etmişti. Günlerden Cuma günüydü, Emniyetten müdür muavini telefonla bizi arayıp, acele edin cuma namazına yetişmeden cenazeleri kaldırın millet ayaklanıyor diye uyardı. Cenazeler yıkandı hazırlık yapıldı ama geç kalınmıştı. Alevi olanlar hastanenin bahçesinde toplandılar. Topluluk çekildikten sonra ben aşağıda bulunan bir diğer hastaneye gittim, şimdiki adı üniversite hastanesi. Oraya devamlı yaralılar geliyordu. Öğretmenlerin cenazelerini askeri pikap a koyup yukarı mahalleye getirdiler. Maraşlılar kendi cenazesini alıp götürdü, diğer Elbistanlı öğretmenin cenazesini bizim evin yanındaki Gıjjık Dede 'Sabri'nin evinin avlusuna getirdik. Yakınları gelip aldılar, Mersin de toprağa verildi. Cenazeler gittikten sonra olaylar tırmandı. Her taraftan mahalleyi sardılar."Aleviler camiyi yaktı" diye halkı kışkırtmışlar, mahalleye girenler birçok eve girip insanları öldürmüş hatta tanıdığımız bir aileden İsmail Kalaycı'nın balta ile kafasını kesmişlerdi, kendisi hamallık yaparak geçimini sağlıyordu. Sonra Mahmut Xan vardı ağabeyimin musahibi, onun evine girip üniversite öğrencisi olan oğlunu öldürdüler. Buna dayanamayan annesi felç olmuştu. Bir kadını da tecavüz ettikten sonra yukarı zeytinlikte çarmığa asmışlardı buna benzer çok olay devam etti ve masum insan, çoluk çocuk kadın demeden benzeri şekilde katledildi. Aynı yerde zeytinlikte bir ailenin de evine girerek kadının memelerini nacak ile kesmişlerdi. Askerler geliyordu gece gündüz ama olaylar devam ediyordu. Bulunduğumuz mahalle zaten Alevilerin yaşadığı bir mahalleydi. Ben Hastanede eve geldiğimde devamlı Ankara'da Hayri Öner ile telefonda görüşüyordum kendisi senatördü. Kendisine telefonda;"Teyze oğlu hükümetten bize hiç yardım gelmiyor" diye konuşup durumu anlattım. Hayri o dönemin Başbakan ı Bülent Ecevit'in yanına gidip olayları anlatıyor. Ama oradan kendisine verilen bilgide, abartılı bir şeyin olmadığını mahallede sadece iki kişinin kavga ettiğini söylüyorlar. Ben dedim sen inanma, olay bildiğin gibi değil hepimizin hayatı tehlikede belki bir saat sonra bende seninle telefonda konuşamıyor olacağım. Bir ara Hayri Öner ile konuşurken telefonları kestiler. Göksun da Dursun Ateş vardı sayılır bir adamdı. Evimin alt katında Kahve vardı, oranın telefonunu aldım oradan kendisine ulaştım, durumu anlatınca o hemen kızını aramış, kızı postanede çalışıyordu gidip telefonları açtı. Bizim eve birinci gün 40 kişiye yakın insan sığındı, kimse dışarıya da çıkamıyordu bir hafta kaldılar yemek bulamıyorduk. Yiyecekler bitmişti evimize sığınan insanlar çok zor günler geçirdiler herkes çok korkuyordu. Bir ara dışarıda seslerin geldiğini duyunca balkona çıktım, bir panzer üzerinde Türk bayrağı takmış bizim eve doğru önlerinde yarbay'ında içinde bulunduğu arabada geliyordu. Yarbay arabada çıktı bana dedi; "evin üzerindeki milleti evlerine yolla", bizim evin çatısında borular vardı onları evimizde kalan komşu akrabalar kenarlara doğru uzatmışlardı, onu gören MHP yanlıları evin üzerinde silahlı adamların olduğunu sanarak ihbar etmişler, iyide etmişler ondan dolayı bizim eve saldıramıyorlarmış sonradan öğrendik. Bizim evin aşağısında Yusuf un kahvesi vardı. Kahveye silahlarla saldıran bir grup ateş açınca, İçerdeki gençler vurulmasın diye kapıda kendisini siper eden Gıjjık Dede kurşunlara hedef olup hayatını kaybetti,25-30 yaralı vardı. Bir kaç gün sonra askerler nihayet gelmişti çevre illerden, Kayseri'den gelen bir asker bizi kurtardı, sonradan öğrendik asker Sarız'lı Kürt ailenin oğluymuş. Yaşananlar çok korkunçtu, birçok yakınımızı, akrabamızı kaybettik. Bende olayların sonrasında tehdit edildiğim için, can güvenliğimin olmayışından dolayı şu an yaşadığım Almanya'ya geldim ve buradan istifamı yolladım. Eskiden Alevi-Sünni ayrımı yoktu mahallemizde, başkalarının kışkırtmasıyla yalan haberlerle katliam gerçekleşti. Bu yazının yayınlanacağı derginin okurlarına selamlarımı yolluyorum, herkesin gözlerinde öperim.

Bende amcama çok teşekkür ediyorum bana bu bilgileri verdiği için...

(Alevilerin Sesi Dergisi'nde yayınlanmıştır.)

Dersim'in kayıp kızları bulundu!

1937/1938 yıllarında Dersim'de, Dersim'e "medeniyet götürme" maskesi altında gerçekleştirilen katliamda 50 bin ile 90 bin arasında insan katledildi. Resmi verilere göre 13 binden fazla insan öldürüldü. 12 bin kişi batı illerine sürgün edildi. Katliamdan kurtulan küçük kızlar, ailelerinin katliamında yer alan askerlere "evlatlık" verildi. Dersim'li kayıp kızların sayısı bilinmiyor.

Dersim'li kayıp kızların öyküsü, "İki tutam saç, Dersim'in kayıp kızları" adlı belgesel film ile perdeye yansıdı.

Yönetmen Nezahat Gündoğan'ın Adıyaman, Dersim, Bursa ve İstanbul'da, üç yıl boyunca yaptığı çalışmalar sonucu çektiği "İki tutam saç, Dersim'in kayıp kızları" adlı belgesel filmin galası, 2 Mart günü Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda yapıldı. Hıncahınç dolan salonda, onlarca kişi ayakta kaldı.

Önce senarist-yönetmen Sırrı Süreyya Önder sahneye çıktı. Şunları söyledi: "Bu film henüz kurgu aşamasındayken Nezahat bana filmi izletti. Ben de kendimce önerilerde bulundum kurgusuna dair. Birkaç değişiklik yaptık ama biz ne yaparsak yapalım filmin hikayesi sarsıcılığından bir şey kaybetmedi. Bu ülkede her şey olabilirisiniz ama kendiniz olamazsınız. Türkiye'nin siyasi tarihi bunun üzerine kurulu." Sırrı Süreyya Önder bu tür acıların bir daha yaşanmamasını dileyerek sözü Nezahat Gündoğan'a bıraktı.

"Yüzleşilmesi gereken bir tarih vardı. Dünyada ne yazık ki birçok benzerlerinin yaşandığı katliamlarla yüzleşmek gerekliydi. Ben de içinden geldiğim, bildiğim kültürün, Dersim'in hikâyesinin peşinden gittim. Dersim'in karanlık tarihine döndüm. Bir anlamda öykü beni buldu. Yaptığımız sözlü tarih çalışması sırasında konuştuğumuz Dersim'li kayıp kadınların yaşadıkları bu filme dönüştü."

Nezahat Gündoğan Dersim'li kayıp kızları, iki tutam saçın hikayesini anlattıktan sonra gösterime geçildi.

Belgesel filmde Dersim katliamında rütbeli askerlere verilen kayıp kız çocuklarının öyküsü, Huriye ve Fatma hanımın öyküsü, askerler tarafından alınışları, götürülüşleri, yaşamları ve ailelerine kavuşma süreci anlatılıyor. Belgeselde köklerini arayan başka kadınlar ve kızlarını arayan başka ailelerin de duygu ve düşünceleri de işleniyor.

Kendisine kaybolan ablasının adı verilen Şemsi Karakoç iki ayrı bez parçasına sarılı iki tutam saçı gösteriyor. Annesinin kayıp olan iki ablasının kâküllerinden kestiği iki tutam saçı nasıl sarıp sarmaladığını ve ölene kadar da boynunda sakladığını anlatıyor.

Belgesel filmde, 37/38 Dersim dönemine ait belgeler, fotoğraf, film de yer alıyor.

Gösterimin ardından Kazım Gündoğan "Bu sa-

londan çıkanların kendi yüreklerine iki tutam saçı bağlayarak buradan ayrılmalarını umuyoruz" dedi.

Dersim'li kayıp kızlar belgeseli, 37/38'de Dersim'de yaşanılan dramın beyaz perdeye yansıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından oldukça yararlı bir çalışma olmuş. Nezahat Gündoğan Munzur Akmazsa belgeselinde olduğu gibi bu belgeselde de iyi bir iş kotarmış.

2 Mart 2010

Zaman

Levent UĞUR
levent-ugur@hotmail.com

ve yaşımı taşıyan başım
bir daha taşlara vurulmayacak
zamanın bu kadar erken
bu kadar çabuk geçeceğini düşünmedim
naza bile kaçmamıştı kör olası
bir damla yaş hatırına gülümsemeden geldi
ve ben yırtılmış bir gökyüzünü
dikmeye hazırlanırken dağlanmış yüreğimde
narin bir kelebek gibi uçtu
akıp giden boşlukta

kurtuluşu olmayan pusulardan geçti
yıllar erken akarken yarına
çıngıraklı zehrin şerbet tadıydı dilimin ucunda
ve kar altında bir kardelen
zırhlı bir dilenci ağzıyla
güneş duası yapıyordu
bereketli olsun diye sarı başaklar

mevsimler zamana ayak uyduramıyorlardı

oy dayanamadığım zulüm ağlatma beni
can umutlu
can şaşkın
can kahredici gözlerimde
birini vurmuşum gibi bakma öyle
hesaplar sağlamasız yapılıyor
vicdan hududu yaklaşıyor bir gönülden diğerine konan
yüreğin ufuk çizgisinde bölünmüş ikiye
zaman portakal dilimi şimdi
gittikçe tükenmekte

tetiksiz bir silahın mermisi
ölçülmeyen bir matematik aklımızın ermediği
eşit bölünmeden yenilen bir ekmek
bir tas su
bir kuzunun acıkmışlığı seneye kurban edilen
yanmışlığı bir annenin dizlerine vuran
ağlaması
seni beni içine alan
kederli bir dünyadan gelip geçmekte zaman

çabuk yetişen bir dama taşı
ilansız bir ısmarlamayla koşan
rekor kırmış atlet hızıyla
utangaç bir bakışın kuş dilidir
meteliksiz kalmış emektar bir oyuncu gibi
yaşlanıp gitmekte zaman
kaidesiz ve acımasız

duldasında mola vermeyen
kıpırtısız büyümüş bir gönülün dağınık saçlarında
takılmayan bir gül gibi solmakta
kırmızı akmakta zaman
yeşilin mavinin
siyahın beyazın
bütün renklerin çaldığı kırmızı
hani canımızın boyandığı renk
hani telaşa saran insanı
hani beş lira fazla olsun dediğimiz
hani canımız
hani damarlarda dolaşan kanımız gibi
kırmızı akmakta zaman
ayak ucundan başına kadar dolanan
ve altmış beş yaşındaki Ali dayıyı
düşündürecek kadar tehlikeli olan
şu musibet mendeburu
bir türlü göremedim

zaman vurulursa sırtından
karanlığın sise boğulduğu bir akşam
bedava kazanılmış zafer gibi haykırmak bize yakışmaz
illaki göğsünden vurulacak
illaki göğsünden

Albayın Kesik Kulakları

Ahmet KAHRAMAN

Genç adam şafak bulanıklığında uyandı.

Altlı, üstlü kırk yirmi ranzanın karşılıklı sıralandığı koğuşun, kara perdeleri ışık sızdırmayacak biçimde kapalı, ortalık zulmet karanlığı, uyuyan genç adamların nefes alıp vermeleri, horlama, *"ateş etme"* yalvarmaları, *"vay anam geliyorlar"*, uykuda ağlama, inleme sayıklamalarıyla ses karmaşasıydı.

Genç adam, bir buçuk seneden beri üstünde taşıya taşıya tenine yapışık, ikinci deri gibi hissettiği üniformasını, el alışkanlığıyla bulup giyindi. Pantolonun palaskasını tokaladı. Dibi aşınmış, yüzü çarpılmış potinlerini ayağına geçirdi. Nefes, ter, potin ve ayak kokusuyla havası yapışkan, geniz yakıcı ağırlaşmış, pis kokan koğuştan dışarıya çıktı.

Kapıda durdu. Ciğerlerine birikmiş kiri boşaltırcasına, derinden derine nefes alıp, verdi.

Tan vaktiydi. Göğün gün doğumu tarafı boz bulanık aydınlanıyordu. Geniş alana yayılmış kışlada, tek ışık yoktu. Düşman saldırılarına karşı, korunma tedbiriyle, gün batımından sonra ortalıktan el ayak çekiliyor, kışlanın bütün ışıkları karartılıyor, ışık yanması gereken yerlerin pencereleri de, kalın siyah perdelerle kapatılıyordu.

Bir sigara yaktı. Başı eğik, dalgın ve düşünceli, ayaklarını ucuna baka baka mutfağa doğru yürümeye başladı. Kışlada son günüydü. Yarın sabah uyandığında, bavulunda sakladığı sivillerini giyecek, her gün ölüm ayinleri tekrarlanan, sadece ölüm ve öldürmelerin konuşulduğu bu kör kuyudan çıkıp gidecekti.

Sağ, salim buradan ayrılıp, kurtulacağı için sevinmesi gerekirken içinde yuvalanmış bir tuhaf, burukluk veren huzursuzluğun fokurdaması yüzünden sevinemiyordu. Mutfağın kapısından içeriye girdiğinde, mutsuz, kafasının içi karmaşaydı.

Mutfak hareketliydi. Yeni onbaşı ve erler, erken gelmiş, sabah çorbası kazanlarının altını yakmışlardı. Mutfak yağ ve soğan kokuyordu.

Genç adam, zoraki bir gülümsemeyle arkadaşlarını selamladı. Sonra *"hala kazan ve tabakların komutanı benim"* dercesine kazanların kapaklarını, tek tek kaldırıp, baktı. Yağlı kemik suyunda pişen mercimekler bılk bılk kaynıyor, doğranmadan içine atılmış soğanlar inip çıkıyordu.

Teftişe çıkan komutanlarını taklit eden bir edayla, yanında duran onbaşıya döndü. Onu ödüllendiren bir gülümsemeyle:

"İyi" dedi, bezgince. *"Her şey iyi, devam edin."* Bir sigara yakıp temiz havaya çıktı.

***

Tam sayıyı bilmiyor, ama bir yıl önce, acemi birliği denilen ilk toplama ve eğitim merkezinden, buraya kalabalıkça gelmişlerdi. Değişik bölgelerden, farklı iş ve uğraştan belki yüz, belki de yüz yirmi kişiydiler. Kimi yüzü güleç, mutlu görünüşlü, kimi hüzünlü bakışlı, hepsi 20-21 yaşlarında... Görev dağılımı için, kışla düzlüğünde sıraya dizildiklerinde, yanında, önünde, ardında duranlara bakmış, bazılarını incelemiş, aralarında geçen konuşmaları dinlemişti. Çoğu bir an önce cepheye koşup çatışmalara katılıp, heyecanlı maceralar yaşamaya hevesli,

yerlerinde duramayacak kadar sabırsızca heyecanlı görünüyordu.

Çoğunluğun tersine onun, macera rüzgarlarına kapılıp, hayatını tehlikeye atarak, terörist denilen düşmanla çatışmaya girme, bazılarının tekrarıyla, onları öldüre öldüre bitirme gibi isteği yoktu. Bunca güvenli yer dururken, televizyonların dakika başı çatışma haberleri ve ölü ile yaralı dökümünü yayımladığı, savaşın göbeği bu kuyuya düştüğü için kötü talihine sövüyor, *"gerekirse"* diyordu, içinden. *"Ölümün hangi taşın, kayanın dibi, çalının ardında gizlendiği bilinmeyen dağlara gitmektense, hile yapacağım, yalanlar söyleyeceğim, gerekirse kendini vurup sakat bırakarak savaşçı olma niteliğimi yok edeceğim."*

Adam öldürme adına, torbada ceset olma şanı ile şerefi, varsın heveslilerinin olsundu.

Masalarda oturan subaylara sırayla yanaşanları görüyor, söylediklerini duyuyordu. Pek çoğu, düşman takibine çıkmak ve cephe savaşçısı olmak için yalan söylüyor, tanıdığı bildiği otomobil tamircileri, berberler, garsonlar bile *"sivil hayatta, bir mesleğim yoktu, boşta gezerdim komutanım"* diyorlardı.

Önce, *"bana sıra geldiğinde, sivillikte ben bir şofördüm diyeceğim"* diye kurmuş, yaradana şükürler olsun ki, hemen sonra, *"bu işte, tekerleklerin altında mayın patlaması, düz yolda giderken uzaktan hedef olmak da var"* diye düşünmüş, masaya yanaşma sırası geldiğinde, hiç aklında yokken, *"ben"* demişti. *"Sivillikte aşçıydım, komutanım. Yaptığım yemekler de pek beğeniliyordu."*

Sonra, nasıl olsa soruşturan, araştıran olmaz düşüncesiyle eklemişti:

"Yemek yapma yarışmalarında madalyalarım da var. Gösterebilirdim, ama hiç biri yanımda değil."

Onu dinleyen subay, *"güzel, pekiyi"* demiş, önündeki deftere bir işaret koymuş, başka soru da sormamıştı.

İçinden, *"ben elimden geleni yaptım, bahtımda ne varsa onu göreceğim"* demiş, ama *"ya yalanım ortaya çıkarsa"* diye düşününce tedirgin olmuştu. Lokantaların önünden geçmiş, hatta yemek bile yemiş, ama hiç birinin mutfağını görmemiş, evde de sadece, annesini yemek yaparken, seyretmişti.

Sonra, *"o yalan, bu yalan, herkesin hayatı yalan"* diye düşünmüştü. *"Bu kapıyı açan Allahım, ötekini de açar."*

Düşündükleriyle korkularını azaltmış, götürüldüğü koğuşa yerleşip, üst ranzaya uzanmıştı. Tam da, *"yüksek yerden torpilliler dururken, şans bana mı gülecek"* diye düşünürken, adının bağrıldığını duymuş, *"hayırdır inşallah"* deyip, yerinden doğrulmuş, adını bağıran çavuşa adabıyla selama durup bağırmıştı:

"Emret komutanım!.."

Çavuş:

"Sen aşçısın değil mi, asker?"

Esas duruşunu bozmadan cevap vermişti:

"Evet, komutanım. Hem de en iyisinden!.."

"Güzel, o halde mutfağa git ve mutfak onbaşısı Abdulvahyeddini gör, hadi marş marş..."

"Baş üstüne komutanım!.."

***

Sevinçten, kanatları olsa uçacak kadar, kendini hafif hissediyor, içinden *"hayatımı garantiye alarak, yeni baştan doğdum"* diyordu. Fazladan bunca er varken, aşçının cepheye gönderilmesi imkansızdı. Bu imkansızlığı düşünerek, içinden döne döne, yüzüne gülen şansına teşekkür etmiş, koşa koşa mutfağa gitmiş, adabıyla aşçı başı onbaşıya selam vermiş ve demişti:

"Kendim aşçıyım komutanım. Çavuşum sizi görmemi emretti!.."

Onbaşı onu süzmüş, *"kendini"* demişti *"kendini boş yere helak edip selama durmanın lüzumatı yok, evladım. Varsa bir bilgin, yeteneğin, onu sebze ve kazan ile kepçelere sakla..."*

Sonra tezgahı göstermişti:

"Tezgahın ardına geç ve patates soymaya başla..."

Patates yığınının başına geçip, bıçağı eline almış, fakat yalanı o an ortaya çıkmış, bıçak tutuşuna bakan onbaşı, bu işin acemisi olduğu anlaşılmış, uzaktan seslenmişti:

"Acemi oğlan buraya gel!"

Sesi duyduğu an, *"eyvah, yalanım ortaya çıktı ve aşçılığım başlamadan bitti"* demiş, korkudan dizleri titremeye başlamıştı. Çekine, korka onbaşının yanına gitmiş, selama durmuştu:

"Emret komutanım."

Komutan, hiddetsiz, durgun bir sesle konuşmuştu.

"Sen bir yalancısın."

Onbaşı, patatesleri soyma yerine doğradığımı görerek acemiliğimi yakalamıştı. Doğradıklarım orta yerdeyken, *"değilim"* itirazı onu kurtaramazdı. En iyisi kendini acındırıp, merhametine sığınmaktı:

"Ben bir yalancıyım ve merhametinize sığınmış

bulunuyorum."

Onbaşı, ilk defa gülümsemişti:

"Yalan bizim hayatımız, ama pek çoğumuz kabul etmeyiz. Yalanını kabul ettiğin için, sen dürüst bir adam sayılırsın. Onun için mükafat olarak, sana üç gün süre. Üç gün içinde bir gelişme göstermezsen, 'bu herif aşçı değil, bir düzenbaz' deyip seni geldiğin yere teslim edeceğim bilmiş ol."

"Baş üstüne" demekten başka ne diyebilirdi ki... Onbaşı, bıçağı nasıl tutup, patatesleri soyacağı konusunda ilk dersini ve o da o gün ilk aferinini aldı. Aferinler, sonraki iki günde ardı ardına sıralanmaya başladı. Kuru fasulye, pilav, mercimek çorbası, kapuska pişirmeyi öğrenmiş, eserleriyle amirlerinin gözünü doldurmuş, aşçı yardımcılığına, bir kaç ay sonra da onbaşı rütbesiyle baş aşçılığa terfi etmişti.

İşini sevmişti. Aç insanları doyurmak, hele hele yemekleri iştahla yediklerini görmek hoşuna gidiyordu. Gel gelelim, kışla hüzün yuvası, ölüm çukuru gibiydi. Sabahları, tabaklarına çorba doldurduğu melül bakışlı gençler, sırtlarında yiyecek, cephane ağırlığı, bellerinde sarkan el bombaları, ellerinde tüfekleriyle bez örtülü kamyonetlere doluşup, cephesi bilinmeyen savaş alanına gidiyor, bazıları, naylon torba içinde birer kanlı ur, kimileri de sızlanıp, kurtarıcıya yalvaran yaralı olarak geri dönüyordu.

Geldikleri gün, heyecanlı maceralar yaşama isteğiyle, piste çıkmış yarış atları gibi zapt edilmez görünen genç adamlar, ilk çatışmalarda can pazarında oldukları görüp, durulmuş, iğdiş edilmiş beygir gibi bezgince uysallaşmışlardı. Ruhlarındaki atak neşe sönmüş, yaşama sevdaları tükenmiş, birer melül bakışlı kesilmişlerdi. Neye, ne zaman tepki göstereceği kestirilemeyen birer asabi...

***

Kışlada hayat, güvenlik üstüne kuruluydu. Gün batımından sonra, korunma tedbiri olarak ortalıktan el ayak çekiliyor, düşman saldırısına karşı bütün ışıklar söndürülüyor, ışık yanması gereken komutan odaları ve toplantı salonlarının pencereleri de, siyah perdelerle kapatılıyordu.

Gece, kışla içinde ve yakınında, habersiz yürüyen, asker de olsa gecenin parolasını, uzaktan bağıramayan her şey düşman, otlayarak kışla arazisine giren her hayvan hedefti. Düşman sızıntısı zannıyla ateş altında tutulup, öldürülmüş atlar, eşek ve sığırlar, sabah olunca araçların ardına bağlanarak, arazi dışına sürükleniyordu.

İnsan hayatının patlamayla söndüğü bir dünyada o, hayatını koruma altına aldığı için, günde onlarca defa, şansını değil, kendini kutluyor, içinden "sana binlerce kere aferin, benim akıl küpü kafam" diyor, herkes gibi, nöbetinin olmadığı akşamlar erkenden koğuşuna dönüyor, yatağına uzanıyor, gözlerini yumup, ruhunun uykuya yatmasını bekliyordu.

***

Geceleri, kırk kişilik koğuşta, çok zaman uyumak mümkün oluyor, sabahı uykusuz karşıladığı oluyordu. Çünkü koğuşta, dipten dibe korkunun sesleri kaynıyor, farklı dillerden sayıklama çığlıkları karmaşası birbirine karışıyordu:

"Ateş etme, ben de Müslüman'ım!.."

"Komutanım düşman karşı tepede..."

"Yandım, anam!.."

"Kaçın teröristler geliyor."

"Emret komutanım!.."

Sayıklamaların uçuştuğu derin uyku öncesinde, ranzadan ranzaya sohbetlerde, kimse ölümü kendisine yaklaştırmıyor, ama sevinçlerle, öldürmenin verimli sonuçları konuşuluyordu. Bazıları, düşmanı tespit için yol ve köylerdeki üst aramalarıyla, öldürülmüşlerin üstünden aldıklarının dökümünü yapıyor, sahip oldukları ganimetle, askerlik dönüşü iş kurma, ev, araba satın alma, evlenme hayallerini açıklıyorlardı.

Elinde, cebinde kesik insan kulağıyla dönenler, kesik kulağı komuta merkezine gösterip, zafer bağırtıları koparıyorlardı:

"Birinin daha canını aldım. En iyi terörist, ölü teröristtir!.."

Öldürülmüş düşmanın kesik kulağını getiren, komuta merkezinden 250 dolar para ve tenekeden bir madalya ödül alıyordu. Onun için piyasa karlı, adeta kulağa hücum vardı. Kimilerinin düşmanla savaşta bildiği birlikler, yol ve geçitlerde pusuya yatıp, geçen köylüleri avlıyor, kulaklarını ödüle dönüştürüyorlardı. Nasıl olsa, kulakların üstünde kime ait olduğu yazılı değildi. Fırsatını bulan ötekinin sakladığı kulağı çalıyor, servetini kaybeden de şüphelendiğinin üstüne yürüyünce ana avrat sövmeden sonra, bazen, koğuşlarda kasaturaların çekildiği, namluların ateşlendiği kanlı kavgalar kopuyordu.

Kesik düşman kulağı, ülkede askerlikten dönen kimi gençler için bir statüydü. Bazıları yolunu bekleyen, ya da karşısına çıkacak sevgiliye sunulmak üzere, düşman kulağından küpe, gerdanlık yapanlar vardı.

Anneciğinin yazdığına göre, askerlikten dönen

gençler, düşman kulağından tespih sallayan, boyunlarında kolye kasabanın şeref gözdesi olarak çarşıda dolaşıyor, getirdikleri paralarla da dükkanlar açıyorlarmış. Anaları, babaları da övünüyorlarmış:

"Maşallah bizim oğlan, vatan için terörist öldüre öldüre bir hal olmuş..."

Yine annesinin yazdığına göre, eskiden evde oturup kısmetini bekleyen mahalleli kızlar, devran değişmiş, utanma ortadan kalkmış olmalı ki, kendileri gidip kulakçı vatanseverlere evlenme teklif ediyormuş.

Anneciğinin yazdıkları yeni ve bilinmeyen değildi. Kesik kulakla fiyaka yapanları, kendisi de görmüştü. Ama mektubun sonuna eklediği beklenti, kendi açısından üzücüydü. Annesi, yerine getiremeyeceği bir istekte bulunuyor, şöyle yazıyordu:

"Baban artık yaşlandı. İnşaatlarda, eskisi gibi iş vermiyorlar. Bense evlerin temizliğini yapa yapa kamburum çıktı. Senin kaç kulağın var? Umuyor ve bekliyorum ki, kulak gelirinle bizi de kurtarırsın!.."

"Anama bakın siz" dedi, onbaşı kendi kendine. "Vücudu yarasız, beresiz, sapasağlam dönüşüme sevineceğine, benden canımı tehlikeye atma karşılığında kulak, kulak parası ve ölü soyuculuğu bekliyor."

Düşündükçe, annesinin beklentilerine hak vermese de üzülüyordu. Birçoklarının cebi, dolar şişkiniyken, o temizlikçi annesinin gönderdiği parayla, otobüs bileti alıp dönebiliyordu.

Sağ salim askerliği bitirip dönüyor, ama anlatılacak bir hikayesi bile yoktu. Kimseye, yeterince milliyetçi, yaman savaşçı, yeterince erkek, cesur, yeterince asker olduğunun kanıtı olarak gösterilecek madalyaları, elinde sallayacak insan kulağı kıkırdağından yapılma tespihi, karşısına çıkacak sevgiliye armağan edebilecek kolyeleri, göğsünde madalyaları, cebinde dolar tomarları mı vardı?

"Askerlikte ne yaptın?" diye soranlara, kapuskanın kokusunu, pişmek nedir bilmeyen mercimeğin tadını, patatesin adabıyla nasıl soyulduğunun asaletini anlatıp, "sıradan akıllılar, hayatlarını tehlikeye atıp, çatışma, çarpışmalarda kurşun sıkarken, ben fasulye pişirerek canımı güvene aldım" cevabını mı verecekti?

Düşündükleriyle kendisinden geçmiş, ardı ardına sigara yakarak derin nefesler çekiyordu. Ardında duyduğu ayak sesine dönüp baktı. Gelen, yeni mutfak onbaşısı elinde çay bardağıyla geliyordu:

"Size çay getirdim, onbaşım. Siz bugün misafir sayılırsınız."

"Teşekkür ederim. Allah sizleri de kurtarsın."

Yeni onbaşı sordu:

"Yaptığımız çorbaya bakmayacak mısın, onbaşım?"

Canı sıkkındı. Kimseyle konuşacak, bir şeyle ilgilenecek hali yoktu. Onbaşıyı başından savıp, dertleriyle yalnız kalmak istiyordu.

"Ne bakayım" cevabını verdi. "Nasıl olsa yarın yokum. Bildiğinizi yapın."

Onbaşı, çayı verdikten sonra geri döndü. Yalnız kalınca, içinden mırıldandı:

"Meseleyi halledeceğim."

***

Gece yarısıydı. Nöbetçi çavuşu, nöbet tutacakları uyandırıp götürmüş, dönenler soyunup yataklarına uzanmış, derhal uykuya geçmiş, koğuşta horultular ve artık kimsenin yadırgamadığı sayıklama sedaları birbirine karışmaya başlamıştı.

Genç adam, yatağında yarı doğruldu. Uyuyanların nefes alıp vermelerini, sayıklama seslerini dinledi. Kimsenin uyanık olmadığına kani olduktan sonra, sessizce yatağından yere kaydı. Giyinikti. Sadece potinlerini çıkarıp yatağına uzanmıştı. Çıkardığı potinleri de ses çıkarır kaygısıyla elindeydi.

Ayakuçlarına basarak sessizce, dışarıya kaydı. Gece zulmet karanlığıydı. Hiç bir ışık yoktu. Potinlerini giyerken, dışarıdaki sessizliğin sesini dinledi. Nöbet yerleri uzak, binanın ardında kalıyordu. İşini yaparken güvendeydi... Yatakhanenin hemen bitişiğinde, küçük bir bina daha vardı. Bir zamanlar silah deposu olan bu bina, soğutucular yerleştirilmiş, morg haline getirilmişti. Cephelerden gelen ölüler, burada tutuluyor, sonra gelen yakınlarına teslim ediliyor, ya da gömülmek üzere, doğdukları yere gönderiliyorlardı.

O gün, aralarında bir albay, iki teğmenin de bulunduğu bir kaç kişi, ceset torbasıyla gelmiş, ailelerinin istediği yere gömülmek üzere, morga yerleştirilmişti.

Morgun kapısı kilitli değildi. Tokmağını aşağıya itip, gölge gibi içeriye kaydı. İçerisi karanlık ve soğuktu. Önünü, hiç bir yeri görmüyordu. Işığı yakacak imkanı da yoktu.

Ellerini öne uzatıp, bir ranzaya dokununcaya kadar ilerledi. Sonra yine eliyle yokladı. Kim olduğunu bilmediği bir ölünün başını buldu.

Hayret, hiç korkmadı. Cansızlaşmış, ceset olmuş

biri ne yapardı ki ona?

Cebinden sustalı bıçağını çıkardı. Düğmesine bastı. Bıçağın, karanlıkta şakırdayan sesini duydu. Sonra, elle yoklayarak ölünün kulağını parmaklarıyla sardı. Sustalıyı hızla ileri geri sürdü. Kulak avucuna düştü. Ayni şekilde ötekini kesti. İki kulağı üst üste koyup naylona sardı. Koynuna yerleştirdi. Kapıdan çıkıp, sessizce koğuştan içeriye daldı. Sessizlik içinde soyundu. Yatağına uzandı. Gözlerini kapattı:

"Yarabbi sana şükürler olsun" dedi içinden. "Kasabada şerefim yere düşmeyecek. Benim de, isteyene gösterilecek bir çift kulağım var. Para mı?"

İçi sıkıldı. Ama *"bir yalan da buraya, yerleşir"* diye düşününce rahatladı. Yalan parayla değildi ya, ağzını açıverirdi:

"Şerefsizin teki, bütün dolarlarımı çaldı..."

***

Heyecan ve tedirginlikten uyuyabildi mi, hatırlamıyordu. Sabah erkenden kalktı. Sivillerini giydi. Heyecanını yenmek için ardı ardına nefeslendi. Askeri yazıcıya gitti. Yazıcıyla ilişkileri iyiydi. Bazen ona, karavana dışı yemekler hazırlıyor, ızgarada et bile hazırlıyordu. Onun için askerliğini bitirdiğine dair belgeyi iki gün önceden hazırlamış, komutana da imzalatmıştı. Yazıcı onu görünce, soru sormadan çekmeceyi açtı. Çıkardığı kağıdı uzattı:

"Hayırlı olsun" dedi. "Postta yara açmadan kurtulmayı başardın."

"Teşekkür ederim, Allah seni de kurtarsın..."

Oyalanmaya gerek yoktu. Ne olur ne olmazdı. Bir an önce, çekip gitmek en iyisiydi. Kağıdı katlayıp cebine koydu.

"Erken gideceğim" diyerek, akşamdan arkadaşlarıyla vedalaşmıştı. Görülecek kimse yoktu. İçinde tıraş takımı, bir çift yedek çorap ve gömleğin bulunduğu el çantasını alıp, yürüdü.

Otobüsler, kışlanın önündeki caddeden geçerek gidiyordu. Şoförler, kışla çıkış kapısından asker yolcu almaya alışıktı. Biletini de akşamdan almış, cebindeydi.

Herhangi bir tatsızlık olmadan, çekip gitmek, uzaklaşmak istiyor, yüreği alıp veriyordu. Acaba, şehir merkezinde otobüse binmemekle hata mı etmişti. Bekledikçe sabrı tükeniyor, içinde korku karışımı heyecan esintileri hızlanıyor, nefesini kesiyordu. Zamansa, geçmek nedir bilmiyordu. Beklerken, farkında olmadan eli yeniden göğsüne, iç cebinin üstüne gidiyor, yeniden tedirgin oluyordu.

Otobüs uzaktan göründüğünde, sıkıntıdan kurtulmuşların rahatlığıyla derinden nefeslendi. Arkası kışlaya dönüktü. Bağrışmalar duydu. Dönüp baktı. Askerler koşuşuyor, subaylar morgun kapısında toplanıyor, sesler karmaşası uzuyordu. Otobüsün kapısından girerken, kışlanın giriş kapısı nöbetçisinin bağırarak, *"ne olmuş?"* sorusuna uzaktan gelen cevabı duydu:

"Albayın kulakları kayıp!.. Terörist düşman kışlaya sızıp, albayın kulaklarını kesmiş..."

Kışla önünde, ondan başka otobüs bekleyen yoktu. İçeriye girip, yerine oturmadan otobüs hareket etmişti. Koltuğa yığılır gibi otururken, pencereden kışlaya göz attı. Koşuşanlara, kalabalıkça bir grubun, gece kışlaya sızıp, albayın kulaklarını kesmiş düşmanı arkadan çevirmek için, tam teçhizat, siperlene, siperlene, tepelere doğru ilerlediğini gördü.

Yüzünde belli, belirsiz gülümseme, önüne döndü. Eli kendiliğinden cebinin üstüne gitti. Hafifçe bastırdı:

"Albayın kesik kulakları" dedi, duyulur duyulmaz bir mırıldanmayla...

SAVAŞ

Erdal Turt

Bir zamanlar,
Yürüdüğümüz, koştuğumuz sokaklar,
Şimdiler de sessizlik oynuyor.
Yalnız kalmış sokaklarım,
Güleni , konuşanı kalmamış
Makine ve postal sesleriyle,
Kalbimden yüzüme,
Yansıyan sevgi,
Kırmızıya boyanmış.

Sinema Notları-1

Anuş Pazarcıyan

Berlinale... 60 Yaşında...

2010 Berlin Film Festivali'nin (Berlinale) 60. yıldönümü idi. Şubat başı yapılan ön basın toplantısında Festivalin değişik bölümlerinin yöneticileri Program hakkında bilgi verdiler. Bu yıl Berlinale'nin 60. yıl dönümü olması nedeniyle özel bir önemi olduğuna vurgu yaptılar. Festival Yönetiminin bu **"60. doğum günü"**ne özel vurgu yapması bu yılki Festivale beklentileri yükseltti.

60. Berlinale'nin Yarışma Bölümünün Enternasyonal Jürisi'nin başkanı Alman sinemacı (Yönetmen/Oyuncu/Senarist/Yapımcı) Werner Herzog'tu. Jüride onun dışında Alman sinema oyuncusu Cornelia Froboess; İtalyan kadın Yönetmen Francesca Comencini; Somali'li yazar Nuruddin Farah; Çin'den sinema oyuncusu Yu Nan; İspanyol yapımcı Jose Maria Morales ve ABD'li sinema oyuncusu Renee Zellweger vardı. Jüri'nin açış basın toplantısında bu Jüri'de Werner Herzog'un belirleyici olacağı net olarak görüldü. Sorulan *"iyi bir sinema filminden beklentileriniz nedir"* sorusuna Herzog'un verdiği *"İyi film konusunda kriterler koymak mümkün değildir. İyi film sizi sarar sarmalar ve onu ilk andan itibaren duyumsarsınız"* yanıtını, diğer jüri üyeleri de tekrarladılar. Böylece bu yılki jüri en baştan, sonunda yapacağı tercihi sübjektif beğeni ile gerekçelendirerek her türlü olası eleştirinin de önünü kesmiş oluyordu.

10-20 Şubat 2010 tarihleri arasında yapılan Berlinale'de her yıl olduğu gibi bu yıl da Yarışma bölümü dışında Panorama, Forum, Alman Sineması- Perspektif, Kuşak (Çocuk ve Ergenlik çağı filmleri), Berlinale Shorts (Kısa Filmler) bölümleri vardı. Ayrıca Retrospektif ve Anma bölümünde eski filmler gösteriliyor, "Berlinale Yetenekler Kampüsü"nde müracaat eden onbine yakın genç sinemacı içinden davet edilen 300 kadar gençle hızlandırılmış eğitim yapılıyordu. Festivalin bütün bölümlerinde toplam 400'e yakın değişik film gösterildi.

Berlinale gelinen yerde ***Venedig*** ve ***Cannes*** yanında en önemli 3 Film Festivali'nden biri konu-

munda. Diğer Festivallerden onu ayıran temel özelllik, Berlinale'nin "seyirci festivali" olma özelliği. Festival günleri Berlin büyük bir sinema kentine dörnüşüyor, normal sinema seyircisine de sunulan Festival filmlerine her gün on binlerce insan gidiyor. Berlinale'nin 60. doğum yılında 10 günde 300.000 biletli seyirci ile yeni bir katılım rekoru kırıldı. Bu biletli seyirciler dışında toplam 20.000 de akredite edilmiş katılımcı vardı. Bunların 4.000'i yazılı ve görsel medya temsilcisi idi.

Berlinale tabii aynı zamanda bir Film Pazarı. Film şirketleri Berlinale sırasında "Avrupa Film Pazarı ve ortak yapımcılık Pazarı" bölümünde bir yandan son ürünlerine alıcı ararken, aynı zamanda yeni projeler için de "ortak yapım" anlaşmaları pazarlıkları yürütüyorlar. Festivalin diğer bütün bölümleri normal seyirciye de açıkken, bu "Pazar" bölümü gerçekten de yalnızca Film üreticileri, çalışanları ve alıcı- satıcılara açık.

Bu yılki Berlinale'nin açılış gününde Fritz Lang'ın Metropolis filminin restore edilmiş ve Arjantin'de bir film arşivinde tesadüfen bulunan 20 dakikaya yakın orijinal parçaları ile tamamlanmış biçimi ilk kez gösterildi. Sinemadaki gösteri aynı anda Berlin Brandanburg kapısı üzerinde kurulmuş perdeye de yansıtıldı. – 10 derece soğuğa rağmen ikibinin üzerinde sinemasever bu gösteriyi izlediler. 12-15 Şubat tarihleri arasında Kore/Amerikalı Design sanatçısı Christina Kim'in "Perde" isimli, eski film materyallerinden yapılmış 300 metrekare büyüklüğündeki sembolik sinema perdesi Brandenburg kapısını örttü.

Berlinale boyunca şimdiye kadar Berlinale'de ödül kazanmış pek çok sanatçının portreleri Bilboard'ları süsledi.

Bu yılki Berlinale'nin bir özelliği de **"Berlinale goes Kiez"** (Berlinale semtlere gidiyor) adı altında yapılan etkinliklerdi. 1968'den bu yana ilk kez Berlinale filmleri yalnızca bir merkezde toplanan sinemalarda değil, semt sinemalarında da gösterildi. Ve büyük ilgi çekti.

Ben bu yılki Berlinale'de bütün yarışma filmlerini gördüm. Yarışma filmleri dışında Panorama ve Forum bölümünden de bazı filmleri seyrettim. Aşağıda gördüğüm bütün filmler hakkında kısa bilgileri ve değerlendirmelerimi sizinle paylaşacağım. Bir bütün olarak ele aldığımda bu yılki Berlinale filmleri içinde "bu olağanüstü", "sinemaya yeni bir soluk getiriyor" vb. diyebileceğim bir film yoktu. Var olan bir bölümü kötü, iyice olanları ortalama üzerine çıkmayan filmler içinde, anlattığı öykü açısından insancıl, sevecen, sinema dili açısından kendi içinde tutarlı olduğu için diğerlerinin önüne geçen **"Bal"** idi. Bal bu anlamda en iyi filme verilen **"Altın Ayı"** ödülünü haklı olarak kazandı. Kuşkusuz **"Susuz Yaz"**dan 46 yıl sonra gelen bu ikinci "Altın Ayı" Türkiye sineması açısından bir onurdur ve umarım daha iyi filmler yapmak için olumlu bir etkisi olur.

Yarışma bölümü:

Yarışma bölümünde toplam 20 Yarışma Filmi ve Yarışma dışı 6 film gösterildi.

| Ayrı & Birlikte

Tuan Yuan
Apart & Together
Çin HC, 2009, 93 dak.

Yönetmen: Wang Quan'an
Senaryo/Script: Wang Q.
Oyuncular: Lisa Lu, Ling Feng, Xu Caigen, Monica Mo, Ma Xiaoqing

Ayrı & Birlikte bu yılki Festivalin açılış filmi idi. Siyasi gelişmeler sonucu bölünmüş bir ailenin öyküsü anlatılıyor Tuan Yuan'da. Aslında aile değil bölünmüş bir ülkenin öyküsü anlatılan aynı zamanda. Şangay'lı Liu Yanşeng, genç bir askerken Komintang ordusu ile birlikte Tayvan'a kaçmış. Geride sevgilisi Qiao Ye'yi gebe bir kadın olarak bırakmış. Kırk yıl sonra bölünmüş ailelerin birbirini görmesine izin verildiğinde, adam Şangay'a 40 yıl önceki sevgilisinin yanına "evine" dönüyor. Evinde onu bekleyen onun şimdi 40'nı geçmiş, babasını hiç tanımayan oğlu; 40 yıldır bir başka erkekle evli eski sevgilisi, onların ortak çocukları ve torunlarıdır. Adam da Tayvan'da evlenmiş, eşi kısa süre önce öl-

müştür. Şimdi eski sevgilisini birlikte Tayvan'a götürme niyetiyle gelmiştir. Başlangıçta kadın da buna hazır görünmektedir. Eşi bunu kabul de eder, yeter ki eşi mutlu olsun düşüncesindedir. Çocuklar ise değişik nedenlerle karşıdır annelerinin gitmesine. Eşinin bir beyin kanaması geçirmesi ertesinde bu göç planı hem kadın hem erkek tarafından bir kenara bırakılır.

Öykü ilginç bir öykü. Sinema dili olarak, adeta resimlenmiş bir roman gibi film. Esas olarak yemek masası etrafında konuşmalarla geçiyor. Kamera hemen hemen hareketsiz. Filmin bütün hareketi diyaloglarda ve çok iyi oyuncularının mimik ve gestiklerinde.

Basın toplantısında konuşanlar; 3 yıl önce Berlinale'de "Tuya'nın Düğünü" ile büyük ödülü kazanan Quan'an'ın filmini öve öve bitiremediler.

Bense çok statik buldum. Aslında filme çekilmiş bir tiyatro oyunu film.

Quan'an basın toplantısında yapmak istediğinin tam da bu olduğunu açıkladı. Eğer amacı bir tiyatro oyununu resimlemek idiyse, başarmış gerçekten!

| Uluma

Howl (ABD, 2009, 90 dak.)

Yönetmen: Rob Epstein, Jeffrey Friedman
Senaryo: R. Epstein, J. Friedman
Oyuncular: James Franco, Jon Hamm, David Strathairn, Mary-Louise Parker, Jeff DanielsSenaryo: Script: R. Epstein, J. Friedman

Epstein "Harvey Milk"le Oscar alan bir belgeselci. "Belgesel"ciliği fakat yaptığı aslında gayet iyi kurgulu filmlerde belgelere dayanmasında, gerçek hayatları ve olayları anlatmasında. Bu kez Jeffrey Friedmann'la birlikte, "Howl" (Uluma) isimli destansı şiirden yola çıkarak Allen Ginsberg'i (James Franco) anlatıyor. 1950'li yılların ikiyüzlü, püriten Amerika'sında homoseksüelliğini yaşayan, toplumun iki yüzlülüğünü teşhir eden, kendisine çürümüşlüğü mal eden çürümüş kapitalist toplumun yozluğunu onun yüzüne "uluyarak" haykıran, Allen Ginsberg.

Film üç ayrı tekniği bir film, bir öykü içinde birleştiriyor.

1956'da Allen Ginsberg'in bir Jazz meyhanesinde dostlarına Howl'ı okuduğu siyah beyaz film bölümü.

1957'de HOWL yayıncısına müstehcenlik suçlaması ve yasaklama talebiyle açılan dava ve 1960'lı yıllarda Allen Ginsberg'le yapılan ve Allen Ginsberg'in yaşamı ve onunla içiçe olan sanat- şiir anlayışı uzerine yapılan renkli film bölümü.

Ve Allen Ginsberg'in şiir okuyan sesinin off'dan duyulduğu animasyon bölümleri.

Bu değişik teknikli bölümler şiirin akışı içinde ustaca birbirinin içine işleniyor.

Howl usta işi bir film. Allen Ginsberg'i tanımayanlar için, onu tanımak ve sevmek için bir büyük fırsat.

Sinema açısından bir şiir nasıl sinemaya aktarılabilir, bir şair nasıl tanıtılabilir sorusuna cevap için, ders olarak gösterilebilecek bir film Howl. Bence 2010 Berlinale'sinin az sayıda iyi'lerinden biri.

| Hayalet Yazar

The Ghost Writer (Fransa, Almanya, İngiltere, 2009, 128 dak.)

Yönetmen: Roman Polanski
Senaryo: R. Harris, R. Polanski
Oyuncular: Ewan McGregor, Kim Cattrall, Olivia Williams, Pierce Brosnan

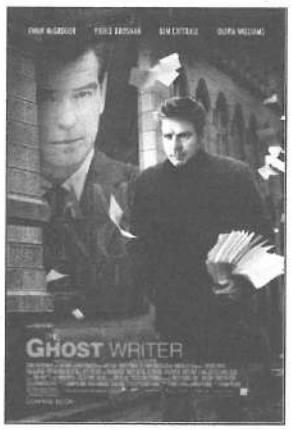

Polanski'nin yeni filmi. Polanski bilindiği gibi uzun yıllardır ABD'de 13 yaşında bir kıza tecavüz ettiği gerekçesiyle aranıyor ve hakkında her an enternasyonal tutuklama emri var. Geçen yıl bir festivale ödül almak için gittiği İsviçre'de tutuklandı. Şimdi orada kendi şatomsu evinde ev hapsinde tutuluyor. Bu nedenle Berlin'e de gelemedi. Yine aynı nedenle aslında önemli bölümü ABD'de geçen "Ghost Wri-

ter" isimli yeni filmini Amerika'daki Martha's Vineyard isimli adaya çevirdiği Almanya'nın Sylt adasında ve Babelsberg stüdyolarında çekti. Ghost Writer 2010 Berlinale'sinin yarışma filmleri içinde idi. "Ghost Writer"in öyküsü, İngiltere eski başbakanı Adam Lang'ın (Pierce Brosnan) anılarını onun adına kaleme alan "Ghost Writer" (Hayalet Yazar) ölü bulunması ile başlıyor. Bir başka "Hayalet Yazar" (Ewan McGregor) -ismi yok ! kendini yalnızca „hayalet" olarak tanıtıyor- 250.000 dolar ücret karşılığı yarım kalan anıların tamamlanması işini üzerleniyor. Eski başbakanın eşi ve sevgilisi- sekreteri ile birlikte yaşadığı ABD'nin bir adasındaki deniz kıyısındaki eve yerleşiyor. Bu arada başbakan hakkında onun döneminde yürüyen Irak savaşı sırasında görevden alınan Dışişleri Bakanı'nın da tanıklığı ile İnsan Hakları Mahkemesinde insanlık suçu işleme gerekçesiyle dava açılıyor. Yazar anılara edebi bir biçim vermeye çalışırken kendini İngiltere'nin en yüksek yöneticilerinin CIA ajanı olduğu gerçeğini öğrendiği tehlikeli bir komplonun içinde buluyor. Gerçeği öğrenmesi aynı zamanda hem onun hem filmin sonu oluyor.

Ortalama bir Hollywood siyasi-polisiye filmi Ghost Writer. Görülebilir. Görülmese de olur. Gençliğimin en yetenekli yönetmenlerinden biri (Sudaki Bıçak) yaşlanmış.. Amerika'ya giremese bile, Amerikalı ortalama bir yönetmen olup çıkmış. Benim için hayal kırıklığı.

| Islık çalmak istersem çalarım...

Eu cand vreau sa fluier, fluier
If I Want To Whistle, I Whistle (Romanya, İsveç, 2009, 94 dak.)

Yönetmen: Florin Serban
Senaryo / Script: C. Mitulescu, F. Serban
Oyuncular: George Pistereanu, Ada Condeescu, Clara Voda, Mihai Constantin, Marian Bratu

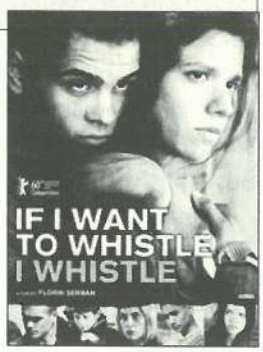

Romanya'dan bir Gençlik Cezaevi filmi. Annesi hep yeni bir erkek arkadaş bulduğunda kaderine terkedilmiş, çocukluğunda sevgi görmemiş, babasız büyümüş bir gençtir Siliviu. (George Pistereanu) Cezasının bitmesine iki hafta kala kendini bakımından sorumlu his ettiği küçük kardeşi ziyarete geliyor. İtalya'da çalışan annesi geri gelmiştir ve küçük erkek kardeşi birlikte götürmek istemektedir. Siliviu buna kesin karşıdır. Annesinin küçük kardeşe de aynen kendisine davrandığı gibi davranacağı korkusu içindedir. Şimdi yalnız olduğu için alıp götürecek, sonra yine birini bulduğunda bir bavul gibi geri gönderecektir. Anne tersini söylese de Siliviu için gerçek budur. Bu düşünceyle aslında çok daha uzun süre hapiste yatmasını beraberinde getirecek işlere girer. Hapishaneye mülakat yapmak için gelen ve aslında bir görüşte aşık olduğu kızı rehin alır, bir gardiyanı ağır yaralar vb.

Çok büyük bölümü kendi kendini oynayan genç mahkumlarla çekilmiş, inandırıcı, bugünkü Romanya gerçekliğinin bir yüzünü adeta dökümanter bir film biçiminde anlatan bir film.

| Bir kadın, bir tabanca ve bir çorba dükkanı...

San qiang pai an jing qi
A Woman, A Gun And A Noodle Shop
(Çin HC, Hongkong, 2009, 90 dak.)

Yönetmen: Zhang Yimou
Oyuncular: Sun Honglei, Xiao Shenyang, Yan Ni
Senaryo: Xu Z., Shi J.

Zhang Yimou icin sinema bir gösteri, her biri iyi düşünülmüş güzel resimler, kompozisyonlar gösterisi. Öykü mümkün olduğunca tarih içine, gecmişe yerleştirilmiş olacak. Güne atıf ancak dolaylı olacak. Eğer istenirse Zhang Yimou'da sinemanın kendisi amaç.

Berlinle'deki filmi, filmin ismindeki öyküyü anlatıyor. Öykü aslında Coen kardeşlerin "Blood Simple" filminin ortaçağ Çin'ine taşınması.

Zengin, çirkin yaşlı bir çorbacı dükkanı sahibinin genç ve güzel eşi. 10 yıldır kocası tarafından işkence edilen, ırzına geçilen bir genç kadın. Onun 71 günlük, korkak, beceriksiz genç sevgilisi. Çorbacı dükkanının bir erkek, bir kadın çalışanı. Ve çeteleşmiş bir ortaçağ polisi. Öykü bu temel karakterler etrafında dönüyor. Dükkan sahibi kendisini aldattığını düşündüğü karısını öldürtmek istiyor. Kadın sevgilisinin kocasını öldürmesini istiyor. Çalışanlar pat-

rondan haklarını kasayı soyarak almak istiyor. Kiralık katili oynayan polis ismarlanan cinayeti değil, bir başka cinayeti işliyor. Gerçek üstü, sanki bir Çin sulu boya resminde resmedilmiş gibi bir doğa ve o doğanın ortasında sulu boya resim gibi gibi duran dükkan. Tipler de her biri Çin Tiyatrosunun belli karakterleri, kostümler, abartılı oyun, bas bas burada gerçek yok, sinema yapıyoruz, anlattığımız yine de gerçegin belli görünüşleridir diye bağırıyorlar.

Sonuçta kiralık katil- polisin işlediği üç cinayet ertesinde, on yıldır işkenceye uğrayan genç kadının -isimdeki tabanca aracılığı ile- patlayan ve kurtarıcı, özgürleştirici şiddeti ile bitiyor film.

Görsel değeri büyük olan, fakat bu insan niye bu yetenekle biraz başka öyküler anlatmaz dedirten bir film.

| Greenberg...

Greenberg
(ABD, 2009, 107 dak.)

Yönetmen: Noah Baumbach
Oyuncular: Ben Stiller, Greta Gerwig, Rhys Ifans, Jennifer Jason Leigh
Senaryo: N. Baumbach

Olmasa da olurlardan bir film. Greenberg'ler ortalama bir ABD orta sınıf ailesi. Los Angeles'te yüzme havuzlu bahçeli bir evleri var. Vietnam'a ailece tatil yapmaya gidiyorlar. Evde bakılması gereken Mahler adlı bir kurt köpekleri var. Evde dadılık- bakıcılık- sekreterlik yapan, alışveriş işleri yapan (Bu işin Amerikanca adi "asistance" yani yardımcı, pratikte "her işi yapan" oluyor) 25 yaşlarında Florence (Greta Garwick) isimli bir genç kadın var. Ev ve Mahler ona emanet. Bu arada ev sahibinin kısa süre önce psikolojik tedavi kliniğinden çıkan kardeşi Roger Greenberg'in (Ben Stiller) de ev sahiplerinin yokluğunda evde kalacağını öğreniyoruz. Onun marangozluk yaptığını ve evde kaldığı süre bahçeye köpek için bir kulübe yapacağını da öğreniyoruz.

Filmin gelişmesi içinde 25 yaşında, kısa süre önce sevgilisi tarafından tekedilmiş "yaralanmış" olan Florence ile, gençliğine geri dönmeye çalışan, başarısız ve fakat başarısızlığını bilinçli bir tercihmiş gibi yaşamaya çalışan; giderek yaşlandığının da farkında olan bir başka "yaralanmış", 40 yaşındaki Roger'in, ikisi de yalnızlıklarını aşmaya çalışan bu iki insanın birbirlerini nasıl, yaraladıklarını, sonu "belki" ye açık bir öyküde görüyoruz.

Ben Stiller ve Greta Gerwig'in güzel oyunculuğu ve iyi kurulmuş diyaloglar (senaryo da Baumbach) dışında bir özelliği olmayan ortalama bir film.

| Soyguncu...

Der Räuber
(Avusturya, Almanya, 2009, 96 dak.)

Yönetmen: Benjamin Heisenberg
Oyuncular: Andreas Lust, Franziska Weisz
Senaryo: B. Heisenberg, M. Prinz

"*Gerçekte yaşanmış bir olaydan alınmıştır*". Filmin girişinde bu sözler yer alıyor.

Anlatılan bir profesyonel maraton koşucusu ve aynı zamanda banka soyguncusunun öyküsü. Johann Rettenberger (Andreas Lust) Avusturya'nın en iyi maratoncularından biri. Banka soygunu nedeniyle yatıp çıkan, çıktıktan sonra da tek düze, yalnız -fakat bu seçilmis bir yalnızlık- hayatına maratonun bile katamadığı heyecanı katan banka soygunlarına devam eden biri. Sonunda sürekli olarak peşinde dolaşıp, onu yeniden hapise götürecek bir aptallık yapmasını ciddi bir şekilde engellemeye çalışan hukuki yardımcısını öldürüp katil de oluyor. Kelimenin tam anlamıyla sürek avına çıkıyor polis. Yakalanmadan aldığı, beklemediği bir bıçak yarası sonucu, sevgilisi ile telefonda konuşurken ölüyor. Böyle bir "yaşanmış" öykü anlatılan.

Aslında içerdeki ve dışardaki hücreleri teşhir üzerine yürünse, iyi bir psikolojik ve sistem eleştirisi filmi çıkabilir bir öykü.

Çıkan ise kötü bir gangster filmi.

| Öylesine bir centilmen...

En ganske snill mann
A Somewhat Gentle Man
(Norveç, 2009, 109 dak.)

Yönetmen: Hans Petter Moland
Oyuncular: Stellan Skarsgård, Jannike Kruse Jåtog, Jan Gunnar Røise, Jorunn Kjellsby, Bjørn Floberg, Aksel Hennie
Senaryo: K. F. Aakeson

Hapisten çıkan orta yaşlı, sevimli bir adam, Ulrik (Stellan Skarsgård). Dışarıda eski şefi ve ve onun yeni yardımcısı tarafından karşılanıyor. Eski -ve yeni şefi- o 12 yıl içeride iken geride kalan eşine ve çocuğuna her ay geçinecekleri parayı düzenli göndermis, onlara bakmıştır. Kendi adamlarını korur şef. Ama beklentisi de vardır: Şimdi Arnavutlar, Ruslar vb. onlarca yabancı çetenin cirit attığı ortamda, onun adamları zaaf göstermemelidirler. Yoksa piyasada varlığını sürdürmek mümkün olmayacaktır. 12 yıl yatıp çıkan, şimdi kendisini gammazlayanı temizlemeli, "kapanmamış hesabı kapamalıdır." Baslangıçta aslında dışarıda ne yapacağı konusunda intikam dışında bir fikri olmayan adam, süreç içinde bunun hiç te akıllı bir iş olmadığı sonucuna varır. Bunda şimdi yetişmiş olan ve sevgilisinden çocuk bekleyen, küçük yaşta annesi ile yalnız bıraktığı oğlu, sevistiği kadınlar (o bağlamda adeta şeytan tüyü vardır kendinde, karşısına çıkan kadınlar onu yalnızlıklarını gidermede obje olarak kullanırlar, onun da şikayeti yoktur) vb. de önemli rol oynar. Sonunda yeni cinayeti işler işlemesine de, cinayetin objesi beklenenden değişik olur.

İlginç bir senaryo, Ulrik bana Jim Jarmush figürlerini anımsatan bir baş karakter. Orta halli -eğlenceli, kuzey Avrupa'da dünya halleri üzerine pek iyi bir resim çizmeyen -siz bunu gerçekci bir resim çizen diye de okuyabilirsiniz- bir film, "En ganske snill mann".

| Bal

(Honey, Türkiye, Almanya, 2010, 104 dak.)

Yönetmen ve Senaryo: Semih Kaplanoğlu
Oyuncular: Bora Altas, Erdal Beşikçioglu, Tülin Özen, Alev Uçarer, Ayşe Altay
Senaryo: O. Köksal, S. Kaplanoğlu

Bu yilki Berlinale yarışma filmleri içinde "daha az/daha iyi" ilkesini uç noktasına kadar taşıyan bir film Bal. Film müziksiz -daha doğrusu yalnızca oldukça durağan bir orman köyü hayatının kendine özgü sesleri/müziği var yalnızca-; film için mutlak gerekli sözcükler dışında fazla tek sözcük konuşulmayan; yapay ışığın hiç kullanılmadığı (bu yüzden de yer yer öncelikle iç mekan çekimlerinde, fakat yer yer orman çekimlerinde de "göremediğiniz" ancak hayal meyal fark edebildiğiniz, seyirciyi çalışmaya davet eden) ve kameranın neredeyse bütünüyle hareketsiz olduğu bir film, Kaplanoğlu'nun Yusuf Üçlemesinin (Yumarta/Süt/Bal) bu son filmi.

Karadeniz'in bir dağ - orman köyünde arıcılık yapan Bal üreticisi Yakup'un (Erdal Beşikçioglu), onun eşinin ve tabii öncelikle oğlu Yusuf'un (Bora Altaş) öyküsünü anlatıyor.

Baba ile oğlu arasında çok güzel bir güven, sevgi, dostluk ilişkisi var. Fazla söze ihtiyaç duymayan bir ilişki bu.

Yusuf ancak babasının kulağına fısıldadığında kesintisiz konuşabilen, başkalarının ve yüksek sesle konuştuğunda kekeleyen bir çocuk. Birinci sınıfta okuyor. Kekeleme önünde büyük engel.

Olağanüstü güzel, şiirsel resimler, (su dolu bir kovaya, ayın şavkı vuruyor, kovada ay resmi. Çocuk önce avuçları içine almaya çalışıyor ayı, su hareketleniyor, ay kayboluyor. Sonra yeniden duruluyor su. Ve ay yeniden parlıyor suda. Çocuk bu kez

suya/aya daldırıyor kafasını. Su yine hareketleniyor yine kayboluyor ay.); çok iyi oyuncular. Kendini oynayan Bora Altaş. İnandırıcı, sakin, dingin güzel bir film Bal. Bu yılki Berlinale filmleri içinde kuşkusuz en dikkat çekici olanı. Kaplanoğlu kuşkusuz çok yetenekli bir yönetmen. Fakat yaptığı filmlerde kullandığı estetik ilkeler, filmlerin kitleler için yapılmış filmler olmamasını, yalnızca "cineast" çevreyle sınırlı kalmasını beraberinde getiriyor. Ben "daha az/ daha iyi" ilkesinin hayatın hemen her alanında olduğu gibi, sinemada da doğru olduğunu düşünüyorum. Fakat "daha az" da ifrata kaçmamak gerektiğini düşünüyorum. Söyleyecek sözü olanların o sözü mümkün olduğunca geniş kitlelere ulaştırmak gibi bir derdi de olmalı bence.

| Kelime-i Şahadet

Shahada (Almanya, 2010, 90 dak.)

Yönetmen : Burhan Qurbani
Oyuncular: Maryam Zaree, Carlo Ljubek, Jeremias Acheampong, Sergej Moya, Marija Skaricic, Vedat Erincin vd.
Senaryo: B. Qurbani, O. Giec

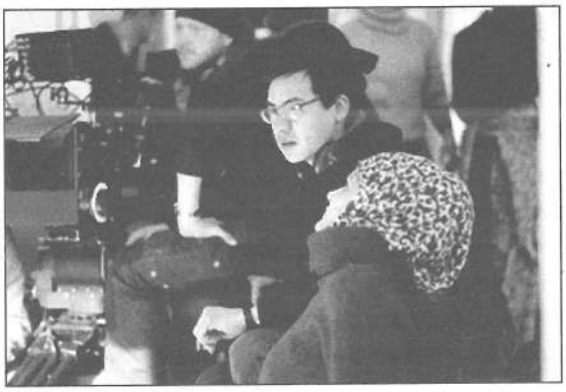

Kelime-i Şahadet Afganistan kökenli Almanyalı Burhan Qurbani'nin "Berlin Film ve TV" Akademisini Bitirme filmi. Bir bitirme filmi/ bir ilk olarak yetkin bir film.

Qurbani Berlin'de yaşanan üç ayrı öyküyü, bir haç seyahatinin beş durağından alınan ana başlıklar altında anlattığı bölümlerde birbirinin içine geçiriyor. Öyküsü anlatılanların hemen hepsinin temel özelliği göçmen kökenli Almanya vatandaşları olmaları. Ve bu öykülerde yer alan esas karakterlerin, İslamı kendine göre oldukça liberal yorumlayan bir imamın cemaatine dahil olmaları. Öyküleri birleştiren temel unsur bu cemaat.

Arnlatılan öykülerden biri genç bir polisin öyküsü. Güzel -hastanede doktorluk yapan- bir Alman eşi ve küçük bir oğlu var. Bir Boşnak kadını bir otomobil radyosu hırsızının peşinde iken kaza ile vurmuş. Kadının karnındaki doğmamış bebeğini öldürmüş. Vicdan azabı çekiyor. Kadın cemaatin üyelerinden. Bu kadınla halde yapılan bir polis aramasında yeniden karşılaşıyor. Kadının oturma izni yok. Polis olarak tevkif edip, Almanya'dan sınır dışı edilmesini sağlaması gerek. Kadını serbest bırakıyor. Kadın kaderi oluyor. Evini terkedip bu kadının yanına yerleşiyor. Ve çocuğunu öldürdüğü için özür dilediğinde, kadın kendisine aslında çocuğu istemediğini, zaten aldırmak istediğini, kendisinin onu yanlışlıkla da olsa vurmasının kendisi için kurtuluş olduğunu anlatıyor. Adam evine geri dönüyor.

İkinci öykü aynı cemaate giden Nijeryalı bir gencin öyküsü. Bu genç halde birlikte çalıştığı en iyi Alman arkadaşını da cemaate kazanmaya çalışıyor. Bu iki genç süreç içinde birbirlerine ilgi duyduklarını, homoseksüel olduklarını keşfediyorlar. Çevre baskısı korkusu ve Allah korkusu Nijerya'lı çocuğu sevgisini bastırmaya itiyor. İmam "Allah sevginin hiç bir türüne karşı değildir" diyerek çocuğun sevgisinin yolunu açıyor.

Üçüncü öykü cemaatin imamı ile kızının öyküsü. Cemaatin herkese iyi vaazlar veren liberal imamı, örnek insan, evinde baba sevgisi bekleyen -anne kanserden ölmüştür- kızı ile iletişim kurmakta zorlanıyor. Onun için dini, cemaati, kızından önemlidir. Kız hamiledir. İlaçla çocuğunu düşürür. Bunda kadın arkadaşları ona yardımcı olur. Fakat çocuğunu "öldürmüş" olmak, Allah korkusu, çok büyük günah işlemiş olmak vb. kızı çıldırma noktasına getirir. Babaya da bir türlü gerçeği söyleyememektedir. Çare dinsel aşırılığa kaçış, dinsel cinnetir. Babasına karşı, onun gerçek müslümanlığı öğretmediği şeklinde, Kurandan ayetlerle karşı çıkmaya, kendini nerdeyse peygamber görmeye başlar.

Bu üç öykü Qurbani tarafından oldukça ustaca biçimde birleştiriliyor.

Ortaya çıkan eli yüzü düzgün, önemli toplumsal sorunlara dikkat çeken, iyi bir "ilk" film. Umut verici.

Berlinale Palast Salon İçi

| Yolda

(Na Patu, On The Path, Bosna Hersek, Avusturya, Almanya, Hırvatistan, 2010, 100 dak.)

Yönetmen ve Senaryo: Jasmila Zbanic
Oyuncular: Zrinka Cvitesic, Leon Lucev, Ermin Bravo, Mirjana Karanovic
Senaryo: J. Zbanic

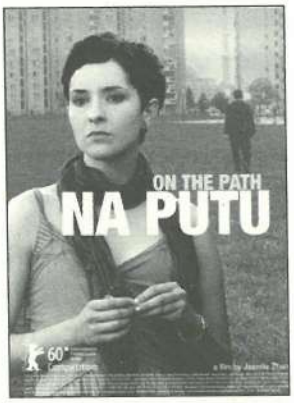

İki yıl önce Berlinale'de Grbavica ile büyük ödülü alan Bosnalı genç kadın yönetmen Jasmila Zbanic bu yılki Berlinale'ye "Yolda" filmiyle katıldı. Yolda'da değişen, 'yolda' olan bir toplumun öyküsü, bir sevgili çiftin Luna ve Amir'in öyküsü etrafında anlatılıyor. Luna (Zrinka Cvitesic) hostes, Amir (Leon Lucev) havaalanında uçus operatöru. Birbirlerini seviyorlar. Güzel -eşitler arasında- bir ilişkileri var. Birlikte yaşıyorlar. Bir çocuğun eksikliğini duyuyorlar. Normal yoldan bir çocuk yapamayacaklarını öğreniyorlar doktordan. Suni döllenme yolu kalıyor çocuk yapmak için.

Gerek Luna gerekse Amir aslında normali yaşamaya çalışıyorlar. Fakat içinde yaşadıkları toplum henüz yaşanmış olan savaşın yükünü sırtında taşıyan bir toplumdur. Hemen her bireyin taşıdığı kendi özel savaş öyküsü, kendi özel yükü de var. Bu yükü kimi kendini içkiye, günü yaşamaya vererek (ki Luna ve Amir'in arkadaş çevresi böyle bir çevre), kimi de dine yönelerek aşmaya, daha kolay taşımaya yöneliyor. Bu ikinci kesimle bir araba kazası yoluyla tanışıyoruz. Savaş sırasında Amir'le aynı birlikte savaşan Burhan ile Amir bir araba kazası sonucu yeniden buluşuyorlar. Burhan çok degişmiştir. Kendi için yol olarak dini - İslamı bulmuştur. O arada işini içki/disiplinsizlik vb. nedenleriyle yitirmiş ve işsiz olan Amir'e Burhan bir İslami yaz kampında bilgisayar operatörü olarak iş önerir. Başlangıçta Burhan'ın dine yönelişine anlamadan ve küçümseyerek bakan Amir de süreç içinde dindarlaşmaya başlar. Dini yaşam tarzını benimsemeyen Luna için -bu arada gebe kaldığını da öğreniyor- sevgilisinin yolunda ona eşlik etmek, ya da onsuz bir hayat yolu seçmek seçenekleri vardır. Film her ikisinin de diğerini kendi yoluna davet ettigi açık sonla biter. Bu yılki Berlinale'nin bir olağanüstülüğü olmayan, fakat yine de anlatacak bir öyküsü, bir derdi olan iyileri içinde sayılacak bir film "Yolda". Senaryo, oyun, kurgu başarılı.

| Jud Süss - Vicdansız Film

(Jud Süss - Film ohne Gewissen
Jew Suss - Rise and Fall
Avyusturya, Almanya, 2010, 114 dak.)

Yönetmen: Oskar Roehler
Oyuncular: Tobias Moretti, Martina Gedeck, Moritz Bleibtreu, Justus von Dohnanyi, Armin Rohde
Senaryo: K. Richter

Jud Suess Nazi döneminin en çok seyirciye ulaşan, senaryosunun yazımından, oyuncu seçimine, biten filmin dağıtımına kadar bütün safhalarına Nazi Almanyası propaganda bakanı Goebbels'in bizzat katıldığı, Goebbels'in anılarında *"İşte Nazi Propoganda Filmi budur"* şeklinde değerlendirdiği 1942'de çekilen filmin adıdır. Bu film üzerine daha önce filmin yönetmeni Veith Harlan üzerine yapılmış bir belgesel film'le bağıntılı olarak yazmıştım. 2010 Berlinale'sinin yarışma bölümünde gösterilen ***"Jud Süss -Vicdansız Film"*** isimli filminde Oskar Roehler, orjinal Jud Süss'te başrolü oynayan Ferdinand Marian'ın öyküsünü anlatıyor. Daha doğrusu bu öyküyü anlattığını iddia ediyor. Filmin başında *"Bu filmde anlatılan olaylar yaşanmış tarihi gerçekten alınmıştır"* yazıyor. Fakat film tarihi çarpıtıyor. Jud Süss'te başrolü oynayan Marian'ın katolik eşi, filmde "dörttte bir Yahudi bir Avusturyalı oyuncu" oluyor. Marian aynı zamanda evinde iş bulamayan bir Yahudi oyuncuya iş verip saklayan bir kişilik olarak,

yani adeta anti Nazi bir kişilik olarak tanıtılıyor. Böylece Marian dörtte bir Yahudi eşinin başına bir şey gelmesin diye Jud Süss rolünü kabul etmek zorunda kalmış, adeta rejimin kurbanı olan bir trajik kişilik olarak gösteriliyor. Marian gerçekte Jud Süss'e gelene kadar Alman sinemasında daha cok romantik komedilerde rol alan, oyuncular bazında ikinci sırada olan, fazla ünlü olmayan bir oyuncudur. Jud Süss o zamana kadarki en büyük imkanlarla çekilen, dağıtımı bağlamında Alman Nazi devletinin doğrudan devrede olduğu, seyirci bakımından en geniş kitleye ulaşacak bir filmdir. Fakat bu filmin en başından Yahudilere karşı antisemit önyargıları desteklemek için çevrilmek istenen bir film olduğu, Goebbels'in deyimiyle kaba ajitasyon filmi olmayan, *"sanat değeri olan"* bir Nazi Propaganda filmi olacağı da açıktır. Goebbels konuşmalarında bunu açıkça ortaya koymaktadır. Goebbels bu filmde başrol için Marian'ı seçmiştir. Filmde Marian'ın önüne iki altenatif koyar: Ya kariyerinin sonu, ya da Jud Süss'te basrol oyunculuğu. Filmdeki dörtte bir Yahudi eşinin bu rolü oynamaması konusundaki tüm uyarı ve itirazlarına rağmen Marian Jud Süss'te başrolü - gayet inandırıcı bir biçimde- oynar. Film büyük başarı kazanır... Marian ünlenir. Bir süre sonra kontrolden çıkmaya başladığında, ona haddi bildirilmek üzere eşi tutuklanıp temerküz kampına gönderilir. (Bunun gerçekle hiç ilgisi yoktur) Rol verilmez. Kariyeri biter. (Bunun da gerçekle ilgisi yoktur. Jud Süss'ten sonra hem de savaş şartlarında çekilen 12 filmde daha oynar.)

Filmde, Nazi propaganda makinesine zoraki olarak büyük hizmet sunmak zorunda bırakılan bir trajik kişi olarak tanıtılan Marian, işi bittiğinde kaldırılıp bir kenara konur. Savaş sonrası yeni bir kariyer başlama umutları da kısa sürede söner. Filmde bilinçli olarak yaptığı bir araba kazası sonucu ölür.

Aslında faşist bir rejimde sanatçının sorumluluğu nedir sorusunu sorgulamak için çok iyi malzemedir Marian'ın hayatı. Ve bu bağlamda yapılmış çok güzel örnekler de vardır. Örneğin Stefan Szabo'nun Mefisto'su. Roehler'in filmi karakterlerin adeta karikatur olarak çizildiği, klişelerin karakter gibi gösterildiği kötü bir film. Film objektif olarak Nazi Propaganda makinesinin dişlileri olan sanatçıların -Marian'ın açıkça çarpıtılmış biyografisi temelinde aklandığı bir filmdir. Roehler bu aslında sinema dili açısından da çok kötü filmiyle tarih revizyonizmine sinema cephesinden katkıda bulunuyor.

| Bir Aile

(En Familie
A Family
Danimarka, 2010, 102 dak.)

Yönetmen: Pernille Fischer Christensen
Oyuncular: Jesper Christensen, Lene Maria Christensen, Pilou Asbaek, Anne Louise Hassing, Line Kruse
Senaryo: K. F. Aakeson, P. F.

19. yüzyılda Almanya'dan Danimarka'ya göçen bir ekmekçi ailesinin, Rheinwald'ların öyküsü. Filmin başında ailenin öyküsü bir folk şarkısı eşliğinde geçmisi siyah beyaz, andaki aile renkli, 8 mm aile filmleri formatında anlatılır. 2010 yılında ailenin üyelerini de böylece filmin başındaki bir çeşit tanıtım filmi üzerinden tanırız. Gelinen yerde artık çoktan "Kraliyet ailesinin ekmekçisi" ünvanını da taşıyan aile işletmesinin şimdiye kadar hep olageldiği gibi babadan oğula devredilip sürdürülmesi mümkün değildir. Ailenin son erkek sürdürücüsü Richard'ın (Jesper Christensen) iki yetişkin kızı, birlikte yaşadığı Sanna'nın ise iki küçük çocugu vardır. Zaten Sanna Rheinwald da değildir!

Richard'ın güvendiği Ditte Reheinwald (Lene Maria Christensen) bir ressamla birlikte yaşayan bir galeristtir. Film onun New York'un ünlü galerilerinden birinden aldığı iş teklifi ile başlar, kariyer için çok iyi bir tekliftir bu. Ve Ditte'nin istediği sevdiği iştir de. Onu Kopenhag'a bağlayan çok sevdiği babasının hastalığıdır. Hastaneden gelen raporda hastalığın iyileştiği haberi geldiğinde Ditte için New York yolu açılır. Ancak bu arada hamile olduğu çıkar ortaya. New York Projesi önemli olduğundan, sevgilisi ile konuşarak çocugu aldırır. New York'a göçün hazırlıkları son aşamaya geldiginde, babanın ölümcül hasta olduğu anlaşılır. Ditte bu kez sevgilisine danışma ihtiyacı bile duymadan New York'a gitmekten vaz geçer. Babası onun artık sonu gelmiş eski tip ekmekçi - pastacı - fırın işletmesini sürdürmesi için ikna etmeye çalışır. Ditte ne yapacağını bilemez. Bu arada sevgilisi ile ilişkisi de büyük bir kriz yaşamaktadır. Filmin son bölümünde babanın ağır ölüm sürecini -bence biraz uzatılmış olarak- izleriz. Ditte babasının ölümünden sonra sevgilisine döner.

Anlatacak öyküsü olan, bunu iyi anlatan, iyi oyucularla çekilmis ortalama bir Danimarka filmi "en familie". Berlinale 2010 yarışma filmleri içinde zayıf olan ortalamanın üzerinde bir film. İdeolojik olarak büyük- ve fakat modern çağda dağılan- aile arkasından gözyaşı döken bir film.

İçimdeki Katil

The Killer Inside Me
ABD, İngiltere, 2009, 120 dak.

Yönetmen: Michael Winterbottom
Oyuncular: Casey Affleck, Jessica Alba, Kate Hudson
Senaryo: J. Curran (Jim Thompson'un aynı isimli romanından uyarlama)

M. Winterbottom adından son yıllarda yaptığı bir dizi toplumsal eleştirici filmleriyle söz ettiren bir yönetmen. 2003'de Pakistan'daki bir kamptan yola çıkarak Londra'ya gelmek isteyen Afgan göçmenlerinin öyküsünü anlattığı *"Bu Dünyada"* filmiyle Altın Ayı ödülünü almış; bundan önceki son filmi *"Guantamo Yolu"*nda da Guantanamo gerçeğini filmleştirmişti. Şimdi Berlinale'deki yarışma filmi ***"İçimdeki Katil"***le, *"ben en acımasız cinsinden manyak katil filmlerini de iyi yapmayı becerebilirim"* diyor adeta. Diyor da, beceriyor da, acaba bunu demenin ve becermenin bir anlamı var mı? Bu tip filmleri yapan yeter yönetmen var. Bu dalda Winterbottom ancak diğerleri arasında biri olarak iş yapar. Tabii herkesin kendi tercihi. Bence yazık.

İçimdeki Katil, Amerikanın güney eyaletlerinde 1950'li yıllarda normal görüntü altında yatan kokuşmuşluğu ve manyaklığı konu alan polisiye roman yazarı Jim Thompson'un bir romanının orjinale neredeyse kölece bağlı kalan bir uyarlaması. Thompson'u yazar olarak beğenenlerin, hemen hepsi manyak katil tiplerine sahip romanlarını savunmada kullandıkları bir argüman, bu romanların gerçekte toplumsal eleştiri romanları olduğu, hastalıklı katil tipleri üzerinden toplumsal iki yüzlülüğün, aç gözlülüğün vb.'nin teşhir edildikleri argümanıdır. Bence bu argüman doğru degil. Toplumsal eleştiri, toplumun içindeki en uç noktadaki gerçekten hasta tipler uzerinden yapılmaz. Bununla ancak "normal" toplum güzellemesi yapılır sonuçta. Suç bir kaç manyağın işi olur çıkar. Burada Thompson'a da haksızlık etmek istemiyorum. Çünkü onun bu romanları yazdığı 1950'li yılların başlarında gerek dili, gerek konuları ile bu romanlar tabu yıkan romanlardı. Örneğin bu romanlardaki detaylı şiddet anlatımları toplumda var olan şiddeti hiç şirinleştirmeden, sansürden geçirmeden koyduğunda skandal yaratıyor, böyle açık konuşulması ayıplanıyordu. Şimdi internette insan öldürmenin oyun olduğu bir ortamda, o dönemin şiddet anlatımları çocuk oyuncağı kalır.

İçimdeki katil gerçekte Thompson'un "insan kötüdür, her insanın içinde bir katil gizlidir" biçimindeki kötümser, idealist insan resminin en açık sergilendigi romanlarından biridir. Amerika'nın bir güney eyaletinin bir kasabasında polislik yapan Lou (Casey Affleck), çocukluğunda ailesinde yaşadığı bütün zulümlerin hıncını, birlikte yaşadığı kadınlara yaptığı sadist işkencelerle çıkaran, kütüphanesinde İncil'le -Freud yanyana duran, işlediği "dahice" planlanmış ve uygulanmış cinayetler ertesi Mahler dinleyen bir tiptir. Yakalanacağını anladığında kendisi ile birlikte onlarca insanı havaya uçuracak kadar radikaldir.

Acaba polisiye tercihi yapıldığında, Thompson'un bu romanının seçilmesi tesadüf mü? Winterbottom basın toplantısında kendisine aşırı şiddet, kadın düşmanlığı vb. konusunda yönelen soru/eleştirileri hep romana sadık kalmakla açıkladı. Neden bu roman sorusuna ise romanın adeta senaryo biçiminde yazılmış olmasının kendisini çok etkimlediği biçiminde cevap verdi. Thompson'un bu romanı adeta senaryo biçiminde yazılmış ender polisiye romanlardan biri olsa, bu cevap anlaşılır. Fakat polisiye romanların büyük çoğunluğunun ortak özelliğidir neredeyse senaryo gibi yazılmış olmak. Hatta üzerinde hiç çalışılmadan film senaryosu ile kullanılabilecekler, kullanılmış olanlar bile vardır. Sebastien Japrisot'un romanları gibi.

Sonuçta İçimdeki Katil zanaat olarak ortalama bir

Hollywood polisiyesi. Olmasa da olur bir film. Winterbottom filmi olarak yazık.

| Denizaltı

Submarino
Danimarka, 2010, 110 dak.

Yönetmen: Thomas Vinterberg
Oyuncular: Jakob Cedergren, Peter Plaugborg, Morten Rose, Patricia Schumann
Senaryo: T. Lindholm, T. Vinterberg

Danimarka'dan çağdaş hayat görüntüleri. Bir alkolik annenin 10-12 yaşlarında iki oğlu. Baba zaten ortalıkta yoktur. Anne ise var-yoktur, sürekli sarhoştur. İki kardeş birbirlerine dayanarak yaşamlarını örgütlemeye calışıyorlar. Film bir bebek sesiyle başlıyor. Yeni doğmuş bebeğin üzerine eğilmiş, onu sevgiyle kucaklayan iki erkek çocuk. Kendi başlarına vaftiz seremonisi yapıp çocuğa isim koyuyorlar. Onu da kendileri ile birlikte yaşatmaya çalışıyorlar. Fakat bu görev onları çok aşan bir görevdir. Bebeğin ölümünü yaşıyorlar. Sürekli sarhoş anne olayların farkında bile değildir.

Sonra bu iki kardeşin yetişkin halini görüyoruz. Ağabey-Nick alkolik ve sorunlarını kaba şiddetle çözen yalnız bir tiptir. Kadınlarla ilişkisi yalnızca cinsellik üzerine kuruludur. Yalnızlık- bütün dünya bana düşman- yaşam tarzıdır.

Küçük kardeş, eşini bir kazada yitirmiştir. Şimdi 6 yaşındaki oğlu Martin'le yalnız yaşamaktadır. Oğlu her şeyidir. Heroin bağımlısıdır. Fakat bağımlılığı kontrol altında tuttuğu iddiasındadır. Hem bağımlılığını finanse etmek, hem de oğluna iyi bir hayat sağlamak için satıcılığa da başlar. Yakalanır. İntihar eder.

Son sahnede ağabeyi, yeğeni Martin'le -bu filmin başındaki vaftiz sahnesinde kardeşlerin sonra ölen bebeğe verdikleri isimdir- kardeşinin cenaze töreninde görürüz.

Vinterberg Kuzey Avrupa toplumunun bir kesitini acımasız bir gerçekçilikle resmediyor. Yalnız mutsuz insanların toplumu resmettiği.

Submarino mutsuz insanlar üzerine umutsuz bir film.

| Caterpillar

Caterpillar
Japonya, 2010, 85 dak.

Yönetmen: Koji Wakamatsu
Oyuncular: Shinobu Terajima, Shima Ohnishi, Ken Yoshizawa
Senaryo: M. Kurosawa, D. Deguchi

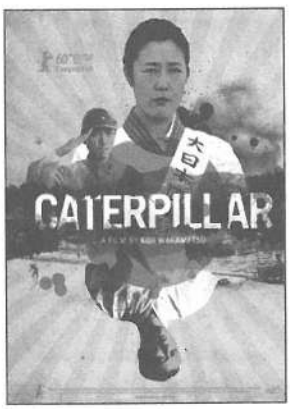

Caterpillar 1940'da Japonya'nın Çin'i işgalinden yola çıkarak, savaşın cephe gerisinde (bu somutta Japonya'da) yaşananları sorgulayan bir film. Film bir Japon köyünde savaşa asker gönderme seremonisi ile başlıyor. Acayip ırkçı, militarist bütün köyün coşku ile yer aldığı bir çesit "en büyük asker bizim asker", "Japonya en büyük, canımız imparatora feda" çılgınlığı. Güle oynaya askere gidenler ve onları büyük coşku ile uğurlayanlar.

Sonra gidenlerden biri üç madalyalı bir savaş kahramanı, bir "Savaş Tanrısı" olarak (yerel gazetede ona verilen isim budur) geri dönüyor. Kolları bacakları kesilmis, yüzünün yarısı yanmıştır. Konuşma yeteneğini kaybetmiştir. Genç karısının ilk tepkisi isyan olur. "Bu şey midir" onun cepheye sağlam bir genç adam olarak gönderdiği kocası? Fakat anavatan ondan bu kahramana bakmasını istemektedir. Bu yaşayan ölü cephe gerisindeki moral için önemlidir. Eşin somutunda Japon kadınının vatan sevgisini, fedakarlığını dosta düşmana göstermek gerekir. Bu role soyunmak zorunda kalır genç kadın Shigeko (Shinobu Terajima).

Yaşayan bir ölüdür geri dönen, ama yine de yaşamaktadır. Yemek içmek, sıçmak ve sevişmek'e indirgenmiş ve hepsinde de bir başka insana, burada somut olarak Shigeko'ya muhtaç bir hayat. Kadın

bir süre sonra "yeter artık" deme noktasına gelir. Olacakları kendi belirlemeye başlar. Askere gitmeden despot olan, askerde Çinli kadınların ırzına geçmek gibi "savaş tanrılığı" ve "kahramanlıklar" yapan asker şimdi karısının iktidarına terkedilmiş bir hiçtir. 9 Ağustos'ta Nagazaki'ye ikinci atom bombasının atıldığı, Japonya'nın teslim olduğu gün bu hayata son verir "savaş tanrısı".

Caterpillar savaşın insanlar üzerinde yaptığı tahribatı oldukça gerçekci gösteren, fakat Japonya'nın saldırgan emperyalist konumda olduğu, Çin'in haklı bir direniş savaşı yürttüğü gerçeğini sessizlikle geçiştiren bir film.

Basın toplantısındaWakamatsu'ya, filmin başında "1940 Japon - Çin Savaşı" biçiminde bir açıklama yazısı geçtiğini, böyle bir açıklamanın o somut savaşın gerçek durumunu anlatmadığını, söz konusu olanın Faşist Japonya'nın, Çin'e saldırarak işgal etmeye calıştığı olduğunu söylediğimde, Wakamatsu bu kavramı böyle kullanmanın yanlış olduğunu, bunun bu soru üzerine bilincine çıktığını açıkladı. Sempatik, eleştiriye açık, ne yazık ki haklı haksız savaş ayrımı yapmayan, pasifist bir tavır savunucusu Wakamatsu. Berlinale'nin söyleyecek sözü olan filmlerinden biri idi Caterpillar.

| Avcı

Shekarchi
The Hunter
Almanya, İran, 2010, 92 dak.

Yönetmen: Rafi Pitts
Oyuncular: Rafi Pitts, Mitra Hajjar, Ali Nicksaulat, Hassan Ghalenoi
Senaryo: R. Pitts

Hapisten çıktığı için (neden girdiğini bilmiyoruz) doğru dürüst iş bulamayan, sonunda gece bekçiliğini kabul etmek zorunda kalan genç bir adam - Ali. Bir güzel eşi ve 6 yaşında bir kız çocuğu var. Kadın gündüz, Ali gece çalışıyor. Birbirlerini fazla görmeseler de mutlu görünüyorlar. Avcılık genç adamın özel merakı.

Bir hafta sonu avdan döndüğünde eşini ve çocugunu evde bulamıyor. Komşuların vs.'nin de nerede olduklarından haberleri yok.

Sonra bir telefon geliyor. Polis merkezinden çağırıyorlar.

Önce eşinin "isyancılar"la polis arasında çıkan bir çatışmada öldüğünü öğreniyor.

Sonra çocuğunun akibetinin peşine düşüyor. Sonunda onun da cesedini teşhis etmek zorunda kalıyor.

Sonrası: "Avcı"nın polise kinini iki polisi avlayarak kusması -Polisin intikam için avcının peşine düşmesi -İki polisin ormanda avcıyı tevkif etmesi -Sonra üçünün birlikte ormanda kaybolmaları -Polislerden birinin aslında zorunlu askerlik hizmetini polis olarak yapma durumunda olduğunu öğrenmemiz -Rejimin ideolojik faşist polisi ile, bu zoraki polis arasındaki çelişmeleri görmemiz. Bu çelişmeler o kadar sert ki, bunlar fırsatını bulduğunda birbirini öldürebilirler. Nitekim filmin sonunda gerçek polisi esir olarak alıp onun giysilerini giyen avcının, bu arada kaçıp ormanda saklanan zoraki polis tarafından o polis sanılarak vurulup öldürülmesi var.

Avcı bugünkü İran'daki hastalıklı toplumu çok dolambaçlı yollardan bir polisiye havasında anlatan bir film. Film olarak belirleyici tek özelliği ve ilginçliği de İran'da çekilmiş / İran filmi -yapımcılar Alman- olması.

| Bu yazı nasıl geçirdim?

Kak ya provel etim letom
How I Ended This Summer
Rusya Federasyonu, 2010, 124 dak.

Yönetmen: Alexei Popogrebsky
Oyuncular: Grigory Dobrygin, Sergei Puskepalis
Senaryo: A. Popogrebsky

Rusya'nın en kuzey ucunda 'Allahın unuttuğu' bir bölgedeki bir hava durumu gözleme istasyonu. İstasyonun yakınında bir atom çöplüğü var.

İstasyonda yıllardır tek başına çalışan, ailesi ile ilişkisi telsiz üzerinden sağlanan bir yalnız adam Sergei. Her yaz yanına staj için gelen öğrenciler var. Bunlar Sergei'in gözünde döndüklerinde bu yazı nasıl geçirdim diye hava atma dışında bir işe yaramayan insanlardır. O korkunç ve güzel doğada yaşamak onlar için hayat değildir.

Bir yaz gelen yeni -Pavel- ile Sergei'in ilişkisini, bir doğa adamı ile bir kentlinin öyküsü anlatılıyor "Bu yazı nasıl geçirdim" de. Şehirli'nin yapması gereken kontrol işini uyuya kaldığı için yapmaması sonucu

bozulan -kurulamayan- güven ilişkisi, yine şehirlinin Sergei'in karısı ve çocuğunun, Sergei balığa çıktığında, telsiz üzerinden istasyona gelen ölüm haberlerini gizlemesi üzerine iyice kırılıyor. Sergei ile Pavel arasında ölümüne bir düşmanlık başlıyor. Sonunda Pavel'in, Sergei'in yiyeceği balıkları kontamine etmesine, Sergei'in silah elde Pavel'i vurmak için onun peşine düşmesine kadar varıyor işler.

Acımasız bir doğadan çok güzel resimler dışında bir şey yok. Öykü inandırıcı değil. Gereksiz uzatılmış, olmasa da olur bir film.

| Yapboz

Rompecabezas
Puzzle
Arjantin, Fransa, 2010, 90 dak.

Yönetmen: Natalia Smirnoff
Oyuncular: Maria Onetto, Gabriel Goity, Arturo Goetz, Henny Trailes, Felipe Villanueva
Senaryo: N. Smirnoff

50 yaşında, iki yetişkin oğlu olan, tüccar eşini seven, eşi tarafından sevilen mutlu bir ev kadını Maria. (Maria Onetto) 50. doğum yıldönümünde hediye gelen bir yapboz oyunu hayatında önemli bir değişikliğin çıkış noktası oluyor. Boş zamanlarını yapboz oynayarak geçirmeye başlıyor. Yapboz oyunu giderek tekdüze hayatının bu hayatı değiştiren önemli bir parçası haline geliyor. Başka yapboz oyuncularıyla temas arıyor. Puzzle turnuvalarına katılan 50 yaşlarında evli bir erkekle eş olarak puzzle oynamaya başlıyor. Evine bu yapboz oyunu ziyaretlerini önce hasta olan teyze ziyaretleri olarak sunuyor. Sonunda fakat puzzle turnuvalarına katılmak istediğini, bunun için birileriyle buluşup antrenman yaptığını açıklıyor eşine ve çocuklarına. Arjantin çapındaki ulusal turnuvada puzzle eşiyle -ki turnuva ertesi bu ruh eşiyle yatıyor da- turnuvayı kazanarak Almanya'da yapılacak uluslararası turnuvaya katılım hakkı ve uçuş /otel bileti kazanıyor. Biletini dikiş kutusuna güzelce yerleştiriyor. Film aile olarak satma planları yaptıkları boş bir tarlada kendi başına yaptığı bir piknik resmi ile bitiyor. Hayatını tümden değiştirme "tehlikesini" göze alacak mıdır? Yoksa gidebileceği son noktaya kadar gitmiş midir?

Arjantin'den Yarışma bölümüne katılan film, olağanüstü bir özelliği olmayan, sevimli, küçük, insancıl bir film.

| Mamut

Mammuth
Fransa, 2010, 90 dak.

Yönetmen: Benoit Delépine, Gustave de Kervern
Oyuncular: Gérard Depardieu, Isabelle Adjani, Yolande Moreau, Miss Ming, Anna Mouglalis
Senaryo: B. Delépine, G. de Kervern

Mamut adeta özel olarak şimdi artık emeklilik çağına gelmiş Gérard Depardieu için yapılmış bir film gibi. Bir domuz mezbahasında çalışan ve emekli olan bir işçi. Emeklilik ertesinde kasaya başvurduğunda evraklarında eksikleri olduğu bilgisi veriliyor. Eski çalıştığı yerlerden çalıştığına dair evrakları temin etmek için, 70'li yılların ona da takma adını veren "Mammuth" marka motorsikleti ile yola koyuluyor. Bu yolculuk aslında onun geçmişine bir yolculuktur. Aslında bir kasap değil, şair ruhlu bir insandır Mamut. Zararsız, sevimli bir küçük film. Depardieu sevenler için görülmeye değer. Yoksa görmeseniz de olur.

Yarışma bölümünde yarışma dışı gösterilenler

| Çocuklar iyidir

The Kids Are All Right
ABD, Fransa, 2009, 104 dak.

Yönetmen: Lisa Cholodenko
Oyuncular: Julianne Moore, Annette Bening, Mark Ruffalo
Senaryo / Script: L. Cholodenko, St. Blumberg

Uzun yıllardır birlikte yaşayan bir lezbiyen çift. Zamanında sperm bankasından aldıkları spermle biri kız, diğeri erkek iki çocuk yapmışlar. Mutlu bir lezbiyen aile. Ailenin açık reisi, eve ekmeği getiren doktor Nic (Annette Bening). Diğer anne, Jules (Julianne Moore) ev kadını rolünde. Kendini gerçekleştirmek için yaptığı tüm girişimler başarısız olmuş. Şimdi de "Bahçe mimarisi" üzerine bir iş kurmanın peşinde. Kız 18 yaşında. Erkek 15 yaşında. Öncelikle erkek çocuğun isteği ve zorlaması üzerine kız biyolojik babalarını aramaya başlıyor. Ve buluyor da. 40-50 yaşları arasında, organik tarım yapan bir tarım işletmesine ve bu ürünlerin sunulduğu bir restorana sahip olan, yakışıklı, günü yaşayan, günlük, bağlantısız sevgilileri olan bir erkektir: Paul (Mark Ruffalo). Sperm bankasından gelen bir telefon kendisinin çocugu olan bir genç kadının kendisini aradığını, bilgi istediğini bildirir, kıza bilgi verilmesi konusunda tavrını sorar. Eğer kızı ile tanışmak isterse arayacağı bir telefon numarası verir. Verilen numarayı aradığında bir değil iki çocuğu olduğunu öğrenir. Çocuklar önce annelerinden gizli gizli görüşürler biyolojik babaları ile. Bir süre sonra bu gizlerini açıklamak zorunda kalırlar. Anneler de tanışır sperm donörü Paul ile. Adam bahçe mimarisi işini düşünen Jules'e yeni aldığı bir evin bahçesinin düzenlenmesi için iş teklif eder. Jules işi kabul eder ve çalışmaya başlar. Paul ile aralarında bir elektriklenme olur. Sevişirler. İki çocuk sahibi ve şimdi artık orta yaşın üstüne çıkmış adam, Jules ile aile kurma düşleri içindedir. Fakat bu otuz yıla yakın süren bir başka -lezbiyen- ailenin sonu anlamına gelecektir. Sonunda lezbiyen aile kazanır. Çocukların baba ile ilişkisinin sürüp sürmeyeceği ise cevaplanmayan bir soru olarak kalır.

Annette Bening ve Julianne Moore aslında lezbiyen ailenin de hetero aileden bir farkı olmadığını gösteren filmi seyredilir kılan bir oyun çıkartıyorlar. Yer yer espirili diyaloglar, yetişkinliğe adım atan gençlerin aile ile anlaşamama sorunları, kendileri gençken ana/babalarının davranışlarını küçük burjuvaca, dar kafalı vb. bulanların, kendi çocuklarına karşı benzer davranışları, benzer davranış kalıplarının yinelenmesi vs. Ortalama bir Hollywood. Yani olmasa da olur.

| Ver lütfen

Please Give
ABD, 2009, 90 dak.

Yönetmen: Nicole Holofcener
Oyuncular: Catherine Keener, Amanda Peet, Oliver Platt, Rebecca Hall, Sarah Steele, Ann Guilbert
Senaryo : N. Holofcener

Geçimini ölmüş yaşlı insanların evlerinden satın aldıkları modern/antik eşyaları toplamak ve satmakla geçinen, 50 yaşlarında bir çift Kate (Catherine Keener) ve Alex (Oliver Platt) ve 15 yaşındaki kızları. Onların yandaki -satın aldıkları- ve aradaki duvarı yıkıp kendi daireleri ile birleştirmeyi planladıkları dairelerinde oturan 90'ını geçmiş yaşlı bir yalnız kadın. Onun biri röntgen uzmanı yanında çalışan, diğeri güzellik salonunda çalışan iki torunu etrafında dönen bir orta halli Amerikan ailesi öyküsü.

Yer yer eğlendirici diyaloglar, iyi oyuncular da filmi, gördükten sonra unutulacak ortalama bir Amerikan komedisinden ayırmıyor. Olmasa da olur. bir film.

| Shutter Adası

Shutter Island
ABD, 2010, 138 dak.

Yönetmen: Martin Scorsese
Oyuncular: Leonardo DiCaprio, Mark Ruffalo, Ben Kingsley, Emily Mortimer
Senaryo / Script: L. Kalogridis

Polanski'den sonra, yeni Scorsese de bir hayal kırıklığı benim için.

Scorsese yine yetenekli ve ünlü Hollywood oyuncuları ile gerçekleştirdiği ve tabii zanaat olarak yine iyi olan yeni filminde bir kişilik bölünmesi öyküsünü ve tedavide yeni yöntemler deneyen bir kurum ve doktorların öyküsünü anlatıyor.

Anlatılan çok sevdiği eşinin ruhsal hastalığını bir sürü işarete rağmen kabullenmeyen ve yok sayan, sonunda üç çocuğunun eşi tarafından öldürülmüş cesetleri ile karşılaşan, çok sevdiği eşini öldüren bir FBI ajanının, Teddy Daniels'in öyküsü. Sonuçta dört cinayetin de sorumluluğu altında ezilen FBI ajanı kaçtığı hayali kişiliğinde, kendini tedaviye calışan kurumu bir adada insanlar üzerinde Nazi deneyleri yapan bir kurum, kendisini de aslında doktorlarından biri olan yardımcısı ile birlikte, bu kurumun cürümlerini açığa çıkarmak için kuruma gelmiş bir FBI ajanı olarak görüyor.

Yorucu, gereksiz uzatılmış, gereksiz yere neredeyse her resimin müzikle yorumlandığı bir film cıkmış ortaya. Yazık. Scorsese'ye yakışmayan bir film.

| Erkek Kardeşi hakkında

Otouto
About Her Brother
Japonya, 2009, 126 dak.

Yönetmen: Yoji Yamada
Oyuncular: Sayuri Yoshinaga, Tsurube Shofukutei, Yu Aoi, Ryo Kase
Senaryo: Y. Yamada, E. Hiramatsu

Yoji Yamada Japonya'nın önemli sinemacılarından biri. Genellikle senaryolarını da kendisinin yazdığı onlarca filmi var. Yeni filminde bir ailede "kara koyun" olan Tetsuro'nun (Tsurube Shofukutei) öyküsü, abla Gingko'nun (Sayuri Yoshinaga) kızı Koharu ağzından anlatılıyor. Çizilen başarılı bir ailede başarısız olan ve ailenin -abla ve onun kızı dışta tutulduğunda- diğer fertleri tarafından dışlanan bir insan resmi. Bu amca, yeğeninin düğününe geliyor, fakat her zaman yaptığı gibi çok içip sarhoş olup düğünü birbirine katıyor. Bu düğünden sonra bir de yüklü bir alacaklı ablanın kapısına dayandığında abla Tetsuro'nun borcunu ödüyor ve fakat artık onunla görüşmeyeceğini belirtiyor. Yine de abla yüreği dayanmıyor ve bir kaç yıl sonra kardeşinin akıbetini soruşturuyor. Ölümcül hasta olan Tetsuro ölümcül hastaları son yolculuklarında yalnız bırakmayan bir kurumda -hospiz- yatmaktadır. Abla da bu son yolculuğunda onu yalnız bırakmaz.

Yamada'nın filmi insanlar arasındaki ilişkilerde "kara koyun" konumunda olanlara anlayış çağrısı yapan, sevgi dolu, insancıl bir film.

| Benim adım Khan

My Name Is Khan
Hindistan, 2010, 165 dak.

Yönetmen: Karan Johar
Oyuncular: Shah Rukh Khan, Kajol
Senaryo: K. Johar, Sh. Bathija

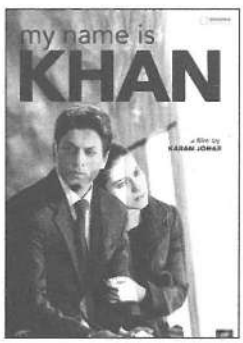

Karan Johar dünyanın en üretici film fabrikası olan Hindistan/Bollywood'da (yılda 1000'e yakın film çevriliyor) en büyük yapımcı şirketlerden birinin sahibi olan ailenin bir üyesi. En üretici Bollywood yöneticilerinden biri. Shah Rukh Khan Bollywood'un süperstarı. Kajol da Bollywood'un sultanlarından. Bu üçlü şimdiye kadar onlarca şarkılı-danslı Bollywood filmi çektiler. Bollywood üçlüsünün yeni filmi „Benim Adım Khan" 2010 Berlinale'sinin sürprizlerinden biri oldu. Bilinen şarkılı-türkülü aşırı abartılı bir Bollywood filmi yerine, Bollywood formatından bütünüyle kopmayan ve fakat gayet ciddi konuları işleyen bir film, Benim adım Khan. Khan (Shah Rukh Khan) „Asperger Sendromu" olan bir genç liberal müslüman olarak daha önce Amerika'ya gö-

çüp kendi işini kuran ağabeyinin yanına gidiyor. Asperger sendromu autizmin bir türü olan bir hastalık. Burada hasta belli renkler, sözler, işaretler ve özellikle de maddi şiddet karşısında paniğe kapılıyor. Filmde Khan'ın korktuğu renk Hinduların kutsal rengi olan sarı. Çocukluğunda Hinduların Müslümanlara karşı giriştiği kıyamı yaşayan Khan sarıyı gördüğünde paniğe kapılıyor. Asperger sendromuna sahip kişiler aynı zamanda söylenen sözleri birebir alıyor, mecaz, şaka vb.'ni anlamıyor. Khan bir güzellik enstitüsünde çalışan Hindu Mandira'ya (Kajol) aşık oluyor. Doğrucu Davut kişiliği ile, hem onun 10 yaşındaki oğlunun, hem de onun sevgisini kazanıyor. Evleniyor, mutlu bir hayat yaşıyorlar. 11 Eylül ve ertesinde bu mutluluk, ABD'de tüm müslümanlara karşı gelişen; tüm müslümanları terörist gören ırkçı havanın gelişmesi ile bozuluyor. 10 yaşındaki çocuk müslüman soyadı yüzünden ırkçı saldırıların hedefi oluyor, böyle bir saldırıda ölüyor. Mandira çocuğunun acısı ile Khan'ı ölümden sorumlu tutuyor. Ona evden gitmesini söylüyor. Khan gideyim de, fakat ne zaman döneyim, diye sorduğunda, Mandira ona „ABD başkanına, Benim adım Khan, ben terörist değilim" demeden gelme eve diyor.

Bundan sonra Khan'ın ABD başkanının gezi programı boyunca onun peşinden ABD'yi gezmesi, bir yol filmi geliyor. Başına gelmedik kalmıyor. Sonunda yeni siyah başkanın bir mitinginde, ben terörist değilim diye bağırdığında, terörist olarak tutuklanan Khan'ın öyküsü bütün ABD'yi sarsıyor. Yeni siyah başkan Khan'ı bir mitingte yanına çağırıp konuşturuyor. Sevgililer birbirine kavuşuyor. Onlar ermiş muradına .... Benim adım Khan, Hollywood'un Forrest Gump'ına, Hindistan'dan cevap adeta.

Bir bütün olarak hoşgörüye, sevgiye çağrı filmi. Filmin zaafı hemen her şeyin filmin içine sıkıştırılmış olmaya çalışılması, daha azı mutlaka daha iyi olabilirdi. Bu haliyle de seyredilebilir ve mesajı olan bir Bollywood masalı.

| Çıkış Hediye Dükkanından

Exit trough the gift shop
İngiltere 2010

Yönetmen: Banksy
Belgesel

Banksy şu anda dünyanın bir çok büyük kentinin cadde duvarlarında eserleri bulunan en ünlü sokak sanatçılarından biri. (Street art). Şu ana kadar gerçek kimliğini saklamayı başaran efsanevi bir sanatçı. Önceleri duvar kirletme olarak kategorize edilen, her yerde polisin takibine uğrayan bu sanat dalında şimdi Banksy'nin kimi eserleri dünyanın en büyük galerilerini süslüyor, modern sanatın en pahalı örnekleri olarak alıcı buluyor.

Film Banksy ile onun şartlarında tanışmak ve onun sanatı üzerine -onun kimliğini açığa çıkarmadan- bir belgesel film yapmak fikrinin takipçisi olan Franko Kanada'lı Thierry Guetta'nın tanıtılması ile başlıyor. Bu Thierry ilginç bir tip. Çok iyi işleyen ikinci el giyim eşyası satan bir dükkanı var.

Ve kamera hayatının ayrılmaz bir parçası. Adeta gözünün uzantısı. Dünyaya kamera gözü ile bakan, önüne gelen her şeyi belgeleyen bir adam bu Thierry. Günün birinde Street Art'ın yeni ünlenen temsilcilerinden biri ile tanışıyor. Onu onun izniyle kamerası ile izliyor. Banksy'nin deyişi ile 'bütün diğer sanat yüzyıllar sonrası için de yapılırken, Street Art' geçici; gündelik olma özelliğine sahip bir sanat'. Bu yüzden bunun film yoluyla belgelenerek geleceğe de tasınmasını ilginç bir fikir olarak görüyor. Thierry giderek Street Art'ın diğer ünlüleri ile de tanışıyor. Onlarla birlikte onların eylemlerine katılıyor, eylemleri belgeliyor. Banksy'ye bu tanıdıklar üzerinden ulaşıyor. Banksy fikri iyi buluyor. Thierry'ye kendisini kamera ile izlemesi için izin veriyor. Film montajlandıktan sonra Banksy'nin onayından geçecektir. Sonunda Thierry Banksy'e bitmiş filmi getiriyor. Sonuç Banksy'nin deyimi ile tam bir felakettir. Bu andan itibaren Banksy projeyi bizzat üzerlenip, tersine çeviriyor. Thierry'nin 'yok yok' arşivinden yararlanarak Thierry hakkında bir film montajlıyor.

"Exit trough the gift shop" sonuçta Banksy'nin Thierry üzerine filmine dönüşüyor. Banksy Thierry'nin bir filmci olarak yeteneksiz olduğunu gördüğünde ona Street Art'çıları belgeleyeceğine kendisinin bir artist olmasını öneriyor. Banksy'e göre aslında herkes bu potansiyele sahiptir. Bu öneriyi ciddiye alan Thierry de kendisine "Bay Beyin Yıkayıcı" (mr.brainwash) sanatçı ismini takarak, simdiye kadar gözlemlediklerini kopyalamaktan oluşan sanatını icraya başlıyor. Ve tüccarlık yeteneği ile acayip başarılı oluyor. San Fransisco'da açtığı ilk sergisinde bir hafta içinde 1 milyon dolarlık "sanat satışı" yapıyor!

Filmin sonunda Banksy "Ben Thierry'e kendin sanatçı ol demiştim. Bundan böyle bu gibi tavsiyelerde bulunurken dikkatli olacağım." diyor.

"Exit trough the gift shop" sanatın, sanatçının, sanat eserinin metalaşmışlığını ve pazarın durumunu sorgulayan, teşhir eden eğlenceli bir film. Filmin ne kadarının gerçek, ne kadarının fake olduğu da tabii soru işareti. Banksy eserleri şimdi büyük fiyatlarla satıcı bulsa da sanatın meta olmasını sorgulamaya devam eden, bir sanat gerillası olmayı sürdürüyor. Ne kadar sürdüreceğini yaşayıp, göreceğiz.

Panorama

Panorama festivalin "Yarışma" bölümüne göre daha güncel ve siyasi konulara yer veren ve piyasaya çıkma şansları daha az olan, bir çok halde yarışma filmlerine göre daha araştırıcı, yenilikçi filmlerin gösterildiği bölümü. Bu yılki Berlinale'nin Panorama bölümünde gördüğüm filmler şunlar:

| Yabancı

Die Fremde
When We Leave
Almanya, 2009, 119 dak.

Yönetmen: Feo Aladağ
Oyuncular: Sibel Kekilli, Florian Lukas, Derya Alabora, Tamer Yigit

Yarışma dışı filmler yarışma filmlerinden iyi kanısını güçlendiren bir film Feo Aladağ'ın 'Yabancı'sı. Anlatılan öykü aslında sonu dışında Hatun Sürücü'nün (daha doğrusu Hatun Sürücü-lerin) öyküsü. Türkiye'den bir akraba ile istemediği halde evlendirilen 'Alamancı' bir genç kadın. Koca şiddetinden, mutsuzluktan, küçük oğlunu da yanına alıp kaçmaya çalışan, kendi ayakları üzerinde, kendi hayatını kurmak, yaşamak isteyen genç bir kadın. Almanya'daki ailesinin -anne baba bir kız, iki erkek kardeş- sığınmaya çalışıyor önce. Aile baskısı başlıyor. Ne de olsa çocuğun babasıdır. Kadının kocasıdır kaçılan. Hem de yakın akrabadır. Çevredeki insanlar ne diyecektir? Hem her evde ve evlilikte ufak tefek kavgalar olur. Büyütmemek gerekir. Genç kadın kocasına, evine geri dönmelidir. Ailenin namusu, şerefi bunu gerektirmektedir. Baskı yapabilmek için önce çocuğu annesinden ayırıp, babasına geri göndermeyi planlar aile. Genç kadın bunun üzerine Alman polisinin yardımını ister. Çocuğu ile birlikte bir 'Kadınlar Evi'ne sığınır Alman polisinin yardımıyla. Ailenin şerefi bir kez daha iki paralık edilmiştir. Sonra genç kadının peşinin izlenmesi, kadınlar evine yönelik şiddet gelir gündeme. Orada da rahat yoktur. Bir arkadaşının evine sığınır. Çalışmaya başlar. Normal bir hayat kurmaya çalışır kendine. Yaşamaya hakkı vardır. Ailesi sonunda mutlaka onu anlayacak, ona yeniden kucak açacaktır. Umudu budur. Kız kardeşinin düğününe gider. Bu aile ve çevre açısından açıkça provokasyondur. Genç kadının ailesinden kopmadan özgür yaşama çığlıkları, kilitlenmiş tutucu yüreklerin sağır kulaklarında rahatsız edici bir gürültüdür yalnızca. Susturulmalıdır. Üstüne üstlük yetmiyormuş gibi bir de Alman erkekle arkadaşlık kurmuştur. Baba bu kadar 'rezillik' ertesinde beyin kanaması geçirir. Onun da suçlusu genç kadındır tabii. Filmin sonunda baba aslında ölüm döşeğinde özür diler kızından. Neden özür dilediğini seyirci bilmektedir. Töre cinayeti kararı alınmıştır. Katil olarak da cezai ehliyeti olmadığı için küçük kardeş seçilmiştir.

Feo Aladağ'ın filmi, gerçek hayattan alınmış, fakat gerçek hayata göre gerçeğin biraz insancıllaştırılarak sunulduğu bir film. Babaya sonunda her şeye rağmen - bir işe yaramasa da- özür dilettiren bir film. Keşke öyle olsaydı. Küçük kardeşe tetiği çektirtmeyen bir film. Keşke öyle olsaydı.

Film bir bütün olarak -küçük aksaklıklar dışında -"daha az - daha iyi" olurdu- iyi, konusu itibarı ile cesur, karakterleri tek boyutlu gösterme tuzağına düşmeyen iyi bir film. Tüm ekip kutlanacak bir iş yapmış.

| Patlamamış Mayınlar

Mine vaganti
Loose Cannons
İtalya, 2009, 110 dak.

Yönetmen: Ferzan Özpetek
Oyuncular: Riccardo Scamarcio, Nicole Grimaudo, Alessandro Preziosi, Ennio Fantastichini, Lunetta Savino

Keyifli, eğlenceli, eğlendirirken düşündüren bir film "Mine vaganti".

Bir makarna fabrikasının sahibinin iki oğlu da homoseksüel. Bunu birbirlerinden de, alileden de -en başta da tam bir maço olan babadan da- saklamışlar. Baba'nın işleri devredeceği aile meclisi toplantısında "patlamamış mayın"lardan ilkini büyük oğul patlatıyor. „Size bir şey açıklamak istiyorum. Ben homoseksüelim ve fabrikada ustabaşı olarak çalışan biriyle yıllardır beraberim." Bu gecikmiş mayın patlaması babanın ilk kalp krizi ile sonuçlanıyor. Aslında ağabeyinden önce açıklama yapmak isteyen küçük oğul babayı öldürmemek için heteroyu oynamaya devam ediyor. İki oğul dışındaki aile fertleri şunlar: Aşık olduğu gencin ağabeyi ile evlendirilen, bütün hayatı boyunca her sevişmede sevgilsini düşleyen, ‚gece onunla yatıp, sabah onunla kalkan' şeker hastası, torunlarına "ne olursa olsun hayatınızı yaşayın" diyen bir büyük anne; hayatı boyunca beyaz atlı prensini bekleyen evde kalmış bir büyük teyze; iç güveysi kocası fabrikada yönetici olan, kayınbabasına onun isteği hilafına sürekli baba diyen bir kız kardeş. -Evde erkek kardeşlerinin homoseksüelliğini acayip karşılamayan tek insan. Kardeşinin ben homseksüelim açıklaması konusunda yorumu: Ne var yani. Erkek severmişsin. Ben de erkek sevmiyorum!- Bir de homoseksüelliğin tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu düşünen anne. Ve evin her şeyi gözlemleyen, kendi yorumlarını getiren iki çalışanı.

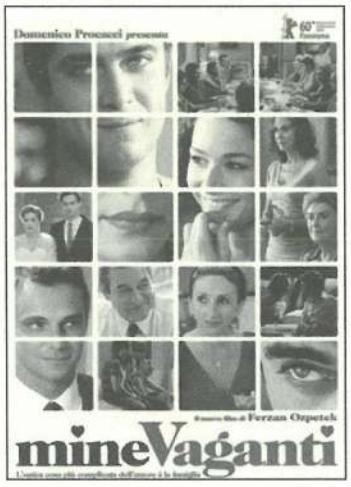

Bir de fabrikanın ortağının evin küçük oğluyla baş göz edilmek istenen güzel genç kızı var.

İhtiyarlar -en ihtiyar büyük anne dışında- gençlerin kendi hayatları olduğu, onların yaşam projelerinin kendileri için büyükler tarafından kurulandan ayrı olduğunu kavramıyor. Film bu haliyle aynı zamanda kuşaklar arası iletişimsizliğin, anlaşmazlığın filmi. Fakat filmin en iyi yanı eğlendirici bir şekilde ve fakat hiç bir zaman sululuğa kaçmadan ve seviyeyi düşürmeden toplumun cinsellik konusundaki iki yüzlü önyargılarını teşhir etmesi.

Ferzan Özpetek iyi bir sinemacı olduğunu bu filmiyle de gösteriyor.

| Kosmos

Kosmos
Türkiye, Bulgaristan, 2009, 122 dak.

Yönetmen: Reha Erdem
Oyuncular: Sermet Yeşil, Türkü Turan, Hakan Altuntaş, Sabahat Doğanyılmaz, Korel Kubilay

Reha Erdem, geçen yıl ***"Hayat Var"***ını çok sevdiğim bir yönetmen. Kosmos'a büyük beklentilerle gittim. Sinematografik olarak -gereksiz kimi uzunlukları dışta tutarsak- yine iyi bir film. Olağanüstü resimler var yine. Kosmos bütün toplumlarda bütün dışlananları kendi kişiliğinde topluyor. Bir yandan gizemli, olağanüstü güçler vehmedilen ve kurtuluş beklenen bir "yabancı", diğer yandan yabancı olarak başa gelen her kötülüğün nedeni.

Film anlattığı öykü itibarıyla çok "entel" takılan, bence ne anlatmak istediğine bir türlü karar veremeyen, mistisizme kayan bir film. Hayatı hayat içinden anlatan "Hayat var"dan sonra, hayatı mistisizme kayarak anlatan Kosmos bir geri gidiş bence.

| Babil'in Oğlu

Son Of Babylon
Irak, Büyük Britanya, Fransa, Hollanda, Filistin Otonom Bölgeleri, 2009, 90 dak.

Yönetmen: Mohamed Al-Daradji
Oyuncular: Yassir Taleeb, Shehzad Hussen, Bashir Al-Majid

İşgal altındaki Irak'ta çekilen ilk önemli Irak yapımı ***"Son of Babylon"***. İşgal ertesi Irak'ta bir yol filmi. Bir Kürt nine, Saddam'ın devrilmesinden hemen sonra 12 yaşındaki torunu ile birlikte, Saddam ordusunda askerken tutuklanıp Nasiriye ceza evine atıldığı haberini aldığı oğlu İbrahim'i aramaya çıkıyor. Nerede olduğu, sağ olup olmadığı bilinmeyen baba/oğula yolculuk önce Bagdat'a, sonra Nasiriye'ye yıkılmış zindana, ardından her gün bir yenisi açılan kitle mezarlarında aramaya dönüşüyor. Sonunda İbrahim'in öldüğünü kabullenmek zorundaa kalıyorlar. Fakat bu aynı zamanda onu hayata bağlayan bağın kopması anlamına gelen ninenin de ölümü oluyor. 12 yaşındaki Ahmet "Babil'in Oğlu" yalnız başına kalıyor harabe haline gelmiş ülkede. Yolculuğunun onu nereye götüreceğini bilmediğimiz bir resimle sonlanıyor film.

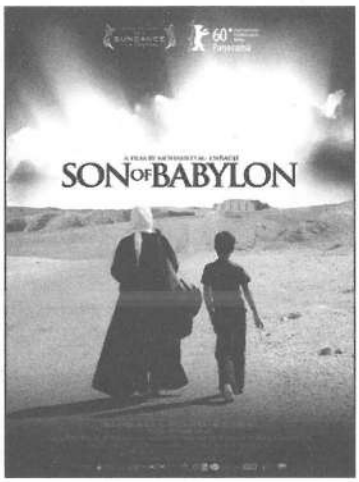

Irak'ın şimdiki halini ve sorunlarını birazcık da olsa anlamaya yardımcı olabilecek bir film "Son of Babylon".

Rahatsız edici olan filmcilerin devletle içiçe olması. O kadar ki, filmin ilk gösteriminde andaki başbakan Maliki'nin üç dakikalık bir video mesajı gösterildi. Ardından Irak İnsan Hakları'ndan sorumlu Bakanı, Irak Büyükelçisi vs. filmin tanıtımını yaptılar. Sanatçıların işgal işbirlikçisi devletle bu kadar içiçeliği rahatsız edici bir olgu. Tabii böyle bir filmin işgalcilerin ve devletin izni ve desteği olmadan çekilemeyeceği de gerçeğin bir başka yüzü.

| Devrim

Revolucion
Meksika 2010

Yönetmenler: Mariana Chenillo, Fernando Eimbcke, Amat Ascalente, Gael Garcia Bernal, Rodrigo Garcia, Diego Luna, Gerardo Naranjo, Rodrig Pla, Carlos Reygadas, Patricia Riggen

Meksikalı 10 sinemacının kısa filmlerle Meksika devriminin 100. yıldönümünü andıkları bir film.

Aslında yeni bir devrim gerekliliğini anlatan bir Meksika gerçekliği belgeseli bu film. İlginç. Özellikle dinin oynadığı rolü, o kadar değişik bir coğrafyada Türkiye ile benzerlikleri görmek açısından ilginç.

| Kardeş

Brother
Brezilya, 2009, 90 dak.

Yönetmen: Jeferson De
Oyuncular: Caio Blat, Jonathan Haagensen, Silvio Guindane, Cássia Kiss, Ailton Graça

Brezilya'nın bir büyük kentinde gecekondulardaki hayattan bir kesit. Orada yaşayan 23. yaşına yeni giren Macu'(Caio Blat) nun, kısa hayatının, 23 yaş gününün, doğum günü kutlamasının hemen ertesindeki ölümünün öyküsü. Gecekondulardaki şiddetin çeşitli türlerinin ve nedenlerinin sorgulandığı yüksek tempolu, kameranın filmin karakterleri ile birlikte hareket etttiği ilginç bir film.

Perspektif: Alman Filmi

Berlinale'nin "Perspektif: Alman Filmi" başlıklı bölümünde yeni Alman filmleri gösteriliyor. Bu bölümde gördüğüm tek film "Becerebilirsen Koş" isimli filmdi.

| Becerebilirsen Koş
Renn, wenn du kannst
Almanya, 2009, 112 dak

Yönetmen: Dietrich Brüggemann
Oyuncular: Robert Gwisdek, Anna Brüggemann, Jacob Matschenz

Bir araba kazası sonucu sevgilisinin ölümüne sebep olmuş kendisi de tekerlekli sandalyeye mahkum olmuş genç bir adam; onun oturduğu apartmanın karşısında oturan Çello öğrenimi gören bir genç kadın; Askerlik hizmetini sivil hizmet olarak yapan, bu arada özürlü ilk adama bakıcılık yapan bir başka genç adamın öyküsü. Küçük, hoş, insancıl bir film. Diyaloglar, oyuncular iyi, inandırıcı.

Forum

Berlinale'nin "Forum" bölümü daha çok "genç sinema" ürünlerinin tanıtıldığı, yeni söylem ve biçimlerin denendiği filmlerin gösterildiği bölüm. Bu bölümde gördüğüm filmler şunlar:

| Imani
Imani
Uganda, İsveç, 2010, 82 min

Yönetmen: Caroline Kamya
Oyuncular: Rehema Nanfuka, Philip Buyi, Stephen Ocen

Uganda'dan gördüğüm ilk film bu. İsveç'te yaşayan Uganda'lı genç bir kadın yönetmenin filmi. Uganda konusunda bilgilenmek için, ordan resimler görmek için iyi . Fakat sinema olarak bir işe yaramaz. İyi niyetli, başarısız bir film. Diyaloglar yapmacık, oyunculuk ilk okul müsamereleri düzeyinde.

| Gölgede
Im Schatten
Almanya, 2010, 85 dak.

Yönetmen: Thomas Arslan
Oyuncular: Misel Maticevic, Karoline Eichhorn, Uwe Bohm, Rainer Bock, David Scheller, Peter Kurth

Thomas Arslan yeni filminde polisiye dalını deniyor. Ve iyi sinemacı olduğunu bu dalda da gösteriyor.

Anlattığı öykü 50'li- 60'lı yılların "film noir" akımında olduğu gibi bir "yalnız gangster"in öyküsü. Hapisten çıktıktan sonra eski hesapları kapayıp, yaşamak için yeni işler yapmanın peşine düşen, ne yaptığını bilen, soğukkanlı bir gangster öyküsü anlatılan.

Kendi hesabına çalışan rüşvetçi ve aslında kendisi devlet otoritesini de ardına alarak gangsterlik yapan bir polis, güvenilen ve fakat işi bırakmış eski bir yol arkadaşı, filmin kahramanının peşine kiralık katiller takan bir eski iş arkadaşı; adamımızın sevgilisi ve bilgi taşıyıcısı ceza avukatı bir genç kadın filmin öne çıkan diğer karakterleri. Thomas Arslan kamerasıyla bunlardan kah birinin, kah diğerinin ve esas olarak da gangsterimizin peşine takılıyor, onlarla birlikte hareket ediyor. Kullanılan müzik sokağın, yolun, içinde hareket edilen çevrenin doğal müziği. Müziğin rahatsız etmeden nasıl kullanılabileceğine iyi bir örnek "Gölgede". Yarışma filmlerine baktığımda, neden yarışma bölümünde olmadığını anlamadığım bir film.

| Pus
Haze
Türkiye, Yunanistan, 2010, 109 dak.

Yönetmen: Tayfun Pirselimoğlu
Oyuncular: Tayfun Pirselimoğlu
Oyuncular: Ruhi Sarı, Mehmet Avcı, Nurcan Eren

Pus bu yıl Berlinale'de gördüğüm filmler içinde en kızdıklarımdan biri. Her karesinde "ben sanat yapıyorum arkadaşlar" diye bas bas bağıran filmlere çok kızıyorum. Pus öyle bir film. Öykü kısaca şöyle:

Bir korsan Porno CD üreticisi -iki kişilik- firmada çalışan, CD paketleyen bir genç adam var. Hasta, şişman annesi ile birlikte yaşıyor. (Tabii bütün film boyunca tek kelime konuşmuyorlar! Konuşurlarsa sanat olmaktan çıkar efendim!) Aslında aşık olduğu ve fakat bir türlü açılamadığı yan kapı komşusu bir genç kız var. Arada bir karşılaşıyorlar. Kızla bütün film boyunca bir kez konuşuyor. Çaldığı bir moped hakkında kız soruyor "Yeni mi?", genç cevap veriyor "Evet". "Rengi cok güzelmiş" diyor kız ve yürüyüp gidiyor. Bu kız gencin bir kere saçını kestirmek için gittiği berbere sefertası ile yemek taşıyor. Berber sefertasını bırakıp giden kızın arkasından dükkandan çıktığında, genç adam kalkıp sefertasını açıp içindeki dolmadan yiyor. (Ne biçim. Ne derin anlamlı sanatsal bir sahne! Bir psikanalist kitap yazar üzerine!) Günün birinde genç adam iş yerinde yalnızken, daha önce iş yerine gidip gelen, potron ile dost olan bir adam girip, patronu soruyor. Bu adam hakkında daha önce genç adam iş hanında çalışan diğer bazı gençlerin kendi aralarında konuştuklarına kulak misafiri olmuştur. Adam hakkında kiralık katil olduğu, arandığı söylentileri vardır. Gencin işyeri sahibinin orda olmadığını söylemesi üzerine, adam işyeri sahibinin masasının gözüne bir paket bırakıp çıkıyor. Sonra bir silah sesi duyuyoruz. Kamera bizim gencimizle birlikte üstten alt katta boylu boyunca yatan vurulmuş gangstere bakıyor. Genç dönüp paketi açıyor, içinden bir kadın resmi ve adresi çıkıyor. Bu kadını filmin başında bir adamla yağmurlu bir günde bir araba içinde görmüştük. Kadın arabadan ters bir yerde inmiş, çamurlu bir tarlada uzun uzun yürümüştü. (Zaten bu "uzun uzunluk" filmin önemli stil özelliklerinden biri. Filmde ol(may)an şeyler hep yavaş yavaş, uzun uzun oluyor. Yoksa sanat olmaz! Pirselimoğlu anlaşılan uzunluk ve yavaşlığı anlam katma unsuru olarak görüyor!)

Sonra genç adam işini gücünü bırakıp resmini bulduğu kadının gizinin peşine düşüyor. Bu arada bir ara eve uğradığında annesini de düşmüş ölmüş buluyor. Adrese gittiğinde filmin başında kadınla gördüğümüz adamla karşılaşıyor. Adam kadını çok sevdiği için vurulan kiralık katille kadını öldürmesi için anlaşmıştır. Şimdi bu işi gencin yapacağından yola çıkmaktadır. Genç adam kadını izlemeye başlar. Genç adam genç kadını kerhane olarak kullanılan bir otelden çıkarken görür. Genç adamla, bu arada işini kaybettiğini öğrendiğimiz adamın bir sonraki karşılaşması karanlık bir köprü üzerinde olur. Adam beynine bir kurşun sıkarak intihar eder. Genç adam adamın evine giderek kadını bekler. Kadın gelir. Arka odaya geçer. Genç adam kadının arkasından arka odaya geçer. Bir silah sesi duyarız. Film biter.

Aslında doğru dürüst anlatılsa, yoksulluğun insanları sevgi nedeniyle öldürtecek duruma getirdiği bir sistemi teşhir edecek öykü üzerine yoğunlaşılsa, sanat yapma adına beş dakikada anlatılacak şey yarım saatte anlatılmaya kalkılmasa, gayet iyi bir film çıkabilir. Fakat çıkan sıkıcı, sıkıntılı bir film. Benim seyrettiğim matinede seyircilerin yarısı filmin sonunu beklemeden çıktı. Ben emeğe saygımdan kaldım sonuna kadar, fakat çıkmayı düşünmedim de değil.

Berlinale Shorts / Kısa Filmler

Bu yıl "Berlinale Shorts" bölümünde toplam 4 paket halinde toplam 20 film gösterildi. Kısa Film Jüri'sinde Brezilya'dan "Sao Paulo Enternasyonal Kısa Film Festivali" kurucusu Zita Carvalhosa; Almanya'da yayınlanan Pop Kültürü Dergisi Spex'in Şef Redaktörü Max Dax ve Polonyalı sinemacı Xaveri Zulawski vardı.

Ben ilk paketteki 5 filmi gördüm.

Bu pakette, Japonya'dan "Ormanda intihar" isimli, bir adamın kendini öldürülen ormanla özdeşleştirip, intihar ettiği bir film; "Ormanın Şarkısı"isimli iki fiktif figürün ormanın ölümü üzerine şarkı söyledikleri animasyon filmi; Sırbistan'dan aynı adamı paylaşan iki genç kadının öyküsünü anlatan doğaç-

lama bir film, ABD'den "In the air" isimli eski bir endüstri kentinde işsiz kalan insanların kurmaya çalıştığı bir sirk üzerine yapılmış dökümanter bir film, ve İtalya'dan, 10 bin resimden montajlanmış "Işık sarayı" isimli bir ışık festivali filmi vardı.

İlk besten hiç biri "işte bu" dedirten bir film değil. Yenilik yok. Ne içerikte ne biçimde. Olmasa da olur filmler. Yapanlar için zanaatı öğrenmenin aracı yalnızca.

Ve ödüller...

Bu yılki Berlinale'de ödül kazanan filmler ve sinemacıların listesi şöyle:

ENTERNASYONAL JÜRİ TARAFINDAN VERİLEN ÖDÜLLER:

EN İYİ FİLM için ALTIN AYI: Türkiye'den Semih Kaplanoğlu'nun 'Bal' filmine

JÜRİ BÜYÜK ÖDÜLÜ - GÜMÜŞ AYI: Romanya'dan Florin Serban'ın 'Islık çalmak istersem, çalarım' filmine

EN İYİ YÖNETMEN için GÜMÜŞ AYI: "Hayalet Yazar" filmi için Roman Polanski'ye (Bu herhalde jüridekilerin Roman Polanski ile dayanışmalarını dile getirmek için verilen bir ödül olsa gerektir. BN)

EN İYİ KADIN OYUNCU için GÜMÜŞ AYI: Koji Wakamatsu'nun Caterpillar'ındaki rolü nedeniyle Shinobu Terajima'ya

EN İYİ ERKEK OYUNCU için GÜMÜŞ AYI: "Bu yazı nasıl geçirdim" filmindeki oyunları nedeniyle Grigori Dobrygin ve Sergei Puskepalis'e. (Bu da anlaşılır bir ödüllendirme değil. Herhalde yarışmadaki tek Rusya filmi olmaya verilen ödül bu.)

Kamera kategorisinde olağanüstü sanatsal performans için Gümüş Ayı: "Bu yazı nasıl geçirdim" filmindeki kamera çalışması için Pavel Kostomarov'a

EN İYİ ÖZGÜN SENARYO için GÜMÜŞ AYI: Wang Quan'an'ın Tuan Yuan filmi için Wang Quan'an ve Na Jin'e

Festival'in Kurucusu ALFRED BAUER adına "Film sanatında yeni Perspektifler açan" filme verilen ödül: Florin Serban'ın "Islık çalmak istersem, çalarım" filmine. (Aslında ödül verilen film de dahil, "Film sanatında yeni perspektifler açan" bir film yoktu bu yılki Berlinale'de)

EN İYİ İLK FİLM JÜRİSİ'nin ÖDÜLÜ: Babak Najafi'nin "Sebbe" isimli filmine

ENTERNASYONAL KISA FİLM JÜRİSİ'nin ÖDÜLLERİ:

ALTIN AYI: Ruben Östlund'un "Bir Banka Kazası" filmine

JÜRİ ÖDÜLÜ GÜMÜŞ AYI: Shai Miedzinski'nin "Yokuş" filmine

2010 AVRUPA FİLM ÖDÜLÜ İÇİN SEÇİLEN KISA FİLM: Nathalie Teirlinck'in "Venüs Bana Karşı" filmine.

DAAD Kısa Film Ödülü: Adrian Sitaru'nun "Kafes" adlı filmine.

GENERATİON (Çocuk ve Gençlik Filmleri) Jürisinin Ödülleri:

Çocuk Filmlerinde:

En iyi Film İçin Cam Ayı: Shui Yuet Sun Tu'nun "Gökkuşağının Yankıları" isimli filmine

Övgüye Layık: Thomas Burstyn'in "Bu tarz yaşam" filmi

En iyi Kısa Film için Cam Ayı: Hannah Hilliard'ın "Franswa Sharl" isimli filmine

Övgüye Layık: Jack Price'ın "İndigo" isimli filmi

Gençlik filmlerinde (14 ve üzeri)

En iyi Film için Cam Ayı: Agostino İmondi ve Dietmar Ratsch'ın "Sınırsız Neukölln" isimli filmine

Övgüye Layık: Zhang Lu'nun "Dooman Nehri" filmi

En iyi Kısa Film için Cam Ayı: Batin Ghobadi'nin "Rüzgara Sor" isimli filmine

Övgüye Layık: Birgitte Staermose'nin "Aşk dışı" filmi

Alman Çocuklara Yardım Vakfı'nın büyük ödülü: Taika Waititi'nin "Oğlan çocuğu" filmine

Övgüye Layık: Ounie Lecomte'un "Yepyeni Bir Hayat" filmi

Alman Çocuklara Yardım Vakfı'nın en iyi kısa film için özel ödülü: Felix Gönnert'in "Apollo" isimli filmine.

Övgüye Layık: Mark Albiston ve Louis Sutherland'ın "6,5 dolarlık adam" filmi.

BAĞIMSIZ JÜRİLERİN ÖDÜLLERİ:

Ekümenik Jüri Ödülleri:

Yarışma: Semih Kaplanoğlu'nun Bal filmi.

Panorama: Jan Hrebejek'in "Kawasaki Gülü" filmi

Forum: Nicolas Wadimoff'un "Aisheen" filmi

Sinema Eleştirmenleri Örgütünün (Fipresci) ödülleri

Yarışma: Pernille Fisher Christensen'in "Bir Aile" filmi

Panorama: İsao Yukisada'nın "Resmi Geçit" filmi

Forum: Oscar Ruiz Navia'nın "Yengeç Tuzağı" filmi

Alman Sinemalar Birliği'nin ödülü:
Burhan Qurbani'nin "Kelime-i Şahadet" filmi.

Avrupa Sinemalar Birliği ödülü:
Feo Aladağ'ın "Yabancı" filmi

Teddy Ödülleri

En iyi Film: Lisa Cholodenko'nun "Çocuklar İyidir" filmi

En iyi belgesel film: Pietro Marcello'nun "Kurt Ağızı" filmi

En iyi Kısa Film: James Franco'nun "Stephen'in Yumruğu" filmi.

Teddy Jüri ödülü: Jake Yuzna'nın "Açık" filmi

Alman - Fransız Gençlik Birliği'nin Diyalog ve Perspektif ödülü:
Florian Schewe'nin "Canlı Kontrol" filmi

Övgüye Layık: Carolin Schmitz'in "Alman Alkoliklerinin Portresi" filmi

Caligari Film ödülü: Pietro Marcello'nun "Kurt Ağızı" filmine

Barış Film Ödülü: Mohammed Al- Daradji'nin "Babilin Oğlu" filmine

Amnesty International Film ödülü:
Mohammed Al-Daradji'nin "Babilin Oğlu" ve
Lucy Walker, Joao Jardim, Karen Harley'in "Kayıp Ülke" filmlerine

Femina Film Ödülü:
Thomas Arslan'ın "Gölgede" filminin dekoru için Reinhild Blaschke'ye

Okuyucu ve Seyirci Ödülleri:

Panorama Seyirci Ödülü: Lucy Walker, Joao Jardim, Karen Harley'in "Kayıp Ülke" filmine

Berliner Morgenpost gazetesi ödülü: Hans Peter Moland'ın "Öylesine bir centilmen" filmine

Tagesspiegel gazetesinin ödülü: Debra Granik'in "Winter's Bone" filmine

Siegessaule dergisinin ödülü: Michael Stock'un "Babaya posta kartı" filmine

Özel Ödüller:

1986'dan bu yana Berlinale yönetimi tarafından her yıl Berlinale'ye katkıları dolayısı ile verilen **"Berlinale Kamera"** ödülü bu yıl Japon yönetmen Yoji Yamada'ya; ve Alman Sinematek'inin kurucuları ve Berlinale'nin Forum bölümünün kurucuları Ulrich ve Erika Gregor'a verildi.

Ayrıca bir **"Berlinale Kamera"** da Festival'in başlangıcından bugüne kadar Altın ve Gümüş Ayı ödüllerini döken dökümcü Noack firmasına verildi.

Hommage /Anma bölümünde Onur Ayıları ise bu yıl Alman sinema sanatçıları Hanna Schygula ve Wolfgang Kohlhaase'ye verildi.

Sinema Notları-2

Anuş Pazarcıyan

Ün'ün yolu ve Güzelliğin Zorluğu..

| Ün
Fame (ABD / 2010)

Yönetmen: Kevin Tancharoen
Oyuncular: Naturi Naughton, Anna Maria Perez de Tagle, Kelsey Grammer, Kay Panabaker, Megan Mullally, Bebe Neuwirth, Charles S. Dutton vd.

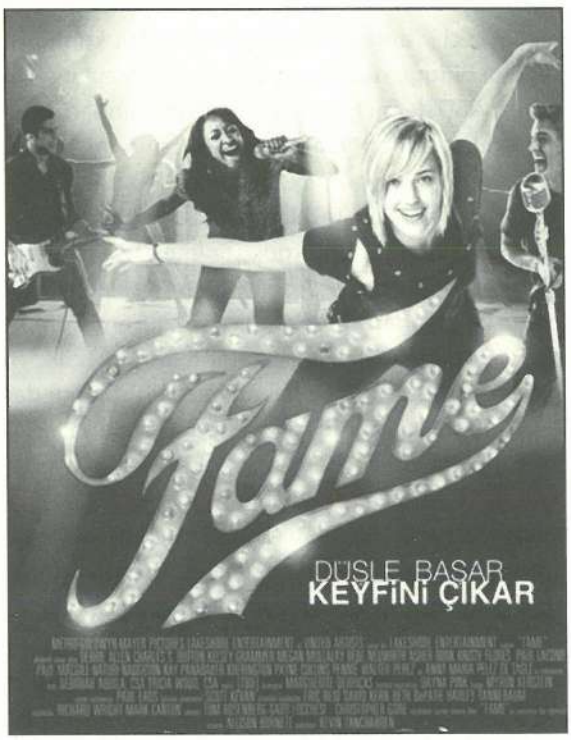

Fame 1980'in iki Oscarlı Alan Parker filmi idi. Alan Parker New York'ta Güzel Sanatlar Akademisin Oyunculuk, Müzik ve Dans bölümlerinde öğrenim gören kimi gençlerin giriş sınavından, mezuniyete kadar hayatlarını izlediği filmde, ün ve güzelliğin yakalanmasının çok zor olduğunu, bunun olağanüstü bir çaba, mutlak bir yoğunlaşma ve irade gerektirdiğini anlatıyor, mesleğe güzelleme yapıyordu. 2010'un Fame'i, 1980 Fame'inin neredeyse birebir yeniden yapımı. Tabii yeni genç yetenekli oyuncularla. Bir de artı olarak rap müziği var devrede. Kolay ve keyifle seyredilen ortalama bir Hollywood.

Avatar
ABD / 2009

Yönetmen: James Cameron
Senaryo: James Cameron
Oyuncular: Sam Worthington, Sigourney Weaver, Michelle Rodriguez, Zoe Saldana vd.

* „Avatar" aslı tarafından yönlendirilen yapay varlık demek. Filmdeki Avatar'ın aslı ikiz kardeşi öldürülen deniz piyadesi Jake Sully (Sam Worthington). Jake felç. Belden aşağısı tutmuyor. Hem öldürülen kardeşinin işini sürdürmek, hem de canlı cenaze hayatında değişiklik için gönüllü olarak bilinciyle yöneteceği bir ikinci varlığın - bir Avatar'ın aslı olmayı kabul ediyor. Kendi vücudunu sınırlı kullanabilen bir bilinç, uygar beyaz insan DNA'sı ile / vahşi yerli "Navi" DNA'sının birleştirilmesi ile yaratılan Navi benzeri Avatar'ı ile maceradan maceraya koşuyor. Bilinç maddeyi belirliyor. Avatar felsefi idealizmin çağdaş filmi!

* "Avatar" hakkında bir dizi yanlış anlama var. Yanlış anlamalardan biri Avatar'ın "anti Amerikan", "anti sömürgeci", "anti emperyalist" ve hatta komünist bir film olduğu düşüncesi. Bunu kimi solcuların yanında, ABD'de bu filmin gösterilmemesinden, boykot edilmesinden yana tavır takınan kimi tutucu kesimler savunuyor. Evet, Avatar'da Pandora gezegeni bir Amerikan tekeli tarafından sömürülüyor. Ve evet sonunda sömürgeleştirilmek istenen yerli "Navi"ler sömürge ordusuna karşı ayaklanıyor ve onları kovuyorlar. Bu anlamda Avatar'a anti sömürgecilik mal edilebilir. Fakat bu "anti sömürgecilik" in nasılına biraz yakından baktığımızda işin rengi değişiyor. Ayaklanmayı başarıya götüren sonuçta Navilerin klan şefinin kızına aşık olup saf değiştiren Jake Sully'nin Avatarıdır, yani Jake Sully'dir. Navilerin kurtuluşu için beyaz adamın önderliğine ihtiyaç vardır. Yani sonuçta Avatar'daki anti sömürgecilik, Hollywood'un 'sömürgeci anti sömürgeciliği'dir.

* Bir başka yanlış anlama din konusunda. Medyaya yansıyan kimi haberler, Filmin ABD'de tutucu evangelikanlar tarafından dine karşı olduğu gerekçesiyle protesto edildiği, yasaklanma ve boykot çağrılarının hedefi olduğunu söylüyor. Navi'ler henüz tek tanrılı dinle tanışmamış olan "vahşi"ler. Henüz uygarlaşmamışlar! Amerikan yerlilerinin beyaz adam gelmedenki hallerine, Afrika sömürgeleştirilmeden önce Afrikalıların durumuna benziyorlar. Tek tanrılı dinleri, ya da kendi tek tanrılı dinlerini tek din olarak görenler için tabii Navi'ler dinsiz. Fakat filmin Navileri gerçekte kendi doğa dinlerine sahip. Ve bugünkü tek tanrılı dinlerin normal dindarlarından çok daha dindarlar. Avatar gerçekte dine karşı değil, dine, inanmaya çağrı filmi. Hollywood'da son yıllarda üretilen en etkin din propaganda filmlerinden biri. Hristiyanlık, Müslümanlık, Yahudilik gibi tek Tanrılı Ortadoğu kökenli batı dinlerinin her şeye kadir Tanrısının - Allahının - Yehovasının nasıl bir zulüm ve haksızlık düzenine göz yumduğunun görüldüğü yerde, tanınmayan başka dinlere (örneğin Uzakdoğu dinlerine veya Avatar'da olduğu gibi doğa dinine) yönelinmesi, dine karşı olmak değil, başka bir tanrı/din arayıcılığına soyunmaktır.

* Kimileri Avatar'da derin bir "doğa" sevgisi keşfediyor. Doğanın korunmasına çağrı, doğal yaşam kaynaklarının insan tarafından yok edilmesini protesto filmi olarak görüyor. Gerçekten de Navi'ler aynı beyaz adam gelmeden önceki Amerikan yerlileri gibi doğayla iç içe, uyum içinde yaşıyor, kendilerini doğanın efendisi değil, küçük bir parçası olarak görüyorlar. Doğaya derin bir saygı ile yaklaşıyorlar. Avatar'da Navi'lerin bu yaklaşımı biraz da idealize edilerek çok etkileyici sahnelerle sunuluyor seyirciye. Bundan kuşkusuz bu filmin doğayı korumaya çağrı filmi olduğu sonucu çıkarılabilir. Böyle bir sonuç fakat yanlıştır. Çünkü doğal kaynakların kurutulması, doğanın hükmedilecek bir sömürü aracı olarak görülmesi bir bütün olarak kapitalizmin yaklaşımıdır. Kapitalizm bir bütün olarak hedeflenmeden yapılacak "doğa ile uyum içinde yaşayalım" çağrıları en iyi halde iyiniyetli boş çabalar olma ötesine geçmez. Avatar'ın doğa sevgisi, kapitalizmin bu bağlamdaki en uç noktalarını törpülemeye yönelik Al Gore tipi bir doğa sevgisidir.

kim kurtaracak?

* Avatar, yalnızca kırdığı gişe rekorları ile değil, her şeyden önce bu film için ve bu filmle geliştirilen tekniği ile dünya sinema tarihine geçen bir filmdir. Avatar onun üretimi için geçen 11 yılda, sinema açısından son on yılların en önemli yeniliğini gerçekleştirmiş, 3 boyutluluğu özel gösterim aygıtlı az sayıda sinema salonundan, evlere TV'lere taşıyacak 3D dijital tekniğini kullanılır hale getirmiştir.

Avatar bunun yanında -uzunlukları olan- görsel yanı çok iyi bir Hollywood filmidir.

Filmin sonunda filmde emeği geçenler listesinin geçtiği bölüm neredeyse 6 dakika sürüyor. Bu Avatar'ın isimsiz kahramanlarının geçit töreni, bu film için harcanan emeğin boyutlarını gösteriyor.

Bence Avatar'ı mükemmel bir teknik gösterisi; geleceğin tekniğinin olgunlaşmış bir ilki olarak zevkle izleyebilirsiniz.

AVATAR

Aşk o kadar basit olsaydı...

| It's Complicated
ABD / 2009

Yönetmen: Nancy Meyers
Senaryo: Nancy Meyers
Oyuncular: Meryl Streep, Alec Baldwin, Blanchard Ryan, John Krasinski, Steve Martin vd.

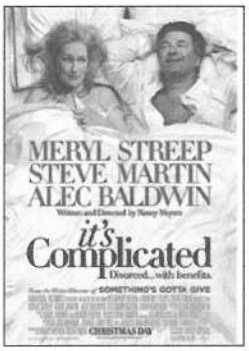

Yetişkin çocukları olan 50 yaşlarında, iyi bir iş sahibi (Çukulata/ Pasta dükkanı var) bir kadın. (Meryl Streep) Genç, güzel bir Latin kadını yüzünden kocası (Alec Baldwin) tarafından terkedilmiş. Bu kadın eğer yeni eşiyle mutlu olmayan eski kocasının yeni sevgilisi olursa, bu arada bir başka eşi tarafından terkedilmiş yalnız kalp te bu kadında sığınacak bir liman ararsa ne olur? Filmin buna verdiği cevap: Aşk karmaşadır cevabı. Sanki özel olarak Meryl Streep için yazılmış, yapılmış bir film. Keyifle izleyip unutabilirsiniz.

Avukatlar: Bir Alman öyküsü

| Die Anwälte - Eine deutsche Geschichte
Almanya / 2009

Yönetmen: Birgit Schulz
Senaryo: Birgit Schulz
Kamera: Axel Schneppat, Isabelle Casez

Otto Schilly - Horst Mahler - Christian Stroebele. Bunlar 1960 sonrası Alman Hukuk tarihinin üç önemli ismi. 1960'lı yılların sonlarında „Parlamento Dışı Muhalefet"in önemli simaları idiler. Klaus Eschen'le birlikte kurdukları „Avukatlar Kollektifi" üzerinden PDM'in insanlarını mahkemlerde savunuyorlardı. Otto Schilly ve Christian

Stroebele 1970'li yıllarda küçük burjuva devrimcisi Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) (Burjuva medyada ve tarih yazımında adı Baader-Meinhof çetesi) tutuklularının avukatları idiler. Bunlardan Otto Schilly daha sonra önce Yeşiller Partisi'nden milletvekili oldu, sonra Sosyal Demokrat Parti'ye geçti ve uzun yıllar İçişleri Bakanlığı yaptı. Christian Stroebele ise Yeşiller Partisi'nin kurucuları içinde yer aldı. Bu parti parlamentoya girdiğinden bu yana bu partinin milletvekili. Horst Mahler, RAF'e katıldı. Filistin'de silahlı eğitim görüp döndükten sonra yakalandı. 14 yıl yattı. Önce Maoist KPD'ye üye oldu. Daha sonra Nazi Partisine girdi. Şimdi partisiz bir Nazi olarak, Holokost'u red ettiği için aldığı 6 yıllık hapis cezasını çekiyor.

Avukatlar: Bir Alman öyküsünde Birgit Schulz bu üçlüyle bir mahkeme salonunda tek tek konuşuyor. Konuşurken geriye dönük anlatımlarda döneme ait belgeleri montajlıyor. Ortaya çıkan çalışma Alman yeni tarihini anlama açısından çok iyi bir belgesel.

| Alice Harikalar Diyarında
Alice in wonderland (ABD/2010)

Yönetmen: Tim Burton
Oyuncular: Mia Wasikowska, Johnny Depp, Helena Bonham Carter, Anne Hathaway, Crispin Glover, Matt Lucas, Stephen Fry, Michael Sheen

Tim Burton Lewis Carol'un 1865'de yayınlanan iki fantastik romanını birleştirerek, 3 D dijital tekniği ile bizi Alice'in harikalar diyarına taşıyor. Görsel, fantastik bir şölen. Ne yazık ki, çok önemli ölçüde söz oyunlarına dayanarak dönem aristokrasisini eleştiri güme gidiyor.

Sinemanın geleceğini görmek için görmek gerek Alice'i.

| Eyvah Eyvah
(Türkiye/2010)

Yönetmen: Hakan Algül
Senaryo: Ata Demirer
Oyuncular: Ata Demirer, Demet Akbağ, Salih Kalyon, Bülent Şakrak, Özge Borak, Tanju Tuncel, Bican Günalan, Hande Dane, Şehsuvar Aktaş, Meray Ülgen

Ata Demirer ile Demet Akbağ'ı birlikte Firuze'de görmüş, oyunlarını çok sevmiştim. Şimdi aynı ikili bu kez Ata Demirer'in senaryosunu yazdığı bir filmde yine birlikteler. Yine keyifli, iyi oynuyorlar. Çok da yetenekliler. (Ata Demirer yalnızca şarkı söylemiyor, üstüne bir de klarinet çalıyor.) Bütün ekip te onlara uyuyor. Ortaya seviyeli, tempolu, eli yüzü düzgün, sevimli, sevecen bir komedi çıkmış. Devama açık bir son var. Klarnetçi Hüseyin'in düğününde baba/oğul faslı hiç kötü olmaz. Firuzan da şarkı söylerse oh ne keyif.

Bi Navê Du Kesan Erzûhalek

A. Karabax
(Sewta Berbangê)

I.
Xalê Hecî mirovekî heftî du salî ye!
Hemalî karê wî ye, kaşkaşk berdestika xwe ye.
Ne lazim e ku em bêjin ev mirov li ku ye
ger li vir dibe ger li wir dibe...
an jî li Amedê, li ber Deriyê Rihayê dibe.
Her roj ji sibê de heya êvarê dixebite
Ne mîna heweseke demî ye, dibe ku bê pirskirin,
qezenca wî ya rojane çi ye?
Mixabin pir caran nikare zikê xwe pê têr bike!

II.
Xalê Hecî mirovekî dinyadîtî ye!
Xizaniyên aborî ne wek ên zimanî ne
an jî qeremên giran li pişta mirov mîna gurzên bi strîn in
ne li yek, du, sêyan... li hezar kaşkaşkan nayên barkirin,
Firoşer kal dibin; hewldanên jiyanî kal nabin, bê dawî ne.

III.
Meta Koçer heftî salî ye!
Bêguman, pêşketinên civakî û teknîkî baş in
digel van, berhemên xwezayî kêm dikin.
Dibe ku bi hezar caran ji aliyê koçeran ve hatibe ducarkirin:
Êdî ew bûne tiştên tewrande
wek rûnê meşkê, wek mastê cemidî, wek çolika qewrandî...

IV.
Kalê Hecî mirovekî heftî du salî ye!
Belengazî û neçarî ne bi pîvan in
Ne lazim ku em bêjin ev kal li ku ye,
di mala me de dibe, di mala we de dibe...

V.
Pîra Koçer heftî salî ye!
Ciwaniya wê, dil û serêşên wê... bi boçûna koçerî pêk hatine
Eger sal wekî îsal bi hişkayî bên, hewcedarî giran dibin;
nayên firotin ku ew jî ya xwe bifiroşe!
Ne lazim e ku em bêjin ev pîr li ku ye,
li sûkekê dibe... ji agirekî li benda nanekê dibe.

VI.
Xalê Hecî... Meta Koçer...
An jî kalê Hecî û pîra Koçer... hevdû nedîtine;
dema ku filmê rewşa wan, xelata girseyên bêdeng girt
...hevdû nas kirin.

MERAY ÜLGEN

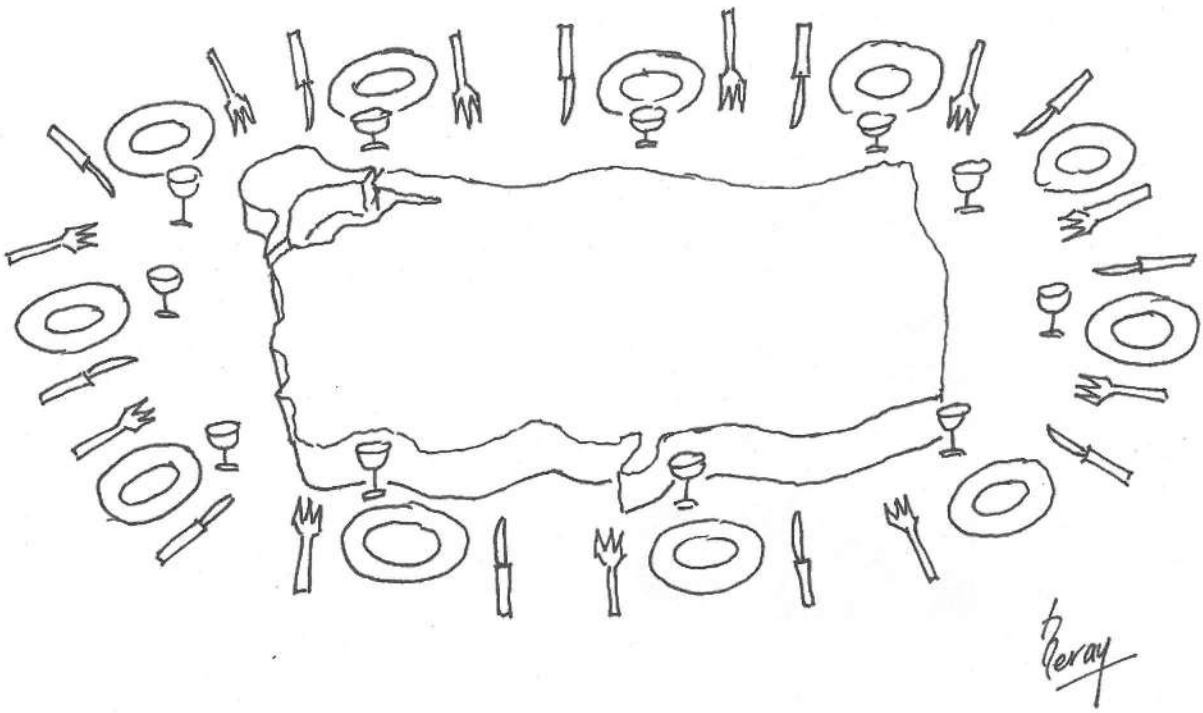

BÜYÜK USTA TURHAN SELÇUK'UN ANISINA SAYGIYLA ...

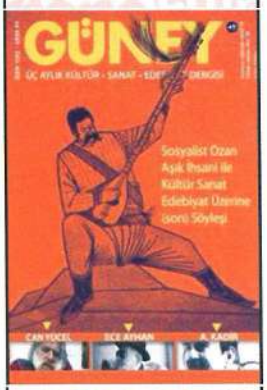

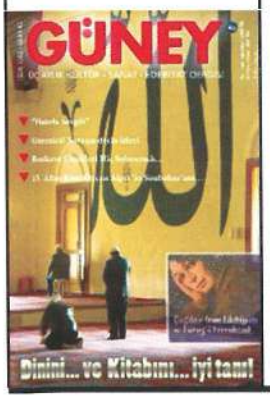

GÜNEY

Kültür • Sanat • Edebiyat Dergisi

Dergine destek ol, dergini güçlendir.

Kültür-Sanat alanında işçi ve emekçilerin yanında olan dergimiz Güney 52. sayıya ulaştı.

Yola çıktığı günden bu yana hazırladığı dosyalar, düzenlediği konferanslar, paneller ile Güney tavrını her zaman ezilenlerden yana koydu.

Yaşadığımız sistemde bunun elbette bir bedeli de vardı; birçok sayıya dava açıldı, para cezaları verildi. 2008 içerisinde ise yüksek dağıtım bedeli karşısında bayi dağıtımından çekildi.

Ancak Güney sınıfsız, sınırsız, sömürüsüz, sanatın ve kültürün alabildiğine geliştiği bir dünya için kültür-sanat alanındaki cephede mücadelesinden vazgeçmedi.

Sevgili Güney okurları, dostlar, işçiler, emekçiler; sizleri Güney'in bu onurlu mücadelesine destek vermeye, onu maddi olarak desteklemeye, bağışta bulunmaya, abone olmaya, abone bulmaya, dostlarınızı abone yapmaya çağırıyoruz.

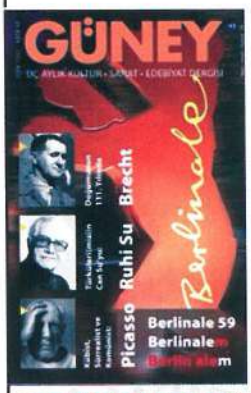

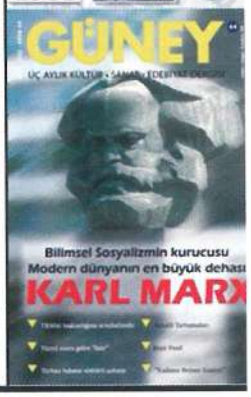

GÜNEY Üç Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi / Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: : Aziz Özer
Fatih Mah. Bahçe Yolu Sokak Ülbeği İş Merkezi No:9 Kat:4 Esenyurt-İstanbul / Tel./Faks: 0212 620 67 57
www.guneydergisi.com - mail@guneydergisi.com

sevdalınız komünistir! nâzım hikmet bizimdir!

Yaşamak bir ağaç gibi
tek ve hür
ve bir orman gibi
kardeşçesine,
bu hasret bizim.